

31.

G. T. NICULESCU-VARONE

IV
1560

OSTUMELE NAȚIONALE DIN ROMÂNIA ÎNTREGITĂ

Donat Prof. I. S. Ionescu

LIBRARY

CU 125 FOTOGRAFII ÎN TEXT

1937

EDITURA ZIARULUI
„UNIVERSUL“

BIBL. CENTR. UNIV.
M. „EMINESCU“ IASI
GEOLOGIE-GEOGRAFIE
IV-1560

11

w34.

G. T. NICULESCU-VARONE

Donat Prof. I. Simionescu

COSTUMELE NAȚIONALE

DIN

ROMÂNIA ÎNTREGITĂ

Vol. 1.

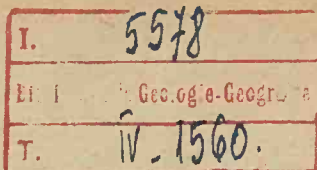
CU 125 FOTOGRAFII ÎN TEXT

205348
B.C.U. - IASI

EDITURA ȘI TIPOGRAFIA ZIARULUI „UNIVERSUL“

1937

DE ACELAȘI AUTOR:

1. — SINGUR, Biblioteca Minerva Nr. 182, cu 79 pagini. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) I. 69.264.
2. — ELOGIUL FRUMUȘETII. Biblioteca Minerva Nr. 192, cu 112 pag. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) I. 71.357.
3. — CARTEA INIMII, Biblioteca Minerva Nr. 212, cu 107 pag. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) I. 69.262.
4. — NOTE DESPRE ARTĂ. Biblioteca Minerva Nr. 172, cu 144 pag. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) I. 100.120.
5. — POVEȘTEA UNUI ORFAN. Biblioteca Minerva Nr. 162, cu 192 pag. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.), I. 100.121.
6. — VRAJA IUBIRII. Biblioteca Minerva Nr. 235, cu 160 pag. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) I. 82.262.
7. — INSEMNĂRILE UNUI SINGURATIC. Biblioteca Minerva Nr. 115, cu 159 pag. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) I. 92.915.
8. — PARIS. cu 25 ilustrațiuni în text, București, 1928, 1 broșură cu 32 pag. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) II. 93.769.
9. — CE-AM VĂZUT ÎN ELVEȚIA, cu 26 ilustrațiuni în text. București 1930, 1 broșură cu 64 pag. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) II. 97.641.
10. — JOCURI ROMĂNEȘTI NECUNOSCUTE. București, 1930, 1 vol. cu 156 pag. (*Lucrare premiată de Academia Română „Premiul Năsturel“*. Ședința generală solemnă de Vineri 29 Mai 1931), B. A. R. II. 102.396.
11. — ALTE JOCURI ROMĂNEȘTI NECUNOSCUTE. București, 1931, 1 broșură cu 95 pag. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) II. 104.749.
12. — DICȚIONARUL JOCURILOR ROMĂNEȘTI. Coreografie populară București, 1931. Un volum cu 186 pag. B. A. R. II. 105.067.
13. — FOLKLOR ROMÂN COREOGRAFIC. București 1932, 1 broșură cu 60 pag. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) II. 112.034.
14. — ÎN ȘCHEI BRAȘOVULUI, cu 18 fotografii în text. București 1932, 1 broșură cu pag. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) II. 113.604.
15. — LES DANSES POPULAIRES ROUMAINES, avec 32 photographies après le texte. București, 1933, 1 broșură cu 59 pag. (B. A. R.) II 119.376.
16. — FOLKLOR ROMĂNESC DIN ARDEAL. București 1935, 1 broșură cu 72 pag. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) II. 132.357.
17. — FOLKLOR VERSIFICAT DIN MOLDOVA. Poezii populare din comuna Plopeni, plasa Bucecea, jud. Botoșani. București, 1936, 1 broșură cu 47 pag. (B. A. R.).
18. — BIBLIOGRAFIA POEZIEI NOASTRE POPULARE (Folklor român versificat, cuprins în volume și broșuri) 1830—1935, Ediția a doua, revăzută și completată. București, 1936, 1 broșură cu 88 pag. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.).
19. — LE FOLKLORE ROUMAIN VERSIFIE. Bucarest, 1936, 1 Broșură cu 32 pag. Biblioteca Academiei Române.
20. — JOCURILE NOASTRE NAȚIONALE, Ediția a doua, cu 42 fotografii după text. Biblioteca „Satul“ Nr. 4. Editura revistei „Satul“. 1 broșură cu 72 pag. București, 1937.

PREFAȚĂ

Cu ocazia cercetărilor întreprinse de mine, prin diferite ținuturi ale țării, spre a culege material documentar inedit de folklor român coreografic, am admirat, Duminicile și sărbătorile, la fete și flăcăi, la neveste și bătrâni, bogate, variate și pitorești costume naționale românești.

Totdeauna am fost hotărît și însufletit de dorința de a contribui, efectiv și practic, cu modestele mele priceperi, limitate de posibilitățile bănești ce le-am avut, la cercetările etnografice asupra poporului nostru.

După informațiile culese și verificate, în localitățile cercetate, am făcut descrierea amănunțită a portului popular autentic al Românilor din județele menționate în acest text, cu toată terminologia specific locală, auzită direct din gura sătenilor bătrâni.

Acest material documentar, adunat de mine, înainte de a-l publica, l-am confruntat, în biblioteca Academiei Române, cu tot ce s'a scris în această direcție și m'am convins și mai mult de folosul pe care-l poate aduce contribuția mea.

Spre a ilustra și mai bine, în imagini reale, frumusețea portului românesc, am intercalat în acest text, la descrierea respectivă, în volumul de față, una sută

douăzeci și cinci fotografii de costume țărănești vechi și actuale.

Fotografiile reproduse aici constituie prețioase documente, artistice și științifice, cu privire la aspectele și caracterele etnografice, specifice poporului român.

Am ales porturi țărănești autentice — din cele mai frumoase, din cele mai caracteristice și numai pe acelea de cari nu s'a ocupat nimeni până acum — grupându-le pe provincii, dela Nord la Sud și alfabetic pe județe.

După recensământul general al populației țării noastre, făcut de Institutul central de statistică, demografie și recensământ al României în anul 1934 (1 Ianuarie 1935), reiese că, populația României întregite era de 19.013.363 locuitori, din cari optzeci la sută, adică 15.210.690 sunt săteni, iar douăzeci la sută, sau 3 milioane 802.673, orășeni.

În baza art. 380 din „Legea pentru unificarea administrativă”, promulgată prin decretul regal nr. 1972 din 13 Iunie 1925 și publicată în „Monitorul Oficial” nr. 128 din 14 Iunie 1925, teritoriul României a fost împărțit în 71 județe, cuprinzând 498 plăși și 8879 comune.

Populația urbană a României este cuprinsă în 172 orașe, dintre cari 71 capitale de județ și 101 orașe nereședință, iar cea sătească în 8707 comune rurale.

Cea mai mare proporție de populație rurală o dau Oltenia și Basarabia cu 87,1 la sută; în al doilea rând vin Transilvania cu 84,1 la sută, Banatul cu 82,1 la sută, Crișana și Maramureș cu 80,2 la sută; ultima categorie o formează Dobrogea cu 76 la sută, Moldova cu 75,5 la sută, Bucovina 73,2 la sută și Muntenia cu 72,9 la sută.

Comparând aceste cifre, rezultate din numărăto-

rea făcută în toată țara, se vede că populația dela sate este de cinci ori mai mare decât cea dela orașe.

Țărănimea română alcătuiește cea mai însemnată categorie socială de rezistență și este temeliea neamului nostru, prin covârșitoarea ei proporție numerică. Ea reprezintă nația și este păstrătoarea patrimoniului teritorial și a tot ce constituie etnicul românesc.

De aceea, toți Românii au imperioasa datorie patriotică de a cunoaște bine, de a răspândi, de a păstra și de a da totdeauna întâietate portului nostru popular, care este cel mai prețios, mai interesant și mai original produs din creațiunile artistice ale geniului rural.

Totdeauna trebuie să proslăvim cu osârdie portul național românesc, pentru că el înfățișează îmbrăcămintea săteanului, care este adevărata și minunata imagine vie a individualității noastre etnice.

Admirabilul port țărănesc, excelentele jocuri populare românești, armonioasa limbă a neamului și frumoasele tradiții și datini strămoșești formează baza afirmării specificului nostru național.

Imbrăcămintea populației românești dela sate se deosebește și strălucește prin simplitatea, desăvârșita armonie a colorilor alese, măestria cusăturilor, distincțiunea, frumusețea și originalitatea ei, în comparație cu a țărănimii din țările civilizate.

Poporul român, pe lângă multele și superioarele însușiri ce-l caracterizează, are marele defect de a imita cu ușurință aproape tot ce vine dela străini, fără să prevadă influența vătămătoare ce poate avea asupra manifestărilor sufletești din viața sa.

Inrăurirea străină și ușurința cu care îi cedăm ne nimicesc muzica și poezia, admirabilul port strămoșesc și toate frumoasele tradiții ale neamului nostru.

O imediată, viguroasă și dârză reacțiune se impune — inițiativa particulară să colaboreze cu aceea oficială — spre a păstra și a afirma, totdeauna cu entuziasm și cu tărie, specificul național românesc, lăsat moștenire de strămoșii noștri.

G. T. NICULESCU-VARONE

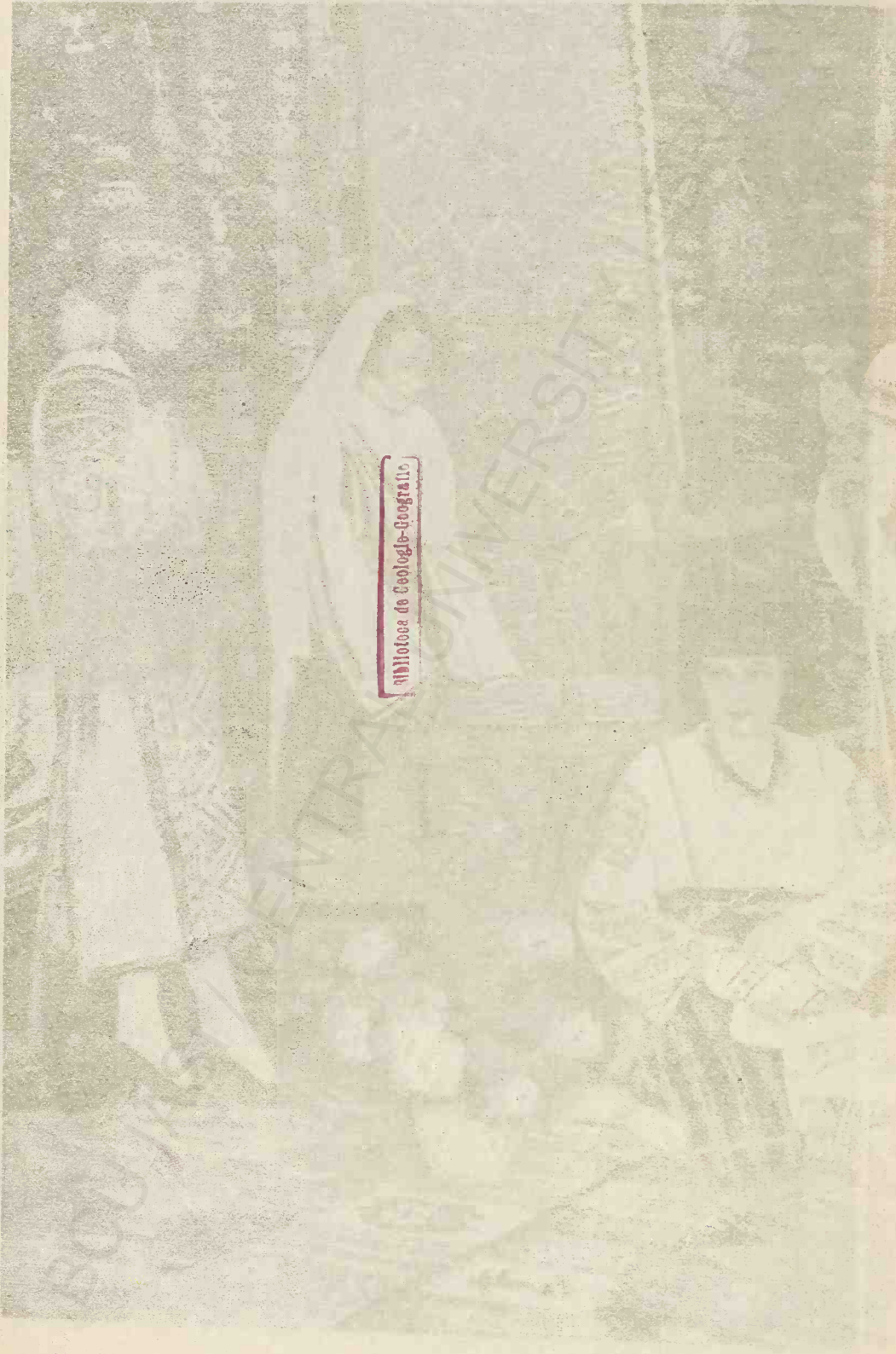

Biblioteca de Geologia-Uborahe

50014810

Biblioteca de Geologie-Geografie

CALATORII STRAINI CARI S'AU OCUPAT DE PORTUL NOSTRU NAȚIONAL.

Și astăzi încă dăinuește o regretabilă neînțelegere asupra însemnătății artistice și etnice a admirabilului nostru port popular, portul național românesc, portul nostru strămoșesc, care este ignorat de mulți români, pe când toți intelectuali străini, cari au trecut prin ținuturile locuite de noi, i-au remarcat originalitatea și frumusețea.

După minuțioase și îndelungate cercetări, pe care le-am făcut în biblioteca Academiei Române, în secțiunile: cărți, periodice și stampe, amintesc, în ordine cronologică, pe toți călătorii străini, artiști-pictori, cari s'au ocupat de portul național românesc și l-au înfățișat în imagini după natură.

Aceștia sunt :

1. *Marchizul de Ferriol* în „Recueil de cent estampes representant differentes nations du Levant”, gravate, după tablourile pictate după natură, în 1707-1708, sub îngrijirea lui Le Hay și publicat la Paris în 1714. Ne interesează planșele 79—81. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) S. 6837 sau la secția Stampe, inventariat la Etnografie (Etn.) nr. 913. B. XXVI. 40.

2) *Hacquet's* : „Neueste physikalisch-politische Reisen in den Jahren 1788 und 1789 durch die Dacischen und Sarmatischen oder Nördlichen Karpathen”. Nürnberg, 1790. Vol. I. Tab. III : Moldauner. Tab. IV : Moldaunerin. Tab. V : Bojar aus der Moldau. Tab. VI. Bojarin aus der Moldau Vol. III, 1794. I. Taf. : Pokutier și 2 Taf. : Pokutierin.

(B. A. R. A. 19256).

3. Ambasadorul *Sir Robert Ainslie*, după călătoria ce-a făcut-o în Asia, Turcia europeană și „Țara Valahă”, la 1801, a publicat : „Views in Turkey in Europe and Asia, comprising

Romelia, Bulgaria, Walachia, Syria and Palestine“ Selected from the collection” un album cu 58 planșe, vederi și tipuri din Europa și Asia, din cari planșele 6, 7, 10, 29 și 43 înfățișează vederi și tipuri din București, Pitești și Curtea de Argeș (B. A. R. Albume IV. 326), sau „Views in the Ottoman Dominions, in Europe in Asia, and some of The Mediterranean Islands, from the Original Drawings taken for *Sir Robert Ainslie*

Hacquet's : Țărancă moldoveancă (Tab. IV).

Hacquet's : Țărani români din Pocuția (Tab. I-II).

by Luigi Mayer, F. A. S. with Descriptions Historical and Illustrative. London, 1810. (B. A. R. Albume V. 390).

4. *Bertrand de Moleville*, în anul 1804, a tipărit la Londra albumul :

(„The Costume of the hereditary States of the House of Austria, displayed in fifty coloured engravings; with descriptions, and an introduction, by M. Bertrand de Moleville, translated by B. C. Dallas”).

„Costumes des états héréditaires de la maison d'Autriche”, cu 50 gravuri colorate, însoțite de descrierea lor și de o introducere. Planșele 24 și 25 reprezintă țărani români din Bucovina. Planșele 26 și 27 români din împrejurimile Sibiului.

Plansa 39 un „Seresan” sau Seretian : locuitor de pe valea Siretului. Plansa 48 un rusniac valah : țăran din Maramureș. Plansa 49 arată o rusniacă valahă cu iie, mărgel, maramă și furcă. (B. A. R. Albume III. 293).

5. Franz Grafen von Karaczay, la 1817, în „Beyträge zur

Franz von Karaczay : Țărânce române.

Europäischen Ländderkunde. Die Moldau, Walachen, Bessarabien und Bukowina”. Wien. Lucrare de 96 pagini, cu trei colorate, desen după natură.

După coperta interioară, prima planșă colorată înfățișează o țărâncă româncă torcând din furcă (Bauerin im Winter Auzug). Femeia poartă iie, care are cusături colorate, fotă

neagră cu dungi verticale colorate, maramă, scurteică și opinci. Ea stă în fața unui țăran (Moldauischer Geistlicher) îmbrăcat cu portul nostru strămoșesc.

Intre pag. 12 și 13, a doua planșă arată țăran și țărăncă în Moldova. (Moldauische Brantleute). Ea are iie, zavelcă cu dungi verticale și este încinsă cu bete colorate.

Intre pag. 16 și 17 este a treia planșă colorată, care reprezintă o țărăncă cu fotă și scurteică, din Moldova de mijloc (Moldauerin aus dem Mittelstande).

La pag. 41, mijloc, autorul menționează că la 14 Iulie 1812 a stat în București. (B. A. R. S. 3649).

6. In albumul „Donau- Ansichten vom Ursprunge bis zum

Auguste Raffet: Bălci în Giurgiu, 11 Iulie 1837 (Planșa 12).

Ausflusse in's Meer, nach der Natur und in Steingezeichnet", de Jacob Alt, Gedruht von Adolph Kunihe, Wien. 1820, cu 264 planșe din cari 37 (180, 183, 184, 187, 188, 190, 196, 197, 202, 203, 205—216, 218, 222, 225, 233, 239, 242, 246, 250, 256, 258, 259, 260, 262-264) reprezintă diferite vederi și tipuri de țărani și pescari români din Moldova, Basarabia, Banat, Oltenia, Muntenia și Dobrogea. (B. A. R. Albume V. 634).

7. Pictorul Barabás și Românii (cu însemnările sale din 1833 despre viața bucureșteană de Dr. Andrei Veress). Publicațiile Academiei Române. Memoriile Secțiunii literare Seria 3-a Tomul 4. Mem. 8. București, 1930. Anexe documentare. Viața bucureșteană între anii 1831—1833 (Traducere după memoriile pictorului Barabás cu zece planșe acuarele, din cari ne interesează planșele 6—10.

(B. A. R. II. 97.877).

8. *Auguste Raffet* (1804-1860), în albumul „Voyage dans la Russie méridionale et la Crimée, par la Hongrie, la Valachie

George Hering : Țărani români din Banat (Planșa 24).

et la Moldavie”, exécuté en 1837, sous la direction de M. Anatole de Demidoff. Paris. Iunie, 1848. Planșele 9, 10, 12 și 29. (B. A. R. Albume V. 428).

9. *George Hering*, în albumul „Sketches on the Danube

Michel Bouquet : Costume din Muntenia.

Michel Bouquet : *Costume din Muntenia.*

Michel Bouquet : *Țărăncă română.*

Michel Bouquet : *Costume din Muntenia.*

Michel Bouquet : *Țărăncă româncă din Gorj.*

in Hungary and Transilvania" (Schite de pe Dunăre, din Ungaria și Transilvania), tipărit la Londra în August 1838. Planșele 15, 24, și 25. (B. A. R. Albume V. 440 (negru) și V. 441 (colorat)).

10. In „Album Valaque”. Vues et costumes pittoresques de

Michel Bouquet: Țărăncă româncă din Câmpulung-Muscel.

la Valachie, dessinés d'après nature par Michel Bouquet (1807-1888) et lithographiés par Eug. Cicéri, Férogio et M. Bouquet. Paris 1843. Planșele 3, 6 și 9. Costume din Muntenia. (B. A. R. Albume V. 438).

11. In anul 1845, a apărut „Album de douze vues de la ville de Iassy”, exécutées par J. Rey et dédiées à Son Altesse Le Prince Regnant de la Moldavie, par P. Müller., lithographies, Iassy.

Intre alte planșe se remarcă „Piața Sf. Vineri din Iași”, unde se văd țărani și țărance române.

Michel Bouquet : Țăran român din Câmpulung-Mușcel

(B. A. R. Albume IV. 529).

12. Charles Doussault în „Album Moldo-Valaque”, ou guide politique et pittoresque a travers les principautés du Danube, la 1848, extras din revista „L'Illustration” Paris *)

*) Citiți și G. Oprescu: „Cinci acuarele inedite de Charles Doussault privitoare la Țara Românească”, „Anuarul Institutului de istorie națională” IV. Cartea Românească, București, 1927, pag. 287—291. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) Periodice (P.) I. 5929.

(B. A. R. Albume IV. 306, pag. 4, 20 și 21).

13. In biblioteca Academiei Române, secția Stampe, se găsește un album cu 14 vederi din Bucovina, tipărit la Viena, de F. X. Knapp, în anul circa 1850. Intre aceste planșe se află

Charles Doussault: *Costume din Muntenia.*

și două care reprezintă : „Sfințirea apei în Cernăuți la serbarea arătării Domnului” și „Mormântul Sf. Ioan cel Nou, în biserica mitropolitană la Suceava”.

(B. A. R. Albume V. 464).

14. J. Trementsensky, între anii 1853 și 1860, a tipărit la Viena 60 cromolitografii, cari reprezintă diferite costume din

lume. Planșa 23 înfățișează „Siebenbürger” (fată și flăcău) români din Sibiu, în costum popular.

(B. A. R. Albume III 260).

15. *Théodore Valerio*, (1819—1879), în 1854, în albumul „Costumes dela Hongrie et des provinces Danubiennes, Paris (cu 72 planșe), dessinés d'après nature”, planșele 22 și 24.

(B. A. R. Albume V. 425)

16. În „*De Paris à Bucharest*”, causeries géographiques, text et dessins inédits par *D. Lancelot*, publicate în „*Le tour du monde*”. Nouveau journal des voyages publié sous la direction de *M. Edouard Charton* et illustré par nos plus célèbres artistes. Septième année. Librairie de *L. Hachette et Comp.* Imprimerie générale de *Ch. Lahure*. Paris, 1866, pe toată pagina 192 se vede : La hora (dans valaque); în pag. 194 : Bogat țaran valah; în toată pag. 201 : Hotel Manuk, vechi han în București (se văd și costume țărănești); în pag. 204 : Țaran valah ; în pag. 205 : Țarancă valahă ; în pag. 211 : Surugiu valah ; în pag. 221 : Cuptor în Argeș.

În aceeași publicație vol. IX din anul 1868, primul semestru, în toată pag. 317 : Egumenul dela Horezu (mănăstire în jud. Vâlcea). Se văd două țărance : una care stă în genunchi înaintea egumenului și alta, alături în picioare. În toată pag. 320 : tânără femeie valahă (în frumos costum național din Muscel) ; în pag. 324 : Interior de casă țărănească ; în pag. 326 : Intrarea (pridvorul) unei case țărănești (din jud. Argeș). La pag. 328, coloana întâia, jos, se descrie *cerga* (velința țărănească de pat) și *zebleu* (zăblău : țol de cânepă de vânturat grâne, pătură de învelit calul când plouă sau este frig), iar în col. a doua, jos, se menționează despre *aba* sau *dimie* și *brău*. În pag. 330, col. întâia, sus, de *bete* și că „este un meșteșug rustic de a face stofe brodate, care formează *vâlnic* sau *cretintză*, *fotă*, *pestelcă* sau *zavelcă*. În pag. 331, col. 2-a, sus : „Costumul țărăncilor se compune, în zile de sărbătoare, din *ie*, *camessi*, *marama* țesute și brodate de ele cu mătase ce o prepară și poartă numele de *borandgik*. La pag. 346, col. întâia sus, cetim : „...Soția sa, tânără și frumoasă, îmi arată țesăturile și cusăturile sale, ce sunt o nouă dovadă de gustul ales cu care româncele își decorează largile lor mâneci și gâtul cămășilor. Desenele și aceste broderii executate sunt bizantine. Transmise din generație în generație, ele pornesc din cele

mai vechi timpuri și ar merita să fie culese. Lângă orașe, caracterul lor se alterează prin amestecul cu toate fanteziile Europei și este păcat”. Pe jumătatea pag. 349, în lung : „Români din Timișoara”. In pag. 351, col. întâia, mijloc : „ei (țărani români) poartă o bonetă din piele de miel : *cuciulă*”. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.), Periodice (P) II. 3689.

17. Deși fotografia a fost introdusă în România la 1850,

Paul Thumann : Țăran român din comuna Poplaca, plasa Turnișor, jud. Sibiu și țărancă româncă din comuna Rusciori, plasa Ocna Sibiului, jud. Sibiu.

totuși, Paul Thumann, în 1876, a tipărit, în editura Lipperheide din Berlin, patru planșe cromolitografice colorate, cari reprezintă fată, femei și „valahi” din Banat, desenați după natură.

(B. A. R. Etn. A. I. 46, 48, 49 și Nr. 892. B. 26, 17, 19, 20).

18. Leon Prunol de Rosny în „Les populations Danubiennes”. La Patrie des Romains d’Orient. Etudes ethnographiques, géographiques, historiques, économiques et littéraires.

Ouvrages accompagné d'un atlas comprenant une serie de cartes géographiques, historiques et ethnographiques et une collection de planches imprimées en noir et en couleurs. Atlas. Paris, 1882, cu XLII (42) planșe. 1. Planșa 2-a (în 2-ème livraison) : „Locuitorii din regiunea muntoasă Câmpulung (Muscel)”

Paul Thumann : Țăran român de lângă Arad.

Paul Thumann : Țărăncă română din Ruschița (Rusca-Montana, plasa Caransebeș, jud. Severin-Banat)

2. Planșa 3-a (en 2-ème livraison): Femei din munți. Câmpulung-Muscel” 3. Planșa 4-a (en 1-re livraison) : „Călărețe din munți. Câmpulung-Muscel și 4. Planșa 35 : „Femei române din Medgidia” (Dobrogea) B A. R. 4667, (Dăruită de autor. Nr. 245/1882).

1. După aceștia vin românii. Primul este Aga *Gheorghe Asachi*, care a tipărit la Iași în anul 1854 un album cu 14 planșe colorate, înfățișând tipuri și costume din Moldova.

(B. A. R. Albume IV. 526).

2. Maiorul *Dimitrie Asachi* a publicat la Iași, în 1858, două

Gheorghe Asachi : Plutaș din Bistrița-Neamț

stampe în „Impresii de călătorie în țările Caucazului, prin Basarabia și Crimeea, călătorie făcută în 1846”. Lucrare de 104 pagini, tipărită cu litere cirilice, la „Tipografia Buciumulu Românii”. (B. A. R. A. 3464).

3. *Carol P. Szathmari*, pictor-fotograf, care, în 1880, a întocmit „Albumul Înălțimei Sale Domnitorul Carol I” cu multe vederi pitorești, mănăstiri, tipuri și costume populare din județele : Argeș, Brăila, Covurlui, Dâmbovița, Dolj, Ialomița,

Ilfov, Muscel, Olt, Prahova, R.-Sărat, Romanați, Teleorman.
Vâlcea și Vlașca.

(B. A. R. Etn. A. V. 1—35; A. XII. 1—53; Etn. A. XIV.
19—29, 34—37; Etn. C. XXXIX. 1—24 și Etn. C. 1850—60).

Carol Szathmari : Port femeiesc din București, 1870.

4. *Emil Sigerus*, în 1905, în editura Drotleff din Sibiu, a tipărit colecția „Prin Transilvania, un voiaju turistic în 58 tablouri”, planșe fotocromolitografice.

(B. A. R. Albume III. 182).

5. Frații *I. și M. Manakia*, fotografi: aromâni din Bitolia, între anii 1900 și 1909, au tipărit trei albume de colecții etno-

grafice, istorice, geografice și pitorești luate în Macedonia, privitoare numai la frații noștri dela Pind.

(B. A. R. Alburne I. 26, 63 și II. 158) *)

Pe lângă aceștia altă serie de călători străini, factori edu-

Carol Szathmari : *Port oltenesc din Caracal, jud. Romanați, 1870.*

cativi, cu bogată, variată și înaltă cultură, eminenți etnografi și recunoscute personalități culturale, ambasadori, ziariști, scrii-

*) Citiți și G. Oprescu: „Țările române văzute de artiștii francezi“ (Sec. XVII și XIX). Cu 81 tabele, „Cultura Națională“, 1926. (Biblioteca Academiei Române — B. A. R. — II. 89.572).

Vezi și ilustrațiile din „Istoria Românilor din Dacia-Traiană“ de A. D. Xenopol. Ediția III-a, revăzută de autor, îngrijită și ținută la curent de I. Vlădescu. Vol. VIII. (Domnia lui C. Brâncoveanu, 1689-1714). Editura Cartea Românească, București 1929, pag. 111, 115, 117, 119, 121, 123, 125, 127, 129, 133, 135, 137, 140, 141, 143, 145, 147, 150, 151, 153, 155, 157, 159, 163, 165, 167 și 169. (Biblioteca Academiei Române — B. A. R. — II. 104.879).

tori, profesori din toate părțile lumii, în publicațiile lor *) au exprimat admirație pentru frumosul nostru port popular strămoșesc

Toate fotografiile (21), dela pag. 8 până la pag. 22, din acest text, sunt reproduceri făcute din colecțiile Academiei Române (Vezi indicațiile respective).

Semnalez și :

1. In „Adatok az Erdélyi Férfiviselet Történetéhez a XVII. Században“ (Contribuții la istoria costumului bărbătesc din Ardeal în veacul al 17-lea) de *Dr. Szendrei János*, în „Archaeologiai Ertesítő (Indicator arheologic), publicat de Academia ungară și redactat de Hampel József, Budapeșt, 1908. Anul XXVIII Kötet (nr.) 2. Sz. din 15 Aprilie 1908, pag. 95—122. In text sunt intercalate și: tabela VI (pag. 107) la nr. 1: Preot ortodox unit, 2: Preot român de sat, 3: Preot ortodox, 4: Episcop din Muntenia; tabela X (pag. 115) nr. 3: Păstor de vite și 4: Păstor din Muntenia; tabela XI (pag. 118) nr. 1: Dricar român, 2: Țăran român din ținutul Hatzeg și 4: Boier român și tabela XII (pag. 119) nr. 1: Cioban din Muntenia și 2: Negustor de porci, din Muntenia.

In pag. 100, jos, autorul face următoarea afirmație, în legătură cu izvoarele de cari s'a folosit: „Izvorul nostru cel mai de valoare, privitor la istoria costumului în Ardeal, în epoca aceasta, este *Apor Péter* (1676—1752), contemporan și martor ocular, din a cărui operă („*Metamorphoses Transsylvaniae*“ Magyar Történelmi emlékek: II. O 11 k. Pest. 1863, 337, 346, 347. 1.) am luat câteva date“ (B. A. R. Periodice II. 9973. I. Noua Serie 28).

2. „A Magyar viselet történeti fejlődése“. 174 svövegközti héppel és hat táblával. A Magyar tudományos Akadémia régészeti bizottsága megbizásából irta *Dr. Szendrei János*, Budapeșt, Kiadja A Magyar tudományos Akadémia, 1905. („Evoluția istorică a costumului unguresc“, cu 174 ilustrații. Publicație din însărcinarea comisiunii de antichități a Academiei maghiare de științe), pag. 103, figura 79: „Primar român din secolul al XVII-lea; pag. 104, fig. 80: „Păstor de munte din Ardeal din veacul al XVII-lea și pag. 105, fig. 81: „Țărancă română din secolul al XVII-lea“. Țăranca toarce din fuior. Se văd bine: iia cu altiță și guler cusut cu motive românești, poalele (fusta), două fote — una în față și alta în spate — ce au dungii orizontale și este încinsă cu bete. Pe cap are *vălitoare* (ca și azi în județul Târnava-Mare). In picioare opinci legate cu nojițe. (B. A. R. III. 4193).

---

*) Citiți *N. Iorga*: „Istoria Românilor prin călători“. Vol. I—IV. Ediția a II-a Editura Casei Școalelor. București, 1928. (B. A. R. II. 101.114).

MAJESTATEA SA REGINA ELISABETA

*în costum țărănesc, pictând evanghelia
dela Curtea de Argeș, în anul 1887.*

*(Academia Română, secția stampe,
Portrete A. XLII, 24).*

(Dela dreapta la stânga)

MAJESTATEA SA REGINA MARIA
în port național românesc din jud. Mehedinți
A. S. R. PRINCIPESA ELISABETA
în costum de sărbătoare ce-l poartă femeile
române din Brașov-Șchei

BIBLIOTECA DE GEOLOGIA E GEOTECNICA

BOLIVIA / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PORTUL POPULAR AL FEMEILOR ROMÂNE DIN BUCOVINA

Fetele se piaptână „cari cum li-e voia”, își împletesc părul în trei coșite și coada o poartă totdeauna lăsată pe spate. În vârful cozii împletesc o „peteală” sau o „cordică” (panglică) roșie, galbenă sau albastră.

Unele fete din Bucovina, după ce s'au pieptănat, spre a se duce la *gioc*, *strânsură* sau *jioc*, își împodobesc capul cu *gâtă* (o coroniță făcută din panglică de mătase împletită cu mărgele de diferite mărimi și colori și cu flori naturale), cu frumoase buchețele făcute din cordele de mătase, de colori „bătătoare la ochi”, sau își pun în păr mirtă, brebănog, trandafir și brăduliță. Acest fel de podoabă este fixată, orizontal pe cap, cu *spoance*, *spelci* (ace negre de cap).

Femeile își fac coanci, concii, coc sau beartă, (colac făcut din coadă) la spate.

În comunele Șarul-Dornei, Neagra-Șarului, Dorna Căndrenilor și Coșna, plasa Dorna, județul Câmpulung-Bucovina, comuna Mihoveni, plasa Dragomirnei, comunele Părtești, Solonț și Poeni, plasa Arbore și din comunele Costâna, Drăgoești, Părhăuți, Stupca, plasa Ilișești și Burdujeni, Lisaura, Șcheia, Țișăuți, plasa Bosancea, județul Suceava, sărbătoarea, fetele și femeile române poartă „cămeși” făcute din pânză de bum-bac, în și tort (fuior). Ele sunt „pe de-a'ntregu”, adică croite cu tot cu poale la un loc, dar se obișnuiesc și poale separate care-s lungi până la glezne și largi de câte patru „lați” sau foi. Gura cămășii este lungă până la „capu chieptului”. În loc de guleraș, sunt încrețite la gât cu șiret răsucit din ață colorată și care are la capete *canaferăși* (ciucuri). „Cămeșa di purtare” se face uneori cu platcă răscoită în jurul gâtului și se încheie în față cu unul sau doi nasturi de „piatră”.

Unele cămeși au în față, pe piept, câte două rânduri de floricele sau buchete de trandafiri, cari, uneori sunt legați (deși) alteori separați și cusuți vertical. Altele au câte cinci, șase rânduiri făcute în „curmeziși“, late de două, trei degete și în colori ce imită podoabele naturii.

Costumul național de sărbătoare al tinerelor sătence române din Bucovina (D-ra Elena Costache Găinariu din Burdujeni-Suceava; autoarea monografiei aceleiași comune).

Mădălina Sănciuc Vlăduțu din comuna Soloneț, plasa Arbore, jud. Suceava

Mânețile sunt largi de un lat de pânză, iar la stani (umeri) au altă lată de cinci, șase degete și apoi urmează, jos, în lungul lor, câte un model alcătuit numai din flori și care este lat de patru, cinci degete.

Mâneca jos se termină cu un volan lat sau îngust, care este format cu ajutorul șiretului ce o strânge în jurul mâinii. Imprejurul volanului este cusut un modelaș în aceleași nuanțe ca restul iei.

Pe poale se fac cusături înguste la fel cu acele dela piept și mâneci, sau modele late și încadrate de râuri subțiri. Toate sunt cusute cu mărgele sau „ibrășin” colorat.

Sățence române din comuna Sadova, plasa Moldovei, jud. Câmpulung.

La gât, fetele și femeile tinere pun o bentiță bătută cu flori din mărgeluțe.

Pe lângă aceasta le place să se gătească „pe samă” (după voie) și cu multe panglici, șiruri de mărgele colorate și *hurmuzuri* (imitație de mărgăritare) de care atârnă și câte o cruciuliță.

Dela mijloc în jos, fetele și femeile se înfășoară („fac roată”) cu *prîșetoare*, *prîjitoare*, *pregitoare* sau *catrințe* (fote)

dintr'o „pătură” (bucată) de lână, în genere „câmpul” (fondul) negru cu *vârste* (dungi) verticale, late până la doi cm., de tot felul de colori, dar sunt ureferate cele „șipătoare” (deschise, vii).

Catrința o „petrece” (așează) cu partea dreaptă peste stânga. Sunt fete și femei tinere cari ridică un colț al fetei și-l „agață” cu agrafă (ac de siguranță) mai sus de genunchi. Aceasta, spre a i se vedea mai bine cămașa curată și frumoasele cusături cu motive românești.

Pregitoarea la unele fete, este de culoare neagră, rareori vișiniu închis și are țesute în lung (vertical), dungi roșii subțiri distanțate rar și pe lângă ele sunt trase fire de beteală argintie iar la altele se văd și mici alesături.

Catrința, roată împrejur, sus, jos și în față are o margine roșie lată de trei degete și pe care (în tot jud. Suceava) o numesc *bartă* și *bată* în comuna Capu Câmpului, plasa Homorului, jud. Câmpulung.

În jurul „barței” sunt trei dunguțe colorate deschis, orizontale și paralele, numite *curcubee* sau *șănătăie*.

Mijlocul și-l încing cu *brâie* alese în stative (război) cu strămătură și sunt late de 15—20 cm., sau brâuțe „bătute” (cusute des) cu mărgelile. Brâuțele au fondul alb din mărgelile, peste care vin cusute și suprapuse diferite flori tot cu mărgelile, iar pe „une locuri” conture de fir.

Unele fete pun *bărnețe* (bete) cu tricolorile noastre naționale.

Fetele bogate, în loc de catrință poartă *sucnă* sau *sumnă* (fustă, rochie), de culoare închisă sau deschisă, largă de cinci, șease foi și încrețită la brâu. Peste cămașă ele își pun *bondiță*, *bongiță*, *bonghiță* sau *bondișoară*, *bondicioară* (cojoc scurt fără mâneci) care are pe margini *prim* cum au și bărbații, dar este mai frumos lucrată cu strămătură, ață de mătase și mărgeluțe.

Iarna peste acest cojocel, ele poartă *zambalic* (jachetă scurtă până la brâu, făcută din stofă), *cațaveică* (scurteică) îmblănită și cu „vulpe” la gât și în părți sau *genunchier* (cojoc lung până la genunchi, lucrat cu felurite *chindiseli*: broderii sau ornamente florale).

Vara, în zile de lucru, fetele poartă pe cap *gremea* (basma) albă, simplă sau cusută cu flori de mărgelile, iar când este frig, pun *șăluț*, *tulpan gros* (broboadă) de lână și pe margini cu

franjuri (ciucuri). Sărbătoarea pun „băsmăli” pătrate „date’n colț” și care au fondul închis; la unele este presărat cu *pu-chiței* (puncte) roșii, albe, galbene, iar la altele cu flori în fel și chip. Pe vreme rea se „îmbrobodă” cu *casâncă* (broboadă colorată).

Bătrânele din comuna Sadova, plasa Moldovei, județul Câmpulung, au portul mai simplu decât al fetelor și femeilor tinere.

Bătrânele poartă „cămeși”, cari la guler, umeri și mâneci sunt cusute cu model îngust din ață și mărgelile negre.

„Pregitoarea” este neagră, dar are grupuri de câte două și trei dungi subțiri, și colorate deschis.

Nu se obișnuiește a se ridica colțul catrinței spre a se vedea poalele.

Peste cămașă pun bondiță albă de piele, lungă până mai jos de mijloc, ce are prim (piele neagră și creață de miel) la guler mâneci și pe margini, dar n’are nici un fel de cusături sau aplicații ornamentale.

Pe cap se îmbrobodesc cu *ștergare* albe (ce au „franjuri” la extremități) și pe care le înnoadă în față sau într’o parte, lăsând un colț să cadă peste umăr.

Iarna poartă *sumane* sau cojoace lungi, lucrate în „cloșuri” (clinuri).

În picioare ciorapi groși de lână și opinci cu *gurgui* (vârf), legate cu *nojite* negre, pe cari le învălătucesc pe glesne, de formează ca o bandă lată.

Portul popular al femeilor române din Bucovina se caracterizează (față de celelalte din restul țării), prin bogăția și varietatea cusăturilor naționale românești, făcute cu mărgelute de colori vii, *fluturi* și *fir* (beteală), ce atrag privirea și prin mulțimea feluritelor panglici și șiruri de *hurmuzuri* (mărgelile colorate) cu care se împodobesc fetele în zile de sărbătoare.

PORTUL POPULAR AL SĂTENILOR ROMÂNI DIN BUCOVINA

Românii din comunele Șarul-Dornei, Neagra Șarului, Dorna Cândrenilor și Coșna, plasa Dorna, județul Câmpulung-și din comunele Drăgoești, plasa Iliești și Burdujeni, plasa

Bosancea, județul Suceava, poartă Dumineca și în zile de sărbătoare „cămeșea” de pânză, lungă până la genunchi.

Cămașa pe care o pun în zilele de lucru are *ciupag* (guler) îngust de un deget și sunt cusuți pe el *pui* (trifoi sau alte mici motive naționale).

Cămașa de sărbătoare are *ciupagul* ceva mai înalt, este

Constantin Măzga, flăcău din comuna Șarul-Dornei,
plasa Dorna, jud. Câmpulung (Bucovina).

dublu, iar pe partea întoarsă în afară are cusături făcute de mână și cari sunt, în genere, de culoare roșie închisă sau cărmizie, cu variate motive românești.

Gulerul se strânge la gât cu un șiret răsucit de mătase galbenă sau portocalie și care are la capete câte un *canaf* (ciucure).

Cămașa se încheie la piept cu doi sau trei nasturi mici, negri, roși sau albaștri și, în dreapta și stânga, are câte o cusătură verticală, de trandafiri și lată de doi, trei cm.

„Cămeșile“ au mâneci lungi, largi și pe *stani* (la umeri), în loc de altiță, au câte trei rânduri de cusături, cari sunt făcute la fel cu celelalte, iar la manșete numai un singur rând.

Cămașa, dela brâu în jos este mai largă ca de obicei, are „adăgături“, de trei sau patru foi (lățimi de pânză) și este fă-

Flăcăi români din comuna Bosancea, jud. Suceava.

cută cu *falduri*, *pliuri* (cute), late de un cm., iar pe poale are un rând de cusături, sau mai multe, cari sunt la fel cu acele dela piept și mâneci.

Vara poartă *țitari* (pantaloni strâmți, țesuți în ozoare cu diferite figuri geometrice), albi, făcuți din lână toarsă subțire de sătencele noastre. Ei sunt lungi și încrețiți „pi chior dela glesne până la jenuchi“.

Iarna, bărbații obișnuiesc *berneveci* (pantaloni de *pănură*, postav de lână albă, bătut la *chiuă* (piuă).

Bărbații tineri se încing cu brăie alese, de un lat de mână și unele sunt cusute cu fir alb de argint, pe fond de lână roșie închisă.

În zile de lucru ei poartă brâu de lână „țăsut în ochiuri” (ales) cu roșu, albastru și verde

Peste cămașă pun *bondiță* sau *bonghiță* (cojoc scurt, până la brâu, fără mâneci; vestă de piele albă, căptușită cu blană de miel sau de oaie) și are, pe margini, de jur împrejur, *prim* (blană de miel sau imitație), care este mai lat în față și jos. Bondița, în față și la spate, este împodobită de cusături românești și variate decorațiuni florale, făcute cu mătase și rar cu mărgelile în diferite colori. „țipătoare” (vii, deschise), deasupra cărora, la distanțe egale, sunt fixate rozete roșii sau nasturi îmbrăcați cu lână verde, roșie, portocalie și galbenă închisă.

În unele comune din plasa Siret, județul Rădăuți, bondița este făcută din aba albă, iar pe margini are flori alcătuite din șnur negru.

Iarna peste acest cojocel, bărbații poartă *suman zis dulamă* sau *țundră* (manta țărănească lungă până jos de genunchi) făcută din *mnîțe*, mițe (lână tunsă întâia oară de pe „cârlan”: oaia de un an), din *părură* (aba, postav de lână groasă) din lână „seină” (vânăt-închis), din *codină* (lână dela coada și picioarele oilor), sau din lână țurcană (cu firul scurt și aspru) de culoare „laie” (fumurie) sau cafenie-roșcată.

Sumanul are guler lat de trei degete. Sumanul este împodobit în jurul gulerului și în față, în dreapta și stânga, și la cele două buzunare cu *sarade zise* și *zgărdițe* (șireturi împletite, care, la unele sumane, au, din loc în loc, câte un *țâmpurg* (cănăfăruș: ciucure scurt) colorat. Mânecele sumanului, jos, la manșete, sunt despicate „de desupt” (sub mână) și au pe margini un rând de șiret. Sumanul se încheie cu patru nasturi făcuți din zgărdițe.

Iarna, în zile de sărbătoare, bărbații și femeile peste bondiță pun cojoc cu brâu, făcut din cinci, șease piei de oaie, lung ca și sumanul, până mai jos de genunchi, sau *mintean* (cojocel cu mâneci) alb, înflorat, lung cu o palmă sau două mai jos de brâu.

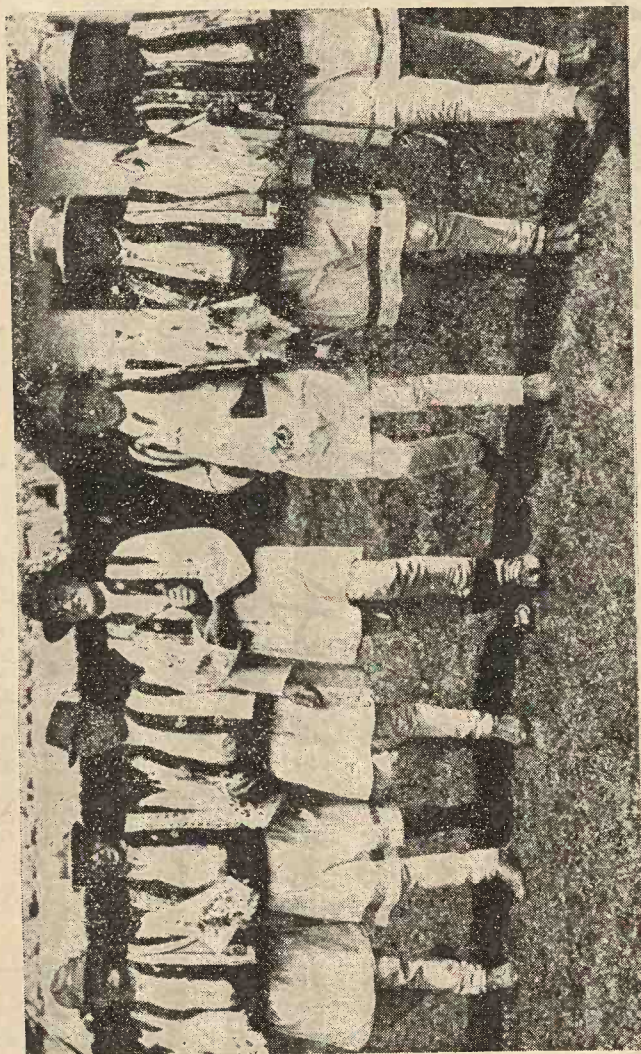
În picioare opinci (încălțăminte noastră națională), *păpuci* (ghete) sau pantofi.

Iarna, bărbații și femeile poartă opinci legate cu „ață”, *târsână* (sfoară trainică, făcută din părul luat din coama sau coada calului) și curelușe.

Vara, își înfășoară laba piciorului în obiele de pânză de

in sau cânepă. Iarna se servesc de obiele făcute din *pănură* de lână (postav brut, țesut în război).

Pe cap, vara au pălării de paie sau de ștofă (fetru).

Flăcăi români din comuna Fundul Moldovei, jud. Câmpulung.

În județul Suceava bărbații pun pălării de „ștofă“ cu *calăpul* („fundul“), înalt și cu *strașinile* (marginile, borurile) înguste

În comuna Capu Câmpului, plasa Humorului, jud. Câm-

pulung, flăcăii au pălării de fetru coloare verde și cisme negre, dar mai mult roșii.

În comuna Bosancea, jud. Suceava, flăcăii își prind în partea stângă a pălăriei flori și câte un mare și bogat smoc, (mănunchi, pământuf) de firișoare de puf alb, lung și fin.

Ei poartă cisme roșii cu tureată tare.

Iarna bărbații poartă căciulă țurcănească „lunguiată (țuguiată), neagră de piele de miel. Flăcăii își împodobesc căciulile cu câte o pană de curcan sau de păun.

În Bucovina, bătrânii dela munte poartă cămași simple, albe, lungi până la genunchi și în loc de cusături naționale ele sunt tighelate sau au găurele la gât, mâneci și pe poale. Gulerul se strânge pe gât cu un șiret alb, făcut din bumbac ră-sucit.

Peste cămașă pun bondiță lungă până mai jos de brâu. Ea este făcută din piele de oaie, iar la guler, mâneci, în față și pe margini are garnitură de blană neagră de miel, lată de două, trei degete. Pe bondiță sunt aplicații de fâșii de meșină albă, cusută în colțurile sau zig-zaguri cu ață neagră.

La mijloc se încing cu brâu, sau chimir lat de zece, cincisprezece cm.

Bătrânii poartă plete ce cad până peste gulerul cămașii.

Pe cap pun pălării cu „fundul adânc și rotund” (calota înaltă), iar „strășinile” (mărginile) sunt mari și întoarse în sus până trec peste „cordică” (panglică) și paralele cu „calîpul”. Marginea strășinilor este tivită cu panglică lată, neagră și împletită în trei *gițe* (fâșii) înguste.

În picioare „îmblă cu ochinci legate cu nojițe” negre foarte lungi, pe care le „învăltuiesc” pe glesne pe o porțiune ca de o palmă.

În Bucovina, ca și în Moldova, sătenii poartă iarna căciuli de blană de miel căptușite cu piele de ied.

Bătrânii din județul Rădăuți obișnuiesc iarna căciula cu urechi. Este o căciulă rotundă, cu marginea întoarsă de un lat de palmă. Când este ger, acest adaos, îl lasă jos spre a acoperi urechile.

Dacă analizăm și comparăm elementele etnografice, rustice, componente ale portului popular românesc din Bucovina, cu acelea dela costumul țărănesc din Moldova, regiunea muntoasă (unde înrăurirea orășenească sau spiritul de imitație

n'a deformat încă îmbrăcămintea populară românească), observăm că și în amănunt ele au perfectă asemănare.

În urma minuțioaselor cercetări etnografice, făcute în mai multe comune, constatăm, în mod științific, că și la frații noștri din Bucovina, s'a păstrat cu drag portul nostru strămoșesc, specific regional.

În toate împrejurările istorice neprielnice, cari s'au succedat în timp, toți Românii din Bucovina au păstrat cu sfințenie doina, colindele, cântecele populare și religioase, jocurile noastre naționale (mai ales hora ca : *Arcanul, Ardeleneasca, Cărășelul, Cîmpoeșul, Ciobăneasca, Ciuful, Coasa, Dorneasca, Fudula, Huțulca zisă și Huțulia, Leușteanca, Moroșeneasca, Ochiul Dracului, Puiculeana, Șapte mori, Tărăneasca veche, Țigănească, Trandafirul, Trei Leșești*, etc., și reconstituiri din obiceiurile tradiționale de Crăciun ca : *Buhaiul, Capra, Țapul, Ursul*, etc. *) precum și admirabilul și strămoșescul port românesc specific în Bucovina.

---

*) Toate aceste jocuri populare românești au fost executate de o echipă românească, formată dintr'un grup de țărani (fete și flăcăi), din județul Câmpulung (Bucovina), în ziua de Sâmbătă 9 Ianuarie 1937, la festivalul dat, în „Albert Hall“ din Londra (Anglia), de „Societatea engleză de joc și cântec popular“ (English Folk Dance and Song Society), cu ocazia serbării jubileului de 25 de ani de activitate.

Tot grupul de jucăuși (dansatori) români, precum și lăutarii lor au fost îmbrăcați în admirabilele costume naționale bucovinene, cari au stârnit deosebită impresie și unanimă admirație a zecilor de mii de spectatori englezi.

NUME DE IZVOADE (MODELE) CARACTERISTICE IN
 BUCOVINA, CE SE COS PE CĂMĂȘI, POALE, BONDIȚE,
 GREMELE (TULPANE SAU BASMALE ALBE IN TREI
 COLȚURI), NAFRAME ȘI ȘTERGARE

Intâmplarea mi-a dat fericita ocazie de a cunoaște pe frații

Săteni români din comuna Comănești, jud. Bacău.

noștri bucovineni la ei acasă, unde m'am bucurat de multa lor bunăvoință.

Cusăturile de pe portul lor impresionează prin variatele și frumoasele îmbinări de modele vechi și prin desăvârșita armonie a colorilor deschise.

Pe lângă admirabilele decorațiuni florale, imitate după natură, se adaugă și produsul artistic al imaginației lor combinatoare.

Am stat de vorbă mai mult cu bătrânele, pentru că ele sunt

Flăcăi din jud. Iași

păstrătoare fidele ale acestor creațiuni estetice, care contribuie la îmbogățirea artei populare a neamului nostru.

Ele mi-au spus numiri de cusături ce împodobesc frumosul port național românesc din Bucovina.

Toate aceste feluri de modele românești sunt alese și cusute de sătencele noastre după inspirația și vrerea lor.

Am notat *una sută optzeci și șase* „ziceri de cusături”, din

cari cele mai multe sunt nume de flori, buruieni de leac, apoi insecte, păsări, fructe, specii de arbori din clasa coniferelor și nu lipsește nici simbolul religiei creștine : crucea

Arici ;

Bisericuță, boază (plantă numită în Muntenia „chica voinicului”), bobițe, boboci, bondari, brad, brăduți, brădănași, brădănași cu coarne de berbec, broscuțe, buhășei, bujor, burăteci ziși brotaci, butucași, butucași costișați, butucași cu bobițe,

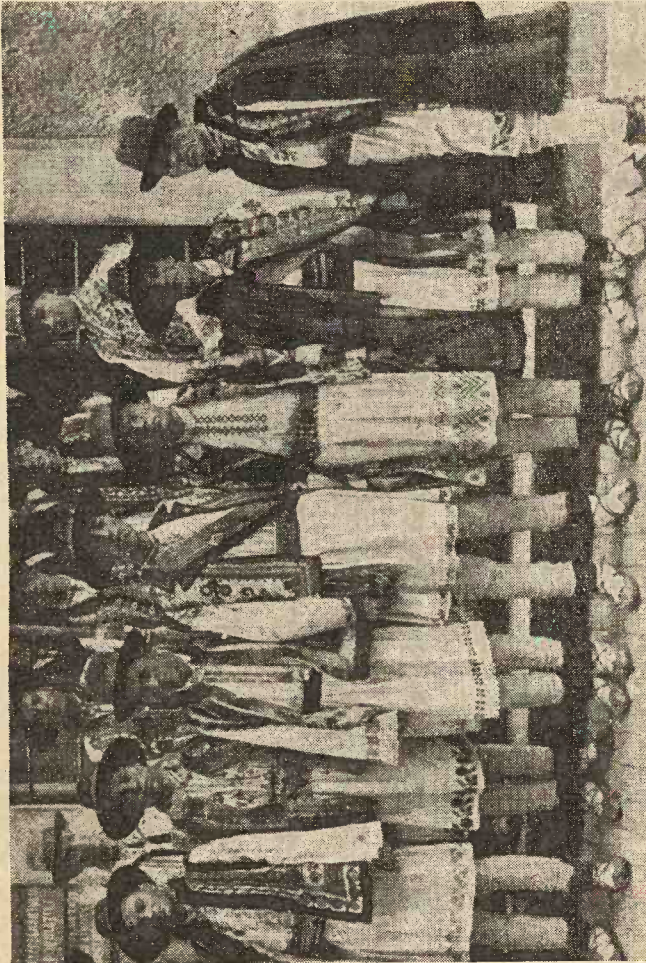
Flăcăi din județul Neamț

butucași cu cornițe, butucași cu furculițe, butucași cu steluțe, butucași cu sătrâncuțe ;

Cafasuri, căiuți, calu(l) dracului, cărbăbuși, cărhănași, cărligăței, cărligi cu grebluțe, cărligu(l) ciobanului, cărligi cu ochiuri, cerceii Maicii Domnului, chei, cicoare, cimbru, ciucurași, clopoței, coacăză, coada cocoșului, coada curcanului, coada rândunelei, cornițele berbecului, cornițe de cobelci (melci), cociorbuțe, cocoșei, cobelci, cocostârci, copăcei, copăcei cu cren-guțe, cornițe, cosârțuțe, crânguțe, creanga bradului, creanga moliftului, crucea Paștilor, cruci costișate (aplecate), cruci

drepte, crucițe, crucițe bătute (în relief), crucițe cu stele, crucițele îngerilor, crucițe legate ;

Degetar, dedită, dediței, două cărlige bătute, două păpușele, drâmbe, dungi ;

Flăcăi din județul Vaslui

Epurași ;

Fasole, floricele, floricelele cimbrului, flori de măcieș, floricele pe creangă, florica dumbravnicului, florica mărului, fluturași, frunza căpșunii, frunza de nalbă, frunza de smeură, frunza și floarea macului, frunză de mirt, frunza popului, frunza rutei, frunza ștejarului, frunza tămâței, frunza trifoiului,

frunza urzicii, frunza vișinului, frunza frasinului, frunza paltinului, frunzuțe, furculițe ;

Garoafe, gândaci de apă, gărduț, gărduț acoperit, gățe (cosițe), găze, giulgiu(l) Domnului, grâu(l) cucului, grebluțe, gura leului ;

Holbură (volbură), hrib (mânătarcă), hulubi, hulubași, hulughi (porumbei);

Iconițe, încârligături, în cruce, învârtituri ;

Jir ;

Laba găștei, lăbuțe, lăbuțele racului, lăcuste, lădiță, lântug, lobodă ;

Măcriș, maghieran, măturică, mazăriche, merișor, mreajă, mugurași, muște ;

Nemțișor ;

Ochii broaștei, ochișori, ochișori săriți, ochișorii șarpilui, ochiul bouului, ochiureli ;

Paingăni (păiajeni), pajură (vultur), păsărele, păstăi, patru cârlige, patru ochi, păunași, perje, pin, pipăruș, (chipăruși), plopișori, (plochișori), poame de vie (struguri), pomișori, potcovuțe, prescuri, presură (nume de pasăre), pui ;

Rânduri, rățoi, rățuște (rațe), rezedă, roțițe, romaniță ;

Scară, scara mâței, scăunași, scoici, șerpi, (șărpi), șfară (sfoară), soarea (floarea) soarelui, șopârluțe, spicușori, (schicușori), steluțe, suveicuțe ;

Talgere, talpa (laba) broaștei, tântărași, (tântăruși), trifoi, torțel, traistă, trandafiri, trei frunze, triumghiuri, (ascuțituri), tulpane ;

Urechile iepurelui, urma cerbului, urmele puișorilor ;

Vârtelniță, viermișori, jermi, văzdoagă, (garoafă);

Zimți.

DESCRIEREA GENERALĂ A PORTULUI POPULAR ROMÂNESC DIN BASARABIA

În Basarabia, la țară, fetele vin la *gioc*, (joc), vara. Duminica și sărbătoarea, „în mijlocu (mijlocul) satului“ (loc destinat pentru joc), cu capul gol, pieptănate frumos. Ele își împletesc părul într'o *gâță* (coadă), lăsată pe spate, în vârful căreia pun o *cordea* (panglică) de culoare vie (roșu, galben, verde, violet, roșu deschis sau albastru). Unele *îngrămădesc* (strâng) coada la ceafă, fac *calacioc* (coc), pun un pieptene, peste păr așează *sâtcă* (fileu, plasă care ține părul bine aranjat), iar cu *șupalcă* (ac de cap) își prind, în coc, o floare roșie (garoafă, mușcată sau trandafir). Altele se pieaptână cu cărare la mijloc, fac două *gâțe* (cozi) în vârful lor pun funde sau cordele (panglici) de colorii deschise.

Toate fetele obișnuiesc să aibă *șerșei* (cercei) lungi.

Toamna ele poartă pe cap *colț* (tulpan subțire, în trei colțuri), în față cu *horbotică* (dantelă îngustă) sau un *bariz* (bariș): basma subțire de lână sau de bumbac), culoare deschisă și uneori, are flori la colțuri. Când este frig pun *casâncă* (basma mare de mătase, culoare deschisă și cu flori) ce are pe margini *frenchi* (ciucuri lungi de o palmă).

Multe fete au la colț (tulpan), în față și în spate, câte o floare *vișinită* (brodată), în gherghef, cu mătase *fel de fel* (diferite colorii).

„Colțul” și „casâncă” le înnoadă la spate.

Iarna, fetele și femeile se „îmbroboadă” cu *șalincă* (basma mare de lână) albă, neagră, galbenă, cafenie, verde, violetă, albastră sau cenușie, cu „frenchi”.

Toate fetele și nevestele tinere își împodobesc gâtul (ca în Bucovina) cu multe *șireaguri* (șiruri) de *mergele* sau *carale* (mărgele) de felurite mărimi și colorii. De primul șir de măr-

gele este legată, în față cu o cruciuliță de alamă sau de argint.

Ele poartă *ii*, cari au cusături mai bogate la mâneci, iar *zăvelcile zise și pesteleci (fote)* sunt din colori închise, cu dungi mai mult „culcate” (orizontale). Aceste dungi subțiri și dese încep dela poale și sunt făcute până mai sus de genunchi.

La mijloc se încing cu un *colan de mergele* (cordon lat de trei degete), făcut din *barhotă* (catifea) colorată, pe care sunt cusute mai multe șireaguri (șiruri) de mărgele mici. „Colanul” se încheie în față cu o cataramă de alamă. El se mai obișnuiește în Bucovina și în unele părți din Moldova.

În picioare au *colțuni* (ciorapi) de lână, de bumbac sau de ață (după anotimp), de colori deschise, făcuți cu *cârligel*, *crucioc* (iglițe de lemn) sau cu *andrele* (cârlige de sârmă).

Se încălță cu *tufile* (pantofi negri, cu toc puțin înalt); cu *papuci* (ghete) negri ce au *rizincă* (elastic) sau se încheie cu *șnoroace* (șireturi).

Primăvara și toamna, fetele poartă, în zile de lucru, *tuflisoare* sau *chirvici* (târlici) de lână colorată, făcuți cu crucioc (igliță de lemn).

Când vin la horă, fetele sunt împodobite pe cap și în pieptul iei cu câte o *broască* (broșe sau floare de celuloid) cumpărată de la târg (oraș) sau dela *băcălie* (prăvălie, magazin).

La joc fetele țin în mână sau *învălătugită* (înfășurată) pe mână o *basmăluță* (batistă) de culoare „aprinsă” și tivită cu *horboțică* (danteluță)

Flăcăii sunt îmbrăcați în *cămieși* (cămăși) de pânză albă și subțire de bumbac, sau de satin, colori variate. În față, la piept și pe manșete au *vrâste* (cusături), cu *rândurele* (dungi de mătase), iar toamna și iarna, cămășile se fac din *baică* (molton sau barchet).

Unii au cămășile cu guler îngust, încheiat în față, până la jumătatea pieptului, cu două rânduri de *bunghi* (nasturi) *nici* (mici). Alții au cămășile cu guler înalt de un deget și jumătate și încheiat în dreptul umărului stâng cu doi, trei „bunghi”.

Toți flăcăii poartă la gât o *cruse* (cruce) de alamă, nichel sau argint, care e legată cu o *cordică* (panglicuță) verde sau roșie deschis.

Mânecele cămășilor sunt puțin largi, cu manșete ce se încheie cu doi, trei nasturi fiecare.

Vara, ei poartă cămașa peste pantaloni și o lasă puțin mai jos de mijloc sau până la „jenunchi”.

Fete și flăcăi români din Basarabia.

Peste cămăși și pantaloni flăcăii se încing cu brâu lat de

lână roșie, care, la ambele capete, are *frenchi* (ciucuri) lăsați să atârne într'o parte.

În picioare vara încalță *papuci* (ghete) negri cu *șnoroace* (șireturi) și numai iarna *ciubote* (cisme cu „turiatca“ tare și încrețită la *îmbucătura* piciorului.

Flăcăi din județul Lăpușna.

Picioarele le *învălătugesc* (înfășoară) cu *oghiele* (obiele) de *petică* (cârpă) și numai „la lucru dealului” (la munca pământului) bărbații poartă *ochinci* (opinci) legate cu *spăgat*, *șfere* (sfoară) sau cu *chiele* (șuvițe de curea).

La joc nu vin niciodată cu opinci.

Pe vreme rea îmbracă *sucman* (manta țesută în stative din „canură” — lână moale — neagră sau cafenie).

Iarna poartă cojocel simplu, cu mâneci, încheiat în față cu *sponci* sau *cârlige* (copci) negre, albe sau galbene. Peste cojocel, pun *șubă* „blănită” cu piele de oaie.

Unii flăcăi își tund părul în față cu *ciupcic* (moț sau breton), ca și cei din „Țara Oașului” (plasa Oașiu, județul Satu-Mare).

Vara, pe cap au pălării de paie sau *șlepci* (șepci albe cu corozoc verde, șlepci de piele, roșii, negre, albastru închis sau cenușii).

La joc pun la pălărie sau la șleapcă câte o floare sau *crenguță* (fir) de busuioc.

Iarna ei poartă *cușmă* (căciulă) neagră sau brumărie (sură) de *caracule* (astrahan) cu *fisulii* (crețuri) *mașcate* (mari și dese), cu sau fără *țugui* (vârf).

OBICEI POPULAR LA JOCURILE NOASTRE NAȚIONALE IN BASARABIA

În fiecare an la Paști și Crăciun, în Basarabia, ca și în Bucovina și Moldova, flăcăii „au datorința” (obligăția morală) de a scoate fetele prima oară la „joc”.

În grupuri mici, de câte cinci, șase, ei umblă prin sat și cer dela părinți fetele „bune să iasă la horă”. Totodată duc și câte o „garafă” (sticlă „burduhănoasă”, „pântecoasă”) cu vin pe care-l beau cu ai casei. Apoi iau fetele și pornesc spre mijlocul satului, la locul destinat pentru horă. Flăcăii merg înainte și fetele în urmă.

Muzicanții (lăutarii) cântă „marșu” (semnalul de începerea sau sfârșirea jocului), iar flăcăii și fetele dau mâna între ei, în semn de prietenie.

La Anul Nou, fetele sunt „îndatorite” (obligate) să dea flăcăilor *podârcă* (dar) doi colaci unși cu miere de albine și cari au deasupra *caramele* și *lampasele* sau *pampasele* (bomboane mici).

La Paști, fetele dăruiesc flăcăilor *pască*, căreia îi spun și *cozonac* și cel puțin câte două ouă „boite” (vopsite, înroșite) cu *ticățele* (picățele) *închistrite* (încondeiate).

PORTUL POPULAR AL ROMÂNILOR DIN JUD. SOROCA

Femeile române din comunele Hristici, Zgurița și Visoca, plasa Bădiceni, jud. Soroca (Basarabia), poartă *cămeșă* albă, simplă, de pânză cu urzeală de bumbac și cu *bătătura* de

Sătean român din com. Zgurița, plasa Bădiceni, județul Soroca.

tort (cânepă), lungă până aproape de gât și are pe piept, umeri și spate o *platcă*, de unde încep încrețiturile.

Mâneca este lungă și are *brățară* (manșetă) încheiată cu *bunghi* (nasturi) mici colorați.

Peste „cămeșă” pun *coftă* (vestă vătuită, cu mâneci).

Pe cap se „îmbrooadă” cu *barize* albe (basmale subțiri de lână sau de bumbac), simple, cu flori, diferite culori sau cu

șalinci (basmale mari de lână), colori închise, cu *bahramă* (ciucuri).

Dela brâu în jos pun fustă de cit (pânză de fabrică : madi-polon) sau de lână.

Fusta, pe poale, are cusute, orizontal, câteva rânduri de *motive* (cusături), subțiri, iar pe margini *cordele* (panglici) de mătase colorată.

Femeile, peste fustă, pun numai în față *pestelcă* (șorț negru de lână lat de 60—75 cm.) țesută jos cu o bandă lată formată din dungulițe „culcate”, de felurite colori, iar pe margini are prinsă *horboțică* (dantelă neagră).

Săteancă româncă din județul Tighina.

Fetele se piaptănă cu două *gâțe* (cozi) împletite, așezate coroană pe cap și poartă fustă scurtă de colori deschise.

Femeile au fustă mai lungă, încrețită și de colori închise. La gât câteva șiruri de mărgele.

În picioare *colțuni* (ciorapi) negri de bumbac și *păpuci* (ghete cu șireturi sau cu *răzincă* : elastic în părți).

Iarna, peste coftă, pun *burnuz* zis și *suman* sur sau negru (manta lungă).

Flăcăii și bărbații au „cămeși” albe de bumbac, cu *făsulii* numite și *cercurele* (cerculețe) la piept și mai puține la spate, cu mâneci lungi și *brățări* (manșete), care se „închietoră” cu „bunghi” mici colorați.

Vara poartă *ițari* (nădragi strâmți țărănești din pânză de bumbac sau lână țesută în două ițe) lungi și încrețiți „pe chior” dela glesne până la „jenunghi”, vestă și brâu roșu de lână, lat de 20 cm.

Brăul îl înnoadă în față, așa fel, încât atârnă în jos capetele cu „frenchi” (ciucuri) lungi, formați din urzeala țesăturii.

În picioare „oghiele”, „colțuni”, și „ciobote” cu creț (cisme încrețite cari, în spate, la călcâi, au o bucățică triunghiulară de talpă *încrestită* (fixată) cu ținte galbene.

Bătrânii poartă „ochinci” legate cu nojițe negre de *târsână* (lână răsucită sau păr dela coama și coada calului), pe care le „învăltuiesc” pe picioare până mai sus de glesne.

Flăcăii pun la pălărie (care este de păslă) brad, pană de păun sau flori naturale.

Iarna îmbracă *meșini* (pantaloni de piele de oaie), cojoace și *cușmă* (căciulă) *țurcănească*, ce are sau nu *țuglui*, *țugui* (vârf).

PORTUL POPULAR AL ROMÂNILOR DIN JUD. ALBA

În comunele Sebeș, Petrești și Cut, plasa Sebeș, județul Alba, fetele și femeile au cămașa din „pânză de casă”.

Mâneca are cusătura cu „umăraș” (cusătură făcută în jurul încheieturii dintre mânecă și corpul cămășii) și patru *altițe* (rânduri) cusute cu diferite culori. Pe mânecă, la vale, (de-a lungul), are „cheiță” (legătură între două bucăți de pânză) cusută cu galben sau alb. Mâneca jos, este încrețită, în jurul mâinii, cu *fodor* (volan) și are pe margini colțișori și floricele cusute cu galben.

Ficiori (flăcăi) români din comuna Sebeș, județul Alba.

La gât cămașa este încrețită, iar la guler și pe piept are motive românești cusute cu galben.

Fusta este albă, largă, încrețită sau cu mulți clini. Pe poale este *șăbăcită* (are șabac : ajur) cu mătase galbenă.

În față, deasupra fustei, poartă *șurt*, de lână neagră, care, pe poale are motive țesute orizontal, iar în părți sunt motive țesute vertical, în diferite colori vii. Șortul acesta este format din trei foi, încheiate între ele prin „cheiță” lucrată cu verde, roșu și galben, iar împrejur are „colți” (dantelă, care jos este mai lată).

În spate pun *crătință* (fotă) făcută tot din lână neagră.

Mire și mireasă din comuna Șugag, plasa Sebeș, jud. Alba.

„lucrată în dește” (adică țesută toată în motive), de colori vii între care predomină portocaliul și roșul pe fond negru.

Peste cămașă pun *chieptar* zis și *pieptar* (cojoc) fără mâneci, lung până mai jos de brâu. El este făcut din „pele de miel alb” și cusut cu flori colorate : negre, verzi, galbene, violete, roșii, portocalii, etc.

Acest „chieptar” are în părți câte un clin cusut cu motive și ciucurei.

În picioare, acum douăzeci de ani, femeile purtau cisme de „pele” de capră neagră, tighelate la spate cu galben.

Acum se preferă *păpuci* (pantofi negri).

Pe cap *chișchineu* zis și *propoadă* (basma) „albă de jolj”

(madipolon), care, la spate, are ciucuri albi și deși, iar pe margini motive în galben și negru.

Deasupra „chișchineului“ poartă *păchilat* numit și *păhilat* (învălițoare, ca o maramă), făcută din *grenadin*, zis și *moll* (tul)

Săteni români din comuna Zlatna, plasa Ighiu, jud. Alba.

și care, pe margini, este *slinguit* (cusut, brodat) „cu flori rupte” (mici și izolate) în galben sau alb, apoi vine *cipcă* (dantelă) albă sau galbenă.

Ficiorii (flăcăii) au cămașa de pânză albă, lungă până deasupra genunchilor. Gulerul este cusut, în motive, din mătase colorată și se încheie în față cu o bentiță de mătase neagră.

Mâneca este strânsă în *pumnași* (manșete) ce pe margini au o cusătură îngustă sau este largă și prinsă cu „cheiță”.

La gura cămășii are *forme zise și jiuve* (cusături), diferite colori.

Poartă *cioareci* (nădragi țărănești strâmți, făcuți din lână albă, seină sau cafenie, țesuți în patru ițe, spre a fi mai groși).

La mijloc *șerpar* (curea, chimir) lat de trei până la zece degete. El este galben din piele de vițel și are împletituri din curelușe colorate: roșu, verde sau negru și se încheie cu două până la patru „cătărâme”.

Chieptarul (cojocul) este scurt, până la șerpar și are buzunare cusute cu mătase de felurite colori, între care predomină negrul. Chieptarul se închide pe umăr și în stânga, la subțioară.

Pe cap, vara, poartă pălării mici, negre, pe calota cărora prind flori naturale sau „șinur” aurit, făcut din fir.

Iarna pun căciuli negre țuguiate.

În picioare *păpuci* (ghete) cu *tureci* până aproape de genunchi (jambiere tari de piele).

Bărbații au cămașa la fel ca a flăcăilor, dar mâneca este largă și peste umăr prinsă cu o „cheiță” în galben și negru, iar la extremitatea de jos are, pe margini, cusături de aceeași colori ca sus.

Poalele cămășii sunt „șăbăcite” cu galben.

Vara îmbracă *cioareci* de bumbac, iar iarna sunt de lână.

Se încing cu șerpar, lat de patru, cinci degete, făcut tot din piele de vițel. Șerparul are două „cătărâmbes” (catarames) și este împodobit cu flori albe, verzi și violete, făcute din curelușe.

Chieptarul trece peste șolduri. El este făcut din piele de miel alb, cu două buzunare și cusut cu mătase neagră, violetă și verde.

În picioare poartă „călțuni” de piele de capră (cisme), cari au pe margini „șinoare” negre (curelușe) împletite.

PORTUL POPULAR AL SĂTENCELOR ȘI SATENILOR ROMÂNI DIN JUDEȚUL ARAD.

În comuna Miniș, plasa Radna și comunele Ghioroc, Cuvin, Covăsînți (Podgoria) și Șiria, plasa Șiria, județul Arad, fetele se piaptână cu mare atenție. Una se ajută pe alta. Ele își fac din douăsprezece *sfacuri* zise și *plete* (codițe sau șuvițe) o

coadă sau două cozi în câte șase sfacuri, pe cari le leagă în jurul capului. La urechi lasă două șuvițe mai lungi, pe care „le încrețește cu fieru”, numit în Moldova „drot”.

„Pieptănătura o înpană cu *bacuri*” (ăce-agrafe), diferite forme, cu sticle colorate, sau își pun flori și funde colorate.

După ce s'a celebrat cununia religioasă i se schimbă pieptănătura miresei. Părul se împletește în două *chici* (coade) de câte trei „sfacuri” sau numai o „chică” și fac concii.

Mai de mult se obișnuia a se pune la ceafă un concii de lemn (un cerc cu diametru de circa zece cm.). Se înfășurau cele două cozi în jurul cercului, pe urmă „chicile” se fixau pe „conci” cu un gălan (șiret negru), băgat printr'o *andrea* (ac mare de fier sau de os). Se lega conciu cu un *cotuș* (basma mică roșie) și deasupra se punea *cotu* (marama).

Și azi femeia nu are voie să-și arate conciu, adică nu trebuie să umble afară din *ocol* (ogradă, curte) sau să apară cu capul descoperit în fața unui bărbat străin.

Fetele și femeile vara poartă un *spătoi* alb (bluză de bumbac), lucrat în diferite modele cu „ața D.M.C.”, colori variate

Când „lucră” la câmp ele își pun „spătoi” de cânepă.

Peste *spătoi* îmbracă *dușanc*, *dușancu* zis și *dușancă* (bluză din pânză de bumbac sau de mătase) și care se numește *viziclu*, când este confecționată din materie inferioară.

Mânecele se termină cu *pumnari* (manșete), cari sunt *nădite* (adăogate) cu *șjiură* (tiv) sau *jinor* (bentiță) de *barșon* (catifea) aceeași culoare ca „*dușancu*”.

Dela mijloc în jos, „pă dă'n jios” (dedesupt), ele pun câte va *sumne* albe (fuste) din bumbac *asprite* (scrobite) și încrețite, făcute din câte șase, șapte lați (un lat este o lățime cât iese din războiu).

Unele fete și femei, cari sunt slabe, spre a părea mai grase, își mai pun și *poale* (fuste scurte și groase făcute din cânepă).

Deasupra acestora poartă o altă „sumnă” (rochie), de mătase, diferite colori, peste care pun, numai în față, *catrință* zisă și *opreg* (fotă lată) de „barșon” *bordo* (roșu închis) „lucrată” (brodată) cu flori și mai preferați sunt trandafirii, făcuți cu mătase colorată, iar pe margine și în părți are *cipcă de fir* (dantelă făcută din fir galben).

Catrința o leagă la mijloc, pe sub *dușanc*, cu o „curea”

(cordon) de pânză sau cu „ață de cânepă” răsucită în zece gițe (fire).

La mijloc, peste dușanc, pun o curea de lac, lată de două degete, pe care o încheie cu „cătăramă”, într-o parte, pe șold.

În picioare *ștrînfi* (ciorapi ; influența germană) și *păpuci domnești* (pantofi) ziși și *țipele*.

La gât, peste *dușanc*, are atârnat un lanț de aur cu „ico-niță”. În partea din față este fotografia mică a persoanei care o poartă, iar în partea opusă se află portretul „drăguțului” sau al bărbatului.

Femeile, pe cap au *măramă zisă* și *cot* (basma) din aceeași materie și calitate, sau mai bună, de cum este rochia.

Mărama, făcută tricorn (în trei colțuri), o leagă sub bărbie cu două noduri.

„Înainte cu douăzeci de ani” (mai de mult) fetele și femeile purtau un „cot” (basma mare de doi metri pătrați), pe care „o petrecea” după grumaz (gât), o aducea în față, încru-cișind-o peste piept, o trecea pe la subțiori și o lega la spate.

În locul lanțului de aur, pe care îl poartă azi, se obișnuia atunci circa treizeci de *taleri* (vechi monede de argint), câte cinci, zece, cincisprezece *florinți* (monede de aur, de pe timpul Mariei Terezia, 1717-1780), sau galbeni de aur, după cum era fata de bogată.

Iarna, peste dușanc pun *roc zis* și *căbat* (jachetă de *pleuș*, *pliș*, *pliuș* (imitație de catifea).

Flăcăii au cămașa din pânză de bumbac, lungă până aproape de „jenunchi” și dată peste pantaloni, cari sunt tot din bumbac și largi de câte trei „lați” de picior, sau circa un metru jumătate.

Cămașa are gulerul înalt de două „dejete”, cusut cu alb și se „îmbumbă” cu doi bumbi (nasturi) albi de „porțolan”.

Mânețile sunt largi de un lat, (circa cincizeci și cinci cm.) și se termină cu *pumnări* (manșete), cari au câte un bumb alb.

Pantalonii sunt lungi, până la glesnă și se termină cu *sălbănaș* (șabac, ajur) lat de un cm. și o „cipcă” albă (dantelă).

Peste cămașă poartă *laibăr zis* și *zobon* (vestă) de mătase, lung, până mai jos de brâu și cusut în față și pe margini cu „cipcă de fier”, iar în dreapta are cincisprezece bumbi (nas-turi) mici de nichel.

În picioare cisme cu *tureci* (carâmbi tari).

Pe cap, vara *clop* (pălărie) de postav negru și iarna căciulă neagră de „miel caracul” (carachiul) sau de ied.

Flăcăii pun vara la pălărie flori de *muscadlă* (mușcată).

Iarna, peste cămașă, poartă *chieptar* (cojoc), fără mâneci, făcut din „pele” de miel și în față și spate, flori roșii, albastre,

Săteni români din comuna Miniș, plasa Radna, jud. Arad.
(Margareta Ardeleanu și Lazăr Haiduc).

verzi și galbene, cusute cu lână, iar la stânga are un buzunar. Acest „chieptar” se încheie la umărul stâng cu doi bumbi și la subțioară cu trei.

Peste „chieptar” vine *laibăr*, apoi *șubă* (manta) de lână albă, care, în dreptul brâului, are cusute două *dărăburi* (bucăți) postav albastru și negru sau alte colori, ce diferă dela comună la alta.

Iarna *cioareci* de lână albă

În comunele Bârsa, Voivodenii-Aldești, Mănerău, Regele Carol, Ineu și Cerneiu, plasa Ineu, județul Arad, României poartă, în zilele de sărbătoare, cămașă de pânză de bumbac.

Ciupagul (gulerul) este înalt de două degete, pe marginea de sus are *ciur* (dantelă albă croșetată). El se încheie cu doi nasturi mici colorați.

Cămașa, dela gât până la brâu, se „închiotoră” cu treizeci de nasturi mici, colorați, iar la piept, în dreapta și stânga are câte un rând de „ciur” până la mijloc

Mânecele, la fiecare umăr, au *spetează* (dantelă albă, croșetată, suprapusă peste pânză). Mânecele au *pumnari* (manșete cu motive românești, felurite colori, în care predomină roșul) și se „înbumbă” cu doi nasturi mici colorați

Cămașa, când e frig o poartă băgată în *nădragi* (pantaloni) cari au limbă în față (adică nu se încheie înainte ca de obicei.) Nădragii sunt de *barșon* sau *bareșon* (catifea cu dungi), cafeiniu închis și în față, la ambele picioare, sunt împdobiți cu *șinure* (șireturi, găitane) negre, cum au sătenii din Oltenia.

Vara îmbracă pantaloni din pânză de bumbac, cari sunt largi de doi „lați” (lățimea pânzei) la un picior și lungi până la glesne.

Peste cămașă ei pun *mitară* (flanelă de lână) colori închise și peste ea vine laibăr de barșon (vestă cu mâneci), care are pe piept, orizontal, în amândouă părțile, nouăsprezece, douăzeci rânduri de nasturi mici, „bombați” de *pleș* (tinichea) și fiecare rând are câte cinci, șase nasturi.

Iarna, deasupra laibărului, bărbații poartă *sucman*, *suman* lung până la genunchi, bogat înflorat în față, dela piept în jos, cu mult roșu, cusut cu „ață” (mătase sau lână) în diferite colori și cu „șinure” (găitane) negre.

Pe cap *clop* (pălărie) de stofă și iarna *cușmă* (căciulă) țuguiață de oaie.

În picioare „cisme egale” *biricești*, *birișești* (cu carâmb moale) sau cu *tureaci*, *turiaci*, *tureci*, *tureți*, (carâmb tare).

PORTUL POPULAR AL SĂTENILOR (FEMEI ȘI BARBAȚI)
ROMÂNI DIN JUD. BIHOR.

Fetele române din comunele Suplacu de Tinca, Ginta

Fată și fițior, români, din comuna Delani, plasa Beiuș, jud. Bihor.

Căpălnă, Mociar, Râpa, Tinca, Tonău, Gepiș și Osand, plasa
Tinca județul Bihor, în zile de sărbătoare „își mână” părul

(se piaptână) peste cap, fac o coadă, pe care o poartă pe spate și în vârful ei pun *primă* (panglică) felurite colori.

La mijlocul capului fetele își așează *ișloj* (o cunună lată de trei, patru degete făcută de carton îmbrăcat cu panglici de mătase, colori deschise și împodobită cu multe mărgelile colorate, între care predomină cele albe). Acest fel de diademă se poartă și în județul Cluj, cu deosebirea că acolo ea este mai frumos împodobită.

Femeile după ce-și împletesc părul într'o coadă și-l leagă

Fete românce din jud. Bihor.

cu o „primă”, își pun mai sus de ceafă *indreaua de șilf* (așchie subțire de brad, lungă de cinci, opt cm.) sau *corigă*, verigă (inel de sârmă cu diametrul de patru cm. înfășurat cu panglici) și, după forma făcută, „își răsucesc păru de-a roata, în vârful capului”.

Chimeșa sau *spăcelul* (iia) se face din pânză de bumbac sau de cânepă. Gulerașul este lat de un deget și are pe el cusut cu *brânca* (mâna) diferite mici motive românești.

Pe „cheptul *spăcelului*” este cusut cu alb „fiocaș cu urma mâții, cu frunza viei, ruptura românească”, etc., (găuri mici).

Mânecele sunt largi cât un „lat” de pânză. Ele sunt simple, iar la umeri, ca o altită îngustă, au cusături făcute cu felurite

colori, sau este suprapusă câte o bucată de catifea neagră.

Pumnarii (manșetele) sunt de *barșon* negru (catifea) sau formați din *fodră* (tiv, volan).

„*Chiemeșa*” se încheie în față cu doi *bumbi* (nasturi) mici de *ciont* (os), de *bădic* sau *plev* (tinichea neagră).

Poalele (fusta), sunt albe de cânepă sau din bumbac, la fel cu *iia* (spăcelul sau *chemeșa*). Fusta este largă de șapte, opt

Mire și mireasă din comuna Delani, plasa Beiuș, jud. Bihor.

„*lați*” și pe marginea de jos are *cipcă* sau *șipcă* (dantelă) albă, lucrată cu iglița : „*ac de cipcă*”.

Peste „*poale*”, poartă numai în față, *zadie*, *zaghie* (fotă, șurt); în spate nu pun nimic. *Zaghia* este neagră, de lână și pe margini are un „*ghenar*” lat de două, trei degete, cusut cu flori și modele, colori deschise, sau numai cu dungi „*de-a latu*” (orizontale).

La mijloc se încing cu *bete*, alese în război.

La gât pun multe și lungi șiruri de mărgele colorate.

Peste *iie*, unele fete și femei poartă *șveter* (vestă) sau

„chieptare” (cojoace scurte, frumos înflorate), iar altele preferă *poglirocă* (vestă de postav cu mâneci). Peste această îmbrăcăminte vine *căbat* (jachetă).

Pe cap, poartă *cârpă* (basma), colori variate, sau „cârpă mare de lână” (brodată).

În picioare *câlțuni* (ciorapi) de bumbac, „ochinci”, *păpuți* (ghete cu șireturi) sau *topănci* (pantofi).

În comuna Delani, plasa Beiuș și în comunele Bucium, Cotiglet, Drăgești, Stracoș și Topești, plasa Ceica, jud. Bihor fetele românce, în ajun de sărbătoare se spală pe cap și se ung cu gaz spre „a le crește” și a luci părul. A doua zi ele se „chiaptănă”, dau părul peste cap, își fac o coadă ce-o poartă pe spate, iar în vârful ei pun o *primă* (panglică) *exhină* (albastru deschis), roșie, verde sau „ocarcum” (cum vrea).

Femeile se „chiaptănă” cu două *tici* (coade), pe cari le ridică în dreptul urechilor, în formă de coarne, cu ajutorul a două așchii de lemn, de câte opt cm., apoi peste ele își potrivesc *cârpa* (*basmaua*). Acest fel de pieptănătură se obișnuiește în comunele Pietroasa și Gurani, plasa Vașcău.

*Spătoi*u zisă și *poniorcă* (iia) este făcut din cinci coți de *pămucă* (pânză din cânepă) și rar cu *misir* (urzeală) de bumbac.

Gulerul este lat de un „jejet” (deget), cu diferite cusături și are *stringălitură* numită și *stringhileașă*, *fodră* sau *iacăluță* (dantelă albă, lată de un „jejet” și cu ochiuri, găurele). Gulerul se încheie pe umărul stâng cu doi *bumbi* (nasturi).

„Chieptarul dela spătoi” are cusut mai sus de „nijlocu chieptului” o *șerincă* (o bandă lată de două „jejete”), la mijloc cu *forme* sau *cosele* (cusături din felurite motive), făcute cu *fitău* (bumbăcel fără lustru), *alesături învrăstare* (cu dungi) în „șapte chipuri” (colori) : portocaliu, *năsădit* (vișiniu), verde, *exhină*, roșie, *rozășină* (roșu deschis și *mierăi* (albastru închis). Pe marginea „șerincei” are *colți* (dantelă albă). Între guler și această bandă, la mijloc, este o *pană* (crăcuțe cusute) sau alte „cosele”.

Stana (partea dela șerincă în jos până la brâu) este încrețită și la mijloc are o bandă lată de doi cm. cusută cu „forme”, colori variate.

Mâneca este largă de un lat și jumătate, cu *pumnari* trași (manșete), cari au „cosele” și se termină cu *sticulaș* (dantelă

cu colți roșii) sau „pumnarii” sunt lucrați *fufește* (cusături în relief, făcute pe pânză încrețită).

Spatele dela poniorcă este lucrat la fel ca și în față.

Poalele (fusta) sunt de pămucă din șapte „lați” și se „împătură (se strânge) pe crețele (încrețituri), spre a se face *dunji* (cute). Poalele sunt „lunji” până la jumătatea dintre „jenunchi” și glesnă. La unele fete din aceste comune fusta este puțin *voșorlită* (scrobită); „pâ dâ n gios” (pe marginea de jos) are cipcă (dantelă) albă. La distanță de o palmă dela marginea poalelor are o „formă” (cusătură) lată de două „jejete”.

Peste poale pun *zadie* (fotă) de lână neagră, „mierae”, roșie sau „rosânzie”, cu „forme” și „dunji” orizontale sau flori.

Peste mijloc se încing cu *frâmbie* zis și *brâu* (bete) de lână, lat de trei, patru „jejete” și colorat cu roșu și galben.

În comunele Gurani și Pietroasa, fetele și femeile vara poartă obiele, opinci, iar iarna și vara, în sărbători, pun cisme cu *tureac* (carâmb) moale.

În comunele Bucium și Cotiglet au „georapi” galbeni sau negri de bumbac și *sânde*le (pantofi negri), iar iarna cisme cu *tureac* țapăn (carâmb tare).

Pe cap fetele poartă *cârpă* (basma) roșie sau albă, cu *jură* (cadru) de flori, colori deschise. Nevestele (dela 18 până la 30 de ani) au *cârpă* de culoare roșie închis sau neagră și numai la un colț are flori.

Fetele pun la grumaz (gât) „trei șire de mărgelile în multe chipuri” (colori sau o *zgardă* făcută din *barșin* negru (catifea neagră), pe care sunt cusute mărgelile „micuțe” colorate.

Fetele când se duc la joc au într’o mână flori „în tot chipu”

Iarna, peste spătoi, poartă *chieptar* (cojoc) scurt, fără mâneci, frumos lucrat, în față și spate, cu *bârcă* (lână colorată). Acest *chieptar* are multă asemănare cu bondița din Bucovina.

În comunele Căbești, Boșia, Lazuri și Sohodol, peste *chieptar* pun *suman*, (mintean) *sur* (cenușiu), care are *țirrom* (decorațiuni, făcute din „pele” de miel și lână colorată). În comunele Pietroasa și Beiuș se poartă *suman* alb, ce are pe el admirabile „pene scrise” (înflorituri), făcute din postav și fir, diferite colori (mai mult verde și roșu), după vârsta fetelor.

Colorile dominante la sumane, în localitățile din regiunea

muntoasă, sunt verde și roșu. În comunele din apropierea capitalei de județ colorile sunt împestrițate, dar predomină roșu.

Ficiorii (flăcăii) au *cămieși* de pămucă din șase coți, lungi până mai jos de *brăcinăreț* (brâu, mijloc).

Gulerul, lat de patru degete, îl poartă „înpătrit” (îndoit), cusut cu „forme albe, modele variate și se încheie cu doi bumbi negri, roși sau albaștri. Gulerul, pe margini, are „colți alghi”.

„Chieptul” are șase, zece *crețele* (cerculețe sau cutișoare) și „colți”. Cămașa se încheie cu șapte bumbi negri, galbeni și la brâu, la capătul de jos al cerculețelor, are o *puntie* (o bentiță orizontală), lată de un „jejet” și pe margini cu colți. „Puntia” are cinci bumbi.

Mânecele la umăr și pumnari sunt puțin încrețite, iar pe margini au colți albi. Pumnarii se încheie cu două „șinore” de ață de cânepă.

Gacii (pantaloni făcuți din același fel de pămucă din care este și „cămieșa”) sunt lungi până la glesne, unde au *roit* (tiv) lat de două degete. La un *tureac* (picior) intră trei lați și jumătate.

Iarna ei poartă *cioareci* din lână dată la *șteje*, *șteajă*, *ștează* (piuă).

La „nijloc” se încing cu *brăcinar* (cingătoare) de *golumb* (șiret) gros de un deget.

Ficiorii și bărbații, peste cămașă, poartă *cojoc*, iar iarna și vara, în sărbători, pun *suman*, care are diferite lungimi după vârstă. Ficiorii țin *sumanul* mai mult pe umeri, ca *togele* române.

În unele comune peste „cămieșă” ei pun *labreu* (vestă) de postav negru, peste care iarna poartă *roc*, *cabat* (minteant) negru și „lung trei sferturi”.

Pe cap *pălărie* neagră de postav și iarna *cușmă* (căciulă) cu vârf, *feștită* (colorată) neagră, cu pană de curcan într-o parte.

În picioare „obele de pămucă”. În zile de lucru poartă *opinci*, iar sărbătoarea *cisme* cu „tureac țapăn”.

Ficiorii la sărbători pun totdeauna pe „chiept”, în stânga, o *panglicuță* cu tricolorul românesc.

Ficiorii români când se întâlnesc, la locul destinat pen-

tru horă, cu mândrele noastre fete, îmbrăcate în frumosul port național, după ce au făcut cuvenitele *binețe* (salutări): „Deie Dumniezău ghine” sau „Sănătate bună”, înainte și după ce au terminat jocul, toți cântă în cor „Pe-al nostru steag e scris unire” (de Ciprian Porumbescu) sau frumoase cântece populare românești.

Atunci, în bucuria colectivă, când am avut plăcutul prilej de a asista sau de a participa la jocul lor, am trăit intens clipe plăcute de înălțare sufletească și de mândrie națională că sunt frate bun cu acești admirabili patrioți, cari sunt neclintiți străjeri la granița de Vest a scumpei noastre Românie.

COSTUMUL DE SĂRBĂTOARE AL FEMEILOR ROMANE DIN BRAȘOV - ȘCHEI

Femeile române din cartierul Șchei al orașului Brașov poartă un frumos costum de sărbătoare specific și local.

Femeile române au cămăși albe, la gât puțin decoltate, cu mâneci largi de *șpițură* sau *șpitănștof* (dantelă de mătase) cumpărată din *boltă* (prăvălie) și se termină cu *pumni* (manșete) de *pliuș* (catifea) *bordo* (roșu închis) sau galben închis, pe cari sunt flori brodate cu fir. Aceste manșete le leagă cu panglici de mătase.

La gât au salbe cu galbeni mari și peste ei pun un rând și de cei mici, înșirați pe câte o șuviță de catifea.

Peste cămașă pun *laibăr* (vestă) de mătase de aceeași culoare ca rochia. Acest *laibăr*, puțin răscoit la gât, în față, se încheie, de jos în sus până la jumătate, cu copci negre și lângă ele, sunt prinse, pe margini, în fiecare parte, câte șase *sponce* (rozete reliefate) de argint „suflat” cu aur, cari au în vârf *lumini* (pietre prețioase, mai ales rubine și diamante). Marginile *laibărului* sunt tivite cu panglică de mătase de aceeași culoare.

Femeile tinere poartă rochii de mătase, largi de opt foi, de felurite colori, dar totdeauna mai deschise de cum preferă cele bătrâne și sunt cu flori (trandifiri, mărgăritărele, fructe, „schicu” grâului și altele). Florile de pe rochi sunt mai deschise decât fondul. Rochiile sunt căptușite, în întregime, cu pânză făcută în patru ițe, de aceeași culoare și tivite jos, pe margini, cu șiret plușat.

Peste mijloc se încing cu brâu. Acesta se face din căptușeală grosă peste care se pune pliuș (catifea) și deasupra așează

Costumul de sărbătoare al femeilor române din Brașov-Schci. (Vezi și costumul A. S. R. Principesa Elisabeta din dreapta M. S. Regina Maria, pag. 25).
Doamna Reveicuța Ion Cațanaș, româncă din Brașov-Șchei.

posomant (panglică galbenă cusută cu fir), care, pe margini, este băgat în refrecuri (tivuri groase de catifea roșie). Deasupra se pune, la distanțe egale, nouă, zece sau douăsprezece

nafte (rozete) de argint cu *lumini* (pietre de rubine, mărgăritare sau sticle colorate). Brâul se încheie în față cu două *paftale* sau *limbi* (cătărămi lungi de o palmă și late de trei sau patru degete) de argint aurit, cu flori reliefate, „petrecute“

*Mireasă româncă din Șcheii-Brașovului.
(Elena Măzgărean, născută Căpățână).*

una lângă alta și prinse cu un cârlig de un lăntișor sau le strânge la mijloc cu șiret.

La brâu, în dreapta, prind câte o fundă de panglică de mătase deschisă, sau închisă, după gust, dar totdeauna să con-

trasteze cu fondul costumului. Această panglică este lată de patru, cinci degete și lungă cât rochia.

Pe cap pun întâi *coanciu* (o panglică legată de *văcălie*: inel împletit dela târn și îmbrăcat cu fâșii de mătase). Cu panglica înconjoară capul pe la mijlocul frunții, iar coada este băgată prin inelul coanciului și lăsată pe spate. Unele femei împletesc părul și-l dau în jurul inelului, spre a forma cocul.

Potrivește *gimbiru* (basma cu fond negru ce are *bobițe*, puncte sau picățele galbene-roșii și, pe margini, chenar cu flori galbene și roșii) în trei colțuri și-l așează pe cap. Latura mai lungă o pune pe frunte, iar cele două colțuri le răsucește, le trece la ceafă pe sub păr (partea din dreapta o dă în stânga și pe cea din stânga în dreapta), le învârtește și le fixează în jurul coanciului. Pe urmă se „îmbrobodește“ cu *brobodelnicu* sau *ștergar alb* (o naframă de borangic).

Brobodelnicul este lung de circa doi sau trei metri. El se pune pe cap peste gimbir, se fac două *cornuri* (colțuri) și partea stângă, care este lăsată totdeauna mai lungă, se trece pe sub bărbie odată pe cap în dreapta, în așa fel ca ambele capete să rămâie pe spate egal de lungi. Acest „ștergar“ se prinde de „gimbir“ în dreapta și lângă ureche cu *bongoși* (ace cu gămălie).

În picioare pantofi negri.

Primăvara și toamna femeile române obișnuiesc să poarte peste frumosul lor costum, o scurteică fără mâneci, făcută din mătase neagră, căptușită cu *misadă* (blană de pisică sălbatică). Această scurteică. în față, în jurul gâtului și puțin la umeri este garnisită cu *jdir* (blană scumpă de culoare gălbue închisă).

Iarna femeile poartă o *giubea* lungă, de mătase neagră, cu mâneci, căptușită cu blană și pe margini, în față și la gât este *jurată* (înconjurată) cu blană de vulpe.

Acest fel de șubă (care n'are nasturi și nu se încheie) se *împloșcă* (se poartă numai pe umeri).

Femeile bogate poartă *malotele* (o haină lungă la fel ca giubeaua cu deosebirea că este garnisită în față, la gât și la mâneci cu o bandă lată de „jdir“).

Costumul unei mirese românce din Brașov-Schei se evaluează la circa șesezeci mii lei.

PORTUL POPULAR ROMÂNESC AL BARBAȚILOR
DIN BRAȘOV - ȘCHEI

Românii, bărbați și „feciori de etate“, din Brașov-Schei poartă. în zile de sărbătoare, cămăși de pânză albă, largi dela

Portul „Junilor naționali-albi“ numiți și „alghi“ sau „albișori“, din Brașov-Șchei, cu opinci când joacă „Bătuta“ sau „Călușeru“.

brâu în jos, de 10—12 clini și lungi până la genunchi.

Cămașa lor are „guler plecat“ (dublu, întors), lat de doi, trei cm. și se încheie cu *bumbi* sau *bunghi* (nasturi) mici albi.

Cămașa o poartă totdeauna scoasă afară, peste cioareci (pantaloni strâmți) de *dimnie* (dimie : postav de lână albă).

Vara, peste cămașă, bărbații își înfășoară „miljocu” (mijlocul) cu un brâu alb de lână și peste el pun o curea (chi-

Portul „Junilor naționali alghi”, din Brașov-Șchei, cu căciula sură.

mir de un lat de mână), de lac și care se încheie cu trei „cui” (catarame).

Înainte vreme, „ficioarii și bărbații în toată forma” purtau la gât, în loc de cravată, o legătură (batistă) albă (rar de

altă culoare), care era „vârâtă” (trecută) printr'un inel de metal, iar capetele lăsate pe piept. Azi nu se mai obișnuște așa ceva.

Peste cămașă poartă flanelă cu mâneci și deasupra pun un *laibăr* (vestă) din postav de lână, în culoare albastră închis și rar neagră.

Laibărul este „blănit cu piele de miel” (căptușit cu blană de miel sau oaie) și este lung, ceva mai jos de mijloc.

Acest laibăr, cu guler îngust și întors, se încheie

Junii naționali „alghi” cu soțiile lor, în costume românești de sărbătoare.

până la gât, cu *bumbi* (nasturi) bombați, făcuți din găitane (șireturi negre), iar în față ceaprazuri (înflorituri orizontale de șireturi, ca la tunica roșiorilor) și între ele, aproape de margini, are șase „bunghi” (nasturi în formă de rozetă) de argint, poleiți cu aur.

Peste laibăr vine *șpențel*, *șpențăr*, *becheș*, sau *chiurcu* (haină-palton din același fel de postav și de aceeași culoare ca laibărul, lungă trei sferturi), „blănit peste tot cu piele de miel” sau de iepure, iar în față, pe margini, are blană de vulpe.

Acest fel de palton, cu guler lat de trei, patru degete și

întors are, în dreapta și stânga, cusute orizontal, șase rânduri de ceaprazuri negre, la distanțe egale și între ele, numai în dreapta, ca și la laibăr, sunt cusuți șase „bumbi”, de argint, reliefați și „suflați” cu aur.

Șpențărul are, în dreptul soldurilor, „buznări” (buzunare): unul în dreapta și altul în stânga.

Șpențelul nu se încheie. El se poartă totdeauna deschis, spre a se vedea laibărul.

În picioare au cisme cu carâmb tare.

Români din Brașov-Șchei.

Vara, unii bărbați se poartă tunși cu mașina, iar cei mai mulți au „freză”.

Pe cap, vara, pun pălărie obișnuită de fetru, iar toamna și iarna au căciulă de astrahan sau de *hârșie* (blană încrețită de miel), „tăiată la mijloc” sau făcută rotundă ca „banița”.

Bătrânii, români neaoși și băștinași din Brașov-Șchei, spun că acum șeazezeci și cinci de ani (1872) Românii din Șcheii Brașovului, bărbații dela 40 de ani în sus, primăvara și toamna, purtau peste șpențăr *dulămiță*, *dulumniță*, sau *talar* (un fel de pardesiu de dimie, postav alb de lână), care era lung până aproape de glezne, iar în față și în spate era împodobit cu

flori făcute din ceaprazuri negre ; pe poale și la mâneci avea găitane tot negre.

Această dulămiță era la fel cu „ipângeaua” din Oltenia. Bărbații români din Scheii-Brașovului dela cincizeci de

*Costumul popular românesc al bărbaților din Brașov-Șchei.
(Dela stânga la dreapta) : Dumitru Săcăroiu-Ișină și Ion
Florea Munteanu-Știm.*

ani în sus purtau, acum șesezeci și cinci de ani, chică (plete), ca la Dorna în Bucovina și ca în Muntenia și Moldova, ia munte.

Din aceste caracterizări etnografice se observă că Brașovenii-Șcheeni (românii din Brașov-Șchei), cu toată vitregia

vremurilor trecute, au păstrat cu grijă și cu eroică dragoste pentru tradiția noastră strămoșească, specificul național românesc.

Fetele și femeile din comuna Bran, jud. Brașov, poartă

Bătrâni din Satulung (Cernatu), lângă Brașov

două fote : în față și spate, negre și cutate mărunt. La unele, în față, ea este colorată în roșu și are patru, cinci dungi galbene țesute rar și „culcate“ (transversale), iar la altele pe poale, sunt vrăste subțiri și apropiate ca la fotele din Basarabia. Fota din față a fetelor, are ciucuri pe poale. Deasupra *iei* pun lăi-

bărică neagră sau săină (veston fără mâneci). Capul și-l „îmbrobodă” cu basma neagră ce are circuri pe margini.

La mijloc se încing cu bete tricolore românești. În picioare poartă opinci sau *păpuci* (ghete ce au carâmbul înalt și se încheie cu șireturi).

Bărbații din comuna Bran, au *cioareci* albi (pantaloni țărănești strâmți), cămașa albă și creață pe care o poartă pe dinafară. Peste cămașă încing bete țesute cu fir. Apoi pun *laibăr* negru (vestă) și peste el *mintean* negru sau sur și scurt. În picioare încălță opinci sau bocanci. Pe cap pălării rotunde de păslă ce au „calăpul” (calota) jos și „strașinea” mică.

Fetele și femeile din comunele Râșnov, Tohanul vechi și Tohanul Nou (jud. Brașov), se poartă la fel ca acele din Bran.

La bătrâne se vede pörtul popular românesc în fiecare zi și el constă dintr'un *vâlnic* (fotă) negru simplu și *ne* încheiată cu arnici negru. Peste „vâlnic” se încing cu bete de colorii închise. Deasupra iei îmbracă *laibăr* sau cojoc, iar pe cap pun, „cârpe” (basmale) negre.

Numai sărbătoarea se văd fete și femei tinere în portul nostru strămoșesc. Atunci ele se încing cu bete tricolore românești și se „îmbrobodă” cu basmale de „crep de șină” colorate.

Bărbații din comuna Râșnov, poartă *cioareci*, cămașă albă scoasă afară, chimir lat de piele, *zeichioi* (mintean, zăbun) de dimie cafenie, tivit la gât și mâneci cu șireturi negre, iar în picioare au cisme sau *păpuci* (bocanci).

Majoritatea bătrânilor au părul lăsat plete și pe cap pălării de păslă, ce au „calăpul” jos și rotund, iar „strașinile” mari. În picioare opinci.

La tineret se vede influența orășenească.

PORTUL POPULAR AL ROMÂNILOR DIN JUDEȚUL CLUJ

În comunele Călățele, Calata, Ciuleni, Bociu și Mărgău, plasa Calata, județul Cluj, femeile românce tinere poartă Dumineca și în zile de sărbătoare *chiemeși* (cămăși) albe făcute din pânză de cânepă. „*Chiemeșile*” sunt prinse de poale, cari au o lărgime de trei lați (de trei ori lățimea pânzei).

Cămășile au pieptul cusut cu arnici roșu sau negru. Pe poale au un rând sau două de *râuri* (cusături) făcute cu alb.

Mânecele cămășilor sunt largi cu *trășură* (strânsură mai sus de cot, făcută din pânză cusută cu diferite motive românești și cari se aseamănă cu cele dela piept). Dealungul și la marginea de jos a mânecilor sunt făcute *șire* (cusături „bătute”: brodate mărunț cu roșu sau negru). Cusăturile de pe poale, dela „chiept” și dela „trășură” sunt la fel și au totdeauna modele naționale numite și „chindiseli”.

Interiorul unei odăi țărănești din comuna Sărmășel, plasa Câmpia, jud. Cluj.

Multe cămăși se fac „cu gură” (despicate în față, tăiate la mijloc, până la jumătatea pieptului). Peste cămăși ele pun un cheptar (vestă) de piele, căptușit cu flanelă sau cu blană de miel.

Femeile bătrâne poartă pieptare (cojoace) lungi trei sferturi.

Aceste pieptare au *chindiseli* (cusături, broderii) cu flori.

La gât, fetele și femeile tinere poartă multe șiruri (6—12) de „mărgele de spumă” (mărgele goale).

Catrânța (catrința : fota veche), care se mai vede astăzi numai la bătrâne, este de lână, de culoare roșie închisă și cu alesături mici, verticale sau în zigzaguri.

Fotele se pun una în față și alta în spate.

Fetele și femeile tinere acum poartă numai în față, un

Portul popular al fetelor române din jud. Cluj. (Dela stânga la dreapta): d-șoarele Maria Dincă și Ecaterina Capătă din com. Călățele, plasa Calata, jud. Cluj.

șurț de târg (șorț) ce poate fi de colori variate. „Șurțul de port” (de fiecare zi) este simplu, iar cel de sărbătoare este împodobit pe margini cu panglică de altă culoare, cu flori și dantelă la fel cu fondul

„Șurțul” se leagă la „miljoc” cu prinsătoare sau golomb, golond (șiret).

Pieptănătura se face în fața cu patru sau cinci *chicuțe* (coade subțiri, împletituri mărunte), cari încep dela tâmple, sunt lăsate peste ureche și prinse în coada mare dela spate.

Pe cap fetele mari, cari sunt de măritat, poartă *curună* (cunună făcută din flori de hârtie, mărgelile și pene de păun).

Toate acestea sunt fixate pe un carton, în formă de semicerc, cari este prins la spate cu șireturi sau copci.

Portul popular al femeilor române din județul Cluj.
(Lelea Ana Benguțu din com. Nadășu, plasa Huedin, același județ)

Deasupra coadelor pleacă în jos, pe spate, multe *prime* : panglici, de diferite colori. Panglicele sunt lungi până aproape de genunchi.

Această podoabă a capului, ca și părul frumos împletit și lăsat de-a-lungul spatelui, nu o poartă decât „fetele de măritat”.

Altădată, în picioare, se puneau opinci, în urmă cismulițe

negre încrețite, sau cisme cu carâmb tare, iar acum sunt preferați pantofii.

Iarna, femeile îmbracă *suman* (ghebă numită și *chebă*, făcută din poștav alb, negru sau cafeniu, și înflorată cu găitane negre).

În comunele Copru, Feldioara, Lacu, Geaca, Cătina, Sâmboleni, Mociu, Ghirișu, Chesău, Palatca, și Vaida-Cămăraș, plasa Mociu, județul Cluj, fetele române, în zile de sărbătoare, se *selă, sală* (piaptână) peste cap; își împletesc părul cu o *cosiță*, (coadă), pe care o poartă pe spate și în vârful ei pun o *petea* (fundă, panglică) de diferite colori. La „nijlocu capului” înfig în păr un „chiepten” negru și pun flori la ureche.

Fetele și femeile tinere românce poartă *chiemeși, cămeși* de pânză de bumbac și care se încheie la spate.

Cămășile au guler lat de un deget și în față au *chiept* de pânză dublă „c’o față înăuntru și alta în afară”: *placă*.

Fetele pun pe *chiept șipcă* (dantelă albă) lucrată cu „acu” (iglița).

Mânecele „chiemeșii” sunt făcute dintr’un *lat* (lățimea pânzei) „încusută” pe sub mână, la umăr și la manșete cu câte două, trei îndoituri (*tivuri*).

Poalele (fusta) sunt albe, de pânză de casă și largi de patru, cinci lați. Dela marginea de jos a fustei, în sus ca o palmă, sunt „încusute” două, trei, patru rânduri de „șipcă” albă, felurite modele și lățimi.

Dela brâu în jos fetele și femeile pun două *zaghii* (fote): una în față și alta înapoi. Zaghiile sunt negre, de lână, împodobite pe marginea de jos cu *țângărin* (beteală argintie așezată în rânduri până la o lățime de două degete și lucrată cu flori), iar în restul câmpului, până la „nijloc” sunt așezate regulat *țante* (fluturi) albe și galbene.

Peste „cămăși”, ele au *laibăr* negru (vestă) de *barșon* (catifea) sau de poștav.

Laibărul este împodobit cu mulți fluturi, ca la *zaghie*. Peste laibăr, iarna poartă *chieptar* (cojocel) sau „haină” neagră (jachetă) cumpărată dela *boltă* (prăvălie).

Pe cap, când e frig, ele își pun *năframă* (broboadă, basma) de mătase sau de păr de cămilă.

În picioare, după anotimp, ciorapi de lână, de bumbac sau

de mătase vegetală și *păpuci* (ghete cu șireturi) sau cisme cu *tureac* (carâmb) tare sau încrețit.

În comuna Nadășu (la doi kilometri și jumătate de stația de cale ferată Stana), plasa Huedin și în comuna Mânăstireni, plasa Calata, județul Cluj, fetele și femeile române poartă *chimeșă* de pânză de bumbac sau de *jiolj* (madipolon). Gulerul este încrețit, îngust și cusut cu lână neagră, roșie sau albastră.

Mânecele au în față, la „miljoc” și de-a-lungul *chituși* zise și *bocori* (cusătură uniformă) lată de doi cm. În dreptul cotului au *trășură* (încreștură), peste care sunt cusute motive negre, roșii sau albastre. Dela „trășură” în jos are *fodără* (volan), pe margini cu o cusătură lată de două degete. Unele au la „fodără” *cipcă* (dantelă) albă.

Poalele sunt largi de cinci, șase lați. În părți și roată înprejur au *ciur* (șabac, ajur) prins cu cheiță albă.

Peste poale, în față, pun *zadie* zisă și *zaghie* (fotă) încreștită, neagră, cu două, trei dungi roșii, iar în spate au *crătință*, *catrință* de lână neagră, care, până la jumătate, are dungi cusute cu roșu, verde și albastru.

Pe cap *naframă* (basma) colorată.

În picioare cisme cu „tureci” moi.

Peste „chimeșe”, au *chieptar* și iarna peste el *cojoc*.

Fetele se poartă cu coada pe spate și în vârful ei leagă o *primă* (panglică) colorată.

Fetele când se duc la biserică și la *gioc* pun pe cap *berțiță* (coroniță făcută din panglici roșii și albastre, flori de pânză, mărgelile colorate, monede de aur — galbeni — și pene de păun).

Femeile în vârstă poartă cusături negre, iar la cele tinere se văd cusături roșii. Pe mijlocul mânelor dela „chimeșă” au „ciur” încadrat cu „chituși” roșii, „fodără” lungă, care, pe margini, are „cipcă” albă.

Ficiorii (flăcăii) îmbracă „chimeșă” de bumbac sau de „jiolt”, cusută la guler, peste umăr, pe „chiept”, pe *pumnărel* (manșetă) și la toate încheieturile cu „cheiță” albă.

Obişnuesc pantaloni largi, iar la „poală” (jos, la glesnă) au cusătură albă și *roit* (ciucuri albi).

Peste „chimeșă” poartă *chiptar* (cojoc) *colorit* (colorat), iar pe cap *clop* negru (pălărie) cu pană.

În celelalte comune din județul Cluj, acest port popular se menține cu mici schimbări.

Numiri de „cosele“ (cusături românești) ce se fac în comuna Nadășu, plasa Huedin, județul Cluj.

alesătură din lăghidău (pedală), care poartă itele; *alesături* — diferite motive populare românești; *brânel* — cusătură subțire făcută în zigzag;

Se face numai la „chimeși“ și numai la piept; *chitușe* — cusături late de un deget; *cipcă (dantelă)* cu frunză de ghie (vie) și chicioare; *cipcă cu frunza mărului*; *cipcă cu îndulcită mică și mare*; *cipcă cu mac*, cu trei și cinci maci; *cipcă cu rotițe*; *cipcă margaretă*; *cirese (cireșe)*; *ciuru(l) lu(i) Tuti*; *colțișori de cipcă*; *cosele încălcite*; *crac*; *cruciulițe*; *cucuruz*; *cusătură cu mac*; *drăgulișă*; *dul*; *fiocaș* (se face totdeauna pe marginea cusăturilor); *floarea fusciei*; *floarea soarelui*; *fodriță cu mac sau cu măghiran* — dantelă lată de un „jejet“ până la „trii jejete“.

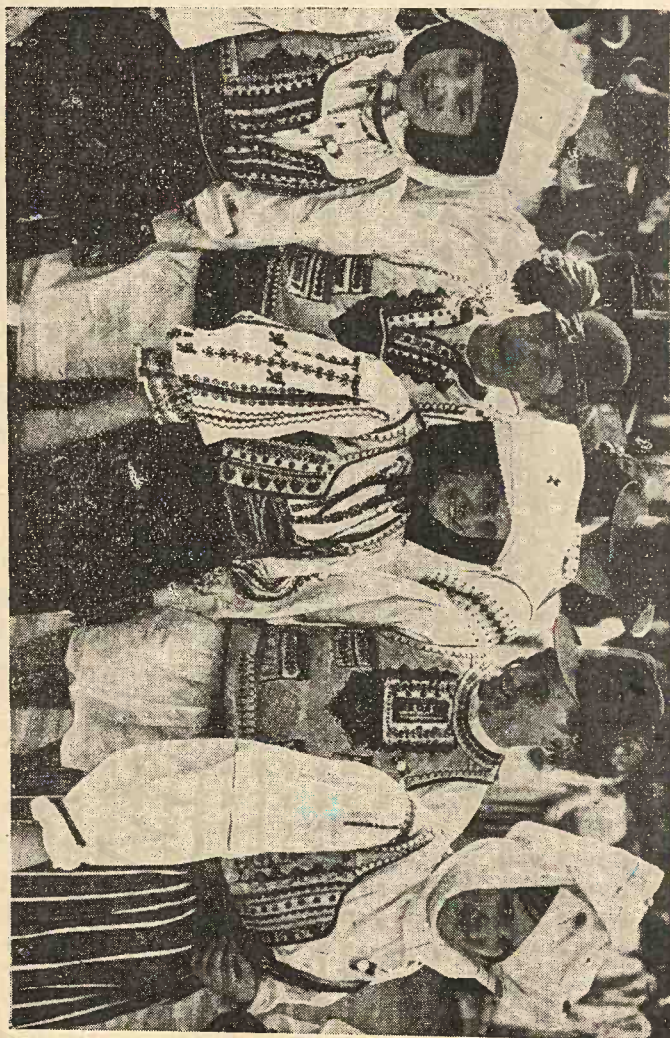
Aceste dantele se îndoaie peste gulerașul „chimeșii“ femeiești; *frunzulică*; *ghindă*; *grași* — rămurile în relief; *hude* — găurelele; *lăbuțe*; *legătură*; *mănușească* (se coase numai pe margini); *mapă încălcită*; *măr*; *margarete*; *molie*, miez zis și *umplutură*; *neveditură* — dreptunghiuri și pătrate mici și mari, așezate în diferite feluri; *neveditură în table și ochiți*; *ochicu*; *ochișori zis și ochiți*; *ochișori cu cruce*; *păduruțu* — pom; *pahar*, *pantă cu cinci ochiți* — floare mare; *pară*; *păsări*; *pături* sau *cosele crețe* — cusături șerpuite ce se fac numai la „chieptu chimeșii“; *pături oble* — cusături drepte, cari se fac numai pe pieptul cămășilor; *penc* — flori; *petrinjei* — pătrunjel; *portișă*; *roata carului*; *rotușele plu. gului*; *rudă* — cusătură făcută pe patru fire și patru lăsate; *ruje* — floare cu șase sau opt petale; *rujiță de gras cu șapte pupiți* — floare cu șapte petale cusute în relief; *ruptură* — hude (găuri) mici; *schic* — spicul grâului; *șerpe de ochiți* — spirală formată din ochiurele (găurele); *steluțe*; *strâmbuță*, *strâmbuțu* — spirală sau cusătură cu zigzag; *strugurași*; *tăietură* — găurile formate din patru fire trase (scoase) și patru rămase, cari se leagă; *trandafiri*; *văluțe* — cerculețe făcute în diferite direcții pe „chieptu chimeșii“ până la o lățime de patru „jejete“ în fiecare parte; *vriste* — dungi; *zală* — spirală pe margini sau cusătură în forma lui S; *zânți* mici și mari — colțișori.

Colorile preferate în comuna Nadășu sunt: alb, roșu, negru, albastru, cafeniu, galben și verde.

PORTUL POPULAR ROMÂNESC DIN JUDEȚUL
FĂGĂRAȘ.

În comunele Vad, Șinca-Nouă, Șinca-Veche, plasa Șercaia

Portul popular al fetelor și fiiciorilor, români din jud. Făgăraș.

și în comunele Oprea-Cârțișoara, Scorei, Sărata, Porumbacu de jos și de sus, Cârța Oltului, Colun și Găinari, plasa Arpașul, jud. Făgăraș, fetele au cămașă de *giolgi* (madipolon),

Obinzeala (gulerul iei) este cusut în motive negre și

rar colorate. Pe lângă „obinzeală” are un fodor mic, lucrat pe margini.

Mâneca începe dela obinzeală. Pe mânecă și pe piept sunt cusute cu negru *părăe*, *păraie* (râuri) cu motivele natio-

Portul popular al sâtenilor români din jud. Făgăraș.

nale. La fete mâneca se termină cu fodor (volan), iar la neveste cu *pumnași* ziși și *pumnișori* (manșete). Fodorii, pe margini, au *reță* (dantelă) neagră, albastră, galbenă sau „amestecat” negru cu galben.

Pe poale se *învălătucesc*, (se înfășoară) cu *șurț* (fotă)

dintr'o bucată țesută din lână sau arnici negru și are pe ea flori colorate. In unele comune pun în față un „surt”, iar în spate o *crătință* din lână „vânăt închis” (albastru închis), ce „pe capul de jos” are două, trei *vărgi* (dungi) cu fir (beteală), iar pe margini *rețe* (dantele) negre.

Se încing cu *brăciri* sau *cingătoare* (bete) late de trei, patru degete și cu dungi colorate în lung.

Peste cămașă pun *laibăr* zis și *chieptar* (cojoc) *crăpat*, fără mâneci. Este făcut din piele de oaie și pe el sunt cusute flori și bunghi (nasturi) negri.

Unele fete poartă pălării mici, negre și rotunde împodobite cu *canace* (flori de celuloid) fixate cu sârmă galbenă și cărora le atârnă ciucuri de mărgelile albe.

Pe cap nevestele, sărbătoarea, pun o *căiță*, care este făcută din „reță” neagră și așezată în formă de triunghi. Partea din spate este din mătase colorată și cu flori roșii. Sub căiță, pe frunte, are o bentiță, pe care sunt cusute mărgelile. Peste căiță se învelește cu un *pomeselnic* (o bucată de pânză albă), lungă de patru coți și la capete alese cu *șabac* (ajur).

Femeile, care își pun pe cap căiță, se „chiaptănă cu cărare pe miljoc”, ung părul cu unt topit, îl sucesc pe lângă ureche, îl „adună tot în spate” și apoi îl trec deasupra capului în formă de cunună.

Fetele și femeile poartă iarna pe cap *cârpă* (basma) de pluș și vara „cârpă de ață” sau de lână (basma) cu ciucuri negri.

In picioare ele pun *păpuci* (ghete) cu *coșoaie* (șireturi) sau cu „bunghi”.

Peste laibăr poartă *corteică*, *costeică* zisă și *scurteicuță* (o haină scurtă din pănură sau postav).

Bătrânele, „dela mijloc” în jos, își pun două cătrințe negre, iar iia lor este simplă, fără cusături. In picioare cisme.

Ficiorii poartă cămăși de „giolgi”, lungi până aproape de „ghenunchi”. Gulerul cămășii este întors și lucrat cu *șabac* făcut cu ibrișim galben sau alb. Mânețile se termină cu „pumnași” ziși și „pumnișori”, cari au *șabac*.

Ciorecii sunt de pănură albă și în părți, la mijloc, de-a-lungul picioarelor, au *șinor* (șiret, găitan) negru. *Ciorecii* sunt jos întorși

Peste cămașă pun *chieptar*, din piele de oaie, cusut cu

flori și „bunghi” negri și se încheie pe umăr și într’o parte la subțioară. „Chieptarul” are câte două buzunare în fiecare parte.

Pe cap poartă pălărie mică, rotundă, cu „calîpul” cum e ceaunul și „strașina” îngustă, întărită și care în dreapta are un ciucure mare de lână albastră, galbenă, neagră sau roșie. Pălăria are o *bortîță*, *bertie* (panglică) neagră și pe margini o dungă îngustă albă. Ciucurele uneori este format din lână tot felul de colori.

În unele comune din județul Făgăraș, ficiorii poartă pălărie neagră simplă.

Iarna, bărbații, peste „cheptar” pun *rechăl* zis și *scurteică* (mintean): haină lungă până peste „miljoc” și făcută din postav vânat închis, cu reverul întors și dublat cu catifea neagră.

Pe cap, iarna căciuli.

Ficiorii își pun la căciulă într’o parte *văstră* (un buchet făcut din flori artificiale cumpărate din *boltă* (prăvălie) sau un ciucure mare de lână colorată.

PORTUL NAȚIONAL ROMÂNESC DIN JUDEȚUL HUNEDOARA

În comunele Ludești, Sibeșel și în comuna urbană Orăștie, reședința plășii cu acelaș nume, jud. Hunedoara, fetele române se piaptână cu cărare „prin miljoc”, fac o *pleată* (coadă), pe care o lasă pe spate și în vârful ei pun *bentițe* (panglici, funde) diferite colori. Pe cap poartă *năframă* (basma) roșie cu „puncte” (bobițe) negre, albe, roșii sau galbene.

Nevestele (femeile) se piaptână cu două „pleate” zise și *chici* (cozi), pe care „le petrece” ca o coroană pe cap, iar deasupra pun *propoadă* (basma) de pânză albă de bumbac sau in, care are pe margini *gănaci* (ciucuri).

Ciupagul (iia) este din pânză albă de in sau de „jiolj” (madipolon), lungă până mai jos de brâu. Gulerul este îngust și *chindisit* (cusut) pe fir cu motive românești. Gulerul se încheie întâi în copci, care sunt înăuntru, spre piele și afară, separat, are *ciocoți* (ciucuri colorați).

Ciupagul este încrețit la guler, iar pe piept are patru cio-

cănele (râuri), late de unul sau doi cm., cusute pe fir cu arnici, mătase colorată.

Măneca este largă de un lat de pânză și are „din cinci până la șapte” șiruri de diferite cusături în motive, cari încep

Tărănci române din comuna urband Orătie, jud. Hunedora.

dela guler și isprăvesc până sub cot sau până la *chișiță* (închietura mâinii). Măneca, la „*chișiță*” are încrețituri peste care sunt *pumnași* (bentiță), de unde începe *fodorul* (volan) cu *cipcă* (dantelă) din bumbac colorat.

Dela mijloc în jos urmează *poale* (fustă) din in sau „*jilolj*”,

largi de patru lați, încrețite și jos au țoacăni (colțișori) albi sau colorați.

Peste mijloc se încing cu bertelie (bete) treicolori româ-

Portul popular al fetelor române din județul Hunedoara.

nești, apoi pun în spate *crătintă* (fotă) de lână, „câmpu negru cu *vărji*” (dungi), diferite lățimi și motive românești, colorate cu *vânătu* zis și *vinețiu* (cenușiu), *muced* (gălbui), etc.

Fată și ficior stând de vorbă la fântână. Comuna Lupeni,
plasa Petroșeni, jud. Hunedoara.

„Inainte” (în față) fetele pun *șurț* (fotă) alb sau altă culoare și de la genunchi în jos are multe „*vărji*” țesute numai în motive și colorii variate „*Șurțu*” are jos ciucuri colorați, iar în părți „*țocăni*”.

În picioare opinci sau *păpuci* (pantofi).
Fetele și femeile, vara, peste cămașă pun *pieptărel* (vestă)

Fată româncă din jud. Hunedoara.

de *barșon* negru (catifea, cusut cu mătase neagră sau cu *bulion* zis și *canetil* (iir galben).

Iarna, peste cămașă, ele au *pieptar* (cojoc scurt) de „pele” în față cu zece „bumbi” mici negri și cu *chindiseli* (cusături naționale românești), în care domină negrul.

Ficior român din comuna Lupeni, jud. Hunedoara.

Iarna peste „pieptar” poartă *cojocică* (cojoc lung până la genunchi).

Ficiorii (flăcăii) partă cămașă din „jiolj”, lungă până aproape de genuchi. Gulerul este îngust de un cm. cusut cu negru, roșu, galben și albastru. Gulerul se încheie „înăuntru

către pele" cu copci, iar în afară cu *ciocoți* (ciucuri). diferite colori.

Gura cămășii are „chindiseli” (cusături) colorate galben, roșu, albastru și mai mult negru.

Cămașa, dela subțioară și peste umăr, cât este mâneca de largă, are „cheiță” de dantelă, iar pe margini aceleași „chindiseli”, ca la gura cămășii.

De-a-lungul mânecii în față, sunt făcute una sau două cheițe de dantelă și cari au pe de lături „chindiseli”.

Fată româncă din comuna Lupeni, jud. Hunedoara.

Pe mânecă, la „chișiță,, se fac chindiseli late de unu sau doi cm.

„Din jios“ (la poale) cămașa are cusătură îngustă, în formă de colțișori.

Cămașa, la subțiori, în părți, este lărgită cu câte patru cline.

Ficiorii, în sărbători, au pantaloni albi de *haba* (aba) pe care îi poartă *tiglăziți* (călcați, să aibă dungi, cum se obișnuște la oraș).

Se încing cu *curea* (chimir, șerpar de piele galbenă, de vițel), lată de zece până la cincisprezece cm. și care se „în-

chiotoră” cu trei cătărame. In unele comune „cureaua” are cusături verzi, făcute din *pojiță* (fășii de piele colorată).

In picioare *păpuci* (pantofi).

Călușari din comuna Romoș, plasa Orăștie, juț. Hunedoara.

Pe cap pălărie neagră, mică, rotundă și tare, cu „strașina” (marginea) îngustă.

Iarna, ficiorii peste pieptarul de piele pun *mitușcă* (cojoc lung „trei sferturi”) sau *căput* (mintean) negru, sur sau cafeniu.

Sățeni români din com. Petrila, plasa Petroșeni, jud. Hunedoara.

NUMIRI DE CHINDISELI (CUSĂTURI NAȚIONALE ROMĂNEȘTI)
CE SE FAC LA PORTUL POPULAR AL SĂTENILOR (FEMEI ȘI
BĂRBAȚI ROMĂNI), DIN JUDEȚUL HUNEDOARA.

1. albiu la gura cămășii.
2. albiu cu lăntișoare pe mâneci.
3. albiu pentru pumnași ziși și podoare (manșete).
4. albiu pentru tablă (altită).
5. cruci la guler, la umăr, pe mâneci și la pumnași.
6. cruci în dudău la guler, umăr și la podoare zise și pumnași.
(manșete).
7. cruci la șinoare pe mâneci.
8. cu flori-șinoare pe mâneci.
9. cu șinoare la gura cămășii.
10. floare în dudău pe mâneci.
11. flori de șinoare la gura cămășii.
12. furca pe dos la pumnași.
13. furci cu șinoare la podoare (manșete).
14. furci și pupi (punct colorat, dintr'o cusătură) la mâneci.
15. furci și ruji pe dos la guler.
16. în cruci la guler, la gura cămășii și la pumnași.
17. pe dos la guler.
18. rugi sau ruji la gura cămășii.
19. ruji pe dos la guler și pumnași.
20. ruji și cruci la podoare.
21. ruji și furci la gura cămășii.
22. stele cu șinoare la gura cămășii.

PORTUL SĂTENELOR ȘI SĂTENILOR ROMÂNI DIN JUDEȚUL NĂSĂUD.

Fetele umblă cu capul gol, se *sală* (se piaptână) neted, cu părul lins, dat „îndărăpt” (spre spate) și-și fac coadă împletită în trii (trei) *jîțe* (șuvițe sau codițe). La capătul cozii ele leagă o *petea* (fundă) de colori deschise, de obicei roșie, galbenă sau albastră.

Unele fete poartă *stebles* (mănunchi) zise și „telefoane”, (codițe făcute roată puțin mai sus de ureche și prinse cu ace de cap).

Femeile, când „se sală”, dau părul pe spate, fac o coadă pe care o pun „îndărăpt pă ceafă”, o învârtesc de mai multe ori colac și o prind cu un *ciont* (ac de celuloid) sau două, de diferite colori.

Unele femei se piaptână cu două cozi, pe care le fac roată în jurul capului, dela ceafă până aproape de frunte.

În comunele Bistrița, Ghinda, Jelna, Orheiul Bistriței, Pietriș, Satu Nou și Cușma, plasa Bărgăului, județul Năsăud, femeile românce poartă, în zile de sărbătoare, „cămeși” de pânză (ii), lungi până la brâu. Iile sunt puțin „răspicate” (decoltate) la gât, au guler îngust de un deget și cusături mici naționale. Gulerașul are două „chietori” prin cari „se trec” doi ciucuri de mătase colorată. „Cămeșa” în jurul gâtului, este încrețită. „Gura” (deschizătura) iei poate fi lungă de un lat de mână. Iia are în față, în dreapta și în stânga, până la brâu, o „cusătură în motive”, lată de patru degete.

Mânecele iei sunt încheiate (prinse de corpul „cămeșei”) cu bumbac negru cusut în zig-zag. Mânecele, mai jos de umeri, au câte o cusătură orizontală, lată de patru, cinci de gete (altită). Dela aceasta în jos, de-a-lungul mânecei, sunt trei, patru „râuri” (cusături înguste de un deget) apropiate, iar când sunt distanțate, atunci au între ele „puncte mari” brodate. Toate sunt făcute cu aceleași frumoase și vechi motive românești, ca la piept și guler, din mărgeluțe colorate sau mătase neagră, roșie, portocalie, albastră sau verde.

Unele fete și femei poartă mâneci largi, iar altele au *bizere* (manșete) cu *lânceț* (încrețituri) și pe margini cusături late de un deget sau două, ajur și tiv.

„Cămeșile” sunt înădite de *poale* (fustă albă), dela brâu

în jos cu *bartă* (tiv lat și îndoit) și prin care se trage sfoara sau șinurul (șiret), ce servește a se lega la mijloc.

„Cămeșile purtătoare la lucru” sunt cu poale largi de doi sau trei *lați*, făcute din pânză de cânepă și pe margini au numai o *tigitură* (îndoitură sau tiv).

Portul popular al femeilor române din jud. Năsăud.
(Leontina Budușan, din comuna Bistrița, plasa Bărgăului).

Iile și fusta (poalele) de sărbătoare sunt făcute din pânză de bumbac. Poalele acestor ii au lărgimea de trei, patru sau cinci „lați”, iar „pă din jios” o *tijitură* mai lată, apoi ajur și cusături mici, lucrate frumos, cu îngrijire și de felurite colori.

La gât, fetele și femeile poartă un *șireag* (șir) lung de măgele, de diferite mărimi și colori.

Fetele pun pe cap *naframă* (basma) roșie de *delin* (lână subțire).

Nevestele tinere poartă „naframă” de lână sau de mătase de culoare „care cum vrea”.

Fetele și femeile românce, când se îmbracă în frumosul costum național își pun, dela mijloc în jos, *zadii* (catrințe, fote) late, negre, una în față și alta în spate și au pe poale câte o cusătură cu motive românești, în nuanțe și colori variate. Pe marginea zadiiei „roată împrejur”, are *șipcă* (dantelă) neagră, lucrată de mână. Zadiile se leagă de mijloc cu două *golande* (șireturi sau legături).

Săteancă româncă din comuna Prundul-Bărgăului, jud. Năsăud.

În picioare totdeauna ciorapi negri de bumbac și „papuci giună-tăți” (pantofi) negri.

Iarna fetele și femeile poartă pieptare *îmbumbate* (încheiate) sub mâna stângă, cojocace frumos „înflorilate” sau „jachetă” lungă de trei sferturi de „pliuș” negru (catifea).

Peste „pieptare” femeile pun *gub* (mintean de dimie) de culoare cafenie, sură, din lână așa cum a fost tunsă depe oaie („nevăcsită”). *Gubul* este îmblănit, lung până aproape de „jenunchi” și are, pe margini, la guler și „bozonare” o „tigitură” (tivitură) cu șiret negru lat de un cm.

Femeile române din comunele Tiha, Prundul, Suseni, Rusul Bărgăului și Dorolea, plasa Bărgăului, județul Năsăud, au zadiile negre cu dungi orizontale, înguste sau de tot felul, de culoare roșu deschis.

În aceste comune, fetele și femeile tinere se piaptână numai cu cărare la mijloc.

Fetele când se duc la joc își pun flori în păr sau numai la câte o ureche.

În comunele Bistrița, Ghinda, Jelna, Orheiul Bistriței, Pietriș, Satu-Nou și Cușma, plasa Bărgăului, județul Năsăud,

Românii poartă, în zile de sărbătoare, cămăși de pânză de bumbac, lungi „trei sferturi”. Cămașa are guler dublu, lat de două degete și „cusut în motive”.

„Gura” cămășii se încheie cu doi *bumbi* (nasturi) mici, albi. Pe lângă gura cămășii este câte un rând vertical de cusătură cu motive românești.

Mânecele „sunt largi dintr'un lat”. La capătul mânecii este *șipcă* (dantelă) sau cusătură națională.

Portul popular al bărbaților din jud. Năsăud.

La poalele cămășii au un rând de „cusături în motive”, ajur și la margine o *tijitură* (tiv) lată.

Dela brâu în jos ei pun *cioareci* (pantaloni) de *haba* (aba), de culoare gălbue. Pantalonii se termină jos cu manșete.

Cămașa o poartă afară, peste pantaloni.

La mijloc, peste cămașă, își pun curea sau cingătoare de piele, lată de o palmă și care se încheie în față cu trei catarame sau cu trei *bunghi* (nasturi) de alamă.

Ficiorii și bărbații din comuna Sângiorgiu-Băi și din împrejurimi se încing peste cămașă cu o curea de piele lată de

două degete și împodobită cu găuri și *bunghi* (nasturi) de metal. Această curea este lăsată în față, la mijloc, să atârne până mai jos de marginea cămăși.

Ei poartă cămașa cu guler dublu, la care pun, în loc de

*Interior de odaie țărănească din comuna Moieșeni,
plasa Oașiu, jud. Satu-Mare.*

cravată, o basma de mătase colorată, băgată printr'un inel de metal sau de celuloid și lăsată în jos pe piept.

Pe cap *clop* (pălărie mare rotundă, de pâslă), cu „strașinile” (marginile) întărite și *căpățina* (calota) rotundă și joasă,

împrejur cu *bumbușcă* („ață”, șnur de mătase colorată și ră-sucită), care se termină la spate cu doi ciucuri.

Alții au la pălărie panglici colorate, deasupra cărora infă-

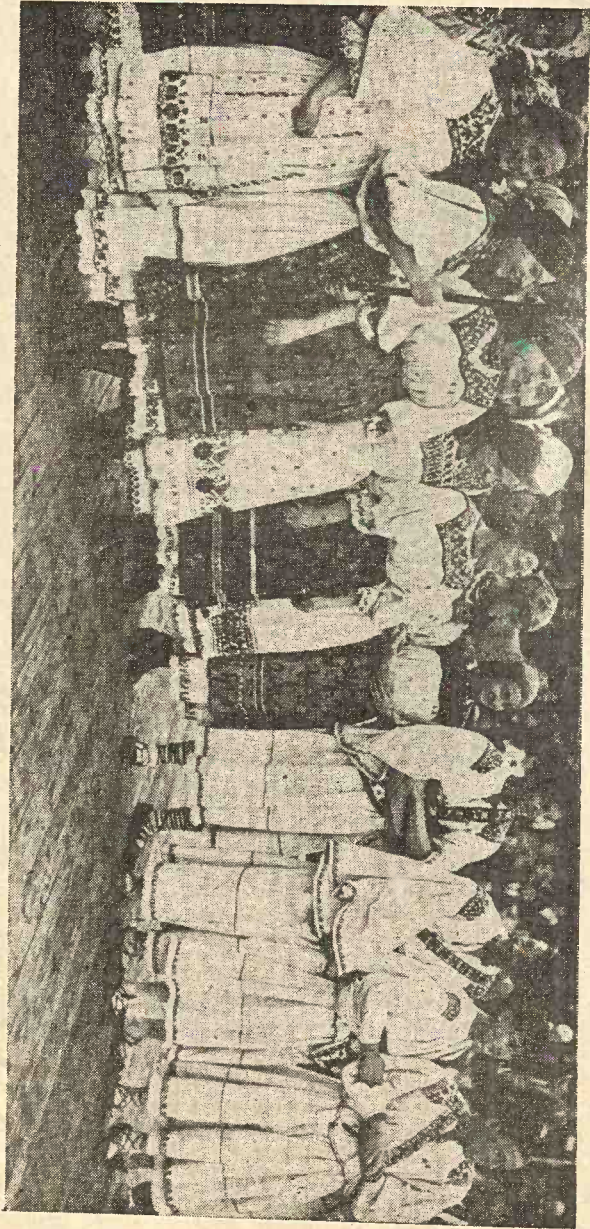

Ficiori (flăcăi) români din „Țara Oașului” (plasa Oașiu, jud. Satu Mare).

șoară de câteva ori, pe o lățime de trei degete, un lăncișor galben.

În picioare încalță opinci legate cu „ață” (sfoară) neagră, de păr din cozile cailor sau boilor și ciobote (cisme) cu carâmb tare.

Fete și fiiți din „Țara Oașului”

Iarna, peste cămașă, poartă *pieptar* (cojoc), care se „îmbumbă” (se încheie) în partea stângă, sau *gub negru* (haină

neagră, cafenie și sură, lungă de trei sferturi. La unii, acest gub este îmblănit sau vătuit. Pe margini, la guler și buzunare are aplicat șnur negru lat de un cm.

Pe cap *cușmă* (căciulă) albă sau neagră, cu vârful îndoit în dreapta sau stânga.

PORTUL POPULAR ROMÂNESC DIN JUDEȚUL SIBIU

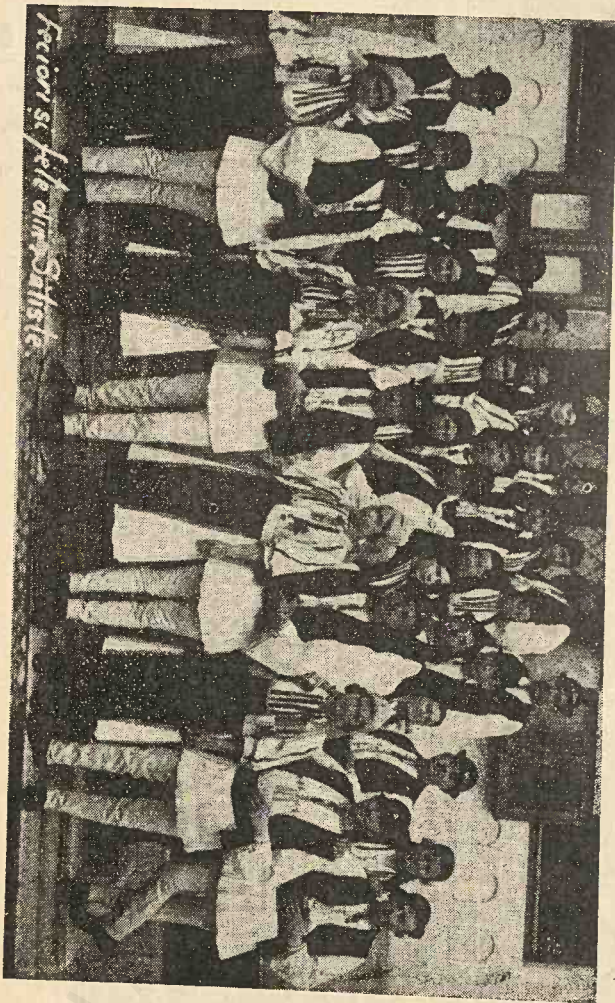
În comunele Galeș, Săliște, Sibiel, Tilișca și Vale, plasa Săliște, jud. Sibiu, fetele, în zilele de sărbătoare, poartă *iie de jiolj* (madipolon), în care intră trei metri.

Tărăncă româncă din com. Săliște plasa Săliște, jud. Sibiu.

Ciupagul (gulerul) este îngust și cusut cu ibrișim negru (mătase răsucită) și cu sârmă (fir galben). Iia este încrătită în jurul ciupagului.

Mânecele sunt largi și la umăr au *altiță* îngustă de cinci

Feciori și fete din comuna Saliste, jud. Sibiu

cm. cu figuri geometrice, făcute cu mătase neagră. Dela *altiță* în jos, de-a-lungul mâneclor sunt făcute *ciocănele* (una sau două cusături dese și late de câte un cm., cu negru și fir galben). Marginea *ciocănelelor* au *podoghială* (podoabă: diferite floricele cusute în puncte, tot cu negru). Intre *ciocă-*

nele, pe distanță de două, trei degete sunt șire negre (cusături subțiri) și printre ele „cloșcă cu pui“. Mânele se termină cu flodori, fodori (volan cu tiv și dantelă neagră).

Ia „fetească“ (la fete), are pe piept patru, cinci ciocănele și se încheie în față cu copci, iar la femei pe umărul stâng.

Fusta tot de jiolj, largă de patru metri, este puțin scro-

Fată româncă (pe cap cu „pabiol“), din comuna Săliște, jud. Sibiu.

bită, cutată și jos, pe margini, are cipdă (dantelă) albă.

Peste fustă, în față și spate, pun șurțe (fote) negre de postav. Șurța din față are pe margini colți negri (danteluță) și jos ciucuri lați de trei, patru degete, iar cea din spate are colți sau ciucuri negri de ibrișim. Șurțele, pe poale, au alesături (cusături) cu două vârgi (dungi), fără desemn, late de două degete, făcute cu mătase neagră și cu fir galben, iar pe margini au colți sau motive.

Peste iie pun vestă neagră, care se încheie cu copci, iar

în față are cinci, șase *bumbi* (nasturi) mici, negri „puși numa de formă”.

Pe cap, fetele poartă *cârpă* (basma) neagră de mătase, pe margini cu ciucuri și pe care o înoadă la spate. Când se duc la nuntă sau la Paști și Crăciun, fetele pun pe cap *pahiol*, pū-

Insurăței români din jud. Sibiu

chiol de borangic, (voal alb și rar gălbui), lung de un metru jum. pe margini sau în lung cu fir galben. *Pahiolul* se leagă în așa fel încât formează în vârful capului un „țugui”, ca la glugă, *Pahiolul* îl poartă numai fetele. *Sovonelul*, pe care-l pun bătrânele în sărbători, este un voal de borangic galben și de aceeași lungime ca *pahiolul*.

Peste iie îmbracă *chieptar schintecat* (cojocel fără mâneci) cu alesături foarte frumoase, făcute cu negru, cu roșu deschis și cu fir galben.

Când este frig pun jachetă neagră de postav sau cojoc cu mâneci din „pei de oae”, cu vidră la gât și manșete și are cusături și ciucuri negri de ibrișim cu fir galben.

În picioare ciorapi negri de bumbac sau de ață și pantofi negri; bătrânele poartă ghețe cu șireturi.

Cel mai frumos costum, din aceste comune, lucrat cu fir, costă astăzi cel mult patru, cinci mii lei și purtat zilnic durează trei, patru ani.

Țărănce și țărani români din comuna Poiana Sibiului.

Ficiorii (flăcăii) din aceste comune au *cămieșa de jioi*. Gulerul este îngust și are *pene* (cusături mici cu mătase neagră și sârmă: fir galben, făcute în zigzag). Gulerul se încheie cu *băieri* răsucite din mătase neagră cu fir galben (ciucuri lungi). Cămieșa dela brâu în jos, este puțin scrobită, cutată și lungă până aproape de genunchi.

Mânecele sunt largi și jos, pe margini, au „ciocănele” cu fir.

Cămieșa, pe piept și în spate, are *pui cu clocă* (alesătură mărunță și variată). „Clocă” începe dela mijlocul pieptului până la brâu, unde se coase inițialele numelui celui care o poartă.

Cioarecii (pantaloni strâmți pe picior) sunt de lână albă țigăie, țesută și dată la *chiuă* (piuă), spre a fi „portăreață”. Cioarecii, jos, la glesne, sunt puțin mai largi.

La mijloc se încing cu o curea lată de 10—30 cm., ce se „închiotără” cu trei „catarâmbe”.

Oieri numiți și „dăcurari” (ciobani) români din comuna Poiana Sibiului.

Peste „cămieșă”, bărbații poartă „chieptar” din postav negru (vestă) și iarna „chieptar de piele” (cojoc) fără mâneci, închis și înflorat

În picioare „opinci încrețite” sau ghete cu șireturi.

Pe cap pălărie mică, rotundă și neagră de postav, cu panglică îngustă, de aceeași culoare, dar cu marginile albe. Pălăria în față are un ciucure mic negru; iarna căciula mocănească.

PORTUL POPULAR AL SATENCELOR ȘI SATENILOR ROMANI DIN JUD. SOMEȘ

În comuna Lelești (spre Nord, la circa șapte kilometri de gara Bața, lângă Dej), plasa Reteag, jud. Someș, unele fete își

Fete și ficioari din comuna Lelești, plasa Reteag, jud. Someș.

piaptănă părul lins și fac o coadă pe spate, iar în vârful ei leagă o *petea* (panglică). La *gioc* fetele se duc cu capul gol. În jurul frunții își leagă câte o „petea” de culoare „care cum vrea” și într’o parte lasă să atârne un *ciucure* (fundă).

Fetele și femeile tinere poartă cămașa din pânză de bumbac, croită din trei *lați*, iar mânecile din doi *lați*. Gulerașul este lat de două degete și cusut cu *mărgele* „de toate neamurile” (de toate colorile).

Iia se încheie în față sau la spate cu doi *bumbi* (nasturi) albi.

Pieptul este împodobit, dela guler în jos, pe distanță de o palmă deschisă, cu trei rânduri de *râuri*, încadrate pe de lături cu câte un rând, care se termină la brâu. Ele sunt cusute cu mărgeluțe colorate. Mâneca are în dreptul cotului, lucrat orizontal, un model lat de două până la patru degete și tot din mărgele. Mâneca este tivită cu *cipcă* (dantelă) albă și spre a fi mai împodobită se adaogă în jur o dunguliță de mărgele. Aproape de încheietura mâinii, mâneca este încrețită cu o „petea“ de orice culoare, așa în cât formează un volănaș. În dreptul cotului, mâneca are un model cusut „de-a-latu“ cu mărgele și lat de două degete.

Fetele și femeile dela mijloc în jos pun *poale* (fustă) albe de bumbac și tivite la margine cu *cipcă* albă.

Peste poale se încing cu două *zaghi* (fote) : una în față și alta în spate. Ele sunt țesute din *mițe* (lână tunsă de pe miel) și nu se dau la *civă*, *pivă* (piuă). Zaghiile sunt mai scurte decât poalele și au tivul de jos cu ciucuri lungi de trei, patru degete. Ele au țesute „de-a-latu“ sau „culcat“ (orizontal) dungi colorate diferit, dela lățimea unui fir până la două degete de groase.

Peste cămașă îmbracă *laibăr* negru sau sur de lână.

Deasupra „laibărului“ pun *gub* (mintean), negru sau cenușiu, cumpărat dela târg.

Pe cap, fetele poartă basmale în diferite colori, iar femeile *năframă neagră*, pe care o leagă la spate sau într'o parte

În picioare fetele încălță *giumătăți di păpuci* (pantofi), iarna cisme de piele roșie „ca sângele“, iar femeile, vara, *păpuci* (ghete cu șireturi) și când este frig umblă cu cisme negre.

Bătrânele obișnuesc pe vreme rea, *chieptar* (cojoc), care se încheie sub braț cu trei „bumbi“.

În comuna Lelești, din acest județ, ficiorii în zile de lucru poartă „chimeșă“ (cămașă) din pânză a cărei urzeală este de bumbac și bătătura de *tort* (cânepă), iar sărbătoarea de „jiolj“ (madepolon).

Gulerașul este lat de două degete și cusut frumos cu mărgele mici, de colori : galben, verde, albastru și *mnieru* (negru) și care se încheie cu doi *bumbi* (nasturi) albi.

Mâneca este largă de doi lați (latul pânzei) și are pe mar-

gini un rând de „flori” din mărgelușe colorate și care este lat de un deget

Pieptul cămășii n'are cusături și se încheie cu șeșe, opt *bumbi* (nasturi) albi. Cămașa este lungă până mai jos de brâu și se poartă peste *șolovari* (pantaloni), cari sunt făcuți din același fel de pânză, țesută de îndemânateca săteancă și ei au lărgimea de doi „lați” la un picior. La marginea de jos, lângă tiv. pantalonii au un motiv lat de un deget și cusut cu mărgele.

Mijlocul și-l încing cu „curea de brâu”, făcută din piele groasă. Ea este lată de o palmă și se încheie cu trei sau patru cataramă.

În „cureaua de brâu” se ține „doza cu tabac” (tabache-rea), bani, batiste, etc.

Pe cap se poartă *clop di păr* (pălărie de fetru) cu „strașina” (marginea) lată de patru degete. „Clopul” are împrejur o *petea* (panglică) lată de două degete. Pe această „petea” sunt cusute mărgele „în fel și chip”, adică în linie dreaptă, în zigzag, arcuit și „alt cum”.

Sătenii ,vara, au, „clop di pae cu fundu 'nalt” (calota mult mai înaltă decât la pălăriile obișnuite), iar iarna pun *șapcă di piele di miel* (căciulă țuguiață).

Peste cămașă, tinerii pun *laibăr* (vestă) făcută din postav negru de lână și el se încheie cu opt, zece *bumbi*. Iarna, peste „vestă”, se îmbracă cu *gub* (mintean), lucrat din postav de culoare sură, iar bătrânii cu șuman.

În zile de lucru poartă opinci, iar sărbătoarea cisme și boconci (bocanci).

Și în acest județ portul popular românesc variază dela o comună la alta cu mici deosebiri.

PORTUL NAȚIONAL ROMÂNESC DIN JUDEȚUL TARNAVA-MARE

În comunele Cața, Crihalma și Mateiaș, plasa Rupeni, jud. Târnava Mare, fetele, în zile de sărbătoare, se piaptână cu două cosițe legate pe cap și în față, pe lângă ele, pun *zgârdan* (o semicoronită făcută din panglici împletite cu mărgelușe albe sau colorate).

Iia este din „pânză de mașină” (bumbac urzit și bătut tot cu bumbac) din trei metri.

Ciupagul (gulerul) lat de doi cm., este cusut în diferite culori și se încheie pe umărul stâng cu un *bumb* (nasture).

Numirile de cusături naționale, ce se fac, în județul Târnava-Mare, la „*ciupage*“ sau *obinzele zise și binduri* (bentițe

Mire și mireasă din com. Cața, plasa Rupeni, jud. Târnava-Mare.

la cămăși bărbătești), sunt următoarele: 1 bodigaene, 2 cele mărunte, 3 cohalmene mici, 4 cohalmene mari, 5 cornul berbecului cu cruce, 6 cornul berbecului cu ochișori, 7 cornul berbecului cu pușor, 8 cornul berbecului pe jumătate, 9 crucea mare, 10 cruciulițe, 11 drăușene, 12 ferfen (floarea soarelui),

13 ferfonel, 14 floare de ferfonel, 15 floarea învărtită jumătate, 16 gândăcei, 17 încurcata, 18 în trei feluri, 19 ochișoare, 20 ochiul lung, 21 ochiul lung pe jumătate, 22 pescuți cohălmeni, 23 pohanlice întoarse, 24 puii cei frumoși, 25 pui cres-

*Tărănce române din comuna Mateiaș, plasa Rupeni, jud. Târnava-Mare.
(Pe cap ele au „vâlitoare cu fojeze“).
Dela stânga la dreapta: Maria Oancea, Ana Boțoman și Ileana Cocîș.*

cuți pe jumătate, 26 pui micuți, 27 pui negri, 28 pui peste col, 29 vârful mare, 30 strâmba, 31 șuțele întregi și șuțele întoarse, care se cos numai la iile de sărbători și la ii de mireasă, 32 trei și patru într'unul, 33 zolă (flori mari în formă de romb conturate în negru) cu ochișoare.

Iia pe piept este simplă, fără cusături și încrețită în jurul ciupagului.

Mânecele sunt largi din două foi. De-a lungul și în mijlocul mâneclilor vine o *umbreajă* (dantelă albă, lucrată de mână și lată de patru degete).

Alțița la iia fetelor este peste cot, iar la bătrâne făcută peste umăr. *Alțița* este cusută cu negru și „umplută” cu fel de fel de colori.

Mâneca iei la fete se termină cu *fodori* (tiv și volan), pe margini cu *cipcă* (dantelă) albă. Pe lângă *umbreajă* și *fodor* are un rând de pui (floricelile) cusuți pe fir (în puncte).

La neveste mâneca are *pumnași* întorși (manșete).

Poalele se fac încrețite, le udă cu apă, le leagă cu *șpargă* (sfoară) și le pun să se „uște” (usuțe).

Dela mijloc în jos au *rochier încrețit* (fustă albă, largă de patru metri și puțin scrobită). Peste rochier pun numai în față un *șurț* (fotă) lat, negru, care are jos, pe margini, dela șase până la șasesprezece *ruje* (roțițe făcute din bertii : panglici colorate), iar în spate poartă *crătință* (fotă) roșie de „păr” (fire aspre de lână țurcană), țesută în război cu *alesături* (flori) în lat (orizontale), de două degete. Pe margini, de jur împrejur, vine *umbreajă* lucrată de lână, colori variate.

Catrința se leagă de mijloc cu *brăcină* (șiret) de lână albă sau seină.

La mijloc, fetele se încing cu o „curea” de catifea neagră, lată de trei degete, cusută pe ea mărgelile felurite colori și cari imită *cununiță* (gherlandă de flori cu frunze). Nevestele se încing cu o bandă de postav negru sau albastru închis, lată de trei degete.

Peste iie vine *chieptar* (cojoc scurt) făcut din „chiele” de miel, cusut cu ibrișim, diferite colori și predomină negru, roșu și galben.

Peste „chieptar” pun *clicin* (hană făcută din pănură ; dimie, neagră în zilele de lucru și albă în zilele de sărbătoare), care se încheie în stânga și este cusut cu flori din ibrișim sau lână.

Fetele umblă cu capul gol. Nevestele poartă la sărbători *vălitoare* (acoperământ pentru cap, făcut ca o pălărie dintr'o bucată de carton, lat de trei până la cinci centimetri, în formă de cerc și îmbrăcat cu *brobodelnic*, lung din cinci coți de

pânză albă și are coada cu alesături și cipcă). Pe partea din față a „vălitoareii“ sunt prinse dela două până la douăsprezece fofeze zise și fufeze (agrafe de argint, care au „pietre“ diferite colori) și „mișcători“: ace mari cu sticle colorate de care atârnă lăntșori cu bobite.

Femeia măritată, dela al doilea an de căsătorie, începe să

Del a stânga la dreapta: 1. Doamna Elena Sasu, învățătoare în com. Rupea (Cohalm), în costum de nevestă ce-l poartă sârbătoarea; 2. Domnișoara Aneta Bărbătei, învățătoare în com. Dacia (Stena), în costum de față ce-l poartă sârbătoarea; 3. Autorul acestei cărți, în port național din com. Rupea, jud. Târnava-Mare și 4. D-na Miluța Dr. Iosif, din com. Rupea, în costum de sârbătoare și pe cap cu „vălitoare“ împodobită în față, deasupra frunții, cu „fofeze“ (agrafe cu pietre colorate).

ia, în fiecare an, câte o „fofează“ de pe „vălitoare“ și la bătrânețe rămâne numai două la extremități.

În sărbători și la nunți nevestele tinere trec pe sub bărbie o cârpă roșie, pe care o înoadă pe cap.

Nevestele tinere, care au copii, n'au voie să poarte mărgel.

Nevestele în zile de lucru pun pe cap *bariș* (cârpă mică roșie), peste care vine „cârpa“ neagră pătrată, pe margini cu

o ghirlandă de flori colorate. Cârpa o leagă în formă de turban.

În picioare vara „oghele“ făcute din cârpe de pânză, iar iarna „oghiele“ de lână, pe urmă trag cisme de piele de capră, cu carâmb moale, care, spre a sta întinse pe picior, înfundă împrejur bucăți de pânză cu „mestecătorul“, melesteul, coleşerul, culeşerul, culişărul, (făcăleţul).

Cel mai frumos și mai original port popular românesc din județul Târnava Mare este al fetelor și al femeilor din plasa Rupeni.

Ficiorii (flăcăii) au cămașa făcută din șase coți și opf clini de „pânză la mașină“; o poartă scoasă afară, este lungă până mai jos de brâu, puțin scrobită și încrețită. Cămașa se închee în față cu doi bumbi (nasturi).

Gulerul este îngust de un cm., cusut „cu fel de feluri“ de colori.

Pe lângă gura cămășii are flori (cusături înguste) negre.

Mânecele sunt largi de două foi; unele se fac cu *bențe* zise și *pumnișori* (manșete), cusuți cu negru sau cu felurite colori.

Cioarecii (pantaloni strâmți pe picior cu un clin) sunt făcuți din postav de lână albă, dat la *dârste* (piuă) și jos, mai sus de glesne, au, la fiecare picior, o bandă îngustă neagră, cusută cu lână.

Ficiorii, se încing peste cămașă cu o *curea* zisă și *șerpar* de „chiele“ lat de 15–20 centimetri, cusut cu „chiele“ subțire, bătut cu „țante“ galbene și se închee în față cu trei cataramे.

Peste cămașă pun *clicin* negru de pănură drăstită (bătută la piuă, spre a se îndesa) și are mâneci lungi, largi și drepte.

Ei pun la gât *cârpă* (basma neagră de lână), pe care o trag printr'un inel și o formează ca o cravată. Această cârpă este lungă până la brâu și are imprimat pe ea trandafiri roșii, iar la colțuri ciucuri colori variate, dintre care predomină roșu.

Pe cap pălărie mică, rotundă de postav cu *bertie* (panglică) neagră (uneori de catifea), cu flori și peste ea vine *strâmbulet* (garnitură îngustă). Bertia se termină în față cu doi ciucuri de lână roșie.

În picioare cisme sau *țipici* (ghete cu șireturi).

Bărbații și *boresele* (nevestele), iarna poartă *zeche* (manta)

făcută din lână neagră, seină (cenușie) sau cafenie și drăstită

În plasa Rupea (Cohalm), județul Târnava Mare iia miresei este la fel cu al fetelor și are altiță la cot.

Mireasa în față poartă două șurțuri făcute fiecare din trei

Fată și fițior, români, din comunele ce sunt în jurul Blajului,
jud. Târnava Mică.

foi (lățimea pânzei). „Șurțul“ cel dedesubt este mai lung de cât acel care-i deasupra. Șurțul dedesubt are pe poale dela zece până la șasesprezece ruje. Șurțele sunt țesute din „păr“ (fire aspre de lână țurcană).

În spate mireasa n'are decât poalele încrêțite ale iei.

Peste „surțe“ pune o cingătoare făcută din „bertie“ colorată, iar în părți prinde două *cârpe* zise și *năfrâmi*, roși, cu flori colorate.

În picioare cisme negre de capră și cari, în partea superioară la „tureac”, au o bandă roșie de cinci centimetri. Aceasta face deosebirea între cismele fetelor și ale ficiilor. Cismele se pot schimba pe orice picior.

Mireasa pune pe frunte *bortă* (diademă) de alamă cu bani de argint; în spate *vârstă* (evantai, făcut din pene de păun), iar pe margini are flori mici și roșii făcute din pânză. Dela „vârstă” pe spate atârnă patru „bertii” (panglici colorate sau cu fond negru și cu flori diferite).

* * *

Portul popular al românilor din județul *Târnavă-Mică*, afară de mici deosebiri, se aseamănă cu acel din județul *Târnavă-Mare*.

Sătenii din comunele *Boian*, *Crăciunelul de sus*, *Făget* și *Tăuni*, jud. *Târnavă Mică*, peste laibăr, iarna poartă *bubău* zis și *gubău* (mintean gros de lână, negru sau cenușiu, simplu, fără clini, ca *țundra* și este făcut din două foi, legate în părți)

PORTUL POPULAR AL FEMEILOR ROMÂNE DIN JUDE- ȚUL SEVERIN (BANAT).

În comunele Coramnic, Globul Craiovei, Globurel, Iabla-
nița, Lăpușnicel, Mehadia, Petnic, Plugova și Valea Bolvașni-
ța, plasa Orșova, județul Severin (Banat), fetele române se
piaptână cu cărare la mijloc și-și strâng părul într'o coadă, în
vârful căreia pun o *plandică* (panglică) de diferite colori și-o
lasă pe spate. Femeile își fac *conci* (coc) cu *cofârță*: un inel cu
diametru de trei, patru, „țantimetri“ (cm.) făcut din trei şu-
vițe de lână împletite, îmbrăcate în *glot* (satin negru), pe ca-
re-l prinde cu *spelci* (ace de cap). Acest „conci cu cofârță“ îl
poartă pentru ca basmaua să stea mai bine pe cap.

În dreapta și stânga conciiului înfig câte un pieptene.

Ciupagul (iia), la „fietele“ și „fomeile“ române bănățene,
se face din pânză de bumbac, țesută de ele, înălbită și lucrată
cu *șabace* zise și *ciurătură* (broderie, „lucrătură“ pe fire scoase,
făcută cu bumbac mercerizat). Aceste șabace se cos vertical,
câte trei rânduri pe piept.

Iile se încheie pe umărul stâng cu unul sau doi *bumbi* (nas-
turi), sau sunt puțin deschise în față și se *închiotoră* (încheie)
cu doi ciucuri mici. Gulerașul este încrețit, lat de un deget și
lucrat (brodat) tot cu alb; la unele, pe lângă șabac, se adaugă
și un volănaș tivit cu *horboțică* (dantelă) dreaptă sau „colțată“.

La unele fete și femei mânecile sunt largi, lungi cât mâna
și au pe ele „ciurătură“ zisă și „șabac“, lat de o palmă.

La altele mânecile sunt strânse pe mână, mai jos de cot,
printr'un creț, care formează un volan. Acesta are pe el, la
mijloc, brodat un șabac „de-a latu“ (orizontal) la fel cu acela
dela piept. Volanul se termină printr'o dantelă de bumbac lu-
crată cu igliță.

Peste ciuparg (iie) pun *pieptar* zis și *laibăr* (vestă fără

mâneci) făcut din *bârcă*, *bircă* (piele de miel), îmbrăcat cu *rips* (mătase cu dungi) și căptușeală cu *bizam* („șoboli de mare” cârțiță) ori *prîim* (blană de iepure vopsită sau de „piele de măt sălbatec”).

Portul popular al Românilor din Banat, în anul 1860.

La gât ele poartă, ca în Bucovina, între șease și zece șiruri de mărgelile în diferite mărimi și colori.

Poalele (fusta sau foile) sunt albe, lungi până la glesne și făcute crețe, din trei, patru „lați”, din aceeași pânză cu iia.

Poalele au șabace înguste, lucrate „de-a lungu” (de sus în jos), la distanță de câte o palmă, iar jos, aproape de margini, au, de jur împrejur, ciurătură de un lat de mână.

Poalele se termină jos cu colți (dantelă abla croșetată și este la fel cu aceea dela mâneci).

Portul popular de sărbătoare al fetelor române din Banat

Peste poale, la mijloc, ele își prind o *cingătoare* de catifea neagră brodată cu fir și diferite flori și colori, peste care pun două *oprege*: unul în față și altul în spate

Opregul este făcut dintr'o bucată dreptunghiulară, lungă de patruzeci cm., și lat de douzeci cm., de lână, ales și „împuiat” în război cu fir, diferite modele și colori și cu *vrâste* (dungi, fășii) lucrate cu lână și mătase. Opregul este terminat în dreapta și stânga cu fire neînodate. Pe latura de jos a opregului sunt prinși ciucuri (grupuri de fire lungi), ce trec puțin în jos de marginea poalelor. Acești ciucuri lungi sunt făcuți din mătase, lână, păr colorat sau din bumbac mercerizat (cu lustru). Ciucurii sunt albi, roșii, negri, albaștri și verzi.

Partea de sus a opregului se face țesută sau lucrată cu acul.

Modelul geometric, foarte fin țesut, cu argint, aur sau lână colorată, are o margine de diferite lățimi cu broderii făcute tot cu acul.

Dela broderie în sus opregul se termină tot cu pânză vârgată, în care „se bate” fir.

Opregele brodate se fac pe pânză groasă. Se desemnează felurite modele geometrice sau flori. Se umple cu bumbac, spre a căpăta relief și deasupra se brodează cu fir de aur (beteală) și cu mătase colorată.

Lungimea broderiei este de 30-40 cm., și în lățime de 10-15 cm., care se termină cu fire lungi, dese de lână și bumbac, felurite culori, în care predomină roșu și alb. De obicei firele albe sunt de bumbac.

Opregul se termină în părți cu fire scurte, cari cad pe șolduri.

Opregele le pun în față și spate, iar la șolduri se vede fusta albă cu „lucrăturile” ei.

Opregele se prind de talie cu *bârnașe*, *șimore*, *șnururi* (șireturi) țesute în război sau cumpărate dela târg.

Unele „băiate” (fete) și femei, în locul opregului din față, poartă *șurț* (șorț, fotă) zis și *catrență* de lână sau de mătase „brocată” (cu flori și diferite desenuri în aceeași culoare). Pe din gios” (adică pe marginea din jos a acestor „șurțe”) pun, uneori, două, trei rânduri de „plandici” de colori variate. Șurțul are cusut de jur împrejur dantelă colorată.

Mijlocul și-l încing, cu *brăcine brăcire, brăcinare, brăe, brâne* (bete) tricolore românești, de lână.

Fetele de măritat, peste cămașă, pun o bundă de aba albă, lungă până aproape de genunchi. Această piesă de îmbrăcă-

Portul național al femeilor române din Banat.

mente are, jos, pe margini și mai cu seamă la piept și pe spate, bogate înflorituri cu roțițe și cârlige înconjurate de puncte în felurite colori.

Capul și-l împodobesc cu o *fâște* (bandă) de lână albă, lucrată în motive naționale geometrice, de colori deschise (roșu, verde, portocaliu și rar, negru), de-a-lungul căreia sunt cusuți (fixați) două rânduri de „galbeni mici împărătești”.

Această bandă o trece pe la ambele urechi, ceafă și apoi dând-o deasupra frunții și în jurul capului, are înfățișarea unei coroane, mărginită în partea de jos cu monede de aur.

În picioare ciorapi de bumbac sau de lână, peste cari pun „oghiele” (obielle) de dimie și „ochinci” (opinci) cu *gurgui*. (vârful) ridicat și legate cu *nojite* (sfiori) de lână seină.

Fetele din comunele mari, sau din cele apropiate de capitala județului, poartă ciorapi de mătase vegetală, cum-părați dela dughiană (prăvălie)

Azi multe fete și femei, în locul opincilor, au ghete sau *păpuci* (pantofi).

În Banat „fomeele” (nevestele) se leagă la cap cu o *cârpă* (basma), pe care o așează în așa fel ce să i se vadă bine părul și începutul cărării dela mijloc

În trecut femeile purtau basma neagră, de cașmir cu ciucuri și cu flori de felurite colori, pe care o forma în trei colțuri și o înnoada la spate. Capetele le aducea în față, deasupra frunții și făcea astfel o cunună ce o prindea cu ace.

Astăzi poartă „cârpă” de mătase colorată, cu deseneuri de aceeași nuanță ca fondul și o înnoadă sub bărbie.

Când este frig, fetele și femeile tinere, peste „pieptare” zise „laibăre” pun *baibarace* (mintene de dimie albă, cu sau fără mâneci) înfrumusețate pe margini, la piept și în spate cu înflorituri de găitane negre. Aceleași „baibarace” se poartă și în județul Mehedinți.

Iarna bătrânele pun *cabaniță* (azi zeghe sau zăbun țărănesc îmblănit).

Nevestele din Banat își duc copilul în spate într'un leagăn portativ : (o cutie de lemn, de formă elipsoidă, lungă de 50 cm., înaltă de 30 cm. și frumos pirogravată, făcută din scoarță de *cei* (tei), cu fundul rezistent.

Acest leagăn este purtat pe spate și susținut cu *frâmbi* (sfiori groase de cânepă răsucite sau bretele).

Femeia română bănățeană a înlocuit fota cu opregul, care dă o notă caracteristică de fantezie, cu dorința de a se îmbrăca frumos și original.

PORTUL POPULAR AL SĂTENILOR (FEMEI ȘI BARBAȚI) DIN JUDEȚUL DOLJ

În comunele Căpreni, Mierea-Birnici, Bodăești, Amărăști, Melinești și Negoești, plasa Melinești, jud. Dolj, fetele se piaptână cu părul spre spate, cu o coadă sau două și pun în vârf *plantică* (fundă, panglică), diferite colori. Vara pun flori la ureche.

Femeile se poartă cu concii.

Cămașa este de pânză de bumbac, largă de cinci, șese foi și lungă până aproape de glesne. La guler, pe piept și la mâneci sunt cusute râuri cu felurite colori. Mâncile sunt largi de câte o foaie și jumătate și au *altiță* lată de o palmă deschisă și *râuri în piez* (cusături naționale) făcute la un fir în piezișul pânzei, însă rândurile cad drepte), sau *cusături în muște* (un fel de cruci groase, ce se cos vertical).

Peste cămașă, dela brâu în jos, ele pun fustă de pânză albă, peste care poartă *vâlnice* (fote groase de lână, dintr'o bucată) roșii cu dungi galbene și verzi sau *zâvelci* (fote subțiri tot dintr'o bucată), largi de cinci, șese foi, încrețite și pe poale, în lățime de o palmă, sunt cusute *bețele* (beteală) albă galbenă, ca în județul Mehedinți.

Se încing cu brâu roșu de lână, lat de o palmă sau cu *brâuri* (bete), de trei, patru degete și de colori variate.

Femeile pun pe cap *peșchir* de bumbac, lung de doi metri, și *cârpe* (marame) sau „fișuri” de borangic, pe cari le dă odată după gât.

Iarna poartă *cioltar* (scurteică) de „pliuș” (catifea), diferite colori, căptușeală cu blană de oaie sau de vulpe și este lung până mai jos de genunchi.

Pe cap, iarna „propoadă” (broboadă) de lână colorată.

În picioare, opinci sau ghete cu șireturi.

Bărbații, tot din aceleași comune, poartă „cămieșă” de pânză de bumbac și are guler întors, înalt de două degete, sau îngust de un deget și sus, pe margini, cu *bătaie* (colți colorați, făcuți cu iglița).

Vara pun cămăși largi de cinci, șase foi, lungi până mai jos de genunchi și le poartă afară.

Pe poale au tiv lat de două, trei degete și pe margini *spîțuri* albe (colțuri de dantelă).

Cămășile flăcăilor și ale bărbaților, la piept, umeri, manșete și pe guler sunt cusute cu *șerpi* (lucrături subțiri în spirale).

Interior de casă țărănească din comuna Melinești, județul Dolj.

Se încing cu brâu roșu, de lână, lat de o palmă.

Când este frig, ei poartă cămașa scurtă, băgată în *nădragi* (pantaloni pe picior), cari sunt de bumbac cu lână țesută în ochiuri, (ițe), la război. Pantalonii, sunt făcuți din dimie și în dreapta și stânga, de-a-lungul picioarelor, de sus până jos, au ca vipușcă, un rând sau două de galoane de *găitane* (șireturi) negre. Nădragii sunt susținuți la miloc, pe solduri, cu *brânișor* (curea îngustă). Nădragii au în față, lângă solduri, două *ghizduri* (buzunare), făcute în pieziș, în jurul cărora au *bărnăoași*, *bărnoași* (ornamente de găitane) zise și „găteli” cu două, trei rânduri de galoane de șireturi negre.

La unii nădragi au jos manșete întoarse, late de trei, patru degete și pe cari sunt făcuți colți negri din găetane, iar la alii sunt simpli

La mijloc se încing cu brână (brâu) roșie, lată de douăzeci cm., deasupra căreia pun brăciri (bete) late de patru, cinci degete.

Rădița Lotoroșanu din com. Melinești,
plasa Melinești, jud. Dolj.

Sătean din comuna Căpreni,
plasa Melinești, jud. Dolj

Iarna pun *bunduță* (cojocel scurt) cu mâneci.

Bărbații însurați peste cojoc îmbracă *ipângea* (ghebă, fără căptușeală), cu sau fără mâneci, făcută din dimie, albă sau neagră, — bumbac amestecat cu lână, — lungă până aproape de glesne și este înflorată pe poale, la piept și la „po-

zonare" cu galoane de găitane negre, ca la nădragi. Tot așa se poartă și în „Țara Oașului" (plasa Oașiu, jud. Satu-Mare), cu deosebire că acolo acest fel de șubă este mai scurtă, iar la piept și pe margini are împrejur „lucrături" (cusături) simple, făcute tot cu negru.

Ipângeaua are la mijloc, la spate *gaică* de „plandică" din aceeași dimie, cu două găuri zise și *borte* (butoniere) distanțate și cări , cu ajutorul a doi nasturi, servește spre a o strânge sau a o lărgi după corp.

Când plouă sau ninge, ei poartă ipîngea cu *chepeneag*, *chipîneag* (un adaos, peste umeri până la jumătatea spatelui) care servește ca *gluguși* (glugă, gluguși).

Unii săteni bătrâni numesc ipângeaua și *burnuz*.

Pe cap, vara ei poartă pălărie de paie sau de postav, iar iarna cei tineri au căciuli țuguiate de oaie și bătrânii căciuli rotunde.

În picioare ciorapi de lână. obiele și opinci din piele de porc, legate cu nojițe tot din piele de porc sau sfoară de cânepă.

Sătenii din jud. Dolj au portul popular la fel cu al celor din județul Mehedinți, dar este mai simplu în comparație cu acel din județele Gorj și Vâlcea.

PORTUL POPULAR ROMÂNESC DIN JUDEȚUL GORJ

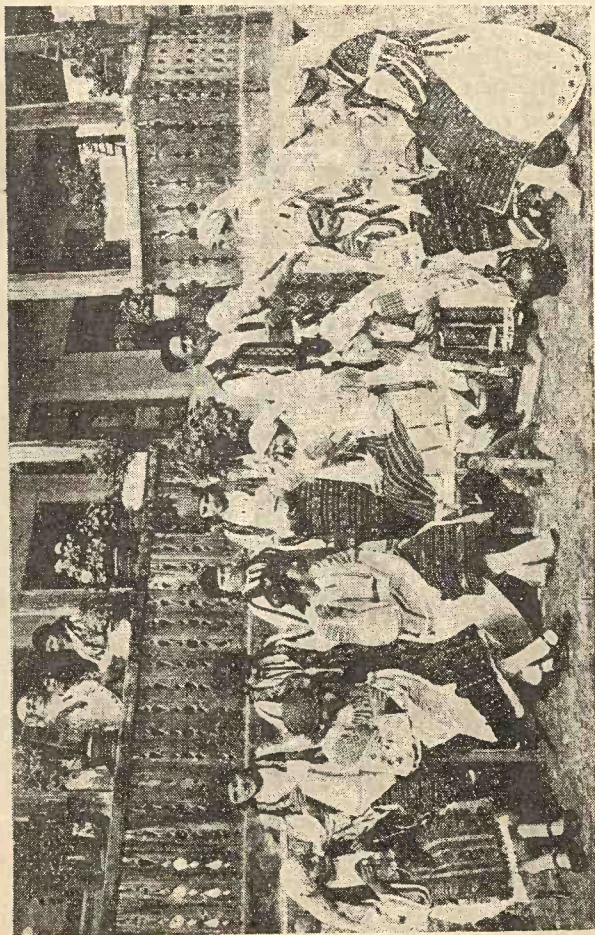
În comuna Brănești (situată pe malul stâng al Jiului, la Nord-Nord-Vest de Filiași, la o distanță de aproximativ 11 kilometri, pe șoseaua națională, socotit dela bifurcația ei de lângă Filiași și care trece prin comuna Capu Dealului, sau spre Vest, la depărtare de cinci kilometri în linie dreaptă aeriană, dela gara Gilort, de pe calea ferată Filiași-Târgu-Jiu), plasa Jiu, jud. Gorj, fetele și femeile poartă *ie*, numită acolo *ciupag* și ea este făcută din patru foi, pânză de bumbac țesută de ele.

Gulerașul ciupagului este lat de un deget și lucrat încrețit. Pe el sunt cusute diferite mici motive naționale.

Mâneca este croită dintr'o fcaie „jumate" și încheiată (prinsă) de *ie* cu dantelă albă și îngustă, lucrată cu iglița.

Incepând dela umăr în jos pe mânecă, *altuța* are lățimea

de patru, cinci degete. După altiță, urmează un model, de altă culoare, „lucrat la fir” (ca o țesătură). Acest model are o lățime de două degete și este numit *încreț*.

Sătence române din comuna Runcu, plașa Vulcan, jud. Gorj. (La clacă).

Dela „încreț” în jos se fac trei rânduri de *râuri* (cusături) late de două sau trei degete.

Alțița, *încrețul* și *râurile* sunt lucrate pe fir și pe dos, spre a ieși pe față mai frumos.

Unele sătence cos pe mâneci și *costișari* (*râuri*, „cusute în piez”, adică în pieziș, oblice, înclinate sau diagonale).

Pe lângă gura ciupagului (iei), la piept, se coase câte un

șir de floricele, lucrate, „în piez și la un fir”; sau *muște* (cru-ciulițe, puncte, etc.).

Pe pieptul ciupagului se fac patru rânduri de cusături naționale, de aceeași lățime ca râurile de pe mâneci, iar în spate se cos patru rânduri de jumătăți din același model. In locurile albe din model, se pun fluturi albi sau galbeni.

Poalele (fustele) sunt făcute din cinci foi de pânză de bumbac, cânepă sau in. În ambele părți, la șolduri, sunt cusute, de sus în jos, câte trei rânduri de râuri: la mijloc, „un rând

Fete române în port național din juđ. Gorj.

ținut” (rând legat), iar pe de lături câte un rând de „flori mutate” (sărite).

Colorile obișnuite la aceste cusături sunt: albastru deschis, alb, galben, portocaliu și roșu închis.

Poalele au jos, pe margini, un *șabac* (ajur), țesut în război și lat de c palmă sau două. Șabacul este din borangic „ales” cu ață albă mercerizată. Pe marginea de jos a șabacului are tiv cu găurele și *șpiț* (dantelă) lucrat cu mâna.

Peste poale pun două *catrințe* zise și *vâlnice*: una în față și alta în spate. Aceste *catrințe* (care în județul Teleorman

se cheamă *boccele*; sunt lucrate în nouă sau șaptesprezece cocleți, după cum este modelul.

Catrința este țesută în negru cu verde deschis sau închis și intercalări de fir auriu, portocaliu, galben deschis sau alb.

La vâlnicele făcute în șaptesprezece cocleți, alesătura este formată din figuri geometrice (mai ales rombulețe) umplute cu floricele.

Costumul național românesc de sărbătoare din jud. Gorj.

Unele catrințe sunt tivite pe margini cu *plantică* (panglică) îngustă, iar altele au *șpiț* (dantelă) lucrată cu iglița și din același material și coloare ca și vâlnicul, iar pe marginea de jos sunt împodobite cu ciucuri în coloare și ei sunt lați de două, trei degete.

Aceste elemente etnografice țărănești se observă și la fetele din județul Sibiu.

Vâlnicele sunt de lână și rar de catifea neagră, împodobite cu fluturi și cusături din fir.

Fetele și femeile peste „ciupag” (ie) pun *veste*, zise și *ilice*, care, la unele, sunt făcute din dimie albă și împodobite pe margini, în ambele părți, în față și în spate, cu înflorări

Țărancă româncă din jud. Gorj.

de *șuită*, *șuitaș* (găitane subțiri negre), iar la altele această vestă este neagră cu înflorituri lucrate în fir auriu.

Pe cap fetele poartă hasmale de târg și le leagă „peste cap” (la ceafă) sau sub bărbie.

Sărbătoarea, sătencile noastre se găsesc în portul național românesc, iar pe cap pun *marame* de borangic, țesute la mijloc și la capete în „alesături cu obenzele” (frumoase șabace speciale).

Pe vreme friguroasă, fetele și femeile poartă pe cap *peșchir*, țesut din pânză de bumbac și are capetele alese sau lucrate cu borangic.

„Peșchiru!” este lung de doi metri. Când se „îmbrobodă” cu el, femeile îl așează întâi aproape la jumătate pe cap: partea mai scurtă este dată pe spate, iar cu cealaltă, mai lungă se înfășoară pe după gât și apoi este adusă în față și prinsă la piept.

Flăcăi români din jud. Gorj.

Odinioară femeile purtau *zăvelci* zise și *zevelci* (fotă dublă, sau fustă creață la brâu, țesută din lână neagră și cu intercalări de beteală argintie sau aurie, ca în Bucovina).

Altădată iarna, femeile se îmbrăcau peste vestă cu *scurteică* lungă până la genunchi, îmblănită și căreia îi spuneau și *dulamă*.

În toate județele din Oltenia și Muntenia, sătencele poartă maramă, cari sunt o găteală aleasă de sărbătoare.

Cele mai lungi, mai frumoase mai fine și mai caracte-

ristice marama, prin varietatea modelelor ce prezintă, sunt acelea din județele Muscel, Vâlcea, Gorj și Argeș.

Sătenii din cornuna Brănești poartă cămăși de bumbac, făcute din cinci „lați”. La guler, la piept și pe mâneci unele au muște (cusături în puncte) sau flori sărite, iar altele „cusătură pe fir”, adică „model bătut”. La poale, cămășile au un motiv național lat de două degete.

Dela mijloc în jos, ei îmbracă nădragi ziși și poturi (pantaloni) făcuți din dimie albă. Acești nădragi, sus, în față, în dreptul buzunarelor, jos, la manșetă și la spate, la mijloc și de-a-lungul picioarelor sunt împodobiți cu găitane negre. Unii poartă cămașa peste „nădragi” și ea este lungă până deasupra genunchilor.

Peste cămăși pun vestă făcută din dimie albă și care, are, pe margini, în față în ambele părți și la spate, felurite încărionțări făcute din șuită (găitane) de lână neagră răsucită.

Bărbații își încing mijlocul cu brăciri (bete), late de trei, patru degete. Aceste „băcire” sunt „alese în război” din felurite colori.

Iarna poartă căciulă de piele de oaie și mintean făcut din dimie neagră, sură sau cafenie.

PORTUL POPULAR AL FEMEILOR DIN JUD. MEHEDINȚI

În comunele Gura Motrului, Buicești, Butoești, Pluta, Deleni, Coșovăț, Socolești, Breșnița de Motru, Băltanele, Ruptura, Voloiacu, Cernaia, Menții, din față și din dos, Cărceni, Bârlobeni, Stângăceaua și Sușița, plasa Motru de jos, județul „Meedinți” (Mehedinți) fetele își piaptână părul lins, ca în toate părțile țării.

Ele au coada pe spate și împletită la vârf cu o fundă colorată. Femeile își fac „conci cu cofârță”, ca în Banat.

Iia de sărbătoare, zisă și ciupag, este făcută din pânză groasă de bumbac. Iia este lucrată cu borangic tors și vopsit în colori vegetale. Iia se face din trei din trei foi, două în față, una în spate, iar mânecile din câte o foaie și jumătate.

La subțiorile iei se adaugă câte două clinuri zise pave, lărgitoare sau brochițe (un pătrat mic de pânză, care se coase sub braț, spre a înlesni mișcarea mâinilor).

Alțița este lungă de 20-25 cm., cusută cu patru rânduri „culcate”, adică orizontale, despărțite prin pomezele zise și

lătuniți (marginii) cu mici motive românești lucrate pe fir în galben, verde și roșu. Modelul altiței este combinat numai din

Portul popular al femeilor din jud. Mehedinți.

schimbarea punctelor, așa cum știa țărâna româncă să coasă în trecut.

Increțul (spațiul dintre altiță și capătul de sus al râurilor) este tot „culcat”, cusut cu fir de borangic, vopsit galben cu alior zis floarea cucului, laptele cucului, cu rădăcină

de ștevie, zisă și rădăcină de dragovei, coaje de măr (pom), foi de ceapă, frunze de dud, sau lăsat în culoarea sa naturală.

Încrețul este lat de trei, patru degete și lucrat pe dos. Dela încreț în jos, de-a-lungul mânecilor, sunt cusute *râuri* zise și „rânduri”, late de un deget sau *pușori*, legați *oblu* (drept înainte) sau „în piez” (pieziș, oblic, înclinat).

Mâneca se termină cu „pielea găinii” (încrețituri făcute la guler și manșete), apoi vine *betița*, care are un „rânduleț de-a-latu”, făcut din mătase roșie și este încadrat de un motiv mic galben, verde și roșu. *Betița* se leagă cu șiret sau se încheie cu nasturi.

Pieptul iei are cusute patru rânduri de *râuri* numiți și *blană* sau *codrii* (flori sau cusături mari geometrice, rotunde și sărite), legați prin două puncte.

Codrii sunt lați de două degete și repetați până la brâu. Gura iei este lungă de 30 cm. și are marginea bătută cu borangic verde și cu floricele roșii sau alte colori deschise.

La dreapta și stânga spatelui, iia are câte două rânduri de *pușori*.

Toate bucățile de pânză ce compun iia se prind între ele cu *cheie* (împletitură din ată albă sau colorată și făcută fie cu iglița, fie cu acul).

Gulerul este format din două cute mici, strânse una lângă alta, „bătut” sus cu verde și *pușori* roșii

La distanță de un deget și jumătate, este o *betiță* lucrată în alb. Gulerul nu-l încheie.

Poalele, prinse de iie, sunt lungi până aproape de glesne și pe lângă încheieturi au *pușori* cusuți cu roșu. *Poalele* sunt largi de patru foi (una în față, alta în spate și două în părți, cari vin îngustate sus, spre a-i da lărgimea „câmieșii”). Marginea de jos a *poalelor* se termină cu o *bătaie* (tivitură) de lână sau de dantelă croșetată din lână colorată.

Poalele la *încinsură* (la mijloc) sunt încrețite.

Pe marginea de jos a *poalelor* se coase „*râuri* culcați” de aceeași culoare ca *altița*

Poalele sunt totdeauna mai largi decât „*fâstăcele*”.

Dela brâu în jos, unele fete și femei poartă două *fâstăce* (fote) : una în față și alta în spate. Ele au câmpul negru (vopsit cu frunze de nuc, fierte bine și apoi pus calaican), roșu (vopsit cu analină roșie) sau „îmbrodat” cu *vergi* (dungi) de-a-

lungul ori de-a-latul, de grosimi și colori variate. Pe marginea fâștăcelor au *plentică* (panglică) îngustă, roșie sau albastră

Alt port popular de sărbătoare al sâtenelor române din jud. Mehedinți.

Fetele și femeile bogate din județul Mehedinți, poartă „fâstâcă“ (fotă) dintr'o bucată, bine cutată și largă de patru, cinci m. făcută din stofă de lână, țesută în două ițe, de culoare neagră, *prunie* (ca pruna), vișinie, roșie cu dungi galbene, subțiri și verticale.

Partea de jos, în lățime de 15—40 cm. este lucrată cu ținte de beteală albă și pe margine are dantelă de lână colorată, „bătaie“, șiret de lână sau panglică de felurite colori. La unele din ele, jos, pe margini, sunt cusute *păpuși*, cu fir de lână colorată și apoi, în sus, vin „țintele“. În părți, fotele au cusute cu fir „flori sărite“.

După ce fâstâca (fota) este cusută (brodată) se trec prin ea, la distanțe de 5, 10 și 15 cm., mai multe rânduri de sfiori, spre a se „încuta“ (a se forma cute mici egale).

Apoi se fixează pe o scândură, se udă, se presează și se usucă de mai multe ori. Pe urmă i-se scot sfiorile.

Fâstăcele sunt lungi, până mai jos de genunchi, iar poalele cămășii se văd de patru degete sau de un lat de mână.

La marginea de sus a fotei se coase două șireturi cari servesc a se lega la mijloc cu ele.

Talia și-o încing „pe de jos“ (mai întâi) cu brâu roșu de lână, lat de o palmă, sau cu *bleterii*, *brăcire* (bete). late de trei, patru degete și sunt colorate și alese în război.

Unele femei se încing peste brâu, cu bete la cari, în față, la mijloc, adaugă *paftale* (cătărămi de găteală) de argint, diferite forme. Bătrânele se încing pe dedesupt și cu brâu lat.

Multe fete și femei, după ce și-au pus brăul, trag puțin în sus cămașa spre a se forma *sâneț* (unde păstrează batista în care țin banii înodați într'un colț).

La gât ele poartă salbe de aur și un șir de mărgele de mărimi și colori variate.

Când este vremea friguroasă, femeile pun peste iie *vestă zisă* și *jelepcă* sau *jiletcă*, făcută din postav alb și înfrumusețată cu găitane negre de lână.

În zile de lucru femeile își pun pe cap *tulpan*, *bariș* sau *peșchir* (șervet alb de bumbac), lung de doi m. cu dungi de colori felurite. După ce se leagă la cap cu el, un capăt îl dă pe spate, iar altul îl înfige într'o parte, mai jos de ureche.

În zile de sărbătoare, femeile și fetele își împodobesc capetele cu *marama* de borangic (ce au urzeală de borangic și

„bătut“ tot borangic), lungi de trei, patru metri (după înălțimea persoanei).

Maramele sunt alese în război cu floricele sau cu dungi albe, rare ori colorate și făcute, în lung și lat, iar capetele lor sunt lucrate cu *retors* (bumbac mercerizat).

Femeile își potrivesc pe cap marama cu partea dreaptă mai lungă. O trece peste cap și o prinde în dreapta lângă ureche cu *spelci* (ace cu gămălie). Unele obișnuesc să-și acopere urechile cu marama, sau o pune după ele. O înnoadă la ceafă și capetele le lasă să atârne în față, iar altele o trece pe sub bărbie și așează o parte în față și alta îndărăt, sau poartă pe spate amândouă capetele, cari ajung până aproape de călcâie. La extremitățile maramei se lasă fire de urzeală, spre a se forma ciucuri.

Unele femei tinere, peste „cârpă” (bariș, tulpan) se leagă cu *testemel* (basma pătrată cu „câmpul” deschis, iar pe margini cu diferite flori colorate). Pe marginea „cârpei” deasupra frunții, se prind *scălane* (bentițe sau lăntișoare, pe cari sunt aninate mici și vechi monede, fie de aur, fie de argint) cu „ace cu bumble” (gămălie).

Același fel de podoabă la cap îl obișnuesc și femeile tinere din jud. Gorj.

Sătencele din jud. Mehedinți, peste „jelepcă” pun *baibarac* (mintean alb de dimie, cu înflorituri făcute din găitane negre, pe margini, la piept, poale și în spate), sau *bundă* (cojoc scurt, fără mâneci, cusut cu flori pe margini).

Iarna îmbracă și *șubă* („haină” lungă căptușită cu blană) sau *cojoc lung* cu mâneci și lucrat cu flori din lână.

În picioare opinci sau pantofi.

PORTUL POPULAR AL BARBAȚILOR DIN JUDEȚUL MEHEDINȚI

În comunele Gura Motrului, Buicești, Butoești, Pluta, Deleni, Coșovățul, Socoloști, Breșnița de Motru, Băltanele, Ruptura, Voloiacu, Cernaia, Menții din față și din dos, Cărceni, Bârlogeni, Stângăceaua și Susița, plasa Motru de Jos, jud. Mehedinți, flăcăii și bărbații, în zilele de sărbătoare, poartă cămăși de pânză de bumbac, iar în cele din zile de lucru sunt făcute din fuior de cânepă.

Gulerul cămășii este dublu, înalt de două degete, se încheie cu doi nasturi mici albi și are un „rânduleț“ cusut cu arnici negru, roșu sau cu alte colori. Cămașa este „despicată“ dela gât până aproape de brâu și se încheie cu trei, patru nasturi. Cămașa are pieptul simplu, sau cu *betițe* (tivuri) late de un deget, pe care sunt câte două „rândulețe“, cusute în negru și roșu.

Mânecele sunt largi, la umăr au un creș lat de două degete, iar manșetele sunt formate din *betică*, *bentiță* lată de trei degete și se încheie cu un nasture alb

Unii bărbați, vara poartă „cămieșă“ pe din afară. Ea este lungă „până din jos“ de genunchi și largă de patru foi.

Alții au cămășile scurte, băgate în pantaloni.

Cioarecii sau *nădragii* (pantaloni strânși pe picior) sunt de dimie albă, iar mai jos de brâu au un tiv, lat de un deget, prin care bagă un *brăcinar* (curea), zisă și *pimpirig*. *Cioarecii* au *pozonare* „în pieziș“, (oblice) sau două pe *armu*, în dreptul închieturii de sus a picioarelor.

În față, la buzunare, are câte o floare de găitane negre, iar în ambele părți, până jos, câte un șiret negru ca vipușcă.

Peste mijloc se încing cu brâu roșu de lână, lat de o palmă, iar deasupra lui pun *brăciri*, *bleterii*, *brăie* (bete) de lână, late de două, trei degete. Ele sunt de tot felul de colori și lucrate cu motive românești făcute geometric. Unii săteni, peste brâu pun chimir

Peste cămașă vestă de dimie albă.

Primăvara și toamna, peste vestă îmbracă *baibarac* (min-tean alb), iar iarna poartă *bundă* și *zăbun* (o haină lungă până mai jos de genunchi), făcută din dimie albă și rar *săină* (sură) sau „înegrită cu vâcșele“. Această haină are guler înalt de trei patru degete. Mânecele au manșete întoarse și lucrate cu găitane.

Iarna poartă și *buduloage* (cojoace lungi), sau „haine“ (*șube*) lungi până aproape de glesne și „îmblănite pe din dos cu blană de oaie“.

În picioare ciorapi albi de lână, făcuți cu cârlige, apoi „oghiele“ și opinci legate cu curele sau sfori albe.

Pe cap, după anotimp, pălărie de pae, de postav sau căciulă moțată (țuguiată), iar *bășnegii* (moșnegii) căciulă rotundă adică are fundul lat

PORTUL POPULAR AL SATENCELOR ȘI SATENILOR DIN JUD. ROMANAȚI

În comunele Celeiu, Dăbuleni, Vădăstrița, plasa Dunărea, Cioroiu, Fălcoi, Osica-de-Sus, plasa Oltu-de-Sus și Pârșcoveni, plasa Oltețu, județul Romanați, fetele și femeile poartă cămașa (iia) din pânză de bumbac. Gulerul cămășii are bentițe sau este încrețit. Mâneca are *altiță*, *galon* (încreț) și *rânduri* (râuri)

In stânga: Elena Grigore Dumitrescu din com. Dăbuleni, plasa Dănărea.
In dreapta: Tatiana Șt. Popescu din com. Fălcoi, plasa Oltu de sus, jud. Romanați.

cusute cu bumbac sau cu borangic vopsit. Cămașa, pe piept, are trei până la cinci rânduri de cusături, iar în spate două.

Peste poale pun *boscele* (fote): una în față și alta în spate sau *vâlnic* zis și *vâlnunic* (fotă dintr'c bucată, „Boscelele“ sunt de lână roșie cu dungi de-a-latul, țesute cu modele mici. Vâlnicul se mai poartă și cu o *presteleancă* (șort) în față, care are rânduri în lung, cu diferite colori și modele.

Boscelele se țes cu alesătur orizontale, următoarele motive: păpuși, raci, păsărele, roate, ghirlande de flori, răsuri, trandafiri, garofițe și cocoșei. La vâlnice țesături sunt: suveică, în cruci, rânduri drepte sau întrerupte, cu felurite colori.

La mijloc se încing cu bete.

Pe cap fetele își pun cârpă (basma) roșie. Femeile poartă maramă sau ștergare de borangic.

Poalele cămășii se fac din patru foi și sunt cusute jos, împrejur, cu rânduri, diferite modele.

La gât fetele și femeile pun șiruri de salbe mari și mici prinse pe *țop negru* (panglică). Peste cămașă îmbracă *pieptar* (cojoc) de piele, cu bogate decorațiuni florale făcute cu *iră* (curelușe din piele colorată și în special verde). Pieptarul are, pe margini o garnitură de blănuță de miel, lată de trei degete. Pieptarul se încheie la gât cu doi ciucuri de piele. Colorile de pe pieptar sunt: roșu, *conabiu* (vișiniu), galben lămâios, galben portocaliu, albastru și *mov* (violet).

Iarna, ele obișnuiesc *scurteică* de catifea îmblănită. Scurteica are guler de blană de vulpe

Flăcăii poartă cămașă de bumbac, lungă până la genunchi. Gulerul cămășii este îngust și are cusături pe piept, iar mâneca se termină cu manșeta simplă. Cămașa jos, pe margini are colțișori.

Se încing cu brâu, peste care pun curea lată de două degete.

În picioare ciorapi de lână împlețiți.

Iarna flăcăii îmbracă *țari* din aba albă, susținuți de o curea. Țarii, în părți, au vîpușcă albastră. În față sunt două buzunare „în pieziș“, împodobite cu găitane albastre.

Peste cămașă pun cojoc cu mâneci lungi și el este lung trei sferturi.

Peste cojoc, poartă *casacă* (manta fără mâneci) de aba albă, în părți cu clini mari, iar jos doi mici, pentru lărgimea dela mijloc în jos. „Casca“ la piept, subțioară și jos, de jut împrejur, are flori formate din șiret albastru, iar între rânduri sunt zig-zaguri de floricele cu alte colori.

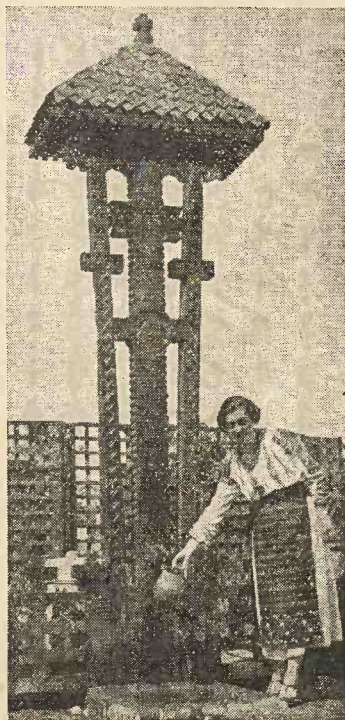
Bărbații iarna mai poartă și cojoc lung până la genunchi. Acesta este cu mâneca largă, iar dela brâu în jos are opt clini, care-i dă lărgimea. Cojocul în față, dela guler până jos, pe o lățime de 8—10 cm., are frumoase decorațiuni, iar pe poale, pe o lățime de 3—10 cm., este lucrat cu roțițe de diferite colori.

Pe cap, vara pălărie de paie sau de postav, la care pun

flori naturale (mușcată, gura leului, nalbă, etc.), iar iarna ca ciulă țuguiată.

În picioare, vara, obiele și opinci, iar iarna *postali* (pantofi din piele groasă).

Peste ciorapi, dela genunchi în jos, pun *tureci* de aba albă, cusuți cu șiret albastru și intercalate motive cu alte colori. Turecii se poartă numai când se îmbracă casaca.

Port și troiță din jud. Romanați.

În comuna Islaz, plasa Dunărea, județul Romanați fetele și femeile poartă *ii*, care are pe mâneci *altită*, *încreț* și *rânduri* (râuri). Pe lângă guler, sus, se prinde un volănaș de pânză sau dantelă, ca o podoabă în plus.

Iia are în față trei rânduri de cusături verticale, late de unul până la două degete, iar în spate se fac numai două. Motivele cusăturilor reprezintă mai mult flori imitate după natură. Colorile preferate sunt roșu, negru și albastru vopsit cu

lulachi (substanță chimică. Se prepară cu usuc de oaie, provenit dela opăreala lânii și vopsea).

Dela mijloc în jos își pun *poale* făcute din aceeași pânză ca iia. Poalele, jos pe margini, au „râuri“ de aceeași lățime și cu aceleași colori și motive cum sunt la mânecile iei.

Poalele și iia ce le poartă în fiecare zi se fac din pânză de tort (cânepă).

Fetele, peste poale, pun *boscele* sau *boccele* (fote); cea din față este mai îngustă, iar cea din spate mai lată. Ambele fote au *prag* (model ales în război, lat de trei, patru degete și care se face la partea de jos a bocceleii).

Fondul sau „câmpul“ boscelor este de obicei roșu *nă-rânzat* (carmin).

Femeile poartă fuste crețe din pânză de bumbac alb și cu *vârgi* (dungi) verticale, late dela un fir până la un deget și făcute cu arnici roșu și albastru.

Peste mijloc se încing cu bete, din ale căror capete formează la spate o fundă.

Unele fete și femei pun la gât o bentiță de catifea, pe care sunt înșirați *blaganeți* ziși „antice“ sau „bănuți“ (monede vechi de argint, găsite la arat, în urma plugului, la săpatul unei pivnițe, la facerea unui puț, etc.

Astfel de monede romane se găsesc în județul Romanați, cele mai multe în comuna Celeiu (situată la doi km. și jumătate spre Vest de Corabia), în jurul sau deasupra urmelor cetății „Sucidava“ (căreia i s'a zis cândva Malva și apoi Celei), ce se vede pe malul Dunării, la Sud de această localitate *).

*) Cu ocazia cercetărilor etnografice făcute în județul Romanați am văzut, la sătenii din comuna Celei, mai multe feluri de monede romane de argint, cari atrag curiozitatea seriilor de vizitatori ce se perindă pe acolo.

Dintre acestea menționez următoarele: 1) o monedă (cu un diametru de 14 m. m.) și la care, pe o parte, se vede *lupoica cu gemenii*. Pe verso nu se poate distinge nimic. 2) O monedă (cu un diametru de 17 m. m.), ce are, pe o parte, capul lui *Traian*, imperator, cu inscripția respectivă, iar pe partea cealaltă, o romană în picioare; inscripția ce o înconjoară, nu se poate citi. 3) Alte monede, tot de argint sunt exact de mărimea unei „băncuțe“ (0,50 bani dinainte de război și puțin mai mici de cât moneda metalică ce reprezintă cinci lei de azi), dar ceva mai groase și au pe o parte o romană în picioare, ce ține în mâini ceva nelămurit. Pe verso acestei monede se vede efigia bine păstrată, în profil, capul lui *Antoninus Aug. Pius* (138-161 d. Hr.) care poartă cumună de lauri. 4) Alte monede, în diametru de doi cm. (exact mărimea unei monede de un leu de astăzi), au pe o parte capetele di-

Peste iie fetele pun *elechi* numit și *ilic* (vestuță de catifea, postav sau împletită din lână cu un cârlig de lemn), *pieptar* sau *cojocel* fără mâneci, dar bogat înflorat și lung până mai jos de brâu.

Decorațiunile florale dela pieptar sau cojoc sunt cusute separat pe *iră* zisă și meșină (piele de oaie tăbăcită, de pe care se jumulește lâna) și aplicate pe aceste vestminte. „Ira“ poate fi albă, neagră, cafenie, roșie, verde și albastră.

Pe cap, fetele pun „tulpan de ghiață“ (pânză albă, subțire și transparentă, care imită organtinul). Unele sunt cusute cu „râuri“ din mărgelile, iar altele au danteluță pe margini, cu mărgelute colorate sau numai șabac mic, horbotică (danteluță) simplă.

Femeile au cârpe (basmale) pătrate și „date în colț“ (în-doite în formă de triunghi).

Înainte vreme, iarna se purtau *scurteici* de catifea albastră și roșie. Ele erau îmblănite cu piei de miel, iar la gât și în față aveau blană de iepure. *Scurteica* nu se „petrecea“ (încheia) în față.

În picioare, femeile bătrâne încălță *postali* (bocanci făcuți în formă de pantofi), iar fetele poartă pantofi sau papuci fără călcâi.

Flăcăii au cămașă cu guler înalt de două degete și se încheie în stânga, pe umăr, cu doi năsturei albi sau colorați.

---

feriților împărați ce s'au succedat, cronologic, la conducerea imperiului roman, înainte și după Hristos. a) Pe întâia monedă: pe o parte, se văd doi luptători romani apărându-se cu scut, pe alta, un car roman clasic, cu două roate, tras de patru cai și mânați de un roman. b) A doua monedă: profilul unui cap de imperator roman, iar pe partea cealaltă un călăreț pe un cal în goană. c) O femeie care ține într'o mână întinsă o coroană (ce simbolizează gloria) și în cealaltă, hățurile a doi cai. Pe verso aceleiași monede, se vede foarte puțin configurația unui profil de cap al unui imperator roman. d) Pe o parte se distinge o matroană sprijinită într'un toiag ce are doi vulturi, iar pe verso, un cap de roman cu coif. e) O monedă care are pe o parte diferite frânturi de desemn (ce nu se poate reconstitui), lângă care se citește clar *Roma* și pe cealaltă parte, două capete lipite de împărați și așezate în profil opus. 5) Altă serie de blaganeți (ce au aceeași dimensiune și grosime ca acei precedenți), au pe o parte profilul unui împărat înconjurat de o inscripție circulară, din care se distinge numai *Philippus Aug.* (probabil Filip II, tatăl lui Alex Machedon: 360-336 a. Hr., Filip V: 221-178 a. Hr. sau Filip, imperator roman, 244-249 d. Hr.). La unele pe verso se vede un lăncier sau diferite figuri simbolice, în picioare sau pe scaun, dar nu se distinge bine ce reprezintă.

Din aceste monede unele fete fac și brățări.

Pe guler, la umăr și pe mâneci sunt făcute cusături late de unul sau două degete.

Mâneca, este strânsă jos cu manșetă, pe care sunt cusute râuri și ea se încheie cu doi nasturi.

Cămașa, în față, dela gât până la jumătatea pieptului, are trei rânduri de râuri, de lățimi variate. Ea este lungă până la genunchi; pe poale la unii sunt cusături, iar la alții dantelă și șabace. Cămașa o poartă peste pantaloni făcuți din aceeași pânză. Ei sunt croiți din câte un „lat“ de pânză pentru fiecare picior. Jos la glesne, au cusături sau dantelă, ca aceea dela cămașă.

Când este frig, ei pun *nădragi* lărguți, de aba, albi, negri sau cafenii, vopsiți cu frunză de nuc și de gutui.

La mijloc unii se încing cu brâu alb de lână, lat de zece, cincisprezece centimetri, iar alții cu bete ale căror capete le înfig într-o parte.

Peste cămașă îmbracă *pieptar* de lână sau îmblănit, fără mâneci și pe care-l încheie pe umărul stâng sau la subțioară tot în aceeași parte.

Pieptarul este până la brâu, dar poate fi și mai lung.

Unii flăcăi obișnuiesc cojocel, lung ca al fetelor, însă mai simplu înflorat și care se încheie tot ca pieptarul.

Peste cojocel pun *zăbun*, făcut din stofă mai proastă. Acesta, între căptușeală și față, are un strat de lână, peste care se coase cu mașina în zigzag sau vertical de se formează „ciubucuri” (dungi în relief).

Deasupra acestei piese de îmbrăcăminte vine *ipângea* (manta țărănească de aba albă, neagră, seină sau cafenie, neîmblănită și are glugă sau o bucată dreptunghiulară, din aceeași materie, lungă de acoperă spatele). *Ipângeaua* la guler, în față, pe margini, la mâneci și pe poale este împodobită cu *pașmanterii zise bucmeele, ceaprazuri*, (găitane) negre sau cafenii.

Unii săteni bătrâni poartă și *ghebe* numite și *chebe* (haine lungi de păslă înflorate cu găitane. La *ipângeaua* simplă îi zic *imurluc*.

Când este viscol sau ger aspru pun cojoc din piele de oaie, lung până la glesne.

Pe cap, iarna căciuli negre țuguiate, iar vara flăcăii poar-

tă pălării de fetru sau de paie împletite de ei. La pălării într'o parte, ei pun flori naturale spre a fi mai simpatici.

In picioare opinci.

PORTUL POPULAR AL FEMEILOR DIN JUDEȚUL VÂLCEA.

In comunele Armășești, Broșteni, Ciumagi, Copăceni, Dejoiu, Lădești, Măciuca, Stănești și Zăvoeni, plasa Cerna, județul Vâlcea, fetele se poartă cu capul gol. In zile de sărbătoare ele se piaptână cu părul lins, neted și fac o coadă pe care o

Țărănce române din com. Măciuca, plasa Cerna, jud. Vâlcea.

lasă pe spate. În vârful cozii ele împletesc o *plântică* (panglică) roșie și-și pun la ureche flori după anotimp.

Cămașa (iia) este din pânză de bumbac înălbit. Gulerașul este încrețit și puțin decoltat. *Iia* se încheie cu un năsturel alb sau cu doi ciucuri de mătase.

Iia are pe piept patru rânduri de *râuri* săriți (cusături cu frunze, flori, crăci, ori figuri geometrice, late de câte două degete) sau „râuri de boboc cu numărături“ (fire care formează bobocul în relief). În spate are trei rânduri.

Mânecele sunt largi de câte o foaie și la unele, cusăturile încep dela guleraș în jos (ca acelea din județul Argeș), iar la altele sunt obișnuite.

La umăr au *altiță* lată de o palmă. Dela *altiță* în jos, pe mânece, urmează câte un rând de *râuri* lat de unul sau două degete.

La marginea mâneclor are o cusătură orizontală, lată de un deget

În jurul gâtului pun câteva șiruri de mărgelile colorate, diferite mărimi. Unele fete poartă *lefturi* (mărgelile mici, felurite colorii).

Dela mijloc în jos cămașa este largă de patru, cinci foi și pe poale are cusături cu „râuri“.

Peste cămașă, dela brâu în jos, poartă două *șoarțe* (fote: una în față alta în spate). Șoarțele sunt negre, de lână și au cusute cu fir alb, galben sau arnici, diferite „flori mutate“ (flori izolate), „flori ținute“ (flori cusute în continuare), sau fondul alb și cusăturile colorate.

Unele fete și femei au la șoarțe cusături orizontale sau verticale. Șoarțele sunt mai scurte decât poalele cămășii.

Șoarța din față are uneori ciucuri mici jos, pe margini, iar cea din spate pe toate laturile *horbotă*, (dantelă cumpărată) sau *colți* făcuți cu iglița, din același fel de mătase ori arnici întrebuițat și la râurile cămășii.

Mijlocul și-l încing cu brâu de lână, lat de douăzeci cm. peste care pun bete late de trei degete și în colori variate.

Femeile poartă conci; pe cap *cârpă* (maramă de borangic) lungă de doi metri și jumătate sau *peșchir* (ștergar) de pânză „învărgată“ cu borangic.

Marama o așează pe cap, la mijlocul ei, o înnoadă la ceafă, iar capetele le lasă să atârne în jos pe spate.

Dermeaua (basma de un metru pătrat și de felurite colori) „o dă pâ'n două, se îmbrobodă peste cap“ și o leagă la ceafă.

Peșchirul îl leagă sub bărbie și partea mai lungă o „sumete“ (răsfrânge) în dreapta lângă ureche.

Iarna ele poartă *scurteică* (cu fața de postav, ori de *pliuș*, de culoare „care cum vrea“ : vișinie, verde, cărămiziu, etc. și cu dosul de cojoc) sau mintean negru.

Sătence întorcându-se dela culesul viei, în jud. Vâlcea.

În picioare *cearapi* de lână, peste care pun obiele tot de lână și apoi opinci legate cu *vûrzopi* (nojițe) de cânepă sau din piele de porc.

În județul Vâlcea sunt preferate colorile . vișiniu, violet, galben, albastru și cafeniu.

Cele mai artistice și variate cusături naționale, făcute după cele mai vechi izvoade românești din Oltenia, sunt acelea executate de măestria sătencelor noastre din județele : Vâlcea, Mehedinți, Gorj și Romanați.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

BOUNDAIRY CENTRAL UNIVERSITY

PORTUL POPULAR AL SĂTENCCELOR DIN JUD. ARGEȘ.

În comunele Bascov, Valea Ursului, Dobrogea, Borlești, Merișani, Găleşești, Valea Mărului, Zărnești, Vâlcelele, plasa Bascov, județul Argeș, Sâmbăta, sau în ajun de sărbătoare fetele românce își fac decuseară *moațe* (își împletesc părul în câte trei șuvițe) prinse cu ace mici negre, spre a fi încrețit a doua zi.

Fetele poartă o singură coadă pe spate, împletită în vârf cu o fundă de diferite colori sau își fac la ceafă coc și își prind în el sau la ureche câte o floare roșie (garoafă, mușcată, trandafir) după anotimp

În județele Argeș, Muscel și Dâmbovița, fetele și femeile poartă renumitele *ii* cu frumoase și bogate *altițe* ce au flori, *fluturi* și *râuri*.

În jud. Argeș se văd foarte bogate ornamentații înflorate, diferite colori și lucrute cu fir, după admirabilele modele vechi românești alese și variate.

Fetele și femeile, în zile de sărbătoare poartă *ii* largi. Cusăturile de pe mâneci încep dela guler și sunt de felurite colori, peste care pun mulți „fluturi” spre a înfrumuseța, a străluci și a atrage privirea și admirația.

Dela brâu în jos, ele poartă *vâlnice* (fote) late, dintr'o foaie.

Capătul din dreapta îl trece peste cel din stânga. Vâlnicele sunt de diferite colori, cu modele variate și foarte bogat înflorate. Aceasta este caracteristica județului Argeș.

La mijloc se încing cu bete tricolore românești, sau sunt alese în colori vii și cu fir alb sau galben.

Peste iie îmbracă *murea* numită și *ilic* (vestă). Această „murea” este făcută din catifea neagră sau albastră, iar pe margini are „înflorilări” cu fir galben sau alb.

La gât pun șiruri de *hurmuzuri* (mărgelile cari imită mărgăritarele) și salbe, cari, la cele bogate, ajung până la brâu.

Totdeauna, salbele reprezintă zestrea fetii în monede de aur.

Salbele se poartă în șiruri. Cel dintâi șir este strâns pe gât și format numai din monede mici, iar celelalte sunt mari.

Fetele după ce se mărită, poartă zilnic pe cap *tistemel*, iar sărbătoarea pun peste el *maramă* de borangic alb, care

*Portul popular al femeilor
din jud. Argeș.*

*Alt port popular al sâtenelor
române din jud. Argeș.*

este frumos aleasă în război, cu flori albe. În loc de maramă, își pun un șervet lung de pânză înălbită (adică spălată la gărlă și bătută cu lopățica de lemn; în Moldova i se zice *mai de ghi-lit pânză*).

Marama este prinsă cu bolduri (ace cu gămălie) de o „panblică“ sau de tistimel. O leagă odată pe cap, dela dreapta spre stânga și lasă un capăt în față și „ălălalt“ pe spate, pe amândoi umerii, sau își acoperă cu marama umerii și puțin pieptul, „fac colac în jurul gâtului“, iar extremitățile le trec înapoi.

Femeile românce din județul Argeș, poartă, ca și în Oltenia, tulpane de *nansuc* (pânză albă subțire de bumbac mercerizat) cu luciu (imită mătasea), de felurite colori, cari au pe margini *bibiluri* (colțișori albi croșetați) sau mărgelile mici colorate. Se obișnuiește și *dermea*, *dirmea* numită și *batic* (basma) „de crep de șin“ în felurite colori.

În picioare, ciorapi de bumbac, de lână, cu flori, lucrați de ele cu cârlige sau de mătase vegetală și pantofi negri.

Înainte vreme, femeile purtau iarna *scurteici* de plisă, *pliuș* (catifea) sau de *tibet* (cașmir) : țesătură scumpă făcută din părul caprelor sau din lână lungă și crează a renumitelor oi din tibet, aduse din Asia centrală. Aceste *scurteici* erau lungi până mai jos de genunchi și căptușite cu blană de oaie, iar la piept cu blană de vulpe.

Colorile preferate la *scurteici* erau *bordo* (roșu închis) *stacojiu* (roșu deschis), *bleo* (albastru) deschis, *lulachiu* (liliachiu : violet) închis sau cafeniu.

Părinții erau obligați să dea fetelor, când se măritau, o *scurteică*, trecută în „foaia de zestre“ (actul dotal) și miresele se îmbrăcau cu ea în ziua nunții, dacă era iarnă.

Astăzi se poartă mai mult jachete de stofă și pe cap broboade mari de lână, croșetate de ele sau cumpărate dela târg.

În trecutul apropiat se purtau opinci legate cu *târsână* (sfoară trainică făcută din păr de cal). Opinca era încălțăminte națională peste tot cuprinsul țării. Astăzi se preferă pantofi.

PORTUL POPULAR AL SĂTENILOR (FEMEII ȘI BĂRBAȚI) DIN JUDEȚUL BUZĂU.

În comunele Trestia, Bălănești, Bozioru, Odăile, Brăești și Goidești, plasa Pârscovu, jud. Buzău, fetele se piaptână cu coc sau cu coade pe cap. Femeile fac coc și se „împrobodesc“ cu marama sau poartă tulpan, „triunghiular“, alb de nansuc,

care are, lucrat cu inșor, modele românești pe margini și îl așează pe cap să se vadă bine cusăturile.

Iia de sărbătoare este din pânză de bumbac, făcută din patru coți (un cot are maximum 65 cm.)

Gulerul iei este îngust de un cm. și lucrat cu inșor.

Iia este încrețită în jurul gulerului.

Iia, la piept, are două *table* (cusături late) și în față *guriță* (gura cămășii). Iia se încheie cu cheiță, care se face cu acul și cu *croșetu* zis și *ingliță* și apoi cu „gura păpușii” (figuri mici triunghiulare sau romboidale). Iia este lucrată la fir, în muște, jumătăți de puncte, tighel și cu alesături în război.

Mâneca este largă de cincizeci și cinci cm. și are manșetă lucrată.

Alțița este lată de 10—15 cm. *Creata* (încrețul) se face cu alt model, lucrat în alb sau cu ajur, lat de două degete. Apoi vin *rânduri* (râuri) lucrate drepte sau oblice până la manșetă, care este lată de două degete.

Pe spatele iei sunt trei, patru rânduri de cusături mai înguste.

Poalele sunt făcute din patru foi, cusute jos cu motive sau *șabac* (ajur).

Peste poale și iie se încing cu brâu lat de două palme, făcut din lână vopsită cu roșu și-l întrebunțează îndoit. Apoi vine *fota*, dintr'o bucată, de lână neagră, în patru ițe, urzit bumbac sau lână și bătut lână.

Femeile vopsesc fotele cu foi de anin și scumpie, la care se adaugă și calaican.

Fota, în față, pe marginea capetelor are *vărgi* (dungi) verticale de fir și lână roșie.

Aceasta este fota autentică din Buzău, cu care fetele și femeile se înfășoară în așa fel ca în față, la mijloc, să rămâie puțin desfăcută, prin apropierea numai a capetelor de sus, spre a se vedea mai jos poalele și cusătura lor.

La mijloc se leagă cu bete de lână, făcute în „gurițe și serpișori”. Betele la capete au *ganafi* (ciucuri mici și rotunzi, făcuți din lână colorată)

Costumul din zilele de lucru se compune din iie simplă, umăr cu alțiță, guleraș, „guriță”, manșete lucrate, iar spatele fără cusături. Poalele au șabac îngust sau un rând subțire de

motive. Peste poale *fotă oarbă* (fotă neagră fără nici o cusătură).

Altădată, în picioare, purtau *iminei* (pantofi groși, simpli și cu „toc așezat“: toc jos). Astăzi se poartă pantofi cu toc înalt

Flăcăii și bărbații au cămașă din pânză de bumbac.

Gulerul cămășii este lat de trei cm.. Pieptul are cerculețe, iar printre ele este cusut același model ca pe guler. Manșetele sunt drepte, nelucrate și prinse în doi nasturi.

Dela mijloc în jos pun *fustarul* (o fășie lungă de doi, trei metri și lată de cincizeci, șasezeci cm.). Fustarul este „cutat mărunț” și jos are tiv lat cu ajur (șabac) sau lucrat în fir alb

Bătrânii poartă „fustarul” drept, necutat și nelucrat, dar cu tiv și găurele.

Flăcăii au pantaloni de bumbac țesuți în patru ite și ochiuri.

La mijloc se încing cu brâu lat de lână roșie și îndoit ca la femei. Brăul are, la ambele capete, dungi albe și ciucuri lăsați din țesătură. Flăcăii, după ce-și înfășoară mijlocul cu brâu, capătul îl așează în dreapta, spre a se vedea bine ciucurii.

Bătrânii poartă pantaloni de dimie.

Peste cămașă pun vestă neagră sau cenușie.

Pe cap pălărie de postav.

În picioare opinci sau ghete.

Iarna obișnuiesc mintean (haină de dimie cafenie, lungă până aproape de genunchi).

Bărbații, iarna, peste mintean, îmbracă *zeghie* (haină lungă de lână, culoarea naturală de pe oaie). Postavul din care se face zeghia este puțin dat la pivă (piuă), adică nu se „fățuește” (netezește) destul.

În localitățile din regiunea muntoasă a județului Buzău, unii bărbați adaugă la zeghie o glugă de formă conică, făcută din dimie albă și susținută de o baieră de lână neagră, sucită (împletită). Alții, în loc de glugă, preferă o traistă făcută din păr de capră, „prevestită” (prevăzută) cu un capac și care se poartă pe unul din umeri.

PORTUL NOSTRU POPULAR DIN JUDEȚUL DAMBOVIȚA

În comuna Bogați, plasa Bogați, jud. Dâmbovița, fetele se piaptână cu cărare într-o parte sau cu părul lins peste cap.

Cele ce au părul lung, fac o coadă și o poartă pe spate, iar la capătul ei leagă o *cordea* (panglică) colorată.

În fiecare an, a doua zi de Paști, fetele vin la horă îmbrăcate cu ii și fote ce prezintă combinații de noi și frumoase modele naționale românești.

Fetele și femeile tinere poartă *îie* făcută din patru foi de

Portul național din comuna Bogați, jud. Dâmbovița.
(Pe scaun: D-na Ecaterina căpitan Sârbu. În picioare dela stânga la dreapta: fiicele d-nei căpitan Sârbu; a treia: d-na Elena Andrei Udrea cu fiica sa Tita).

bumbăcel, care este o pânză puțin mai groasă decât cea „*topită*”.

Gulerașul, lat de circa un cm., în jurul căruia *îie* este încrețită, nu este altăceva decât o simplă bentiță pe care sunt cusute floricele mărunte sau motive naționale.

După o distanță de trei degete dela gulerași, începe *altița*, care este lată de o palmă deschisă și făcută cu trei intercalări de *șabace* albe în *durițe* (găurele bătute) lucrute „după ac” și în *obenzele* (cusături mărunte). Pe cusăturile ce formează

altița, se pune, la distanțe egale, fluturi galbeni, mici și mari, sau se fac puncte de fir auriu, ca să lucească.

După altiță vine cusut ghenaru (încrețitul) alb, galben deschis, violaceu sau albastru și totdeauna trebuie să fie de

Costume naționale din comuna Pucioasa-Dâmbovița.
(D-na Ana D. Udrea cu fiul său Ioan D. Udrea).

altă culoare de cum sunt celelalte motive de pe iie. „Ghenaru” este lat de două degete și peste cusătură, la distanțe potrivite, se aplică fluturi.

Dela „ghenar” în jos, pe mânecă, urmează râurile.

„Acestea sunt lucrate „în piez”, (adică în pieziș, înclinate) sau aranjate în felul următor: dela *încreț* în jos, în față, pe mijlocul mânecii se coase un râuleț drept și îngust de 4-5 m. m. Deoparte și de alta a lui, cad oblic alte „rândulețe”, cari se întâlnesc, două câte două, pe linia centrală, ce unește toate vârfulurile colțurilor și formează unghiuri ascuțite.

Mâneca se termină jos cu *bantă* (făcută după grosimea mâinii), cu aceleași motive ca la altiță.

Iia la gât este puțin *dicoltată*. Pe piept și în spate are trei, patru rânduri de râuri drepte sau „în piez”. Unele ii n’au nici o cusătură în spate.

Toate bucățelele de pânză ce formează iia, sunt prinse între ele cu *puricel* zis și *cheiță* (încheietura iiei), care se face cu ață din aceeași culoare, cum sunt altița și râurile

Dela mijloc sau dela brâu în jos, fetele și femeile pun *poale* (fustă) albă de bumbăcel și cusută jos lângă tiv, cu *flori* (motive naționale) late de două, trei degete.

Ele sunt colorate diferit și înfrumusețate cu fluturi și fir auriu.

Peste poale se înfășoară cu *fotă* făcută dintr’o bucată zisă și „foaie”, pe care „o petrece” dreapta peste stânga.

Fotele sunt obișnuit de culoare neagră, verde închis, cafeniu, *turcheze* (albastru închis), albe, cărămizii sau, *gâgâți* (violet în nuanțe felurite). Pe poale, orizontal și la capătul din dreapta, vertical, fota are, pe o distanță de una sau două „palme deschise”, câte două „ghenare” paralele de „alesături” în fir de argint și mătase colorată, iar între ele un model de zece, cincisprezece cm., țesut sau cusut cu fir auriu și mătase.

Sunt admirabile și numeroase motive variate, cari se aseamănă cu acele din județul Muscel.

Deasupra „ghenarului cu alesături” dela fotă, la distanțe egale, sunt *flori sărite*

Cusăturile sunt lucrate pe dos spre a ieși pe față mai frumos

Fetele și femeile se încing cu bete de lână, alese în război, late de trei, patru degete și au colori în tonul celor dela fotă.

Peste iie poartă vara *vestă* neagră sau albastru închis, din postav, catifea, iar pe margini are diferite cusături în fir auriu și cari sunt late de doi, trei centimetri.

Pe cap, fetele pun basmale colorate de lână sau mătase și pe cari le leagă frumos la spate.

Femeile tinere poartă barișe (basmale cumpărate dela târg),

Alt port popular românesc din comuna Bogași-Dâmbovița.
(D-na Marioara Preot Gh. Tomescu).

unele cu fond uniform, „picate” (puncte) cu fir sau în colori.
Ele își leagă „barișul” după cap, un colț îl dau pe spate, iar altul în față.

Sărbătoarea, peste „bariș” pun marama de borangic, lungă

de trei metri, țesută cu flori de mătase albă și galbenă, iar la capete are ciucuri albi. Marama o prinde de „bariș” cu șpilci (ace cu gămălie) și o parte lasă să atârne în față, iar cealaltă pe spate, până trece puțin mai jos de fotă.

Bătrânele poartă *dilimele* (basmale negre de bumbac).

Ele „își leagă dilimeaua muerește” la spate, iar colțurile le prind deasupra frunții cu „șpilci”.

Când este frig, fetele și femeile îmbracă *scurteică* de colori felurite, îmblănită și lungă până mai jos de genunchi.

Bătrânele obișnuesc *mintene* (haine lungi țărănești de dimie, cari la guler și în față au nasturi făcuți din găitane).

Această haină este uneori împodobită cu flori cusute, negre sau cafenii închise. Unele bătrâne poartă *zeghe* (haină lungă de dimie albă).

Flăcăiandrii și bărbații din comuna Bogați, plasa Bogați, jud. Dâmbovița poartă cămașa făcută din pânză de bumbac, în și cânepă. Ea este croită din șapte foi și doi clini.

Gulerul este lat de două degete și se încheie în față cu doi nasturi albi „de piatră”. Unii au pe el cusute flori de ață colorată.

La unii săteni, pieptul cămășii este făcut cu o garnitură de cerculețe în grupuri, iar la alții sunt cusute „flori” în tot felul de colori.

La gât se încheie cu trei năsturei albi de piatră.

Pe umăr, lângă încheietura mânecii, sunt două rânduri de „flori cusute”, iar la marginea de jos a mânecii un singur rând.

Dela subțioară, începe *clinul* (adaos pentru lărgime).

Bucățile de pânză cari compun cămașa, sunt prinse între ele cu *cheiță*, făcută cu iglița.

Cămașa se poartă afară peste pantaloni. Ea este lungă „trei sferturi”, adică până aproape de genunchi.

Pe poalele cămășii sunt *flori* (cusături) late de unul până la patru degete.

Pe cămășile bărbaților se coase modele naționale în toate colorile, afară de roșu.

Pantalonii sunt făcuți din pânză sau din șai (postav alb de lână), și au lărgime potrivită, ca la oraș.

În picioare pun ciorapi de lână și opinci legate încruciși cu „nojițe” (curelușe).

La mijloc se încing cu bete țesute în colori. Betele sunt late de trei sau patru degete și pot fi lungi de trei, patru metri.

Cine vrea (mai ales bătrânii) peste bete obișnuiesc *chimir* de piele și de lățime variată, până la maximum douăzeci de centimetri. El se încheie cu trei catarama.

În chimir se poartă briceag, amnar (oțel de scăpărat sau ascuțit), cremene, iască și tutun.

Tinerii, pe cap pun pălării de târg sau „căciulă cu moț”, iar bătrânii au *tărtănețe* (căciuli mici rotunde, formatul pălăriei).

Peste cămașă îmbracă *julercă* (vestă de postav negru, cenușiu, albastru închis sau cafeniu), iar deasupra pun *min-tean* cu mâneci, făcut din dimie neagră, cenușie sau cărămiziu închis.

Minteanul este puțin mai scurt decât cămașa, căreia trebuie să i-se vadă „florile” (cusăturile de pe poale).

Când plouă sau este frig, tinerii săteni îmbracă o manta lucrată din același postav cum este minteanul.

Bătrânii pun *zeghe* (haină lungă țărănească de dimie), care este croită „otova” cu mâneca lungă și în față „se petrece pe om”, adică nu este tăiată după măsura corpului.

Zeghea se încheie cu patru nasturi. Ea se poartă mai mult iarna.

PORTUL ȚĂRĂNESC DIN JUDEȚUL ILFOV

Acum patruzeci de ani, în comuna Butimanu-Lucianca, plasa Buftea-Bucoveni, jud. Ilfov, fetele și femeile purtau *ie* de pânză de borangic nefiert (nemătăsit), croită drept, cu guleră îngust ce se încheia în față sau se făcea din pânză de bumbac, și se „încopca” într-o parte aproape de umăr. *Râurile* erau late de patru, cinci cm., și porneau dela guler până la marginea de jos a mâneșilor. Modelul râurilor era armonios îmbinat în colori de arnici negru, roșu și galben.

Peste *poale* se înfășurau cu *fotă* neagră, dintr-o bucată și cutată sau cu *șorț* de lână ce avea fond negru, ales în boboci făcuți cu lână colorată, sau alesături în spetează și numai cu galben. La spate se puneă *vâlnic* la fel cu șorțul din față. Se obișnuia și două vâlnice, cutate și ele aveau floricele galbene pe fond albastru.

Femeile se îmbrobodeau cu *basmale* negre de mătase, pe margini cu un chenar de trandafiri, sau erau galbene și aveau ciucuri.

În picioare ciorapi de lână sau bumbac lucrați în cârlige. Iarna *scurteică* de pluș (catifea), diferite colori.

Bărbații purtau cămăși lungi numai până 'n brâu.

În jos puneau pantaloni albi, iar deasupra *fustar creț* (un daos tot din aceeași pânză, lat de 40-50 cm.), peste care se încingeau cu brâu lat, roșu sau alb, de lână și apoi *bete* alese în colori.

În picioare opinci.

Iarna *mintean*, *suman* și căciulă.

Portul acesta a dispărut

Azi se vede înrăurirea orășenească

PORTUL POPULAR AL FEMEILOR DIN JUDEȚUL MUSCEL.

În comunele Berevoeștii-Ungureni și Pământeni, Slănic, Domnești, Pietroșani, Retevoești, Păcioiu, Jupânești, Cosești și Dârhonești, plasa Râul-Doamnei, jud. Muscel, fetele și femeile se piaptână în zile de sărbătoare, cu părul netezit (dat spre spate) și fac din trei șuvițe o coadă, pe care o împletesc în vârf cu o „pamblică” verde, roșie, galbenă sau albastră.

Ele poartă *ii* făcute din pânză de bumbac sau „spumuliță” (pânză topită) și cusute fie cu arnici, muline, fie cu mătase colori variate și atrăgătoare: roșu și albastru deschis, vișiniu, negru, liliachiu (violet), verde, galben și portocaliu de diferite nuanțe.

La gât *ia* este încrețită.

Obenzica (gulerul) are lățimea de un deget și pe ea sunt cusuți *pui* (floriceie).

Uneori *ia* se încheie pe umărul stâng, alteori, este „despicată până la mijlocul pieptului” și ea se strânge la gât cu două *băieri* (șirete cu ciucuri).

Mânecele sunt largi și au altița lată de zece, cincisprezece cm, de acoperă umărul.

Alțițele sunt cusute în mai multe feluri. La unele *ii*, umărul este lăsat în alb, apoi începe altița lată de patru, cinci degete și încadrată de două șiruri de motive. După acestea ur-

mează altele (în număr de patru, cinci) paralele și de-a-lungul mânecilor până jos la volane, cari, aproape de margini, roată împrejur, au același motiv național însă „culcat” (orizantal).

Portul popular românesc al femeilor din jud. Muscel.

Pe piept, în față, ȳia are lucrate trei rânduri duble din același model.

La unele fete și femei *fodoreie* sau *fodoarele* (volanele) dela mâneci sunt formate pe mână dintr'un creț; pe ele sunt cusute un rând de flori, iar pe margini au colțișori (dantelă îngustă și colorată).

Alte ii, după „obenzea” au un spațiu alb îngust și apoi este cusută altiță în model „bătut” (umplut). După încreț, care e lat de două degete și se face totdeauna cu altă culoare, ur-

Portul țărănesc al femeilor din jud. Muscel.

mează trei sau patru *râuri* înguste. Mâneca jos este largă și are un rând de „floricelile sărite” (distanțate în linie dreaptă). Fața iei, dela „obenzică” până la brâu, are șase rânduri de cusături făcute artistic, iar în spate numai trei, sau flori „rupte din model”.

Poalele sunt lărguțe și au pe margini cusături tot așa de bogate ca acele de pe piept.

Peste poale se înfășoară cu *fota*, care este făcută dintr'o

Alt port popular al sâtenelor din jud. Muscel.

bucată și aleasă într'un chip de o rară măiestrie cu forme romboidale (modele geometrice) umplute cu floricele, toate din fir alb sau auriu.

Această minunată alesătură, ocupă aproape întreaga *fotă*

cu chenare separate între ele de „fășioare ce sunt de aceeași culoare ca fondul. Unele fote au roată împrejur (în părți și pe poale) un chenar lat de treizeci-patruzeci cm. țesut numai cu fir și încadrat de alte două mai înguste ce sunt alese într'o culoare mai deschisă decât fondul. Alesătura acestor „ghenare”

Alt costum național din jud. Muscel.

prezintă diferite figuri geometrice sau floricele de aur și argint, orânduite în linie dreaptă.

La ii, pe altită, mâneci, piept, marginea poalelor se prind fluturi albi sau galbeni (paiete, mici rotocoale subțiri de aur sau argint, ce au diametru de trei sau cinci mm., și găurite la mijloc), cari, împreună cu mulțimea firelor de beteală, dau costumului nostru național și întregii găтели a tinerelor fete

un aspect impresionant și o minunată înfățișare de măreție.

Peste fote se încing cu bete, late de trei degete, țesute „cu ochiulețe din năvădeală” (urzeală din mai multe ite), de lână, mătase și fir, în două sau trei colori.

În județele Muscel, Dâmbovița și Prahova, fetele au la fote cusute „ghenare” și figuri geometrice, lucrate pe două părți.

Fota autentică din județul Muscel are bogate alesături și *șatrânge* (cusături romboidale, cu fir alb și galben).

Fetele când se duc la horă își prind în bete câte o batistă frumos cusută și care, uneori, este luată de flăcăi.

Fetele nu se supără că li se ia batista, pentru că acest gest este socotit, în lumea satelor noastre, ca un început de dragoste. Peste iie ele poartă *lăibărică* zisă și *murea* (vestă fără mâneci) de diferite colori, cu ornamente de panglici sau șiret și n'o încheie niciodată. Cele mai frumoase „lăibărici” sunt de catifea neagră cu înflorituri din fir galben. Fetele umblă cu capul gol și poartă coada pe spate.

Femeile pun pe cap *peșchir* (șervet lung de bumbac, cu două, trei dungi pe margini și are ciucuri) sau *marama* (voal de borangic, din mătase de gândaci) lungi de doi, trei metri, pe cari le leagă pe cap după dorință și lasă capetele să atârne pe spate sau în părți în mod egal. Aceste marama sunt subțiri și alese în război cu floricele galbene din aceeași culoare; la capete au două dungi orizontale și ciucuri scurți. Marama este, de obicei, găteala de sărbătoare.

Fetele după ce s'ar măritat, chiar Lunea dimineața, în cântecul lăutarilor, în fața oglinzii, care i se dă de zestre, își schimbă găteala. Nașa le leagă la cap cu *tistimel* sau *testemel* (bariș de lână, de bumbac sau de mătase, de un metru pătrat) în felurite colori.

Purtarea testemelului este indicația că a devenit nevastă.

Iarna, fetele și femeile poartă broboade mari de lână, împletite de ele sau cumpărate dela oraș.

Pe vremuri, în picioare, ele obișnuiau *turece* (obiiele) țesute din lână albă și în groșate puțin la piuă.

Peste tureci puneau *călțuni* (ciorapi scurți până la glezne), de lână sau dimie albă și în sus pe margini, aveau colțisori făcuți cu arnici sau cu lână roșie.

Apoi încălțau opinci(făcute din piele de bou, bivol sau

porc și argășite, adică piele preparată în acid tanic, spre a le face solide și impermeabile), pe cari le prindeau cu nojițe negre făcute din lână, din păr dela coama și coada calului sau dela coada boulut.

[Portul național al bărbaților din jud. Muscel.

Astăzi fetele și femeile, sărbătoarea, peste ciorapi de bumbac și lână lucrați de ele, sau de mătase vegetală, cumpărați dela orași pun pantofi negri, iar în zile de lucru, opinci, dar umblă și cu picioarele goale.

Costumul național al femeilor românce din județul Muscel

prin armonia colorilor, prin varietatea și bogăția modelelor, alese și lucrate numai cu fir de beteață și cu mulți „fluturi” trebuie considerat că el este cel mai original și frumos port strămoșesc din România întregită.

PORTUL POPULAR AL BĂRBAȚILOR DIN JUDEȚUL MUSCEL

În comunele Berevoeștii-Ungureni și Pământeni, Slănic, Domnești, Pietroșani, Retevoești, Păcioiu, Jupânești, Cosești

Alte costume naționale din jud. Muscel.

și Dârmonești, plasa Râul-Doamnei, județul Muscel, sătenu poartă cămașa peste pantaloni și ea este făcută din pânză de bumbac, lungă până aproape de genunchi. Gulerul cămășii este lat de două degete, cusut cu motive românești și se încheie cu doi nasturi albi sau cu șnur subțire ce are la capete ciucuri.

La piept, pe poale și pe marginea mânecilor sunt cusături late de două, trei degete „lucrate înainte” (cu tighel), cu mătase albă sau colorată, iar pe umeri cu fir și fluturi.

Flăcăiandrii și bărbații au pantaloni de *șai* (postav) alb de lână, de pânză țesută în patru și zece ițe sau de *aba*.

Peste mijloc se încing cu brâu roșu de lână, cu bete tri-culore românești sau cu chimir de piele, lat de 15-20 cm. și care se încheie în față cu trei curele trecute prin catarama de alamă.

Peste cămașă poartă *ilic* (vestă) alb de lână, fără mâneci, fără nasturi, frumos lucrat cu felurite motive românești și este totdeauna neîncheiat

Astăzi mulți au vestă neagră de postav, cu guler de catifea și este încheiată cu cinci nasturi.

Iarna pun cojoc și deasupra *zeghie*, *țundră*, *zăbun*, *ghebă*, manta) de pânură seină sau *surtuc* negru (haină) până mai jos de brâu, căptușit cu blană de oaie.

Pe cap au pălării negre de păslă, rotunde, cu „strășinile” mici și calota potrivită.

La pălărie panglica îngustă de un deget.

Iarna ei poartă căciulă din blană de oaie și ea este rotundă sau țuguiață.

În picioare opinci, ghete sau pantofi.

PORTUL POPULAR DIN JUDEȚUL PRAHOVA

În comunele Ocina de sus și de jos, Talea și Teșila, plasa Peleş, județul Prahova, fetele, în zile de sărbătoare, se piaptână cu părul lins, coada pe spate și în vârful ei pun țop zisă și *coridcă* (panglică) roșie, iar în păr, la ureche sau în mână țin câte o garoafă, mușcată sau cerceluș.

Femeile își fac coc și se leagă la cap cu basma neagră de satin.

Fetele și femeile poartă iie din pânză de bumbac, scurtă până în talie, cu guleraș îngust, răscoit și încrețit, pe care-l „leagă” su șnur ce are la capete ciucuri. Gura iei este deschisă până la mijlocul pieptului.

Mânecile sunt lungi și largi dintr'o foaie și se poartă cu bentiță sau volănaș, iar pe margini cusute cu motive naționale.

Bucățile de pânză, cari compun iia, sunt încheiate cu

purcel zis și *purecel bătrânesc* (cusătură de unire între foi).

Alțița este lată de zece, cincisprezece cm., și are cusături: două, trei, patru rânduri de crăcuțe sau pomișori.

Încrețul este lat de două, trei degete, bătut și de culoare albă, violetă, roșie sau galbenă deschisă.

Râurile încep dela *încreț*, sunt cusute de-a-lungul mânecii până aproape de bentiță sau de volănaș și sunt de diferite lățimi. Râurile au pe margini *streje* (cusături subțiri).

Unele ii n'au *alțiță*.

Săteancă româncă din jud. Prahova. Ea pleacă spre fântână s'aducă apă în donițele (cofele) atârinate de cobiliță (coromâslă).

Pe mâneci, începând dela gât, se cos până jos, câte trei rânduri de *râuri* bătute sau „flori legate”.

Ia pe piept are patru șiruri de cusături. La mijloc sunt două mai late, lucrate în alt model, iar în dreapta și stânga lor au câte un rând la fel cu acela de pe mâneci.

Alte ii sunt puțin decoltate și au gulerășul format din „pielea găinii”

Dela guler urmează un spațiu alb de trei degete, apoi încep cusăturile (pătrate mari, bătute pe fir, adică scoase în relief), cari sunt așezate în două rânduri paralele, dela un umăr la altul, trecând și peste pieptul și spatele iei. Dedesub-

mul lor, numai în față, urmează în jos încă trei pătrate distanțate mai rar decât celelalte

Pe mâneci, în continuare, sunt făcute câte trei rânduri din același fel de pătrate. După un îngust spațiu alb, pe marginea de jos a mânecii, este cusut tot modelul pătratelor.

Printre aceste pătrate se fac cruciulițe legate sau izolate.

Țărăncă română la izvor.

Peste poale (fustă) se înfășoară cu fotă zisă și catrință, care se „petrece” partea dreaptă peste stânga.

„Câmpul” fotei este de culoare închisă. La capetele ei se află câte o alesătură (diferite modele) lată de cincisprezece cm. și ale căror motive formează șiruri paralele, ce se îmbină cu banda de aceeași lățime, model și colorit dela poalele fotei.

Ea este puțin mai scurtă decât poalele, cari au pe margini cusute aceleași modele ca la iie. Pe restul câmpului sunt presărate rar floricele sau motive „rupte“ din model.

Alte fote au câmpul tot de culoare închisă, dar la ambele capete sunt țesute motive verticale și late de zece cm., iar pe

*D-ra Smaranda Brăescu, cunoscuta noastră aviatoare,
în portul popular din jud. Prahova.*

marginea de jos au trei până la cinci dungi subțiri, în culoarea modelului ales.

Sunt și fote cutate, dar toate au intercalări de fir alb și galben.

La mijloc se încing cu bete, țesute, împetrișat, late de opt, zece cm., iar capetele lor au ciucuri din urzeală, la cari se

adaugă și fire de beteală și sunt lăsate să atârne pe șoldul stâng.

Peste iie pun *ilic* (vestă) de lână neagră, garnisit cu fâșii de catifea cafenie și înflorit pe margini cu fir și fluturi.

La gât poartă multe șiruri de *hurmuzuri* (mărgele de sticlă, cari imită mărghăritarele).

În picioare ciorapi albi de bumbac și pantofi.

În comuna Comarnic, plasa Peleş, fetele și femeile poartă *iie*, care la gât are bentiță, *obinzea* (guleraș) sau este încrețită pe un șnur răsucit și colorat.

Mâneca este largă; la unele fete jos este încrețită și se termină cu *brățărue* (bentiță cusută), la altele cu *volănaș* tivit cu roșu sau negru, după cum sunt celelalte cusături. *Alțița* variază în lățime și este alcătuită din „crăculițe cu floricele” și cusute de-a-curmezișul. Urmează în jos *albul*, care este un „ajur bătut pe pânză”, dar fără fire scoase și lucrat cu mătase albă. După *alb*, de-a-lungul mânecii, vin trei sau cinci *rânduri*, *râuri* zise și *râuri brașovenești*, iar pe piept patru „rânduri”.

Pe spatele iiei sunt cusuți *pui*, adică flori mici „aruncate” (izolate).

Unele îi sunt lucrate cu *buchețele rupte*, căroră li se mai spun și *armăsari*, altele cu „șiraguri de floricele” numite și „crăculițe”.

Toate cusăturile de pe iie sunt făcute cu arnici roșu și negru

Poalele sunt prinse de iie și ele n'au nici o „lucrătură”, deoarece niciodată nu se fac mai lungi decât catrința.

Fota în această comună este caracteristică. Ea se țese dintr'o bucată și are fondul negru. În față, la oparte, sunt alese două benți verticale, roșii, late de câte cincisprezece cm., și separate între ele de câte o dunguliță neagră lată de un cm. Această alesătură de fâșii paralele, jos formează colț în țesătură cu garnitura de pe poalele fotei.

Fota este *plisată* (cutată) mărunț și se petrece în așa fel ca banda roșie verticală să vie suprapusă pe piciorul stâng.

Betele sunt potrivit de late și alese în război. După ce fetele sau tinerele femei se încing cu ele, fac o fundă la spate, lăsând să atârne ciucurii rotunzi.

Fetele pun în cosițe flori naturale.

Femeile poartă pe cap *gimbir*, *cimbir* (basma) neagră cu

„buline“ (puncte) roșii, sau cafenie cu picățele galbene. El este format în triunghi și se lasă la ceafă.

Deasupra acestei basmale, unele pun *bariz* ce are chenar (lat până la opt cm.) de flori diferite și îl înnoadă sub bărbie.

Înainte vreme, în picioare purtau *călțuni* (ciorapi) făcuți din dimie și opinci legate cu „nojițe” răsucite din păr de capră.

Azi nu se mai fac „călțuni”, iar în loc de opinci pun *scarpeți* (pantofi făcuți din dimie și cu talpă de cauciuc).

Este o specialitate a cismarilor din județul Prahova.

În prezent, fetele poartă ciorapi de mătase vegetală și pantofi. Ghete se văd rar la sate.

Flăcăii au cămăși din pânză de bumbac, la piept, manșete și pe poale cu trei rânduri de șabace lucrate cu ață albă; (unul lat până la doi cm., și încadrat de alte două mai înguste).

Cămașa este scurtă până mai sus de genunchi; pe poale crează sau cutată și o poartă peste *cioareci* cari sunt făcuți din dimie albă. Sătenii bătrâni au cămașă albă, simplă, iar în spate și pe umeri cu *căptuf*, („duplată” cu același fel de pânză).

La mijloc tinerii se încing cu brâu roșu de lână, lat de cincisprezece cm., iar bătrânii adaugă peste brâu chimir de piele.

Peste cămașă pun *ilic* sau *jiletcă*, făcută din dimie neagră și ea este lungă puțin mai jos de brâu.

Peste ilic îmbracă *mintean* numit și *zechioi* (haină lungă până aproape de genunchi și făcută din dimie neagră sau cafenie).

Unii poartă pieptare făcute din piele de miel și care se lasă descheiate în față sau au cojoace lungi.

Ciobanii, peste mintean îmbracă *sarică* de ștofă foarte groasă din lână țesută în război, la care, cu ajutorul unei mașini primitive de lemn i se scoate *lațe*, *loațe*, spre a se scurge repede apa de pe ea când plouă.

Sarica are mâneci și este lungă până la glesne.

Picioarele și le înfășoară cu obele de dimie, apoi încalță opinci legate cu nojițe, dar se poartă mai mult bocanci.

PORTUL POPULAR DIN JUDEȚUL TELEORMAN

În comuna Suhaia (situată la circa un kilometru și jumătate de marginea bălții cu același nume și la patrusprezece kilometri spre N.N.W. de orașul Zimnicea) județul Teleorman

fetele se piaptână cu părul lins, împletesc o coadă sau două pe cari le lasă pe spate și ele au în vârf funde de *plantică* (panglică) colorată sau fac la ceafă, un coc rotund.

Femeile au cărare la mijloc, își strâng părul obișnuit în două coade și din ele formează, la ceafă „berci” (o încrucișare a coadelor ce dau forma unui coc turtit).

Unele fete și femeii poartă *cămăși mocănești* (ii) din pânză de bumbac și sunt lungi până la brâu.

În comuna Storobăneasa, plasa Alexandria, același județ, cămașa de sărbătoare a femeilor și a bărbaților se numește *zoroclie* și are aceleași motive de cusături ca în comuna Suhaia.

Pe sub gulerăși este trecut un *șinur*, care servește la strângerea, după voie, în jurul gâtului.

Pe mâneci iia are *altită* lată de patru, cinci degete. Increț n'are. Dela altită în jos pornesc, de-a-lungul mâneții, câte trei *râuri*.

„Cămașa mocănească” este cusută în față și spate cu trei rânduri de râuri.

Se poartă și „cămăși drepte”, adică simple, în forma celor bărbătești.

Unele ii și cămăși bărbătești în loc de cusături au *ciuruială* (șabace) lucrate numai cu alb.

Poalele (fusta), tot din pânză de bumbac, sunt simple, fără nicio cusătură jos, pe margini.

Deasupra poalelor pun două *boscele* (fote): una în față și alta în spate. Amândouă au aceeași lățime, fond roșu „nă-rânzat” (ca în județul Romanați), cu alesături „de-a-latul” — orizontale — de flori albe, albastre și galbene, încadrate între dungii subțiri, verzi și albastre sau violete. „Boscelele” sunt tivite pe margini cu o fâșie de satin negru și le leagă de mijloc cu *băeri* („vițe” — șuvițe — din lână toarsă, răsucită și împletite în trei)

Unele fete pun în spate boscea, iar în față *șorț* negru de satin lucitor, tivit cu dantelă neagră pe margini.

Femeile, dela mijloc în jos, se înfășoară cu *zovelci*, zăvelci, zovelci (în înțelesul local; două boscele cusute una lângă alta) de colori negre.

În zilele de lucru, fetele și femeile poartă pe cap *cumberzis* și *cimbir* (tulpan negru pătrat și „dat în colț” adică făcut triunghi, iar sărbătoarea pun *bariș* cafeniu.

Sărbătoarea, aproape toate fetele din această comună își împodobesc gâtul cu salbe de „galbeni împărătești” (monede austriace de aur. Galbenii mari valorau 52 lei vechi, iar cei mici 11 și 75. Cei mari au diametru mai lung de cum a fost moneda noastră metalică de 100 lei în anii 1935—1936), cu *mamudele*, *mahmudele* (vechi monede turcești de aur, ceva mai mici ca doi lei de azi) sau cu *icușari*, *icoșari* (vechi monede turcești de argint, ce au aceeași mărime ca un leu de azi).

Fetele și femeile poartă și cercei făcuți din icoșari cu toartă

Galbenii găuriți îi înșiră pe o panglicuță neagră de catifea. Ei formează zestrea fetei afară „de ale casei” și pogoane de pământ

(In comuna Storobăneasa, fetele și femeile poartă salbele de galbeni și în zile de lucru. Sunt obsedate de superstiția să prin asta se depărtează farmecele și tot răul dela ele sau dela casa lor).

Iarna, ele îmbracă *scurteică*, de catifea neagră sau albastră îmblănită cu jiele de miel, iar la guler, în părți și la manșete cu piele de vulpe sau de iepure.

Vara, pe cap pun *baticuri* (basmale pătrate de mătase colorată), iar când este frig, broboade de lână „date'n colț”.

Bătrânele îmbracă *zăbune* (haine de iarnă), scurte până la brâu sau scurteici făcute din stofă groasă, țesută în casă.

In picioare, fetele au ciorapi de lână croșetați de ele și pantofi. Pe vreme rea, ele încălță *cizmulite* (ghete înalte cu șireturi), iar bătrânele, după timp, *căltuni* (ciorapi scurți), *târliți* ziși și *terliți* lucrați cu cârligele, sau *postali* (pantofi din piele groasă)

„Băieții” (flăcăii) din comuna Suhaia poartă cămașa din pânză de bumbac, lungă până aproape de genunchi. La guler, pe umeri, piept și manșete are *râuri* (cusături de lățimi variate).

Vara îmbracă pantaloni din aceeași pânză și calitate ca și cămașa. Ei sunt potriviți de largi. Când este frig pun *nădragi* (ziși și *cioareci* în comuna Surdulești, plasa Balaci), cari sunt de lână albi sau cafenii, iar în dreptul *pozănarilor*, *pozonărilor*, *puzănarilor* (buzunarelor) și jos, la manșete, au împodobiri cu *suitaș* (șiret negru sau albastru)

Peste cămașă pun flanele împletite de mână și *burticare*

numite și „pieptare” (cojoace fără mâneci, lungi până la brâu și cari se încheie în față cu copci)

Unii obișnuesc cojocele cu flori sau cu *încrestături* (aplicații de meșină zisă și iră), albastre și galben-roșcat, pe margini și la buzunare.

Pieptarele „băeților” au înflorituri de lăniță colorată. Peste ele unii pun *mintean*, lung „trei sferturi” din *șaiac* (varietate de aba) și îmblănit cu piele de miel. Alții poartă *ipîngea*, *ipângea* (haină lungă din stofă de casă, în culoare albă, fumurie, adică seină, cafenie, neagră și este neîmblănit).

Bătrânii obișnuesc cămăși, cari, la poale, piept și mâneci, au *șabac mare* (lat), iar pe de lături câte un rând de *rupturică* (ajur foarte îngust).

Peste cămașă îmbracă cojoace lungi și drepte de piei de oaie și le poartă, ca târлаșii (ciobanii), mai mult cu blana pe dinafară.

Peste mijloc se încing cu brâu de lână, lat de 20—25 cm. și este roșu cu dungi albastre orizontale. Peste brâu pun o curea dublă, lată de trei, patru degete și în care păstrează tabacherea și amnarul (oțel de scăpărat).

(În comuna Belitori, tinerii pun brâu albastru și nimeni nu întrebuintează chimir).

Tinerii și bătrânii, în picioare au ciorapi de lână și opinci, dar mai mult se văd cisme, din cauza pământului *clisos* (argilos, cleios) ce face mult noroiu.

„Băeții” poartă vara pe cap pălării de fetru sau de paie, la cari pun într’o parte flori natuarle, iar iarna, căciuli „cu moț” (tuguiate) sau cu fundul lat.

În comuna Belitori, plasa Roșiorii-de-Vede, același județ fetele și femeile poartă „cămașa” (ia) din pânză de bumbac cu platecă, ce are, la gât și în jurul ei, *râuri* roșii și albastre. Mănecile sunt simple și numai la *bantă* (manșetă) au câte un rând de „râuri”.

Poalele (fusta) sunt albe și crețe sau în clini mulți spre a avea lărgimea necesară.

Peste poale pun *vâlnic* (fotă neagră dintr’o bucată și mărunț cutată). Acesta este țesut în felurite „năvădeli” (modele), iar pe marginea de jos are o alesătură cu fir, lată de cuprinde vâlnicul până la jumătate și peste care sunt presărați „fluturi” galbeni și albi.

Se poartă și două fote simple, fără dungi, dar au pe poale flori cusute cu diferite colori

La mijloc se încing cu brâu sau bete.

La gât se împodobesc cu șiruri de „mamudele” fixate pe șiret negru sau pe bentiță de catifea.

Fetele își acoperă capul cu tulpă alb croit în trei colțuri și care are pe margini *orbotă*, *horbotă* albă (dantelă de târg) sau cusături cu mărgeluțe colorate.

Fetele din această comună nu umblă niciodată cu capul descoperit.

Bătrânele, întâi își leagă capul cu „nănsuc” (tulpănel negru de nănsuc), spre a le ținea părul, iar deasupra pun *bariș* sau *testemel*.

Tinerele măritate fixează deasupra frunții o panglicuță de catifea, pe care sunt înșirați galbeni mici, apoi se „îmbroboadă” cu ștergare albe de borangic, ce au alesături galbene și pe care le dă pe sub bărbie, iar capetele sunt lăsate să atârne peste umeri, pe spate

Când este frig, tinerele îmbracă *scurteici* sau *zăbunuri* din stofă colorată, iar bătrânele *scurteici* negre de dimie.

În comuna *Cervenia*, plasa *Zimnicea*, fetele au „cămășă mocănească” (iie) strânsă în jurul gâtului cu șnur, iar pe mâneci *altițe*, de unde pornesc câte trei rânduri de *râuri* parralele.

În față și în spate, iia are tot câte trei șiruri de „râuri” printre cari sunt presărate stelute sau crucițe de mărimi variate.

Mânecele sunt croite dintr'o foaie, iar la subțioară au *broschiță* (clin zis în Moldova și pavă). Ele sunt tivite cu *motulețe* (danteluță) și la încheietura mânecii se încrețesc cu un șnur, (care se termină cu ciucuri) spre a forma un volănaș.

Peste poale pun *vâlnice* lucrate la fel ca acelea ce se poartă în comuna *Beliori*

Colorile preferate în alesături și cusături sunt : roșu, albastru, portocaliu și *galben ruginos* (galben roșcat).

În comuna *Papa*, plasa *Roșiorii-de-Vede*, fetele și femeile poartă ii obișnuite, numite acolo și *chipeneaguri*, sau cămăși cu „patru plăci”, una în față, alta în spate și câte una pe umeri.

În lungul mânecii, afară de altiță, se coase câte trei „râuri”, deasemenea trei pe piept și două în spate.

Cămășile (iile) așa zise „deosebite”, sunt făcute din *bumbăcel* (o pânză mai subțire și mai fină decât cea obișnuită).

Poalele sunt tot albe de pânză și pe margini au cusute flori, după cari urmează „colțuri” sau „moațe” (danteluță) în-gustă de doi, trei mm.).

Peste poale pun *vâlnice*, dintr'o singură foaie încrețită, de colorii albastre și roșii (diferite nuanțe). Jos pe margini, vâlnicul are o bandă lată de o jumătate de metru „aleasă pe spetează” în alb și rar în alte colorii.

Pe fondul închis al vâlnicului sunt „picate” (țesute) flo-ricile.

Se încing cu brâu roșu, lat de 20-25 cm. sau cu bete țesute *înpopistrat* (cu multe colorii).

Restul îmbrăcăminteii nu se deosebește cu nimic față de celelalte comune din județul Teleorman.

La gât fetele pun șiruri cu mărgelile de piatră sau *hurmu-zuri*. Au o mare plăcere de a se găti frumos. Deaceea ele își învălătucesc încheietura mâinilor cu multe șiruri de mărgelile colorate, în păr își înfig agrafe și „piepțini” ce au încrustate felurite pietre lucitoare, iar la ureche își fixează câte o floare, spre a atrage privirile „băieților” și a produce bună impresie.

PORTUL POPULAR AL FEMEILOR DIN JUDEȚUL VLAȘCA.

Imprejurările m'au purtat și pe meleagurile mai multor comune din acest județ. Cu acel prilej, am făcut și acolo cercetări etnografice în mediul rural originar.

Unele fete din comunele Ciolanu, Petru Rareș, Braniștea, Pietrile și Pueni, plasa Marginea și din comuna Pângălești, plasa Călugăreni, jud. Vlaşca, se piaptănă cu cărare la mijloc și împletesc două cozi „rotogolite” pe cap, iar altele din cosițe (codițe) formează la ceafă *berci* (coc lat) sau au numai o coadă, în vârful căreia pun o panglică de felurite colorii. Codanele (fete între 14—17 ani) își fac cosițe împletite în părți, din față până la spate.

Vara fetele poartă în păr sau la ureche flori naturale de câmp, de grădină sau de ghiveci.

Acum douăzeci de ani, își împodobeau capul cu *dârdâeci*

*Portul național românesc al femeilor din jud. Vlașca.
(Maria Pepenaru din comuna Ciolanu).*

(flori artificiale din pânză cauciucată sau boboci de trandafiri făcuți din pânză vopsită).

Înainte vreme miresele puneau pe cap *sovon* (tul grec : voal de bumbac cu boboite albe, lung de un metru), care-i acoperea fața și cădea pe umeri. La cele bogate *sovonul* era mai lung.

A doua zi după cununie, nașa schimba pieptănătura miresei, îi făcea un conciu în creștetul capului și-l lega cu panglici, iar deasupra puneă *chemeleț* numit și *chemelan* (un cerc de carton îmbrăcat în catifea, cum este culionul călugărițelor) pe care se fixează și câteva *fruntari* de argint ziși și *orți* (părăluțe argintate) sau *zloți* (monedă veche de argint în valoare de treizeci parale). Peste „chemelan“ potrivea marama, pe care o prindea cu *spilci*, *spelci* (ace cu gămălie mare colorată) și lăsa să atârne o parte în față și alta în spate.

Azi femeile poartă una sau două cozi, ștergar alb vârgat și bariș negru de lână sau de ață.

Altădată iia era de borangic, astăzi este făcută din pânză de bumbac, în sau cânepă, din șase coți (sau din două, trei foi) și doi clini la mâneci, spre a-i da lărgimea cuvenită.

Gulerașul, lat de un deget, este drept, strâns pe gât și *lodan* (gros) sau puțin decoltat, încrețit cu *feston* (cusătură făcută pe margini, în locul tivului, spre a nu se destrăma). Gulerul se leagă cu băieri ce au ciucuri împetrițați în diferite colori.

Mânecele sunt largi de câte o foaie, au altiță bogată, lată de o palmă deschisă și este făcută din patru rânduri de flori, din cari primul separat puțin de celelalte trei, sau din trei rânduri de flori, despărțite cu *ghenari* (linii de câțiva milimetri, cusute cu arnici, mătase, fir și mărgele). Colorile preferate, în multe comune din jud. Vlaşca, sunt : roșu închis și deschis, negru, portocaliu și albastru închis.

Unele ii, după altiță, au *încreț*, lat de două, trei degete, lucrat cu arnici alb, galben sau violet deschis ; la alte ii, imediat după altiță, încep două, trei rânduri drepte sau cinci, șase rânduri în *piez zis* și *varif*, *verif*, (oblice), late de două degete. Râurile sunt făcute la fel ca altița cu flori sau cu figuri geometrice, încadrate în „ghenare” înguste de câțiva milimetri.

Mânecele se termină cu *pâlnie* sau fodor, cu *feston* și tiv mărginit de danteluță sau cu *moțișoare* numite și *moțorele* sau *ploite* (în județul Vaslui) : colțișori de colori variate.

Iia, pe piept, are trei, patru sau cinci galoane (la fel ca râu-

rile) sau flori presărate, lucrate cu același fel de colori și mărgeluțe ca la altiță. Iia în spate are două sau trei rânduri de aceleași galoane.

Iia este cusută de poale. Ele sunt largi de trei, patru foi și lucrate jos la fel cu modelul iei, sau cu *năsturei* numiți și ceabace, șabace (ajururi).

Dela mijloc în jos, peste poale, multe fete și femei, pun întâi în față șorț (zis *zuvelcă* sau *pistelcă*) care este de culoare roșie. El este făcut din urzeală de bumbac cu bățatură de lână și înfrumusețat cu variate alesături. Șorțul este lat de o jumătate de metru. În spate se așează *peștemanul*, care ajunge până la șolduri și trece puțin peste șorț.

Fota autentică de Vlașca se numește *peșțiman*. Ea se purta și acum cincizeci de ani (în 1887). Este de lână neagră (urzeala și bățatura), cu pliuri: încrețită (ca fota din jud. Mehedintși) și largă de doi metri și jumătate.

Pe vremuri, fiecare pliu (cută) dela peșțiman se făcea cu mâna, se prindea cu ață de *tort* (cânepă), în sau bumbac, unul de altul, la distanță de o palmă și se înmuia în apă rece, apoi i se atârna greutăți să stea întinsă și se usca vara la umbră, iar iarna într'o cameră călduroasă. Cusăturile se făceau în urmă.

Această fotă, model vechi autentic românesc, are în partea de sus cute strânse între ele, cari formează un brâu lat de cinci degete și este captușit pe dos, în scop de a nu avea nevoie de bete.

Peștemanul are pe margini, de jur împrejur, un „ghenar“ cu fond roșu închis, lat de patru, cinci degete, format din țesături cu alesături de floricele făcute din lână albă, roșu deschis, verde măsliniu și galben deschis.

Această fotă se leagă la brâu cu panglici sau se încheie cu copci.

Unele fete și femei se încing cu bete roșii, cari au dungi, colorate și sunt late de trei degete.

În anul 1884, se purtau ciorapi albi de bumbac, lucrați în cârlige și cu găurele sau împlețiți dintr'un fir alb răsucit cu albastru și roșu.

Atunci, în picioare se purtau *botine* zise și *cioboțele* (pantofi scobiți), cu sau fără *bretea* zisă și *baretă*: curelușă.

Azi se obișnuesc ciorapi albi de bumbac și pantofi negri.

La gât slabe de galbeni mici, *icoșari*, *mamodele*, *mahmu-*
dele ziși și *irmilici* (vechi monede turcești de aur).

* * *

In *Dobrogea*, unde s'au făcut colonizări și așezări cu elemente românești din toate părțile țării întregite și cu frați de-ai noștri din Macedonia, se văd costume naționale din regiunile respective.

CARACTERIZAREA PORTULUI NAȚIONAL ROMANESC

Cele mai caracteristice și cele mai frumoase porturi țărănești din toată România întregită, selecționate în ordinea splendorii prin cari se disting, sunt ale femeilor din județele Muscel, Argeș, Dâmbovița, Vâlcea, Mehedinți, Gorj, Romanați, Hunedoara, din Bucovina, Moldova și județele Sibiu și Făgăraș, iar ale bărbaților: Junii naționali „alghi” din Scheii-Brașovului din județul Gorj, din Bucovina, Moldova (regiunea muntoasă), județele : Muscel, Hunedoara, Sibiu, Făgăraș și „Țara Oașului” (plasa Oașu, jud. Satu-Mare).

În Oltenia excelează finețea țesăturilor, iar în județele : Vâlcea, Mehedinți, Gorj și Romanați se fac cele mai artistice cusături românești.

Portul național țărănesc lucrat după modele foarte frumoase și vechi, autentice locale, (ce au caracteristica lor în împodobeală), adică iile cu altițe și râuri, iar fotele cu dungi orizontale sau verticale, și între ele cu diferite alesături, este acel din județele Mehedinți, Gorj, Vâlcea, Romanați, Argeș, Muscel, Dâmbovița, Prahova și Buzău.

Portul popular cel mai bogat în cusături geometrice se găsește în județele Muscel, Dâmbovița, Prahova, Buzău, Râmnicu-Sărat și la unele fete și femei, fota din jud. Hunedoara.

Portul cel mai bogat în ornamentații florale este acel din Bucovina și județul Argeș.

Cele mai multe, mai frumoase și variate modele vechi de cusături făcute cu acul și alesături în război (flori sau poadoabe la țesături) s'au păstrat și se văd în comunele din regiunea muntoasă din Oltenia, Muntenia, Bucovina și Moldova.

Portul nostru dela țară, care se prezintă ca o rară icoană de noblețe și adevărată aristocrație, prin simplitatea lui și prin cele două colori : alb și negru ce-l caracterizează, adică

puține cusături negre pe fond alb, este acel din sudul Transilvaniei, la poalele versantului de Nord al Carpaților meridionali (județele Sibiu, Făgăraș, Brașov), apoi județele : Alba, Târnava-Mică, Târnava-Mare, Cluj și Turda.

Același atrăgător contrast, de negru pe alb, se vede și la piesele de îmbrăcăminte (*nădragi, vestă și ipângea*) ale sătenilor din Oltenia și mai ales din jud. Gorj.

Portul popular românesc, care se distinge prin cele mai variate și frumoase colori vii, de diferite nuanțe, este acel din Bucovina, Moldova (la munte), județul Hunedoara, Banat, Oltenia și Muntenia.

Nicio descriere, oricât de bună și amănunțită ar fi ea, nu poate reconstitui sau reda cusăturile și frumusețea neîntrecută a portului nostru popular într'o formă așa de plastică, elocventă și impresionantă ca fotografia colorată sau pictura.

Fote negre (una în față și alta în spate), pe margini cu dantelă neagră, jos cu ciucuri, se poartă în Transilvania numai în județele Sibiu, Făgăraș, Brașov, Alba, Târnava Mică, Târnava Mare, Cluj și Turda, iar în Oltenia în județul Gorj și puțin în Vâlcea.

În județul Turda, fota neagră din față o numesc *perpetă* sau *pearpătă*, iar cea din spate *zaghie zisă și zachie* și ea are dungii „culcate“ (orizontale) colorate pe fond închis.

Fetele și femeile pun *vestă* numită și *jelepcă* în județele Gorj, Mehedinți, Vâlcea, Muscel, Argeș și Dâmbovița. Acestei veste, în Ardeal i se spune *laibăr*.

Bondița, scurtă până la brâu, „înflorită” cu zgărzițe negre, sau cu lăniță colorată, mărgelile și „fluturi”, se poartă de fete și flăcăi în Bucovina și Nordul Moldovei.

Bunda zisă și bondă (cojoc fără mâneci, lung până la închietura mâinilor, când ele sunt lăsate în jos), se vede la femeile din Bucovina, partea muntoasă și la „flăcăuășii”, flăcăii și la tinerii gospodari din Moldova (regiunea de munte).

În județul Neamț, această bondă, din piele de oaie, are frumoase decorațiuni florale făcute cu „strămătură” (lăniță dela târg); la ele predomină culoarea verde, spre deosebire de cele din jud. Roman, unde, pe această piesă de îmbrăcăminte, se vede mai mult roșu.

„Flăcăuandrii” flăcăii din jud. Neamț poartă căciula tu-

guiată, din blană de miel „brumărie“ (sură), la fel cu mărgi-nile dela bunde.

Această bondă se aseamănă cu cojocul flăcăilor din jud. Dolj, dar este puțin mai scurtă și împodobită mai simplu.

Bunda ce o poartă fetele din jud. Hunedoara este tot așa de lungă ca în jud. Neamț. Ea este făcută din postav de lână sură, pe care sunt cusuți un fel de „bunghișori“ (ciucuri scurți) de lână verde sau roșu închis.

Azi, ca și în vechime, decorațiunile florale la iie, poale, rar și la bondiță, se fac din multe *mărgele* de toate colorile în Bucovina. În județele Someș și Năsăud „cusăturile în motive“ dela ii și „chimeșe“ se fac simple și cu puține mărgele.

În zile de sărbătoare, fetele din Bucovina se împodobesc la gât cu multe și felurite panglici și mărgele.

Maramele sunt purtate numai în Oltenia, Muntenia și Brașov-Schei.

Pahiolul, pe care-l poartă fetele în județul Sibiu, este asemeni unei marami, dar lung de un metru și jumătate. Este un voal țesut din borangic alb sau gălbui.

Fetele așează pahiolul pe cap și-l leagă la ceafă în așa fel încât ia forma unui *guși* (glugă).

În toate părțile țării, femeile tinere când se „îmbrobodă“ cu basma (cârpă), cu sau fără ciucuri, o înnoadă la spate și apoi lasă să atârne un colț peste umărul drept, în față.

După ce „cârpa“ a fost legată, ea este trasă înadins mai către ceafă și într-o parte. Aceasta spre a se vedea pieptănătura și în scop de a da chipului o înfățișare mai tinerească și de bună dispoziție, dar și de a atrage admirația. Este instinctiva și apriga dorință de a se bucura de viață, de farmecul și triumful tinereții.

Apoi, ele mai obișnuiesc a-și fixa în păr diferite forme de agrafe și „piepțini“ cu pietre lucitoare, iar la ureche și în coc, flori și busuioc. Acest fel de găteală este un amănunt prețios din cochetăria sâtenței române.

În toate regiunile patriei noastre, ca o încoronare în găteala de sărbătoare a țărâncei române, este podoaba șirurilor de salbe cu galbeni, ce fetele le pur la gât și se mândresc cu ele...

Azi, ca și în trecut, în unele părți ale țării, aceste „șiraguri“ de monede aur completează „foaia de zestre“ a fetelor de măritat.

Sovonelul, pe care-l poartă bătrânele în sărbători, este un voal de borangic gălbui, de aceeași lungime ca pahiolul.

Femeile tinere din județele Mehedinți și Gorj, deasupra frunții, pe marginea „cârpei“ (bariș sau tulpan) prind cu ace scălane (bentițe sau lăntișoare pe cari sunt aninate monede găurite, mici vechi de aur sau argint).

Fluturi pe cusăturile dela iie, poale (fustă), fotă și bondiță, se obișnuiesc în Bucovina, în Nordul Moldovei, rari în Oltenia și mulți în Muntenia (la munte). Cămăși „bătute“ cu mulți fluturi poartă „junii“ din Brașov-Schei. „Fluturii“ se mai văd și pe cămășile ce le îmbracă sărbătoarea bărbății din Bucovina și județele Argeș, Muscel, Dâmbovița.

În multe părți ale țării, fetele și flăcăii poartă inele de *bleah* (tablă subțire zincată sau alamă) și argint, pe care se vede o cruciuliță în relief sau gravată.

Pe lângă salbele de galbeni, mici și mari, șiruri de mărgelile colorate sau hurmuzuri, fetele poartă la gât și câte o cruciuliță de chiparos, de metal inoxidabil, de sedef, argint și rar de aur.

Cruciulița este atârnată de o *cordică* zisă și *tasma* (panglicuță) tricoloră, de un șiret rotund de fir sau *tertel* (șnur de mătase colorată).

Crucea este nedespărțită în viața zilnică a țaranului nostru (la culcare și sculare, la plug, prășit, cosit, înainte și după masă), deoarece ea formează simbolul credinței strămoșești și crezul în sfânta Treime.

În credința populară, la creștini, crucea este semnul divin, aducător de noroc, spor și berechet. Se mai crede despre cruce că ea apără de rău pe cel ce-o poartă totdeauna.

Cu acest gând de profundă religiozitate, săteanca română coase forme de cruciulițe la guler, în modelul altiței și al râurilor dela iie, în motivele de pe cămășile flăcăilor sau pe bondiță, în față, în dreptul inimii, în spate, pe *gremele* (tulpane sau basmale albe în trei colțuri), naframe și ștergare.

Săteanca noastră a introdus crucea în cusăturile naționale românești cu gândul pios că ea, fiind simbol al religiei creștine, servește oricui de bun augur.

pentrucă 'n tot locu(l)
 îți poartă norocu(l)
 și ghine ț(-i)-aduce
 numa(i) sfânta cruce.

În Transilvania (afară de județele Satu-Mare, Someș și Arad), în Bucovina, Moldova, Oltenia și Muntenia (la munte) „flăcăiandrii“, „feciorii“ și sătenii în vârstă au *cioareci* ziși *nădragi* (pantaloni țărănești „păsuiți pe chicior“ — strămți — făcuți din lână albă toarsă și țesută în patru ițe, sau *ițuri*. Aceștia pot fi de bumbac sau din lână, dar mai subțiri, pentru că sunt țesuți în două ițe. Ițari încrețiți „pi chicior“, dela glesne până sub „jenunchi“. poartă flăcăii din Bucovina, Moldova și Basarabia.

Gacii (pantaloni largi de pânză) se obișnuiesc în „Țara Oașului“ și în județele Someș și Arad.

Cămășile bărbătești cele mai scurte se văd la ficiorii din „Țara Oașului“.

Cele mai frumoase bondițe sau cojoace scurte (fără mâneci) împodobite cu flori făcute din „strămătură“ (lâniță de târg) și mătase, le poartă flăcăii și fetele din Bucovina, flăcăii din județele Neamțu, Roman, Bacău și Făgăraș.

În Transilvania la cojoacele scurte li se spun *chieptare* sau *chieptărușe*.

Guba (șuba cu blană întoarsă pe dos, sau haina lungă lăptoasă) în „Țara Oașului“ este ceva mai scurtă, până la genunchi), dar la fel cu *sarica* mocanilor sau păcurarilor (ciobani din Transilvania) a muntenilor și haina îmblănită (șuba) a oltenilor (mai ales în jud. Gorj).

Când este frig sau plouă, bărbații săteni din „Țara Oașului“ poartă sumane din lână albă, la fel cu „*dulămița*“ din județul Brașov, cu *zechioiu* (minteian lung în județul Prahova) și cu *ipângeaia* (fără glugă) din Oltenia.

Portul popular al sătenilor din Oltenia este împodobit cu găitane negre la cioareci, nădragi, la *ilic*, *bundă* zisă și *zăbun*, la *buduloage* (cojoace lungi, șubă) și la *ipângea*; în județul Arad la nădragi și *sucman*; în „Țara Oașului“ la *cortelă* (manta de aba albă de lână) cu *șarad* zis și *golumb* sau *golond* (șiret) negru; în Bucovina la *suman* (asemeni cu *dulama* sau *țundră* cu *șarade*, *zgărdițe* (șireturi negre împletite) și în Scheii-Brașovului la *laibăr*, la *spențăr*, *becheș* sau *chuurc* și la *dulămiță* numită și *taler cu ceaprazuri* (șireturi împletite).

În județele Sibiu, Făgăraș, Brașov, Alba, Târnava-Mare, Târnava-Mică, Cluj, Someș, Turda și Maramureș, în Bucovina și Moldova, femeile poartă „*șăluțuri*“, „*casânci*“ (basmale

negre cu ciucuri); iar tinerele pun pe cap basmale de colori deschise.

În județele Târnava-Mică, Târnava-Mare, Sibiu, Făgăraș și Cluj, peste tulpan femeile pun pălării de pae, cu calota mică și joasă, dar cu „strașina” mare de le acoperă umerii. Aceste pălării servesc să țină umbră și să apere de ploaie în timpul lucrului la câmp.

În județul Făgăraș, sărbătoarea fetele poartă pălărie băețească mică, cu panglică neagră, ce are o dunguliță albă pe margini. În partea stângă a pălăriei, este aninat un ciucure mare făcut din fire colorate de lână sau mătase.

În județul Satu-Mare, ficiorii din „Țara Oașului” au pălării rotunde, mici și negre de fetru, puse pe vârful capului, unele cu „borurile” ridicate, altele lăsate în jos.

Aceste pălării sunt împodobite, în dreapta, cu flori naturale sau artificiale.

În județele Sibiu și Făgăraș, ficiorii obișnuiesc pălării mici rotunde și negre, parc’ar fi ceunașe răsturnate cu fundul în sus. Ele au panglică neagră, tivită cu alb, din care se face o funduliță în față. La nunți, ficiorii își acoperă pălăriile cu flori naturale.

În județele Târnava Mare și Târnava Mică ficiorii poartă pălării negre, mai mari decât acele din județul Sibiu și Făgăraș, pe care tot așa le împodobesc cu flori.

În județul Năsăud, unii ficiori pun pe cap *clop* (pălărie mare rotundă de pâslă întărită) cu fundul rotund, jos și cu marginile largi. În loc de panglică, unii așează *bumbușcă* (șnur de mătase colorată și răsucită). Alții, au la pălărie panglici colorate, deasupra cărora înfășoară un lântug galben.

În județul Someș, pălăriile de paie ce le poartă bărbații, au calîpul mai înalt decât în orice parte a țării.

Dacă analizăm amănunțit și apreciem obiectiv portul popular românesc în forma lui autentică, nu după schimbări arbitrare, adică fota dintr’un județ și iia dintr’altul, găsim o bogată și variată imaginație aplicată în desemnuri geometrice sau admirabile decorațiuni florale, cusute cu măiestrie neîntrecută, peste care domină o desăvârșită armonie de colori.

Această frumoasă realizare, cu o impresionantă înfățișare, face cea mai bună dovadă, recunoscută și de streini, de bogăția însușirilor artistice străvechi ale poporului român.

CONSIDERAȚIUNI ISTORICE, REFERITOARE LA PORTUL POPULAR ROMÂNESC

Imbrăcămintea săteanului român își are obârșia în istoria veche (dela 500 a. Hr. până la 600 d. Hr.) a neamului nostru, care cuprinde pe Iliri, Traci, Daci, Geți, pătrunderea romanității în spre Răsărit, războaiele Romanilor cu Dacii (Domițian 51—96 d. Hr. și Traian 98—117), ocuparea și colonizarea Daciei, etc.

Columna lui Traian (înaltă de circa 30 m. și în diametru de 4 m., afară de soclu și statuie) ridicată la Roma în anul 113 d. Hr., pentru amintirea victoriei lui Traian asupra Dacilor este eterna și neprețuita dovadă decisivă a temeliei glorio-sului nostru trecut istoric.

Dacă cercetăm cu deosebită atenție facsimilele, adică copiile fotografice a celor 134 bassoreliefuri, ce reprezintă scene din luptele Romanilor cu Dacii (înfățișate pe cele 23 învârtituri-spirale-alcătuite din 29 blocuri de marmoră albă, pe cari sunt 2500 figuri în relief), în scop de a face o descriere amănunțită și riguros exactă a portului din timpul acela, putem afirma cu certitudine că Dacii, străbunii noștri, aveau imbrăcămintea, în mare parte, asemănătoare cu aceea de astăzi a țaranului român.

Dacii purtau pantaloni strâmți (ițari), la glesne cu tiv sau manșetă îngustă, iar peste ei cămăși largi și lungi până aproape de genunchi. Ele aveau la poale tiv sau colțșori.

Cămașa, la mijloc, era strânsă cu cingătoare îngustă.

În fotografiile amintite (reproduceri de pe scenele războinice cari se succed cronologic pe „*Columna lui Traian*”), la unii daci nu se vede cingătoare, spre deosebire de alte reprezentări, unde se observă că din chingă (asemeni betelor de azi) este făcută în față o fundă.

La brâu, cămășile erau trase puțin în sus, spre a înlesni mișcarea brațelor și a se forma astfel un sânec ca la femei.

Unii bărbați purtau cămăși cu mâneci lungi și bentiță, iar alții aveau mâneca scurtă până aproape de cot și potrivită de largă.

Peste cămăși, Dacii puneau un fel de pelerină fără mâneci; ea era prinsă cu o agrafă rotundă pe umărul drept și forma falduri în jurul corpului. Pelerina era lungă până la genunchi și se termina jos cu ciucuri.

Pe cap, Dacii aveau căciuli țuguiate și cu vârful puțin îndoit spre stânga.

În picioare se observă o încălțăminte de piele cu talpă și fără toc. La unele imagini abia se poate distinge că se încheiau cu șireturi.

Femeile dăce purtau și ele cămăși scurte, până mai jos de mijloc (un fel de iie). Acestea la gât aveau răscroitură pătrată, tivită pe margiri și prin care băgau capul când se îmbrăcau.

Mânecele cămășilor erau potrivite de largi și se încheiau cu o bentiță.

Dela mijloc în jos aveau poale lungi până la glesne.

Cămășile, ce la toate femeile dăce se văd petrecute peste poale, erau strânse la mijloc cu un fel de bete înguste și cari la unele, în față, iar la altele în spate pe șoldul stâng, se termina cu o fundă.

În picioare, același fel de pantofi simpli, ca ai bărbaților daci.

Capul este acoperit cu o năframă (basma) legată la ceafă, în dreptul urechilor, spre a le ține părul.

Partea din spate a basmalei forma un semicerc, iar deasupra frunții avea un fel de panglică sau dungă de cusături.

Cercetați următoarele documente (notate aici în ordinea însemnătății lor) și cari fac cea mai bună dovadă a celor ce susțin prin aceste constatări.

1. *Die reliefs der Taianssäule*, Herausgegeben und historisch erklärt von *Conrad Cichorius*. Gedruckt mit unterstützung des königlich sächsischen ministeriums des cultus und öffentlichen unterrichts. Erster tafelband die reliefs des ersten Dakischen krieges. Berlin. 1896 și Zweiter tafelband Berlin, 1900. Verlag von Georg Reimer

2 vol. (53×35 cm.), Tafel I cu 1—57 planșe și Tafel II cu 58—113 planșe.

În Tafel I planșele 1, 19, 20, 23, 24, 30, 32—34, 37, 41, 42, 45, 46, 48, 50, 52, 54—56.

În Tafel II planșele 63—70, 72, 73, 82, 86, 87, 90—92, 99, 100, 102, 103, 105, 106, 109—111 Biblioteca Academiei Române A. 17.727.

2. *Die Trajanssäule Ein Römisches kunstwerk zu beginn der spätantike von Karl Lehmann-Hartleben* mit 73 lichtdrucktafeln nach photographien von Cesare Faraglia und 28 textabbildungen. Tafeln. Berlin und Leipzig, 1926. Verlag von Walter de Gruyter.

1 album (31×23 cm.), cu 73 planșe.

Vezi planșele 1—4, 11, 12, 14—18, 22—24, 29—31, 33—36, 38—41, 43, 45, 46, 52, 56, 57, 62—67 și 71.—B. A. R. III. 92.777.

(În volumul text, de același autor și care se găsește la aceeași cotă menționată, în pag. 153, se vede capul lui Decebal cu căciula ce o purtau Dacii)

3. *Columna lui Traian din Roma*, album cu fotografii făcute la Roma de R. Moscioni. Intocmit cu ocazia Expozițiunii generale române din 1906 București.

Un album 50×33 cm.), cu 97 fotografii 19×25 cm., cari poartă n-rele dela 9519—9616. Biblioteca Academiei Române, secția Stampe, Alburne III, 236

4. *Columnae Trajani*, Ortophographia centum trigintaquatuor aeneis tabulis insculpta. Utriusque belli Dacici historiam continens quale olium matianus picturae incremento incidi curavit, et in lucem editit cum explicationibus f. Alphonsi Ciaconii hispani ordinis praedicatorum. Nunc a Carolo losi reperta imprimitur, Romae MDCCLXXXIII (1773) Joannes Generosus Salomonius.

Un album (60×42 cm.), cu 12 pagini text latin + 4 + 130 planșe (gravuri în cupru).

Vezi planșele 16, 22, 23, 25—28, 35, 39—41, 50, 51, 55, 58, 59, 61, 62, 66—69, 82, 83, 87, 88, 97—99, 102—109, 113—116, 118—123, 125—128. B. A. R. secția Stampe. Alburne IV. 320.

5. *Colonna Traiana eretta dal senato, e popolo Romano all'imperatore. Taiano Augusto nel suo foro in Roma. Scolpita con l'histoire della guerra Dacica la prima e la seconda espeditione, e vittoria contro il re Decebalo. Nuovamente disegnata, et intagliata da Pietro Santi Bartoli. Con l'Esposizione latina d'Alfonso Ciacone, compendiata nella vulgare lingua sotto ciascuna immagine, accresciuta di medaglie, inscrittioni, e trofei, da Gio Pietro Bellori. Con diligente cura, e spesa ridotta a perfectione, e data in luce da Gio Giacomo de Rossi dalle sue stampe in Roma, alla Pace con privilegio del S. Pontefice. (Anul circa 1696—1700).*

Un album (45×34 cm.), cu 7 planșe + 119 planșe descriptive, gravate în aramă.

Vezi planșele 17—24, 28, 29, 31—33, 41, 44—48, 50, 53, 55—57, 67, 70—72, 75, 84—86, 88, 89, 91—95, 99—113. B. A. R., secția Stampe Alburne III 261.

6. *La Colonne Trajane interprétée par Wilhelm Fröhner, Reproduction en gravure phototypque par Gustave Arosa. Paris MDCCCLXX (1870).*

Un album (55×36 cm.), necomplet.

Vezi planșele 52, 98, 106, 129, 143 și 157.—B. A. R. secția Stampe, Alburne V. 431.

Strămoșii noștri, în portul lor național obișnuit, s'au luptat și au rezistat, au biruit și au alungat hoardele barbare, cari s'au perindat prin ținuturile locuite de ei.

In *Analele Academiei Române*, Seria II, Tomul XXXVIII (1915-1916), Memoriile secțiunii istorice, București 1916, pag. 83 și 84 jos, d. prof. N. Iorga menționează, după

Chronicon pictum, în „Istoria jubilară a Ungariei” vol. II, pag. 103 și 104, că: „Între 9 și 12 Noemvrie 1330, în luptele dela Posada, când oastea lui Carol-Robert a fost înfrântă de Români cu săgeți și cu bolovani rostogoliți, ostașii lui Alexandru Basarab Vodă I. erau simpli țărani cu lungi căciuli de oaie, cu sumanul pe umăr și cu ițarii strânși pe picior”.

În paginile arătate din „Anale” se găsesc reproduse și două copii după miniaturi schematice, cari reprezintă scene din luptele ce s’au dat atunci și unde se vede și portul Românilor. (B. A. R. Manuscripte nr. 5308).

Un cronicar sas, *Iohann Tröster*, într’o operă istorică, geografică și etnografică a Daciei, tipărită la Nürnberg, în 1666, s’a ocupat și de originea și de caracteristica românilor:

„Românii (Valahii) de astăzi, cari locuiesc în Moldova, Valahia și Transilvania, nu sunt altceva decât urmașii legiunilor grănicerești romane”, — scrie cronicarul sas. „Traian, după cum ne spune Eutropiu, a ordonat să se adune popor din întreg imperiu roman, cu care apoi a umplut Dacia cucerită de curând”....

„Acești coloni romani au rămas aici și înmulțindu-se, într’atât au sporit, încât au cuprins cu totul Moldova și Valahia și au stârpit de-acolo pe toți germanii și sunt așa de răspândiți până și în Maramureș și în Transilvania, încât cu numărul lor întrec aproape amândouă popoarele, unguri și sași, laolaltă socotiți. Oricât de umilitor trăește în Transilvania acest popor, el este prototipul caracteristic al vechilor romani; despre aceasta se poate încredința chiar observându-i oricare iubitor de antichități, pătrunzător adânc al realităților”.

Cine vrea să aibă o dovadă sigură și fără putință de înlăturat, despre originea lor romană, să observe bine și cu atenție felul jocului lor.

Flăcăii merg la joc în cămăși încrețite după moda romană, — fiecare cămașe pe piept și pe spate este în așa fel cusută, că ne înfățișează litera latină M: „sagului”-ul, sau „zechea” lor e atârnată pe umeri peste braț în partea stângă, iar în mâna dreaptă țin o bătă frumoasă bine ținută, tocmai așa ca împărații romani.

„Dacă romanii aceștia deveniți țărani, ar ști ei istoria glorioasă a lui Decebal și Traian și ar ceti inscripțiile latine, de pe altarele templelor și monumentele ridicate la Sarmise-

getuza și în toate orașele Daciei; dacă ar ști ei că Lupii, Statii, Ulpii, Gemelii și atâția alții, sunt vitejii lor străbuni, ar putea cu drept cuvânt să se țină mai mândri”.

Doamna Maria Bibescu, născută Văcărașcu, măritată întâi cu spătarul Constantin Ghica și apoi soția lui Gheorghe Bibescu-Vodă, domnitorul Munteniei (1842—1848), îmbrăcată în costum țărănesc. Stă în picioare la vârtelniță și deapănă sculul (căleapul) de borangic. Pictura pe pânză de Lecca (75×83 c. m.) B. A. R. Inventariat la secția Stampe, hărți, portrete. Colecția de tablouri Nr. 18. Vezi și albumul „Reproduceri fotografice, de portrete vechi de Domni și boeri români”. Colecția familiei Manu. B. A. R. Albuve IV, 316. Planșa XIX.

„Totuși, trebuie să ne mirăm cum românii, despărțiți de Roma, între limbi străine ce s'au schimbat așa de mult și atâtea hoarde de popoare, care au cutreerat Dacia și întreaga Europă, vreme de 1560 de ani, și-au păstrat până și în ziua de azi limba lor veche romană, sau latină, așa, că nici cea vorbită în Italia, în Galiă sau în Spania, nu se apropia atât de mult de limba romană, ca limba acestor români”. *)

Aceste constatări și observațiuni judicioase, scrise de cronicarul sas, Iohann Tröster, în 1666, ar merita să fie reamintite celor ce n'au învățat nimic din lecțiile trecutului și cred că prin falsificarea grosolană a istoriei, prin negațiunea dreptului consacrat de tratate, vor putea zdruncina așezământul solid al României latine neperitoare.

* * *

Să nu se uite că fruntașii fraților noștri de peste Carpați — când au luat parte activă la luptele ce le-au susținut pentru apărarea ființei lor etnice și a drepturilor Românilor din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș — au purtat cu fală și demnitate națională portul strămoșesc, care este îmbrăcămintea noastră populară.

* * *

Societățile cari s'au ocupat cu adunarea, selecționarea, păstrarea izvoadelor și a cusăturilor vechi românești, în scop de a îndruma și a face propagandă națională produselor țără-

*) Citiți „Tröster (Iohann): „Das Alt und Neu Teutsche Dacia. Das ist: Neue Beschreibung des Landes Siebenbürgen, Darinnen dessen Alter, und jetziger Einwohner, wahres Herkommen, Religion, Sprachen, Schrifften, Kleider, Gesetz, und Sitten, nach Historischer Warheit von zweytausend Jahren er erötert: Die berühmteste Sädt in Kupfern, eigentlich abgebildet; dabey viel Gothische und Römische Antiquitäten und Anmahnungen entdeckt werden. Neben etlichen andern Kupfern, und einer geschmeidigen emendirten Landkarten das erste mahl heranggeben“. Nürnberg (In Berlegung Iohann Kramers), 1666, pag. 49-70, 322-328 și 332-358.

(„In Dacia germană veche și nouă. Adică o nouă descriere a țării Ardealului, precum și a locuitorilor vechi și contemporani ai acestuia. Adevărata lor venire acolo, religiunile, limbile, scrierile, îmbrăcămintea, legea și moravurile, după adevărul istoric de două mii de ani. Orașele cele mai vestite, ilustrate în stampe originale, apoi numeroase antichități gotice și romane și câteva hărți editate întâia oară”) 1 vol (13×7 cm.), cu 480 pag.+12 pag. „Register“ (Cuprinsul).

Biblioteca Academiei Române 2408 (legat la urmă) sau S. 2690.

nești, pentru încurajarea industriei noastre casnice, citate în ordine cronologică sunt :

Furnica este prima societate din țară, care, de o jumătate de veac, luptă pentru păstrarea nealterată a frumosului nostru port etnic, precum și a izvoadelor străbune reale comori artistice de neprețuită valoare

*Doamna Elena C. Cornescu (1832—1916)
prima președintă a soc. „Furnica“*

Această societate a fost înființată la 16 Mai 1882 de un grup de doamne, de viță veche românească, în frunte cu d-na *Elena C. Cornescu*. (născută Ioan Manu *) în Noembrie 1832 și decedată la 31 Octombrie 1916 **) prima doamnă de onoare

*) Caimacamul Munteniei 1853.

**) A publicat albumul „Cusături românești“, executat în atelierele Socec, București 1906, după culegerile începute în 1852 și isprăvite în 1867, în județele Argeș, Dâmbovița, Dolj, Gorj, Mehedinți, Muscel, Olt și Vâlcea (Biblioteca Academiei Române, Albume IV. 331).

a reginei Elisabeta și cu d-ra Felicia A. Racoviță, nepoata fraților Golești

Doamnele, cari au alcătuit această societate, prin exemplul viu, dat în fiecare zi, au format spiritul, gustul și au îndemnat pe femeia română de a purta și la oraș portul nostru strămoșesc în zilele de sărbătoare ale neamului.

Prin dezvoltarea mare pe care societatea „Furnica” a dat-o artei noastre străbune și prin participare la cele peste

*Doamna Sofia Colonel V. Ionescu
directoarea soc. „Furnica”.*

25 de expoziții internaționale, această instituție are marele merit de a fi fost primul factor cultural, care a făcut cunoscut străinătății, în mod strălucit, toate creațiunile artistice ale neamului românesc.

Doamna Sofia Colonel V. Ionescu, directoarea societății „Furnica” dela înființarea ei, este o devotată colaboratoare, care pune o deosebită pricepere, muncă și artă pentru promo-

varea înaltului scop propus și ajuns de această instituție culturală.

Numele d-sale este legat de începutul și dezvoltarea artistică a cusăturilor românești.

D-sale i se datorează înființarea celei dintâi catedre de artă națională în școală, prin care a contribuit la răspândirea izvoadelor strămoșești în toate unghiurile țării.

D-na Sofia Colonel V. Ionescu mai are meritul de a fi dat un mare avânt industriei noastre naționale, prin alcătuirea a treizeci de tipuri de pânză școlară, introdusă, în 1902, de marele român și excelentul fost ministru al instrucțiunii publice: *Spiru Haret*, în toate școlile secundare, normale, profesionale și primare de fete din România.

Această pânză școlară, lucrată la noi în țară, a adus mari foloase economiei noastre naționale, pentru că de atunci nu mai suntem tributari străinătății.

Astăzi președinta societății „Furnica” este d-na Ecaterina P. Olănescu.

Albina a fost creiată în anul 1900 de d-na *Eliza Ion I. C. Brătianu*. Prima directoare a acestei societăți și prețioasa colaboratoare a d-nei Brătianu este d-na *Eliza Crivăț*.

Munca a fost înființată în anul 1877 de d-nele *Maria general Fălcoianu* și *Maria general Berindei*.

Această societate a început a face cămăși pentru armată și mult mai târziu s'a ocupat și de cusături românești.

Din anul 1903, d-na *Elisabeta Cosco* a comercializat producțiile de industrie casnică și a adoptat modele de cusături naționale românești la bluze moderne orășenești.

Cu astfel de lucrări manuale, executate artistic, d-sa a luat parte la următoarele expoziții internaționale: în Octombrie 1929 la Monza, lângă Milano (Italia), în 1925 la Paris, în Decembrie 1929 la Barcelona (Spania), unde a obținut diploma de „Honor”, în Iunie 1932 la Praga și Karlsbad, iar în 1934 la expoziția-târg din București și în 1936, prin „Uniunea industriilor casnice românești”, la Oslo (Norvegia) și Stockholm (Suedia)

Pe lângă acestea, d-sa a participat și la toate expozițiile noastre din țară, de unde a obținut totdeauna distincții și elogii. (Luni 5 Aprilie 1937, d-na Cosco a încetat din viață).

Domnia-sa avea o expoziție permanentă de cusături

și țesături românești în București, str. Spătarului nr. 20.

Școala de sericultură și țesătorie din București, sub înaltul patronaj al *Majestății Sale Regina Maria*, a fost înființată în anul 1904. Prima directoare a fost d-na Elena Balaban, dela înființarea acestei școale până în 1900, când a urmat d-na Elena Frunzeanu - general Bădescu, care funcționează și azi în aceeași calitate.

Scopul acestei școale este, în primul rând, de a forma maestre specialiste în următoarele ramuri de industrie casnică:

1. creșterea viermilor de mătase și trasul (filatul) borangicului;
2. țesutul diferitelor fire răsucite din plante textile (bumbac, in și cânepă), în războaie simple sau mecanice;
3. țesutul scoarței și al covoarelor cu motive românești;
4. cusături (broderii) naționale și îndrumări pentru vopsitul în colori vegetale.

În vederea dezvoltării gustului și a interesului public pentru arta veche românească, ministerul industriei și comerțului a tipărit modele de scoarțe în zeci de mii de exemplare, cari s'au distribuit la atelierele de industrie casnică și la sătence.

Din inițiativa lui Niculae Xenopol, fost ministru al industriei și comerțului, d-nele Eliza Brătianu, Lydia Filipescu și Sarmiza Alimăneșteanu au format, în anul 1913, „Consiliul superior al industriei casnice românești”, care a organizat munca la domiciliu prin treizeci de centre, în diferite regiuni ale țării, de unde se distribuie lucrul la câteva zeci de mii de sătence.

Prin activitatea depusă de sătence la domiciliul lor, în domeniul industriei casnice, se produc felurite obiecte, cari, pe lângă utilitatea lor, redă simțul artistic al poporului român. În felul acesta se păstrează și se răspândesc motivele și izvoadele strămoșești, formate din figuri geometrice, linii drepte sau spirale, de origină preistorică, sau stilizări după natură, de flori, frunze, păsări, animale și chipuri omenești.

Țesătoarea a înființat-o, în Mai 1905, Regina Elisabeta. Prima președintă a fost d-na Zoe Dr. Grigore Romniceanu, născută Constantin Porumbaru.

Această societate de industrie națională casnică a avut și are o prodigioasă activitate în domeniul dezvoltării și răspândirii acestui fel de muncă românească.

Din anul 1907, pe lângă această societate, funcționează și școala „Țesătoarea” Regina Elisabeta, de sub înalta ocrotire și direcțiune a M. S. Regina Maria. Președinta activă este d-na Alexandrina Gr. Cantacuzino și un comitet compus din d-nele Aretia Gh. Tătărăscu, Paraschiva-Viki M. Berceanu, Elena general Perticari, Ortansa Cosma, Zefira Colonel Voiculescu, Ana Filitti și d. profesor Anibal Teodorescu, secretar general al societății, iar direcțiunea școlii este pusă sub conducerea d-nei Adela I. Chiru-Nanov.

Scopul școlii „Țesătoarea” este de a forma bune maestre, bune gospodine și bune îndrumătoare în industria casnică românească dela țară.

Această școală se întreține din vânzarea produselor, de adevărata artă națională românească, rezultată din munca a peste cincizeci de eleve interne.

În școala „Țesătoarea” Regina Elisabeta se fac frumoase țesături de borangic, dela 2 până la 28 de ițe, stofe de mobile, stofe de vesminte preoțești, costume naționale, covoare, scoarțe românești, caramaniuri cu motive turcești, sericicultură, filatură, vopsitorie vegetală și toată gospodăria interioară.

Între 9 și 14 Mai 1934 s'a ținut al șaselea concurs de costume naționale, odăjdii, covoare și scoarțe vechi românești.

La această expoziție-concurs au fost admirate lucrările societății „Țesătoarea”, cari sunt executate cu mult gust și măiestrie și, în deosebi, frumoase scoarțe făcute într'un colorit armonios încadrat în motive naționale, reprezentând caracterele plastice ale diferitelor regiuni ale țării noastre.

Societățile *Furnica*, *Albina*, *Munca și Țesătoarea* au fost patronate de Regina Elisabeta, care, prin dragostea ce a arătat-o pentru portul nostru țărănesc, ce l-a purtat la toate festivitățile naționale și prin puternicul sprijin ce le-a acordat, au avut un rol însemnat pentru dezvoltarea industriei noastre casnice.

Astăzi aceeași dragoste pentru izvoadele și portul nostru național o arată și M. S. Regina Maria.

Românca (1908-1929) fondată de d-na *Ana Alexandru Em. Lahovari*, născută Crețulescu.

În anul 1922 d-na *Ana Lahovari* a expus costume nați-

onale autentice din județele : Gorj, Argeș, Muscel și Olt, la „Muzeul artelor decorative” din Paris.

În anul 1910, d-na *Maria Mălăceanu-Rucăr* a înființat în comuna Rucăr-Muscel „Școala de meserii pentru fete” și a cărei direcție a avut-o până când, tot din propria-i inițiativă, s'a întemeiat „Liceul industrial de fete” din București, calea Șerban Vodă Nr 201

D-sa, cu deosebită pricepere și dragoste pentru tot ce este frumos și al nostru, conduce atelierele unde se execută costume și covoare naționale, odăjdii preoțești și toate genurile de țesături și cusături, contribuind astfel la adunarea, păstrarea, cultivarea și răspândirea izvoadelor vechi românești.

La acest liceu industrial, specialitatea principală este țesătoria de lână, în cânepă și borangic, în felurite, originale și admirabile modele naționale.

La războiul primitiv de lemn, prin diferite sisteme de *vatale* (în care se fixează spata), ițe și schimburi de pedale (tălchice), se fac alese țesături, ce nu se puteau lucra decât cu mașinile Jacquard și Schaft.

La fiecare sfârșit de an școlar, în localul aceluiași liceu, d-sa organizează interesante expoziții de lucrări manuale executate de eleve și tot felul de produse ale industriei noastre casnice, cari au atras totdeauna unanimă admirație.

Tot acolo, s'au făcut și drapelele tuturor secțiunilor din țară ale „Ligii antirevizioniste”. Acestea sunt țesute dintr'o foaie și fără innădeală.

Activitatea școlară și propaganda națională românească pe care a făcut-o și o face d-na *Mălăceanu-Rucăr*, este în deobște cunoscută, elogios apreciată de cunoscători în materie și ea poate servi de frumos exemplu.

Ultimele expoziții anuale au fost vizitate de M. S. Regina Maria, de M. S. Regele Carol al II-lea, de Marele Voevod Mihai și de d-nii miniștri ce s'au perindat la departamentul educației naționale.

Roiul înființată, în 1912, la Craiova, de d-na *Lucia Romanescu* și continuată de *Clotilda Mareșal Averescu*, până Vineri 25 Mai 1934, când a decedat.

Asociația Caselor Naționale pentru învățături și îndemnuri bune, a luat ființă pe frontul diviziei a XII-a, în vara anului 1917, în tranșeele din satul Dorăști, pendinte de comuna

Barcea, plasa Ivești, județul Tecuci, din inițiativa d-lui colonel *Manolescu Ion*, fost șef de Stat Major al Corpului IV de Armată, azi general și președinte activ al acestei instituții.

Principele Mircea s'a înființat în anul 1919 din îndemnul d-nei *Lia Vintilă Brătianu*, născută *Stolojan* și sub Ialta oblaudire a Majestății Sale Regina Maria, care este și președintă de onoare

Reuniunea femeilor române din Beius și Jur, jud. Bihor, a fost creiată în anul 1919. Augusta patroană este M. S. Regina Maria, iar președintă d-na *Angela Selăgian Butean*.

Această reuniune organizează, la Oradea sau la Beius, foarte interesante și frumoase expoziții etnografice și de artă populară din județul Bihor.

Țăranca, asociația femeilor române din România întregită, a fost înființată la 30 Iunie 1919, în comuna Călugăreni, județul Vlașca, de d-na *Maria Pepenaru*, care este și azi președinta activă.

Această asociație, care, din anul 1923, are sediul în București, a fost fondată pentru ocrotirea văduvelor și orfanilor de război și are o secție ce se ocupă de „păstrarea datinelor strămoșești și extinderea portului național în tot cuprinsul țării și mai ales în ținuturile dela graniță.

(Articolul 8 din statut, înregistrat la Tribunalul Ilfov, secția Notariat la Nr. 7754 din 13 Mai 1925).

Cercul gospodinelor creiat de d-na *Simona Lahovari* în anul 1920.

Uniunea industriilor casnice românești, înființată în Aprilie 1928 de *Liga națională a femeilor române* (21 Martie 1921) din inițiativa d-nei *Pia Alimăneșteanu*.

La „Athenée Palace” (calea Victoriei, lângă Ateneul Român) această „Uniune” are cea mai mare, mai frumoasă și mai interesantă expoziție permanentă din București, unde se găsesc cele mai fine țesături și artistice cusături naționale românești.

Sub auspiciile ministerului de industrie și comerț, școliteliere de industrie casnică funcționează în următoarele localități: Arad, Bârlad, Calafat, Câmpina, Chișinău, Pitești, Ploești, Satulung-Brașov, Târgoviște, Târgu-Bujor din județul Covurlui și în Vaslui.

Inițiativa particulară s'a afirmat printr'un rol hotărîtor

în ajutorarea și stimularea acestui gen de muncă la domiciliu.

Multe organizații și societăți conduse, în cea mai mare parte, de doamne din înalta societate, dau de lucru sătencelor, după cerințe sau cumpără direct dela ele cusături și scoarțe românești, pe care apoi le vinde în țară și străinătate.

Ministerul de industrie și comerț a autorizat și controlează următoarele ateliere și magazine, cari vând produse de industrie casnică :

În București : Virginia Arghir, Maria Ciuceanu, Maria Fărcășanu, Eug. Neamțu, Maria Nisipeanu, Florica și Maria Stănculescu, Maria Colaru, Aurelia Simionescu și Filofteia inginer. Bălăceanu, Dora Ihora, fostă Slănină.

În țară : „Liga națională a femeilor române” cu filiale în diferite județe, „Societatea națională a femeilor române”, filiala Ismail, Societatea „Ajutorul” din Dorohoi, Atelierele de industrie casnică : Z. Mârzescu și Eliza Baciuc din Iași, Sorita Pria din comuna Rășinari, jud. Sibiu, „Moldoveanca” din Botoșani, Sindicatul Agricol din Brăila, Angela Dumitrescu din Buzău, Emilia Angelescu și Rozalia Micș din Giurgiu, Fevronia Velchorscki din Rădăuți, Natalia Ceicowski din Iași, Agripia Atanasiu din Botoșani, Cordelia Tașcă din comuna Pochidia, plasa Ghidiceni, jud. Tutova, Valeria Woinescu din Buzău, Stănuța Enescu din Pitești, V. Robovici din Focșani, Reuniunea femeilor de meseriași din Caransebeș, Zoe Silviu din Dej, Cioran și Dănescu din Rășinari-Sibiu, Ștefania Roșca din Cernăuți, Silvia David din Timișoara, Iulia Vincez din Craiova, „Școala de industrie casnică a prefecturii Constanța” în Constanța și Maria Crăciun din Câmpina. De 15 ani, d-sa face în București, la „Cartea Românească”, în luna Mai, o prezentare de cusături naționale românești, executate artistic. Și în această interesantă expoziție anuală se văd superioare realizări estetice ale sătencei noastre.

Atelierele de industrie casnică de pe lângă mănăstirile de călugărițe din Agapia și Văratec, județul Neamț, Agafton, la opt kilometri de Botoșani, Țigănești din județul Ilfov, Zamfira și Suzana din județul Prahova, Sărăcinești din jud. Vâlcea, Rătești din județul Buzău, Viforâta din jud. Dâmbovița, Horrezu, jud. Vâlcea, Celic-Dere. jud. Tulcea și Adam, plasa Jerăvăț, jud. Tutova.

Foarte lăudabilă este chemarea patriotică, pe care o face

în fiecare săptămână „Liga culturală”, de sub președinția d-lui profesor *N. Iorga*, către toți participanții la jocurile populare românești, ce se fac, le sediul central, Sâmbătă seară, spre a veni acolo îmbrăcați numai în portul nostru național.

Același înalt scop de propagandă românească urmăresc și societățile: *Hora*, de sub conducerea d-nei *Maria Pillat*; *Brău*, creată din inițiativa domnișoarei *Natalia Slivici*, sub auspiciile „Asociației creștine a femeilor române” și *Joc și cântec românesc*, înființată de d. profesor *Simion Măndrescu*.

În atelierul de covoare din Târgu-Jiu, din îndemnul și sâr-guința d-nei *Aretia Gh. Tătărăscu*, s'a început a se face cusături și covoare naționale, după modele vechi românești.

Foarte instructivă este și *Expoziția genului rural în arta și industria casnică*, dela „Casa școalelor și a culturii poporului”, organizată de d-na *Laurenția I. Bacalbașa* și care a fost inaugurată la 5 Martie 1934. În aceeași zi, după amiază, a fost vizitată de M. S. Regina Maria.

Această frumoasă expoziție trebuie să fie cercetată în amănunt, cu deosebit interes, pentru că prin ea se invederează o parte din ingeniozitatea și hărnicia țărâncei române.

Din județele cari au trimis colecții, în materie de cusături, combinație de colorit, creațiuni de motive ornamentale, cu un substrat etnic pronunțat, se remarcă mostrele din județele: Someș, Sălaj, Turda, Târnava-Mare, Târnava-Mică, Hunedoara, Timiș-Torontal, Caraș-Severin, Gorj și Vlașca.

Producția și industrializarea cănepei, inului și a borangicului în județele Someș, Târnava-Mare, Orhei, Lăpușna, Cahul, Rădăuți și Câmpulung

Industrializarea bumbacului indigenat în jud. Durostor, iar a bumbacului importat în jud. Rădăuți, Câmpulung, Potoșani, Iași și Fălciu.

La această expoziție se găsește cea mai completă colecție de țesături pentru macaturi. Producția aceasta, în Moldova, se distinge prin desemnuri geometrice variate și asemănătoare între ele. În Moldova răsăriteană, dintre Prut și Nistru, aceleași frumoase și variate țesături pentru macaturi, în cari, însă motivul ornamental îl formează numai linii întrebuițate în „vărgături și cadriluri” estetice.

Se obișnuște a se țese sau coase și trandafiri, figuri ome-nești, păsări și animale.

Sunt expuse admirabile țesături din jud. Dolj, pentru macaturi, în 15, 18, 24 și 27 ițe și țesături monocrome în relief din jud. Rădăuți.

Trebue să fie văzută și producția de țesături de stofe subțiri de lână și postavuri, cari în județele Brașov, Neamțu, Buzău, Brăila, Tighina și Durostor reprezintă o tehnică perfecționată

În această expoziție am mai constatat că s'a urmărit de a se scoate în evidență și dovezile de deosebită hărnicie și ingeniozitate casnică rurală. Este cazul excelentei gospodine *Ileana Popovici*, din comuna Toplița, jud. Mureș, care, în planșa 83, prezintă 18 mostre de diferite țesături din lână și bumbac, (postavuri și stofe subțiri) lucrate în casă, cu războiul primitiv de lemn, sau al babei *Tinca Caraculea*, din Ostrov-Durostor, căreia, organizatoarea expoziției, i-a închinat o planșă omagială cu mostre din frumoasele lucrări trimise și cari prezintă o simbolizare a acestei personalități a satului.

Între 29 Aprilie și 15 Iunie 1934 *Liga națională a femeilor române*, din inițiativa d-nei *Pia Alimăneșteanu*, a organizat și a fost în piața I. C. Brătianu Nr. 2 o grandioasă *Expoziție-Târg, Munca noastră românească*.

A fost inaugurată de 29 Aprilie 1934 în prezența Majestății Sale Regele Carol al II-lea, a M. S. Regina Maria și A. S. R. Principesa Elisabeta.

În această expoziție s'a admirat variatele produse de muncă națională : costume pitorești din județele : Alba, Argeș, Bihor, Botoșani, Brașov, Buzău, Câmpulung, Caraș, Cernăuți, Cluj, Dâmbovița, Dolj, Durostor, Gorj, Hunedoara, Lăpușna, Mureș, Muscel, Neamțu, R.-Sărat, Roman, Romani Severin, Sibiu, Târnava Mare, Tighina și Timiș-Torontal cu specificul regiunilor, țesături, produse casnice, atrăgătoare case țărănești din Gorj, Maramureș și Munții Apuseni, apoi produsele *Uniunii industriilor casnice românești*, *Asociației creștine a femeilor române*, *Societății Tibișoiu*, a marilor noastre industrii și o parte din aspectele vieții pescărești, ce a transpus aidoma viața pescarilor din bălțile Dunării.

O expoziție-târg la noi ilustrează puterea creatoare românească, mai cu seamă în țesături și cusături : realizarea de frumuseți trainice ale sătenței noastre.

Această expoziție a muncii noastre românești a constituit

o frumoasă și cea mai mare și lăudabilă propagandă mai ales pentru străini, cari, vizitând-o, au rămas plăcuți impresionați.

Toate motivele de artă națională românească au fost înfățișate acolo într'o admirabilă sinteză.

O societate din Anglia a comandat la biroul expoziției 12 case maramureșene, după modelul celor din expoziție. Transpunerea acestor locuințe, specifice românești, în regiuni engleze, constituie, hotărît, o bună și eficace propagandă românească. Cei ce le vor admira acolo se vor interesa și de producția artistică a poporului nostru. *)

*) In arena expoziției-târg, „Munca noastră românească“, Joi 10 Mai, ora 9 seara, s'a dat o mare serbare cu un program artistic național, la care au asistat și M. M. L. L. Regele Carol al II-lea, Reginele Maria și Elisabeta și Voevodul Mihai.

Au impresionat plăcut jocurile românilor macedoneni din comunele Cociular și Beibunar, plasa Beibunar, județul Durostor-Dobrogea.

In comunele Cociular femeile joacă separat și apoi bărbații.

Întâi au apărut femeile în costumele lor de catifea roșie sau albastră și pe cap cu turbane în formă de căciulă, înfrumusețate cu șiruri de mărgele colorate.

Jucăușele s'au prins de umeri și au format un semicerc, din cari numai două, dela prima extremitate, făceau mișcări mai vioaie, iar celelalte le urma domol.

Prima avea în mâna dreaptă o batistă albă și, la răstimpuri, se desprindea de șir și juca, se învârtea singură, se lăsa pe vine, făcea diferite figuri din „Banu-Mărăcine“ și revenea la tovarășele ei.

Apoi s'au prezentat flăcăii în costumele lor caracteristice cu ilic și cioareci albi, cu dulamă și sarică neagră și cu pantofi galbeni de piele, în vârful cărora aveau pompoane (ciucuri) mari, negri sau albaștri de lână.

Ei au jucat o horă neînchisă și conducătorul lor făcea aceleași figuri ca și fetele, dar cu mișcări mai vioaie. Era un joc de haiduca.

Flăcăii macedoneni din comuna Beibunar au jucat împreună cu fetele tot în cerc neînchis. Ei cântau monoton și jucau.

Ficionii și fetele (săteni români) din „Țara Oașului“ cu „cămeșă“ scurtă, cu *gaci* (pantalonii) lor extrem de largi și cu *straiță* zisă și *tașcă* (geantă pătrată frumos lucrată cu lână colorată, mai mult cu roșu) au jucat „Oașeneasca“ sau „Jocul din Oaș“, cu băta și sărituri repezi pe loc, cu răsuciri și învârtituri. Jocul acesta a plăcut foarte mult.

Au urmat jocurile muntenești executate de echipele societății „Chindia“ din Râmnicu-Sărat, sub conducerea d-lui Menelas Chircu, care este un foarte bun cunoscător al jocurilor noastre naționale: „Hora“, cercul „Brâu“, echipa cercetașilor și a O. N. E. F.-ului.

S'a jucat: *Hora mare*, *Oița*, *Jitianca*, *Nuneasca* și *Slănicul*.

Elevele liceului „Regina Maria“ din Giurgiu, îmbrăcate în portul popular din Vlașca, au jucat *Fedeșul* și *Ca la ușa cortului*.

După jocuri, fanfara sătească bănățeană a cântat arii naționale din Sabin Drăgoi, Tiberiu Brediceanu, Ion Vidu, Velceanu și Guga.

Această frumoasă serbare națională s'a încheiat cu o mare horă la care au participat toți jucăușii și d-nele Aretia Gh. Tătărăscu, Pia și Sarmiza Alimăneștianu, Maria Pillat, Jana Popescu-Necșești, Niculescu-Dorobanțu, Ortansa Cosma, autorul acestei cărți, etc.

Un grup de tineri intelectuali din popor, din toate ramurile de studii superioare și fără nici-o preocupare politică de partid, dar uniți și călăuziți numai de ideea propășirii culturale, economice și sanitare a populației rurale, în anul 1931, au pus bazele unei organizații cu numele *Asociația română a intelectualilor săteni* (A. R. I. S.), sub președinția d-lui Ion Vlad și d. Mihail P. Robu, secretar general.

Această organizație, cu sediul central în București la „Liga culturală” are șapte secțiuni, cari urmăresc, în primul rând, o propagandă națională românească și reînvierea frumoseților noastre tradiții.

Această organizație își propune să creeze în fiecare sat și comună, cu intelectualii locali, un subcentru, în care patrimoniul cultural și artistic al poporului nostru să formeze baza și obiectul de competență al preocupărilor și activității sale.

Între altele, A. R. I. S.-ul va căuta de a sistematiza șezătorile la sate, eliminând ce este vicios în ele; a organiza coruri și fanfare cu un repertoriu format numai din cântece patriotice și populare românești; a cultiva jocurile noastre populare; a încuraja industria textilă și producerea îmbrăcăminte naționale, înlăturând dela ea tot ce este influență străină.

Societatea *Tinerimea Română*, care are cinci decenii de neîntreruptă și foarte laudabilă activitate culturală, datorită domnului profesor *Nae Dumitrescu*, harnicul său președinte, a contribuit și contribuie la dezvoltarea și propășirea culturii în România întregită.

În fiecare an, după Paști, în Aprilie sau Mai, a adunat și adună în București: Meca Românilor, la Arenele Romane din Parcul Carol și pe stadionul „Oficiului național de educație fizică” (O. N. E. F.) tineretul școlar, băieți și fete, din toate unghiurile țării și-a organizat după un program bine stabilit, în fața miilor de spectatori, pe lângă concursuri cercetășești, de măști contra gazelor de luptă și foarte interesante și instructive concursuri de porturi populare și jocuri naționale românești.

După acestea urmează concursuri de coruri, fanfare și orchestre școlare din toate provinciile noastre.

Societatea „Tinerimea Română” face, în fiecare an o puternică manifestare națională colectivă, consacrată portului, jocului și cântecului nostru popular; este o sărbătoare a

sufletului românesc în care strălucește și uimește bogăția și varietatea porturilor din toate județele țării noastre.

PORTUL NAȚIONAL ROMÂNESC ÎN COMPARAȚIE CU AL POPOARELOR VECINE.

Dacă facem o scurtă comparație între portul popular românesc și al popoarelor ce ne înconjoară, ajungem la următoarea constatare :

Cine trece prin Serbia poate observa că portul popular al sătenilor (femei și bărbați) de acolo are multă asemănare cu portul nostru țărănesc din județul Mehedinți și Banat.

Această continuitate etnică o găsim și în comunele de pe malul drept al Dunării (în Serbia și Bulgaria), începând din valea Timocului, unde, se știe, sunt compacte și numeroase așezări românești străvechi. Aceleași elemente omogene sunt răspândite de-a-lungul Danubiului până aproape de Rusciuc. Mulți din acești români se înrudesc cu acei dela noi „prin sânge sau alianță”. Sârbii și Bulgarii au împrumutat unele piese de îmbrăcăminte sătească românească .

Cu ocazia campaniei din anul 1913, când armata română a trecut Dunărea pe la Corabia, am fost și am stat în Bulgaria, în lunile Iulie și August. Atunci am văzut, în toate satele, pe unde am trecut, dela Crusovene — Gigen — Plevna — Cervenbrec — Vrața — Curilo și Vrațdebna, lângă Sofia, săteni bulgari cu *ițari* și *cioareci*, iar femeile lor purtau, dela mijloc în jos, *catrințe* : una în față și alta în spate, sau *fote*, cari aveau dungii verticale sau orizontale, ca la noi în Oltenia, Muntenia, Moldova, Bucovina, Basarabia și Transilvania.

Cine a avut ocazia să treacă la Rusciuc și să ajungă până la Varna a putut observa înrâurirea ce a avut acolo portul nostru țărănesc din Sudul Munteniei ca fotă, ilic, mintean, maramă, opincă, basma (cârpă), călcioni (ciorapi) și a auzit și aceleași denumiri.

În portul popular al sătenilor bulgari domină culoarea cărămizie închisă, dar este lipsit de frumusețea decorațiunilor florale, a desenului geometric și de coloritul variat, deschis și armonios. care excelează la noi

Formarea și așezarea noastră în Dacia străveche s'a făcut, precum se știe, la începutul secolului al 2-lea dela era creștină,

adică cu multe secole înainte de venirea popoarelor ce azi ne înconjoară.

Serbii, slavi meridionali, *Rușii*, slavi orientali, *Cehii*, *Slovacii*, *Polonii*, slavi occidentali, au venit în atingere cu Români în secolul al 6-lea.

Slavii, element pasiv, care s'a strecurat prin infiltrație, credem că n'a putut influența îmbrăcămintea strămoșilor noștri, deoarece portul nostru popular și de azi are vădită asemănare cu al Dacilor și Romanilor.

Bulgarii, popor barbar, de origină turco-tătară, de rasă scitică, descendenți din Huni, (turanici slavizați), au venit în secolul al 7-lea (anul 679), iar *Ungurii* (rasa finesă-ugrică) au venit aproape de sfârșitul secolului al 9-lea (în anii 895—896).

În aceste împrejurări istorice, ce s'au succedat în timp, toate popoarele care azi se învecinesc cu noi, au împrumutat multe elemente etnografice din frumusețea portului național românesc, iar nu noi dela ei, cum greșit s'a afirmat și fără nici-o bază științifică documentară.

Este de căutat origina portului popular balcanic, pe care și Slavii l-au primit, în parte, dela popoarele balcanice mai vechi (greco-romani, macedoneni și albanezi) și poate și dela turci.

Acest port balcanic a influențat, poate, într-o măsură foarte redusă, portul săteanului nostru din câmpia Munteniei.

După această obiectivă și concludentă cercetare reiese că: poporul român a creiat și perfecționat frumosul nostru port național, care este o podoabă glorioasă a patrimoniului etnic și simbolizează excepționalele concepții și manifestări artistice, ce ne caracterizează și ne-au purtat faima peste veacuri și peste hotare...

Portul nostru popular este partea cea mai principală a specificului național românesc, cea mai frumoasă creație, cea mai strălucită mărturie și exemplificare magnifică a geniului rural autohton original.

Portul nostru național este cel mai frumos, cel mai poetic și cel mai distins și decorativ dintre toate porturile populare ale tuturor popoarelor civilizate.

Portul național românesc, prin simplitatea și splendida lui frumusețe — desăvârșită creație a geniului nostru popular —

atrage și farmecă, fixează, reține atenția și cucerește admirația tuturor celor care îl vede.

Portul nostru dela țară ilustrează, în chip magic, ingeniozitatea, măestria și hărnicia țărăncei române.

De când există neamul nostru, executarea țesăturilor, a cusăturilor și a costumelor populare a fost totdeauna plăcuta, speciala și nobila îndeletnicire a femeilor române, cari au contribuit la ridicarea și afirmarea entității naționale, prin creațiunile lor estetice superioare.

Cusăturile noastre naționale se disting prin simplitatea și precizia liniilor, prin finețea desenului și prin admirabila îmbinare de colori totdeauna armonioase.

Toate motivele decorative, alesături lucrate în război sau cu mâna, pe față și pe dos, sunt țesături și cusături ornamentale artistice executate cu lână, bumbac sau borangic, cari sunt monocrome sau policrome. *)

Iile românești sunt purtate, în sărbători și festivități, de femeile americane bogate. Iile noastre în America formează noutatea modei și totdeauna sunt de actualitate.

Cusăturile naționale românești sunt scump plătite acolo, pentru că sunt considerate cele mai grele de executat și cele mai frumoase din toată lumea.

În Anglia, Franța, Belgia, Germania, Elveția, Austria. Italia și pretutindeni unde a fost și este purtat, expus sau văzut, portul nostru național impune admirație și a fost și este foarte elogios apreciat.

Țesăturile și cusăturile au stârnit admirația tuturor seriilor de vizitatori sau cercetători, din toate națiile, cari s'au perindat prin fața bogăției și neasemuitei frumuseți a pitorescului nostru port strămoșesc expus la peste *patruzeci* expoziții internaționale, dela cari i s'au acordat cele mai alese distincțiuni.

Toate frumoasele țesături și cusături sunt neprețuite valori sătești și ele fac deplina și netăgăduita dovadă, bine documentată a vechimii, a puterii de superioară creație artistică și a originalității artei populare românești. Ele pun în evidență și în plină lumină a adevărului, a bunei, complete înțelegeri

*) Citiți *Intrebuințarea colorilor vegetale*, din această carte.

și a tradiției culturale, caracteristica și superioritatea etnică a poporului nostru, față de popoarele vecine.

Asemănarea izvoadelor și aceleași numiri ce le au piesele de îmbrăcăminte în toate ținuturile locuite de români, dovedesc cu prisosință răspândirea, menținerea și comunitatea limbii strămoșești, a excelentelor calități artistice, precum și desăvârșită unitate de documentare etnică a poporului român.

România este un izvor sau o comoară de artă populară autohtonă, ce caracterizează ființa noastră etnică.

ELOGIUL ȚĂRÂNCEI ROMÂNE.

Săteanca româncă este o comoară de virtuți și un izvor de muncă rodnică. În industria casnică ea este o forță creatoare dinamică, ce face să trăiască totul în jurul său. Ea este po-doaba și bogăția casei.

Țărâncă noastră este sufletul tradiției, buna păstrătoare a datinelor străbune și inteligența ce dirije, inspiră și crează. Ea este sufletul satului și cum este ea este și satul. Țărâncă româncă vrednică este coroana gospodăriei rurale și cea mai de seamă personalitate a satului.

Admirabila ei destoinicie se manifestă în țesături, în cusături, în frumusețea portului popular, în toate rosturile gospodăriei rurale și în toate aspectele vieții sociale din mediul originar dela țară.

Măestria sătenței române, în industria casnică, este admirată de toți. În tot ce ea realizează se remarcă utilul unit cu frumosul. În tot ce lucrează, cu mâinile-i fermecate, prețioasa ei activitate, îmbinată cu imaginația-i creatoare, formează un tot armonios și de aci se vede totdeauna manifestat precis un gând frumos realizat și o nobilă năzuință spre mai bine.

Ea nu lucrează la întâmplare, să se afle în treabă sau din spirit de imitație. Ea activează totdeauna dintr'un instinct superior, imanent și sigur, cu real folos, din necesitățile imperioase ale vieții și ale sufletului. La țesături și la cusături ea are totdeauna multă răbdare și o preocupă năzuința de frumos.

Totdeauna țărâncă noastră coase inspirată de măreția eternei naturi, în mijlocul căreia trăește. Ea este constanta ad-

miratoare a frumosului și are cultul naturii, din care imită tot ce-i apropiat de viața și sufletul său.

Țărâncă română din trecut lucra fără model, cum își închipuia ea mai frumos și din întorsătura, din combinarea și înșirarea punctelor, pe pânză țesută de ea în război, făcea minunatele izvoade pe cari azi le admirăm și le reproducem.

Frumoasele țesături și cusături naționale românești sunt oglinda vredniciei, a bunei chibzuinți și a gustului artistic rafinat al sătenței noastre.

Dintr'un material simplu, pe care ea îl cultivă și-l prepară, inteligență și gând sănătos, bogată și inspirată fantezie, spirit latin, aptitudini transmise dela străbuni și dexteritatea ei laudabilă o ajută să se afirme cu produse totdeauna bune și frumoase, folositoare și practice cari sunt creațiuni artistice, variate și neîntrecute.

În satul cel mai depărtat, izolat și cel mai sărac veți găsi acolo puteri creatoare, cari se manifestă admirabil. Sunt țărâncele române, cari, cu ajutorul furcii, al fusului și al unui război primitiv de lemn (numai din schimbul pedalei), fac minuni de frumuseți din țesături și cusături naționale, originale, sau reproduc izvoade vechi, alese și rare.

Totdeauna trebuie să proslăvim geniul creator al sătenței noastre, care se manifestă admirabil în toate aspectele gospodăriei și economiei rurale.

Voința creatoare, admirabila fantezie decorativă și vrednicia țărâncei române s'a manifestat și în industria noastră casnică cu multe și renumite frumuseți originale.

Arta minunată a femeilor noastre dela țară, dovedită cu frumusețile executate la războiul de țesut și cu acul și aplicată în economia națională românească, a atras admirația lumii întregi.

Avem datoria morală ca totdeauna și oriunde această artă națională strămoșească să fie preferată și cultivată, proslăvită și sprijinită cu osârdie, spre a stimuța tot mai mult geniul creator popular românesc.

PORTUL NOSTRU NAȚIONAL ÎN ECONOMIA RURALĂ

Considerat și din punct de vedere igienic, practic și economic, portul nostru național este preferat *).

Țărăncele susțin că poartă rochi, ca la oraș, pentru că sunt mai eftine decât costumul național.

Adevărul este altul.

Un costum național, făcut de săteanca noastră și purtat în toate zilele, durează cel puțin *trei* ani, pe când stamba cumpărată dela târg și din care-și face bluză și fustă, nu ține decât *patru, cinci* luni.

Bondița de piele, căreia i se zice în Bucovina și *poască* durează și 15 ani.

Iia de in sau de cânepă, purtată zi la zi și spălată în fiecare săptămână, durează *cinci* ani, iar iia de bumbac *trei* ani.

Un costum național de sărbătoare poate să-l poarte și 10 ani, pe când o rochie de mătase vegetală se face cârpă după

*) Pentru o iie cu poale trebuie șase m. de pânză albă țesută în război de lemn, iar pentru iie scurtă, fantezie, sunt necesari *trei* metri. Costul unui metru (un cot și jumătate) astăzi (1933) variază între 12 și 15 lei.

Pânza albă topită zisă și mătăsică sau „spumuliță“ costă până la 70-80 lei metrul. Pânza obișnuită de bumbac albit creț, pentru ii și poale, costă între 18 și 30 lei metrul.

La *altița* cea mai lată trebuie un scul de mulinu (zece jurubițe de arnici sau de bumbac deslănat cu lustru zis și mercerizat). Sculul costă 100-120 lei.

Pentru *încret* zis *pod* sau *galon* mare (cusătura dintre *altiță* și capătul de sus al răurilor) trebuie *trei* jurubițe, dar depinde și de lățimea cusăturii.

La *răurile* dela ambele mâneci trebuie șase, șapte jurubițe.

Pentru patru rânduri de cusături, ce se fac pe pieptul iei (depinde și de model), trebuie șase, șapte, jurubițe a 12 lei și *trei*, patru pentru cele două rânduri dela spate.

La o iie trebuie două, *trei* degetare de fluturi (paiete) a 7 lei. Un pachet de 250 gr. costă 80-100 lei.

La o fotă dintr'o bucată, largă de un metru și jumătate, trebuie o jumătate de chilogram de lână aleasă, trasă la mașină, toarsă și răsucită (urzeala și bătătura lână în lână).

Alesătura unei fote din jud. Muscel, care este lucrată pe două părți și are *șatrânge* (cusături romboidale cu fir alb, galben sau amestecat) se face cu *trei*, patru moșoare lungi cu fir special pentru cusături, sau *trei*, patru scule de lână diferite colori.

O maramă din jud. Muscel, lată de o jumătate de metru și lungă de *trei*, patru metri, azi (5 Martie 1933) costă între 300 și 1200 lei.

Maramele oltenesti sunt făcute tot din borangic, lăsate galbene, cum ies din fierțură. Ele sunt late de 65 c. m., dar mai scurte decât cele din jud. Muscel.

cinci, șase luni, din cauza sudoarei, când joacă la horă, se murdărește de praf și se decolorează ușor.

Deci, nu motiv de economie face pe țărancă noastră să schimbe frumosul port național cu rochia modernă de oraș, a cărei valoare și plată pentru confecționarea ei întrece cu mult costul unei ii, fote și maramă, ci numai spiritul de imitație ce stăpânește astăzi populația dela sate, spre a fi în curent cu moda.

Contra acestui fenomen social antinațional trebuie să opunem hotărîrea noastră categorică și constantă de a păstra, de a îmbrăca și de a respecta totdeauna portul popular strămoșesc, care este superba înfățișare concretă a originalității și a spiritului de superioară creație artistică a neamului românesc.

Moda sătenilor noștri, care este portul național autentic românesc, nu se schimbă niciodată.

Moda populației rurale, din toate cele 71 de județe ale României întregite, este foarte frumoasă, șade bine oricui și trebuie să rămână totdeauna aceeași pe care am moștenit-o de la străbunii noștri, iar nu aceea ce variază în fiecare an și este născocită de spiritul mercantil al negustorilor speculanți.

Pe lângă aceste constatări, mai trebuie remarcat că îmbrăcămintea dela oraș nu se poate adapta la munca grea a câmpului.

Vara, vesmintele de colorii închise pricinuesc insolație, pe când cele de pânză albă sunt preferate și la oraș, de oarece ele sunt igienice, au aspect mai frumos și țin răcoare pe căldurile mari.

Inainte de război săteanca româncă nu cumpăra niciodată pânză de fabrică. Ea își țesea singură pânza, își urzea fota, bețele și marama, și lucra, cu multă răbdare, luni de zile, închisă în casă, spre a nu fi văzut de nimeni modelul ei de cusături, cu care se înnoia, în fiecare an, la Paști.

In comunele din preajma Bucureștilor costumul popular a dispărut complet, iar în jurul celorlalte capitale de județ, rar se mai vede portul nostru strămoșesc.

CE AR TREBUI SA FACEM PENTRU MENȚINEREA PORTULUI NOSTRU NAȚIONAL

Azi se vede înrâurirea orășenească și la îmbrăcămintea populației rurale, care, în comunele din preajma capitalelor de județ, suferă transformări și astfel, treptat, va dispărea dacă portul nostru național nu va fi totdeauna preferat și menținut.

Nu este destul de a se reaminti la răstimpuri, și a se lăuda toate societățile, inițiatiivele și persoanele, cari au căutat să impună specificul artei țărănești și au făcut și fac propagandă pentru încurajarea producției noastre casnice.

Trebue ceva mai mult.

Măsuri grabnice, dar bine chibzuite se impun.

Totul depinde de noi.

Se cere o bună și completă înțelegere, spre a face dovada puterii ce o are instinctul nostru immanent de conservare națională.

Spre a întări spiritul de solidaritate națională, trebue ca întreg poporul român să știe ce însemnează industria casnică la noi, ca economie națională și ce anume trebue să facem spre a valorifica produsele țărănești.

Cari ar fi bunele îndrumări, soluții practice, sugestii sau propuneri realizabile pentru triumful ideii naționale și menținerea portului nostru popular ?

Spre a realiza acest scop patriotic, a pune în evidență frumusețea specificului artei populare și a se face efectiv, intensiv și practic, o propagandă națională pentru prețuirea, sporirea și încurajarea producției și a industriei noastre casnice trebue :

1. O imediată îndrumare sistematică a ficelor de săteni numai spre industria casnică și un puternic îndemn de a păstra comorile artistice moștenite din trecut.

2. Să se execute numai lucrări după vechile modele românești, mai ales în colori vegetale, spre a contribui la desvoltarea unei noi arte decorative, inspirându-se numai dela creațiunile originale și numai din tradițiile noastre.

3. La portul nostru popular, la cusături și în industria casnică să se păstreze, cu sfințenie, vechiul caracter specific național românesc.

4. Scoaterea din comerț a tuturor imitațiilor de cusături românești.

5. Introducerea la sate și orașe numai a țesăturilor noastre țărănești.

6. În fiecare comună să se înființeze, la primărie sau la școală, o expoziție permanentă de lucru manual ce fac azi țărăncile române și de toate frumoasele produse ale geniului nostru rural original.

Această expoziție de producții naționale sătești trebuie să învedereze, în deosebi, ce poate realiza, în acest domeniu, generația de azi.

7. Soldații noștri să poarte rufăria numai din pânză țesută de sătencele române și tot astfel trebuie procedat și cu postavul uniformei militare.

8. Introducerea obligatorie a frumosului port popular regional respectiv și autentic românesc în toate școlile noastre dela sate și controlat cum este făcut.

9. Învățătoarele și soțiile preoților și învățătorilor să poarte numai portul populației rurale, în mijlocul căreia trăesc.

10. Să se institue concursuri anuale cu premii pentru cele mai frumoase și autentice porturi naționale românești, lucrate după izvoade vechi locale și să fie purtate la horă de fetele de la țară.

11. Odată pe an, în toate comunele, învățătorul sau învățătoarea să țină o conferință, în care să arate importanța documentară pentru cunoașterea specificului nostru etnic. Să se reamintească, cu exemplificări, frumusețea și însemnătatea etnică și economică a țesăturilor și cusăturilor naționale, în comparație cu produsele similare străine.

12. La sate și orașe, toți să facem din casa noastră un altar, în care să predomine spiritul național românesc, ce trebuie să ne preocupe și să ne călăuzească totdeauna în toate manifestările vieții sociale.

Trebuie să se treacă imediat la realizarea acestor deziderate, printr'o muncă metodic organizată, perseverentă și călăuzită de entusiasm și patriotism constant, pentru popularizarea artei noastre naționale, care să se dezvolte prin aplicarea practică a tot ce a creiat geniul artistic al poporului român dela țară.

Numai atunci s'ar putea spune că am luat ofensiva bine

pregătită contra ignorării și a nepăsării generale, ce se manifestă față de frumoasele țesături și cusături naționale românești.

Numai atunci producția textilă indigenă (lâna, bumbacul, inul, cânepa și borangicul) ar căpăta o dezvoltare progresivă, printr'o industrializare sistematică, pe baze economice, pentru o valorificare rațională.

Spre a se vedea că la noi în țară nu se dă atenția cuvenită frumoaselor produse țărănești, supun la aprecierea cetitorilor următoarea constatare și comparație de cifre fără să fac nici un comentariu.

După datele culese și coordonate din : *Comerțul exterior al României în anul 1932*, publicație oficială a Ministerului de Finanțe, București, 1933, pag. 63—102 reese că: *Din regnul animal s'a importat lână naturală brută 855.354 kgr. în valoare de 80.618.000 lei ; fire de lână s'a importat 2.443.000 kgr. în valoare de 534.932.000 lei. Din regnul vegetal s'a importat pânză 7.858.700 kgr. în valoare de 18.734,004 lei și mătase vegetală am importat 124.940.700 kgr. în valoare de 264.463.000 lei.*

În general, s'a importat în anul 1932 material textil, care se poate cultiva și industrializa în țară 399.378.320 kgr. în valoare de 1.201.879.320 lei și am exportat, în același an, material textil numai 3.264.000 kgr. în valoare de 11.830.318 lei, adică s'a importat mai mult, față de export, o cantitate de 396.614.320 kgr., pentru care țara noastră a plătit în străinătate 1.190.049. 002 lei mai mult decât a încasat din export.

La țară, ca și la oraș, școala și biserica sunt acelea dela care așteptăm să creieze un îndemn patriotic, pentru ca tineretul să aprecieze și să iubească, mai înainte de toate, tot ce este original românesc, frumos și folositor.

Lupta ar fi fără efectul dorit atât timp cât învățătoarea dela sat va permite țărăncuței din școală să coase pe americană, luată dela târg, broderie „Anglaise”, „Richelieu” sau „Hollandaise”, în loc de frumosul șabac făcut pe pânza țesută de maică-sa.

În atelierile de curs complementar dela orașe și în școlile de economie casnică și gospodărie rurală, cari sunt la sate, ar trebui că așa zisele „covoare persane” să fie imediat înlocuite cu admirabilele scoarțe vechi țesute cu motive românești.

Trebuie ca țărâna noastră să fie îndemnată a renunța la rochia de „crep de șină“, „acribișin“ sau „gribișin“, cum o numește ea și care o îmbracă urît și o face ridicolă.

Facem un real serviciu național dacă adunăm cu grijă toate vechile modele de cusături populare, le reproducem și facem o largă și permanentă propagandă pentru răspândirea lor, spre a stimula și a valorifica energia noastră etnică și toate creațiunile artistice ale geniului rural românesc. Ele pot contribui, efectiv, practic și sigur, la regenerarea și propășirea artei străbune românești.

Să iubim etnicul românesc, care este un postulat al patriotismului și al tradiției noastre.

Orice observator atent și analist, care a urmărit cu deosebită atenție fazele evolutive ale vieții sociale, în epoca post-belică, a putut constata decadența cultului tradiției noastre și a remarcat o accentuată tendință a populației dela sate de a înlocui portul țărănesc cu acel orașenesc.

După constatările făcute pot să afirm :

*Când țăranul portu-și schimbă
el își strică și-a lui limbă.*

Facem o mare greșeală că lăsăm să slăbească sentimentul național la sate și orașe.

Este un sacrilegiu să înlocuim portul popular și toate frumosele noastre datini străbune și băștinașe, cu elemente străine de sufletul nostru.

Este o impietate să ne înstrăinăm sufletul de minunatele tradiții și să înlăturăm frumosul nostru port țărănesc, care, împreună cu cântecele și jocurile populare constituie o strălucită afirmare a geniului creator național românesc, ce a stârnit totdeauna unanimă admirație și a cucerit glorie peste hotare.

Cum s'ar putea rezolva mai bine și echitabil această problemă de mare interes național ?

Ce trebuie să facem ?

Să nu ne mai complacem într'o apatie de cugetare, în totala lipsă de spirit de inițiativă și în nepăsare generală condamnabilă, care trebuie stigmatizată și imediat înlăturată printr'o mișcare de înviorare a conștiinții noastre naționale.

Trebuie să nu mai fim pasivi și indolenți față de influen-

tele străine cotropitoare, pe cari le adoptăm cu mare ușurință, ne pervertesc sufletul și ne schimbă sau ne nimicește specificul nostru etnic, pe care trebuie să-l păstrăm, să-l cultivăm și să-l venerăm cât trăim.

Dintr'un instinct imperativ și evidentă urgență, trebuie să participăm cu toți la o acțiune zilnică și energetică, colectivă și impunătoare de incontestabilă necesitate națională.

Intr'un acord deplin și o perfectă unitate de vederi, trebuie, deacum înainte, din porunca conștiinții românești, izvorită din toate părțile țării, să reîntărim credința în deplina izbândă a ideii naționale, care trebuie totdeauna să ne călăuzească în toate acțiunile noastre.

Să începem o eră nouă de primenire sufletească pentru apărarea, păstrarea și afirmarea valorilor și a originalității noastre etnice; o mișcare de regenerare morală și națională, care trebuie organizată în forma unei elaborări de bun program de orientări în viitor.

Să începem o eră nouă de realizări naționaliste, cari să aibă efect apropiat, bun, sigur și practic.

Să începă numaidecât o mare operă de educare cetățenească a tineretului românesc, care trebuie totdeauna îndrumat, fără nici un scop politic și numai sub auspiciile ideologiei naționale, de ordine, cu spirit constructiv și eroic, pentru că această tinerime — avangarda luptelor patriotice — este o mare forță de creație, sufletul nației, țaria granițelor și suprema și legitima nădejde a scumpei noastre țări.

Toți cari se simt legați sufletește de brazda românească trebuie să aibă și să manifeste totdeauna dragoste și respect pentru arta noastră națională, ce este și rămâne un bogat și etern izvor de înaltă inspirație pentru toate generațiile prezente și viitoare.

Prin muncă și propagandă sistematică, bine dirijată, susținută și tenace, este posibil și trebuie să alcătuim o formidabilă forță morală comună, spre a readuce la viață și totdeauna în actualitate uitatele virtuți constructive ale neamului nostru.

Să desfășurăm cu entuziasm o prodigioasă activitate pentru păstrarea și cultivarea caracterului ancestral la port, joc și cântec românesc și a tot ce oglindește originalitatea și însu-

șirile de vădită superioritate și străveche civilizație ale neamului românesc.

Măestrelor produse al muncii sătencelor noastre sunt amenințate să dispară, în multe părți ale țării, din cauza indiferenței ce arătam față de aceste reale și neprețuite valori naționale și pentru că preferăm, imităm și adoptăm tot ce este strein, dar care nu corespunde cu tradiția și cu sufletul nostru etnic.

Orice întârziere, desinteresare, toleranță, șovăire sau înconsecvență sunt păgubitoare ideii naționale, care trebuie să fie totdeauna preconizată și promovată, spre a triumfa prin colaborarea noastră luminată și eficace cu fapte pozitive, în scop de a fi la înălțimea morală a patrimoniului generațiilor trecute.

O propagandă metodică și înțepită, făcută prin școală și biserică, la care, concomitent, să contribuie și inițiativa particulară, va face, în scurt timp, să renască dragostea cuvenită pentru oropsitul dar admirabilul nostru port național și pentru toată bogăția și frumusețea creațiunilor artistice ale poporului român, pe care streinii le admiră și le adoptă, iar noi le ignorăm și le înlăturăm.

Dragostea de țară impune datoria ca toți bunii români să păzească și să apere cu îndârjire fruntariile istorice și etnice ale frumoasei noastre Românie.

Dragostea de țară îndeamnă ca, înăuntrul acestor frontiere, îmbrăcămintea națională și toate tradițiile noastre să fie păstrate neschimbate, apărate de influențe străine și încredințate intacte, cu sfințenie și cu aceeași lozincă intransigentă, din generație în generație, celor cari vor veni după noi, în veacuri, pe pământul străbun și scump, udat cu sângele a milioane de vieți românești, de când existăm ca neam...

O imediată, viguroasă și dărză acțiune se impune, care să fie totdeauna actuală și totdeauna necesară, pentru afirmarea tot mai puternică și mai hotărâtoare a splendidelor manifestări artistice țărănești. Ele formează cea mai mare parte a tezaurului specific românesc, asupra căruia trebuie să se concentreze, din partea tuturor, toată dragostea și un deosebit și constant interes național, susținut de un nobil și desăvârșit devotament.

Trbuie să regenerăm forțele morale ale nației, să trezim

și să revizuiim, să răscolim sau să reîmprospătăm conștiințele, să sporim și să valorificăm energiile productive ale neamului, spre a contribui cu toții la întărirea coeziunii sufletești și să reîntronăm, pentru totdeauna, naționalismul românesc, intransigent, viguros, creator, integral, util și de perfectă ordine, în toate domeniile activității noastre.

Să facem cu toții, în mod spontan, o impunătoare manifestare generală de înfrățire națională pentru apărarea și puternica afirmare a tot ce este românesc, spre a realiza redeschiderea patriotismului luminat și legendar al neamului nostru.

Să facem cu toții laolaltă o grabnică cruciadă culturală, de înaltă valoare morală, o sforțare comună sau fiecare să-și facă datoria de român în cercul lui de activitate și, zi cu zi și de la om la om, să nu mai permitem infiltrarea străinismului în viața noastră economică și culturală, socială și națională.

Liniștiți, dar hotărâți, fără zăbavă, să facem dovada unei exemplare solidarități, să alcătuim o extraordinară forță națională sufletească și prin atitudine demnă și energică să ne afirmăm deplina noastră unitate etnică, prin fapte pozitive lăudabile.

În statul român unitar național trebuie să ne străduim de a realiza tot, în măsura posibilității, *prin noi și pentru noi*.

Să sprijinim totdeauna cu râvnă și cu spirit lucid și întrepid, luminat de sincer, înalt și statornic patriotism, tot ce este folositor în interesul obștesc și tot ce oglindește și pune în evidență superioarele calități ale poporului român.

Trebuie să primeze totdeauna o înțelegere clară și deplină a însemnătății artistice a etnicului românesc, care este și trebuie să rămână baza și crezul permanent al vieții și al doctrinei noastre naționaliste.

Toți să iubim și să venerăm, cât timp respirăm, tot ce este nobil, frumos și mai întâi tot ce este al nostru, lăsat moștenire de străbunii noștri și de generația eroică : de acei cari și-au jertfit viața, supremul sacrificiu, pentru unitatea națională și triumful total și definitiv al românismului.

Întreg poporul român din toate colțurile țării, trebuie să dea dovada unității sufletești și fiecare să aducă o reală și folositoare contribuție de experiență, de pricepere și patriotism, în lupta ce trebuie imediat începută și dusă pentru apărarea și menținerea vesmântului popular, care este o podoabă și cea

mai bună și elocventă dovadă a afirmării vieții noastre naționale.

Toți trebuie să fim, din toată inima, în fiecare clipă, apostolii credincioși ai înălțării naționale și ai consolidării temeinice a scumpei noastre țări.

Toți bunii români trebuie să aibă și să-și preocupe același ideal adevărat autohton, măreț și unic, aceeași mare datorie morală de a-și da concursul totdeauna, cu tot sufletul curat, pentru prosperitatea și înălțarea neamului nostru prin cultură temeinică, prin muncă metodică, stăruitoare și rodnică și prin ordine, cinste și demnitate națională.

Avem suprema datorie patriotică de a lăsa, generațiilor cari vor veni după noi, nu numai o Românie întregită, puternică, bogată și liberă, dar și cu toate frumoasele tradiții, cântece, jocuri și creații artistice ale poporului, pentru că ele fac parte din tezaurul național.

Toate-acestea formează etnicul nostru, care este baza patrimoniului cultural și artistic românesc; prin el se păstrează și se afirmă cu tărie gloriosul nostru trecut și nobilul suflet al nației române.

RĂZBOIUL ȚĂRĂNESC DE LEMN

Înainte de a se urzi pânza pentru țesut, bumbacul se scrobește cu mălai și puțină făină albă sau cu tărățe de grâu, fier-te la un loc. Aceasta se face în scop de a se întări firul.

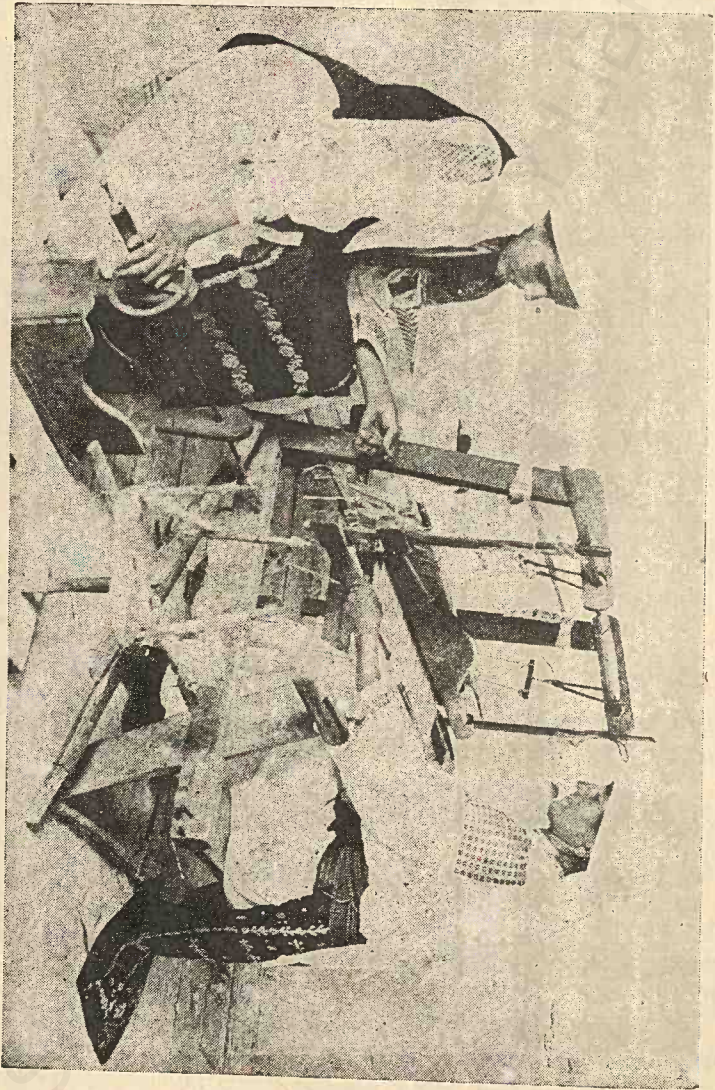
După ce s'a uscat, se așează pe vârtelniță, se deapănă și apoi se urzește. Dacă este material puțin, urzeala se face la pari, iar când este mult, atunci se pune pe *urzoi*, *urzitor*.

Se deapănă întâi sculele de bumbac pe mosoare. Se așează două mosoare pe „alergătoarea” (vergeaua) dela *sucală* și se începe a se urzi câte două fire deodată, spre a se forma „ros-tul la spată și crucea la fusceii” de pe sulul dinainte.

Urzeala se *învelește* (se pune) pe sul, apoi se *nevedește*, *nividește*, *innăvădește*, adică se trec firele prin *cocleții* ițelor (ochiuri de bumbac gros, răsucit zis și „pescăresc”, prin cari se bagă firele urzite) și printre *zîmții* spatei. „Nividitura” se face totdeauna după câte ițe vrei, adică în *ozoare*.

Lăsătorul, *slobozitorul*, *zatca* este o prăjină (lemn lung și rotund) cu un diametru de circa trei, cm., așezată în *stânga*

războiului și înfiptă într'o „bortă“ (gaură), la capătul primului sul, spre a-l propti să nu se desvălătucească (desfășoare) urzeala.

Războiul iărănesc de țesut de lemn. Comuna Runcu, plasa Vulcan, județul Gorj.

În dreapta vine întorcătorul, mâtca numit și întinzătorul urzelii sau pânzei și care este o coarbă (manivelă) de lemn.

Femeia din dreapta, stă pe scaunul (scândura, biana, laița sau lavița) războiului și țese pânză.

Cu mâna dreaptă ține *suvelnița*, *suveica* (unealtă în formă de luntre în care este fixată *teghea*, *tăghea*, *țăgia* de trestie pe un bețișor numit *hulubeț*, (șulubeț). Pe această țevă (*te-ghe*) este depănat firul de bumbac. Suveica se trece pe lângă *spată* (pieptenele stativelor) și prin *spațiul* zis și *rostul firelor*.

Spata ajută la apropierea egală a firelor unele lângă altele, și vine vârată în *vatale* (partea stativei compusă din bețe paralele și verticale, între cari se prinde spata) zise *brâgle*, ce servesc la bătaia pânzei. Cele două lemne orizontale ce țin vatalele se numesc *carafte*.

Cu mâna stângă primește *suvelnița* și o dă înapoi, după ce schimbă „rostul firelor”, cu ajutorul *tălchicilor* (pedalelor). După ce a „bătut firul de băteală”, de câteva ori, înainte și înapoi, trebuie să schimbe piciorul drept de pe *călcător*, *tălchiș*, *tălchici*, *iepe*, *potnogi*, *ponoji*, cari au legătură cu ițele și cu cei doi *scripeți*, *scriptți*, *durițe* (rotite de stative) ce servesc la ridicarea și lăsarea în jos a ițelor. Ele se fac din bumbac răsucit și cu ajutorul unei *speteze* (draniță) bine *custoită*, *geluită*, adică netezită cu rindeaua numită și *gealău*.

Pânza vine înfășurată pe două suluri : pe cel apropiat de persoana care lucrează se strânge pânza pe măsură ce se țese, iar pe al doilea este înfășurată urzeala, fixată însă și de *fuscei*, *fusteii* (bețele vârite între firele nătrei) și de verzele (scândurele, șipci). Distanța dela sulul din față la ițe se chiamă *natră*.

Pânza este ținută cu ajutorul unei *tindeche*, zisă și *prinsoare* sau *rac* (stinghie de fier, dințată la ambele capete, cu care se ține pânza întinsă la țesut). făcută în forma unui arc (două bucăți de fier zimțuite la extremități, ce se petrec una peste alta și se fixează cu ajutorul unui inel turtit) și pusă în curmeziș spre a-i ține marginile bine întinse.

Femeia din stânga deapănă la *sucală*, *rodan* (roată de depănat, pe țăghii, sculurile de bumbac, așezate pe *vârtelniță*). Pe vergea numită și *lergătoare* se introduce una sau două țevi de trestie. Sculul de bumbac se pune pe „vârtelniță” zisă și *depănătoare*, care este făcută din două stinghii de lemn încruciate și au, la ambele capete, câte trei găuri fiecare. Aceste stinghii late de două, trei degete, sunt sprijinite de *stârciog* (suportul, scaunul sau fusul vârtelniței, făcut dintr'un lemn cu trei crăci) căruia i se mai spune *crăcană* sau *pop*.

În găurile stinghiilor se pune câte o *rază* sau *fus*, care ține sculul întins și fixat.

Spre a se țese pânza de „in în in“ sau „cânepă în cânepă“ este nevoie mai întâi ca firele toarse din caere pe fuse să fie transformate (făcute) în *căleape*, *calepe* (*scule*) cu ajutorul rășchitorului, unealtă de depănat tortul (cânepa), inul sau lâna.

Pentru ca firele să nu se scămășeze, deslâneze sau rupe, în timpul țesutului, ele sunt întărite și lustruite (făcute lunoase) într'un mod special.

După ce s'a urzit pânza și s'a așezat în stativă (război de țesut) se mânjește cu ajutorul a două perii, adică se unge bine fiecare „natră“ cu plămădeală făcută din sămânță de in fiartă și la care s'a adăugat puțină grăsime (untură) și *huște din bərbunț* (tărățe sau drojdie din „budăiașul“ — putina — cu borș). După ce firele s'au lăsat să se *usce* (usuce) bine se începe țesutul. *Bătătura* (firul care se petrece cu ajutorul suveicii prin „rostul“ întins al urzelii pe război) nu este muiată în această compoziție.

Dacă nu s'ar proceda astfel, atunci s'ar umplea locul dintre ițe cu *guși* (firele „desucite“), deslânate, rupte sau făcute „ghemoltoace“, îngrămădeli) și nu s'ar mai putea țese pânza.

Lătunoale sunt firele ce s'au rupt în timpul țesutului și n'au fost înădite la locul lor și trecute prin spată și ițe. De aceea rămâne la pânză „cărări“ sau dungi, cari se cheamă și „lătunoaie“. Pe porțiunea acestor „cărări“, firele fiind slabe, pentru că lipsesc din ele, pânza se poate rupe ușor în acele locuri.

După ce s'a țesut pânza trebuie *ghilită*, *înălbită*, *zolită*, adică albită. Ea se pune să fiarbă în *zolniță*, *ștubei* (ciubăr), care la fund are câteva *leațuri* (scândurele), distanțate, spre a avea loc să se scurgă leșia.

Deasupra ei se așterne un *leșier* (cârpă grosă de cânepă), ce este mult mai mare de cât diametru sau gura ciubărului și pe care se pune cenușa cernută.

Întâi se toarnă apă calduță, din ce în ce mai fierbinte și apoi clocotită. Acolo stă pânza cel puțin o zi și o noapte. Se scoate și se duce la pârâu, unde se dă de câteva ori prin apă. Apoi se bate cu *mainul*, se clătește bine și se întinde pe iarbă la *sorit* (soare).

Îndată ce pânza se „sghicește“, sbicește (svântă, usucă), „o leacă“ (puțin), femeia ia un capăt al ei, îl așează pe cap și apoi, cu amândouă mâinile, începe s'o strângă suprapunând-o

în mici porțiuni până ce a terminat-o. Apoi o duce din nou la pârâu, acolo o înmoaie și iar o întinde pe iarbă. Această acțiune se repetă până când pânza s'a albit. După aceea se strânge sau se face val și se păstrează

Cu acest fel de război primitiv, țărâna româncă își țese pânza groasă, „topită“ zisă și mătăsică, *antimis* (pânză fină de in, pe care se pictează chipul lui Hristos și stă în altar) *ștergare*, *leșiere* (cârpe groase), *fețe de mese*, *marame*, numite și *hobote* (văluri) de mireasă, *zovon de filaliu* (țesătură de borangic foarte fină), *fote* (vâlnic, catrință, fâstâce, pestelcă, zavelcă, zadie, bete, *scoarțe* (covoare țărănești cu două fețe zise și chilimuri), *plocate* (cearșafuri de lână), *slaiuri cu sbițuri* (covoare lătoase, pături sau țoale cu care se învelesc sătenii noaptea), *straițe* (traiste, dăsagi) *velințe* (covoare țărănești, scoarțe de lână și „alese cu învărgături“), *macaturi* numite și *procovițe*, *procovățuri*, *cergă* (pături de pat sau învelitori de noapte, țesute din lână îndrugată — toarsă — gros și dată la piuă) *dinție* (postav de lână, alb sau colorat pentru strae : haine), *preș* (făcut din fășii de cârpe), etc.

NUMIRI DE CUSĂTURI CE SE FAC LA PORTUL NAȚIONAL ROMÂNESC

— CU INDICAȚIA PAGINILOR UNDE SUNT ARATATE —

1. *alesătură*, *alesături*, *alesuri* — cusături și țesături naționale românești, pag. 81, 103, 112, 170.

2. *alesături învrâstate* — cusături cu dungi, 62.

3. *altiță* — cusătura bogată ce se face pe umerii dela iie, 28, 51, 102, 112, 123, 126, 139, 141, 146, 149, 152, 154, 160, 169.

4. *betiță bentiță* — o fășie de pânză, îngustă de un deget pe care se lucrează un model „bătut” (adică mărunț și des), ce trebuie să se asemene cu toate cusăturile dela iie sau cămașă. Mâneca se termină jos cu bentiță

5. *bătrânei* — unul din cele mai vechi modele autentice românești, lucrate în puncte, adică în cruciulițe.

Se face un galonaș lat de un deget, iar în dreapta și stânga lui se complectează cu „pomișori” ziși și „crăcuțe”.

„Bătrâneii” încadrează „râurile” pe mâneci, la pieptul

iei, sau ei sunt înconjurați de „pui” numiți și „puișori” (floricele sărite).

6. *bătută pe muchie* — cusătură la margini. Se face la guler, gura cămășii și la betiță.

7. *bibiluri* — colțișori lucrați cu acul sau cu iglița. Bibilurile se fac totdeauna pe margini.

8. *bubă* — două puncte împreunate cu jumătăți de puncte.

9. *butonei* — puncte de butonieră, lucrute rotund.

10. *butuc* — fir sărit și făcute puncte peste el.

11. *căsuțe* — grupuri de pătrate mici de câte unul sau doi mmp. Se cos pe guler, mâneci și la piept.

12. *ceabac, șabac*, numit și *ajur* — se face cu fire scoase pe „obenzele”, adică pătrate „bătute” și deasupra un desen. Se lucrează diferite modele geometrice sau flori cu mătase sau mulinaș : bumbac cu lustru. Șabacul se coase de obicei cu alb, 84, 117, 118.

13. *cheiță* — cusături la încheieturi. Se face cu acul sau cu iglița, 51, 52, 54, 80, 91, 156

14. *chindiseli* (cusături), *chindisit* — cusut, înflorat, 30, 76, 85, 90, 91

15. *chituși ziși și bocori* — cusătură uniformă (în județul Cluj), 80, 81

16. *ciocănele* — „râuri” numite și „rânduri”, 85, 102

17. *ciur, ciuruială, ciurătură* — șabac, ajur, 80, 117, 118, 128, 143, 152, 154, 174

18. *clocă* — alesătură măruntă și variată, 105

19. *codrii* — flori sau cusături mari geometrice, rotunde, sărite, adică distanțate, 134

20. *cosele zise și forme* — cusături românești (în județul Cluj), 62, 63, 64, 81

21. *costișari, costișat, costișe* — râuri cusute „în piez”, adică pieziși, oblic, înclinat sau diagonal, 127

22. *creața, încrețul, încreșitul* — cusătura orizontală dintre altiță și capătul de sus al râurilor de pe mânecă, 152.

23. *cusături în muște* — cruci groase, simple sau duble, 123, 128

24. *dusuri* — cusătură pe unul sau două fire, făcută în lungul pânzei.

25. *feston* — cusătură făcută pe margini în loc de tiv, 180

26. *flori, flori rupte din model, flori sărite* — flori mici cusute izolat, 162.

27. *fufeală* — cusătură în relief; *a fufi* — a coase în relief

28. *galon* — model național îngust și bătut, 139.

29. *ghenar* — cusătură îngustă ce încadrează un model.

30. *gura păpușii* — golul dintre patru puncte legate între ele, sau locul liber dintr'un mic triunghi.

31. *încrețul, încrețitul, creața, galon* — modelul național sau șabacul (ciurătura) se face orizontal între altiță și râurile de pe mânecă. Această cusătură se lucrează cu alb, galben sau violet deschis, 127, 133, 134, 141, 156, 169.

32. *jiure* numite și *forme* — diferite cusături, 54.

33. *jumătăți de puncte* — se fac în linie dreaptă spre a lega cruciulițele ce formează modelul.

34. *jură* — flori mici cusute unele lângă altele spre a forma o ghirlandă.

35. *lănțișor* — verigi mici, legate între ele și cari se fac cu mătase și fir.

36. *lucrat pe fir* — cusătură bătută, adică făcută din fire alăturate.

37. *lucrături* — cusături naționale românești, 126.

38. *model îmbrobodit* — cusătură, lănțujel ce conturează modelul spre a-i da relief.

39. *năsturei* — șabace zise și găurele, 181.

40. *ochiurele, ochișoare* — găurele.

41. *păimjen* — un fel de șabac (ajur) lucrat în rotocoale mici, în formă de bănuți și legate între ele cu un fir.

42. *pană* — „crăcuță, crenguțe” cusute, 62.

43. *părae, pâraie* — râuri; unele dintre ele lucrate „șerpuit”, 83.

44. *pene scrise* — cusături mici lucrate numai cu arnici sau mătase neagră, 63.

45. *pielea găinii* — încrețituri mărunte, făcute foarte regulat, la gulerul și manșetele iei. Pe aceste încrețituri, legate între ele, se lucrează un desemn geometric, în felurite colori, 169.

46. *podoghială, împodoghială* — floricele cusute sau motive mici și simple, 102.

47. *pui cu cloacă (cloșcă)* — la mijloc un model mai mare iar împrejurul lui alte mici și variate, 105.

48. *puricel, purecel bătrânesc* numit și „cheiță” — închie-

tura sau cusătura de unire între bucățile de pânză ce alcătuiesc
ia, 156, 169.

49. *rânduri, rândurele* — râuri, 44, 139, 141, 172.

50. *râuri* — cusături în frunze, flori, crăci sau figuri geo-
metrice, făcute în continuare pe mâneci, dela „încreț” în jos,
pe pieptul sau spatele iei, 28, 75, 94, 108, 127, 134, 146, 149, 155,
162, 169, 176, 177.

51. *râuri în piez* — cusături românești făcute (pe mâneci,
la pieptul sau pe spatele iei) înclinate, în pieziși sau diagonale,
pe firul pânzei, iar nu pe canava, 123.

52. *râușor, râulețe* — cusături scurte și înguste, model
legat.

53. *șăbăcită* — „ajurată”, 52, 54.

54. *sălbănaș* — șabac (ajur), 56.

55. *șatrânge* — cusături romboidale lucrate numai cu
fir, 165.

56. *slinguit* — cusut, brodat, 53.

57. *șerpi* — cusături naționale românești făcute în spi-
rale, 124.

58. *șire* — cusături subțiri, 76, 103.

59. *șiruri* — cusături în motive, 86.

60. *streajă* sau *streajă cărărată* — cusături înguste făcute
în zigzag.

61. *streje* — cusături subțiri făcute pe marginea unui
model.

62. *table* — cusături late, 152.

63. *țirrom* — cusături colorate, făcute din „pele” de miel
și lână, 63.

64. *ținte, țante* — puncte duble lucrate cu beteală. Se fac
în județul Mehedinți la ii, cu fir îngust, iar la „fâstace” (fote)
pe poale cu fir lat, 136.

65. *țocăni* — colțișori, 87, 88.

66. *văstre, vârsite* — dungii cusături înguste, 30, 44

(Cetiți și „Nume de izvoade caracteristice în Bucovina, ce
se cos pe cămăși, poale, bondițe, gremele, naframe și ștergare”,
pag. 38—42. „Numiri de cosele — cusături românești — ce se
fac în comuna Nadășu, plasa Huedin, jud. Cluj, pag. 81.

„Numiri de chindiseli — cusături naționale românești —
ce se fac la portul popular în jud. Hunedoara”, pag. 93.

„Numiri de cusături naționale ce se fac în jud. Târnava
Mare”, pag. 110—111 și pag. 146, sus și 172, mijloc).

NUMIRI DE CUSĂTURI NAȚIONALE ROMĂNEȘTI CE SE FAC LA PORTUL NOSTRU POPULAR

— CU INDICAȚIA LOCALITAȚILOR UNDE AU FOST AUZITE —

1. Albăstrele (în Rucăr, județul Muscel și în comuna Cireșul, jud. Storojineț).
2. Amnar : piatră, oțel de scăpărat sau de ascuțit; partea răz-boiului de șesut, cu care se întinde pânza; cuiul dela fierul lat al plugului sau bățul ce susține capetele loitrelor dela căruță. (în Rucăr).
3. Atârната (în satul Dâmbovicioara, Rucăr-Muscel).
4. Bici (în județele Câmpulung și Storojineț).
5. Boboci (în Rucăr, jud. Câmpulung și comuna Sucevița-Rădăuți).
6. Boini popii (în Rucăr și în jud. Storojineț).
7. Brădet (în satul Dâmbovicioara, Rucăr-Muscel).
8. Brândușa (în Rucăr).
9. Brădușcani (în Rucăr).
10. Brăduși (în Rucăr, și jud. Câmpulung).
11. Brăuleț (în comuna Șirnea, jud. Făgăraș).
12. Căciulița în cărligi (în Rucăr).
13. Calea rătăciă (în mahalaua Scheia, orașul Câmpulung-Muscel).
14. Calea rătăcită și mealca (în Rucăr).
15. Calul brezăii (în Rucăr).
16. Capul broaștei (în Rucăr).
17. Cărcelel (în Rucăr).
18. Cărja episcopului (în Rucăr).
19. Cărligele (în Rucăr).
20. Cărligul (în Rucăr și jud. Câmpulung).
21. Cărligul baciului (în Rucăr).
22. Cărligul plugarului (în comuna Țițești-Muscel).
23. Cărligul rariței: plug fără roțile sau numai cu o rotilă și două cormene (în comuna Valea Mare-Muscel).
24. Cărlionțul răfoiului (în Rucăr și Călinești-Muscel).
25. Cearba (în Rucăr).
26. Cercelic (în Rucăr).
27. Chestele racului (în satul Dâmbovicioara, Rucăr-Muscel).
28. Ciuturica și pristelul zis și pristen, prisnel; roțița dela capătul de jos al fusului (în Rucăr și județul Câmpulung).
29. Coada cocoșului (în Rucăr).
30. Coarnele cerbului (în Rucăr).
31. Colțișori (în Rucăr).
32. Colțul porcului (în satul Ciocanu, Rucăr-Muscel).
33. Corcani, curcani (în Rucăr).
34. Coropișița în două feluri (în comuna Dorna Cândreni, județul Câmpulung).
35. Cornițele (în Rucăr).
36. Cornul berbecului (în Rucăr și jud. Storojineț).
37. Creasta claponului (în comuna Gorganu-Muscel).
38. Creasta de pe zăvastă (în Rucăr).
39. Dâng (în Rucăr și jud. Rădăuți).
40. Fapt (gândac-omidă) în jud. Muscel și Rădăuți).
41. Fleasca (în Rucăr).
42. Floarea creața mare (în Rucăr).
43. Floarea creața mică (în Rucăr).
44. Floarea inului (în Rucăr și jud. Storojineț).
45. Floarea Paștilor (în Rucăr).
46. Foaia fagului în șabace (în Rucăr).

47. Foaia rugului (în jud. Câmpulung și Rădăuși).
48. Frunză de stejar (în Rucăr).
49. Fulgerul (în Rucăr și jud. Storojineț).
50. Furca și bobocii (în Rucăr și jud. Câmpulung).
51. Furci (în Rucăr, jud. Rădăuși și Storojineț).
52. Gâsca cioantă (în Rucăr).
53. Gheruța (în comuna Malu cu flori-Muscel).
54. Gheruța îmbucată (în comuna Malu cu flori-Muscel).
55. Gheruțele (în comuna Malu cu flori-Muscel).
56. Ghiocelul (în jud. Câmpulung).
57. Ghicitorile (în Rucăr).
58. Ghimpele (în comuna Valea-Mare-Muscel).
59. Greblă (în Rucăr și în jud. Câmpulung și Storojine).
60. Imblederata (în Rucăr).
61. Impletita (în Rucăr).
62. Incondeiații mari (în Rucăr).
63. Ingrădița (în Rucăr).
64. Intâlnita (în satul Dâmbovicioara, Rucăr-Muscel).
65. Invărtita (în comuna Nucșoara-Muscel).
66. Jumătate de creastă (în Rucăr).
67. Laba găștei (în Rucăr).
68. Lăbuța (în Rucăr).
69. Luceaferii (în satul Podul Dâmbovița, Rucăr-Muscel).
70. Măciuca Dinului (în comuna Valea-Mare-Muscel).
71. Măseaua ciutei (în Nămăești și Călinești-Muscel).
72. Melcu (în Rucăr).
73. Morîșca (în jud. Câmpulung și Storojineț).
74. Moțul pănuțui (în Rucăr).
75. Mugurel (în Rucăr).
76. Nemțișori (în Rucăr).
77. Ochelari (în Rucăr).
78. Ochitor (în comuna Dorna Cândreni jud. Câmpulung).
79. Ochiul broaștei (în satul Dâmbovicioara, Rucăr-Muscel).
80. Ochiul mielului (în comuna Nămăești-Muscel).
81. Păianjen (în comuna Valea Mare-Muscel).
82. Pansele (în Rucăr).
83. Părăluța în cărlige (în Rucăr).
84. Penele mari (în Rucăr).
85. Penele mici (în Rucăr).
86. Peștele în coteț (în comuna Rădești-Muscel).
87. Pieptănuț (în Rucăr).
88. Pletoasa (în comuna Pucheni-Muscel).
89. Porumbel (în Rucăr).
90. Prepeleacul (în Rucăr).
91. Prescurea, prescurea în ocoale (în Rucăr).
92. Prinoasele (în satul Dâmbovicioara, Rucăr-Muscel).
93. Pristelul și ciuturica (în Rucăr și jud. Câmpulung).
94. Procovețe (în satul Dâmbovicioara, Rucăr-Muscel).
95. Puricea (în Rucăr).
96. Racul mare (în Rucăr).
97. Racul mic (în Rucăr).
98. Răseruciile (în Rucăr).
99. Roata mare în ferestru (în Rucăr).
100. Roatele (în Rucăr și jud. Câmpulung).
101. Rotițele (în satul Ciocanu Rucăr-Muscel).
102. Săbăcelul (în Rucăr).
103. Săbiata (în Rucăr).
104. Săgeata (în comuna Nămăești-Muscel).

105. Săpile (în Rucăr).
106. Sârbeasca (în satul Ciocanu, Rucăr-Muscel).
107. Șarpele (în Rucăr).
108. Scoicile (în comuna Boteni-Muscel).
109. Secăturile (în comuna Stâlpeni-Muscel).
110. Secera (în jud. Muscel și Storojineț).
111. Șerpeasca (în Rucăr).
112. Șerpeasca în părăluțe (în Rucăr).
113. Șetrânguța (în Rucăr).
114. Șindrilița (în comuna Ciocanu-Muscel).
115. Spicul grâului (în Rucăr și jud. Storojineț).
116. Stârlicile (în Rucăr).
117. Steaua cu două fete (în județele Câmpulung și Storojineț).
118. Stelele (în Rucăr).
119. Știuc zis și stuc (în județul Dolj și Rădăuți).
120. Străjeasca (în Rucăr).
121. Suveicile după toale din zile vechi (în Rucăr).
122. Svastica cu cârligele întoarse în dreapta (în jud. Rădăuți este semnul că Românii sunt contra străinilor).
123. Tăciunarul (în Rucăr).
124. Tața puiului (în satul Valea Foi, Voinești-Muscel).
125. Tăpa țefeleică (în comuna Mățău-Muscel).
126. Toiegile (în Rucăr).
127. Trăsura în boboci (în Rucăr).
128. Trăsura în cârlige (în Rucăr).
129. Trăsura furouliții (în Rucăr).
130. Turceasca (în Rucăr).
131. Urechiușca (în jud. Câmpulung).
132. Văjâitoarea (în Rucăr).
133. Vespeasca (în Rucăr).
134. Zala (în jud. Storojineț).
135. Zala în ocoale (în Rucăr).
136. Zala în streajă (în Rucăr).
137. Zeluța (în comuna Șirnea jud. Făgăraș).
138. Zeluța în brâu (în Rucăr).

* * *

Numiri de modele (cusături) ce se fac, în județul Muscel pe marame, perdele, „bonfam“-uri (perdea încrețită, care împodobește sus o fereastră, sau care poate înlocui o perdea, adăugându-i-se două fâșii, din același material, în părțile laterale) și „brîs-brîs“-uri (perdeluțe, cari acoperă fereastra mai jos de jumătatea ei).

Am nar. Bună dimineața (zorele), coropișniță, creasta, floarea inului, morișca pătulaș de porumbei, potcoava, prepeleac, pescură, rac, sămânța bradului și spirale.

G L O S A R

DE CUVINTE DIALECTALE, REFERITOARE LA PORTUL NAȚIONAL ROMÂNESC, DIN JUDEȚELE MENȚIONATE ÎN ACEST TEXT

— Cu indicația paginilor unde sunt arătate —

1. *andrea* — ac mare de oțel sau de os, pag. 44, 55.
2. *asprite* — scrobite, 55.
3. *lacuri* — ace-agrafe de prins în păr, 55.
4. *bădic, plev* — tinichea neagră, 61.
5. *bârcă, bircă* — piele de miel, lână colorată, 63, 118.
6. *bahramă* — ciucuri (în jud. Soroca), 49.
7. *baieri* — șnur, 105, 160.
8. *baibarac* — mintean alb cu găitane negre, 122, 137, 138.
9. *bariș* — tulpan colorat, 43, 48, 113.
10. *barhotă* — catifea, 44.
11. *bârnaoși, bârnoși, bârnașe, șinore* — ornamente de găitane, șireturi, 120, 124.
- 11 bis. *bârnețe* — bete, 30.
12. *barșin* — catifea, 63.
13. *barșon, baroșon* — catifea cu dungi, 58, 61, 79.
14. *bartă, bată* — tiv lat, 30, 95.
15. *bătaie* — colți făcuți cu iglița, 124.
16. *batic* — basma, 151.
17. *bențe zise podoare și pumnișori* — manșete, 83, 93.
18. *beartă* — conci, colac făcut din coadă, 27.
19. *becheși, chiurc, spentăr* (în Brașov-Schei) — mintean îmblănit, 71.
20. *berci* — coc lat, 178.
21. *berneveci* — pantaloni de postav alb de lână, 33.
22. *bertelie* — bete, 87.
23. *bertie, bentiță, bortiță* — panglică, 85, 114.
24. *bertiță* — coroniță făcută din panglici, flori de pânză, mărgele și pene de păun (în jud. Cluj), 80.
25. *betică, betiță* — bentiță, 138.
26. *bentițe* — panglici, 85.
27. *bibiluri* — colțișori albi croșetați, 151.
28. *biricești, birișești* — carâmb moale de cisme, 58.
29. *bețele* — fire de beteală, 123.

30. *binduri* — bentițe de cămăși bărbătești, 110.
31. *bizere* — manșete, 94.
32. *bortă zisă portă* — diademă (în jud. Făgăraș), 116
33. *bortiță, bortie* — panglică neagră tivită pe margine cu alb și care se pune la pălărie (în jud. Făgăraș), 85.
34. *boccele, boscele* — fote, în jud. Romanai și Teleorman, 129, 139, 142, 174.
35. *bizam* — „sobol de mare”, cârtiță, 118.
36. *bleterii, brăcire, brâie* — bete, 121, 125, 136, 139.
37. *bonduță, bonghiță, bongiță* — cojoc scurt, 30, 31, 34, 63.
38. *brăcinar* — cingătoare, curea îngustă, 64, 138.
39. *brăcinăreț* — brâu, mijloc, 64.
40. *brăciri sau cingătoare* — bete, brâu, 84, 121, 125, 138.
41. *brâie, brăuțe, bârnete* — brâu, bete, 30, 123.
42. *brățări* — manșete, 49.
43. *brână* — brâu, 125.
44. *brobodelnic sau ștergar alb* — năframă de borangic, 68, 112.
45. *buduloage* — cojoace lungi. șubă, 138.
46. *bulion zis și canetil* — fir galben, 89
47. *bundă, bunduță* — cojoc scurt fără mâneci, vestă înblănită, 125, 137, 138.
48. *bumbi, bunghi* — nasturi, 44, 48, 49, 61, 62, 69, 71, 97, 98, 104, 107, 108.
49. *bumbușcă* — șnur colorat, 99.
50. *burnuz* — palton lung (în jud. Soroca), 49, 126.
51. *căbat zis și roc* — jachetă, 56, 62.
52. *căiță* — acoperământ de cap, la femeile din jud. Făgăraș, 84.
53. *călțuni, colțuni* — ciorapi, 44, 49, 54, 62, 165, 173.
54. *călțuni de piele de capră* — cisme (în jud. Alba), 54.
55. *cănace* — flori de celuloid ce se pun la pălărie (în jud. Făgăraș), 84.
56. *canaf, canaferăși* — ciucuri, 27, 32.
57. *căput* — mintean, 92.
58. *cârpă* — basma, 62, 63, 75, 84, 104, 113, 114, 122, 123, 137, 146.
59. *casacă* — manta de aba fără mâneci (în jud. Romanai), 140.
60. *casâncă* — broboadă, basma, 31, 43.

61. *cătărămbe* — catarama, 54.
62. *cațaveică* — scurteică, 30.
63. *catrânță, catrință, crătință* — fotă, 29, 30, 31, 52, 55, 77, 80, 84, 112, 128, 170.
64. *chemelet, chemelan* — un cerc de carton îmbrăcat în catifea, cum este culionul călugărițelor. Peste el se așează marama, 180.
65. *chepeneag, chipineag*, — glugă sau un adaos la manta, peste umeri până la jumătatea spatelui, 126.
66. *chici, chicuțe* — cozi, 55, 78, 85.
67. *chimeșă* numită și *spăcel* — iie, 60, 61, 75.
68. *chindiseli* — cusături, ornamentații florale, 30, 76, 90, 93.
69. *chieptar* — cojocel, 52, 54, 57, 62, 63, 79, 80, 84, 105, 106, 108.
70. *chirvici, tuflișoare* — târlici, 44.
71. *chișchineu zis și propoadă* — basma albă de jolj (ma-dipolon) 52, 53.
72. *chiuă* — piuă (în Bucovina și Moldova), 33, 106.
73. *ciocoți* — ciucuri, 85, 91.
74. *cioltar* — scurteică, 123.
75. *ciupag* — iie, 117, 126.
76. *cioareci* — pantaloni țărănești strâmți, 54, 58, 64, 75, 84, 97, 106, 114, 138, 173.
77. *cipcă, șipcă* — dantelă, 53, 56, 61, 80, 81, 86, 96, 103, 108, 112.
78. *ciucure* — fundă (în jud. Someș), 107.
79. *ciupag* — gulerul iei, 32, 58, 85, 102, 110.
80. *civă, pivă* — piuă (în jud. Someș), 108.
81. *clicin* — haină de postav negru sau sur, 112, 114.
82. *clop* — pălărie de postav, 57, 58, 98, 109.
83. *codină* — lână dela coada și picioarele oilor, 34.
84. *cofârță* — inel făcut din trei șuvițe de lână împletite, îmbrăcate cu satin. De acest fel de inel se servesc femeile din Banat spre a-și face concii, 117.
85. *coftă* — vestă vătuită și care are mâneci, 48.
86. *colț* — tulpari, 43, *colți* — dantelă, 52, 62, 103.
87. *corigă* — inel de sârmă înfășurat în panglici, 60.
88. *corteică, costeică zisă și scurteicuță* — haină de pă-nură (în jud. Făgăraș), 84.
89. *coșoaie* — șiret (în jud. Făgăraș), 84.

90. *crețele* — cerculețe sau cutișoare, 64
91. *curcubeie* — dungi colorate și țesute orizontal paralele, 30.
92. *curea* — chimir, șerpar, 91.
93. *dârdăeci* — flori artificiale cari servesc fetelor spre a-și împodobi părul, 179.
94. *dermea, dermeaua*, — basma, 147, 151.
95. *drâste* — piuă, 114.
96. *dulamă* — manta țărănească, 34.
97. *dulămiță, dulămniță, talar* — pardesiu de dimie (în Brașov-Schei), 72, 73.
98. *dunji* — cute, 63.
99. *dușanc, dușancu zis și dușancă* — bluză de bumbac sau de mătase albă, 55, 56.
100. *elechi* numit și *ilic* — vestă de catifea, 143.
101. *fâstăce* — fote, 134, 136
102. *fășulii, fisulii* — cerculețe (în jud. Soroca) 47, 49.
103. *feștilă* — colorată, 64.
104. *fitău* — bumbăcel fără lustru. 62.
105. *fluturi* — rotocoale mici de aur sau argint, 31.
106. *fodor zis și pâlnie* — volan, 51, 83, 86, 103, 112, 161.
107. *fodră* — tiv volan, 61, 62, 80.
108. *fofeze, fufeze* — agrafe de argint cu pietre colorate, 113.
109. *foță oarbă* — foță neagră fără nici o cusătură, 153.
110. *frâmbi* — șireturi groase, bretele, 122.
111. *frâmbie* — bete, 63.
112. *franjuri, frenchi* — ciucuri, 31, 43, 46, 50.
113. *fustar* — fâșie de pânză pe care o pun bărbații dela mijloc în jos (în jud. Buzău și Ilfov), 153, 160.
114. *gaci* — pantaloni largi de pânză, 64.
115. *gănaci* — ciucuri lungi, 85.
116. *gâță* — coroniță făcută din panglici împletite cu mărgelile și flori naturale, 43.
117. *genuchier, genunchier* — cojoc cu falduri și lung până la genunchi, 30.
118. *ghebă, chebă* — haină lungă de lână, 79, 144, 168.
119. *ghizduri* — buzunare, 124.
120. *gimbir* — basma, 68, 172, 174.
121. *giolgi, jolj, jiolji* — madipolon, 82.

122. *gițe* — fâșii, 36, 56.
 123. *glot* — satin negru.
 124. *golondi, golumbi, golande* — șireturi, 64, 77, 96.
 125. *greamea* — basma de cap, 30.
 126. *grenadin zis și mol* — tuț, 53.
 127. *gub* — haină neagră, lungă trei sferturi, 100, 108, 109.
 128. *gulguși* — glugă, gluguși, 126.
 129. *gurgui* — vârf de opinci, 31, 122.
 130. *haba* — aba, 91, 97.
 131. *hârșie* — blană de miel, 72.
 132. *horbotă, hoboțică* — dantelă făcută sau cumpărată din comert, 43, 44, 49, 117, 146, 177.
 133. *hurmuzuri* — mărgelile cari imită mărgăritarele, 29, 31, 149, 172.
 134. *iacăluță* — fodră (volan) zisă și stringhileasă, 62.
 135. *ilic* — vestă scurtă, laibăr, 172.
 136. *indreaua de șilf* — așchie subțire de brad, 60.
 137. *iră* — meșină, 143.
 138. *ișloj* — cunună lată de trei, patru degete, făcută din carton îmbrăcat cu panglici și împodobită cu multe mărgelile colorate, 60.
 139. *ipângea* — ghebă albă sau cenușie fără căptușeală, 73, 125, 126.
 140. *ițe* — șuvițe, codițe, 94.
 141. *jolj, jiolji, giolgi* — madipolon, 80, 86, 90, 101, 103, 108,
 142. *jinor* — bentiță, 55.
 143. *jelepă, jiletcă, julercă* — vestă de postav negru, cenușiu, albastru închis sau cafeniu, 136, 159.
 144. *labreu* — vestă.
 145. *laibăr* — vestă, 56, 57, 58, 64, 71, 75, 79, 84, 108, 109, 117.
 146. *lănțeț* — încrețituri, 94.
 147. *lați* — lățimea pânzei, 27, 55, 56, 58, 60, 61, 64, 95, 107, 108.
 148. *lefturi* — șiruri de mărgelile mici, 146.
 149. *murea* — vestă în jud. Argeș și Muscel, 149, 165.
 150. *misir* — urzeală, 62.
 151. *mitușcă* — cojoc lung, 92.
 152. *moțișoare, moțorele zise și ploite* (în jud. Vaslui) — colțișori, 180.

153. *năframă zisă și cărpă* — basma, 79, 80, 85, 96, 108, 116.
154. *nănsuc* — pânză albă subțire de bumbac cu lustru, 151.
155. *obențică, obenzeală* — gulerul iiei, 83, 110, 154, 162.
156. *păchilat, păhilat* — învălitoare pentru cap ca o maramă, 53.
157. *pahiol zis și sovonel* — maramă sau basma lungă de borangic, 104.
158. *pamblică, plandică, plântică, plentică, primă* — panglică, 60, 62, 117, 123.
159. *pămucă* — pânză de cânepă, 62, 64.
160. *pănură* — postav de lână bătut la piuă, 33, 34, 35.
161. *păpuci* — ghetete, 34, 44, 49, 52, 54, 62, 75, 80, 84, 92, 108.
162. *păpuci domnești* sau *țipele* (numire ironică, deoarece sunt strâmți, adică „țipă” pe picior) — pantofi, 56, 122.
163. *peșchir* — șervet alb de bumbac, 123.
164. *peșteman, peșțiman* — fotă de lână, largă de trei, patru metri și cutată. *Peșțiman* se numește fota autentică din jud. Vlaşca, 181.
165. *pieptar, chieptar* — cojoc scurt, 90.
166. *pieptărel* — vestă, 89.
167. *piștelcă, pestelcă, zisă și zuvelcă* — fotă în genere (în jud. Vlaşca), 44, 49, 181.
168. *petea, cordea* — fundă, panglică, 94, 107, 108.
169. *pimpirig* — brăcinar, 138.
170. *pleată* — coadă, 85.
171. *pleș* — tinichea, 58.
172. *plisă, pliuș* — catifea, 65.
173. *pleuș, pliș* — imitație de catifea, 56.
174. *pliuri, falduri* — cute, 33.
175. *poglirocă* — vestă de postav cu mâneci, 62.
176. *postali* — pantofi din piele groasă (în jud. Romanați), 141, 143, 175.
177. *pojiță* — fâșii de piele colorată, 92.
178. *pomeselnic* — ștergar alb lung, cu care femeile își împodobesc capul în jud. Făgăraș, 84.
179. *ponircă zisă și spătoi* — iie în jud. Bihor, 62, 63.

180. *prag* — model ales în războiu ; se face pe latura de jos a boccelei, 142.
181. *presteleancă* — fotă, șurț, 139.
182. *prim* — blăniță neagră de miel, 34, 118.
183. *primă* — panglică, 60, 62, 80.
184. *prîstoare, prijiitoare, pregitoare* — fotă, catrință, 29, 30, 31.
185. *pui* — floricele sau alte mici cusături naționale.
186. *puchiței* — puncte colorate, 31.
187. *pumnari, pumnași, pumni, pumnișori ziși și bențe, po-doare* — manșete, 54, 55, 56, 58, 61, 62, 64, 65, 80, 83, 84, 86, 112, 114.
188. *rechăl, scurteică* — mintean (în jud. Făgăraș), 85.
189. *reță* — dantelă, 83, 84.
190. *retors* — bumbac mercerizat 137.
191. *rips* — mătase cu dungă, 118.
192. *roc, căbat* — mintean sau jachetă, 56, 64.
193. *rochier încrețit* — fustă albă, largă, cutată și puțin scrobită. 112
194. *roit* — tiv, 64.
195. *roit* — ciucuri albi (în jud. Cluj), 80.
196. *ruje* — rotițe făcute din panglici colorate, 112, 115.
197. *șalincă* — basma, 43, 49.
198. *șăluț* — broboadă, basma, casâncă, 30.
199. *șănătaie* sau *curcubeu* — dungă colorate și țesute o-rizontale și paralele, 30.
200. *șarade, zgărdițe* — șireturi împletite, 34.
201. *scălane* — bentițe sau lăntișoare pe cari sunt aninate monete mici și vechi de aur sau argint. Aceste monete se *prind* de „scălane” cu bumbi (ace de gămălie) de testemel sau bariș în partea din față (în jud. Mehedinți și Gorj), 137.
202. *sfacuri* numite și *plete* — șuvițe sau codițe, 54.
203. *șerincă* — bandă lată ce se pune pe pieptul cămășii (în jud. Bihor), 62.
204. *șerpar* — curea lată, chimir, 54, 114.
205. *șinor* — șiret, găitan, 84.
206. *șinoare* — curelușe, 54, 64.
207. *șinuri, șnoroace* — șireturi, găitane, 44, 46, 54, 58.
208. *șjiură* — tiv, 55.
209. *șoartă* — fotă, 146.

210. *șolovari* — pantaloni, 109.
211. *sovon, sovonel* — voal lung de bumbac cu bobife, 104.
212. *spăcel* — iie, 60.
213. *spelci* — ace cu gămălie, 27, 137, 180.
214. *spătoi zis și paniorcă* — iie sau bluză de bumbac, lucrată cu motive, 55, 62, 63.
215. *spențel, spențăr, becheș, chiurcu* — haină palton, lungă trei sfertul, 71, 72.
216. *spetează* — dantelă albă croșetată, suprapusă peste pânză, 58.
217. *șpițuri* — colțuri de dantelă, 124, 128, 129.
218. *spoance* — ace de cap, 27.
219. *sponci, cărlige* — copci, 47.
220. *stebles* — codițe făcute roată la ureche, 94.
221. *steje, steajă, stează* — piuă, 64.
222. *sticulaș* — dantelă cu colți roșii, 62.
223. *stringălitură, stringhileașă zisă și jodră* sau *iacălușă* — dantelă albă, 62.
224. *sucnă, sumnă* — rochie (fustă) albă de bumbac în cinci, șase foi și încrețită la brâu, 30, 55.
225. *sucman, suman* — ghebă, zeghe, zăbun, 31, 34, 46, 49, 58, 63.
226. *supalc* — ac de cap, 43, 64.
227. *suitaș, suiță* — șiret îngust, 175.
228. *șurț* — șorț, 52, 77, 83, 87.
229. *șurțe* — fote, 88, 103, 112, 115, 120.
230. *sveter* — vestă, 61.
231. *țâmpurug* — ciucure scurt, 34.
232. *țângări* — beteală lată înflorată, 79.
233. *târsână* — sfoară de lână răsucită, 34, 50, 152.
234. *tărtânețe* — căciuli mici rotunde, 159.
235. *tici* — cozi, 62.
236. *tijitură* — tiv, 95, 96, 97.
237. *ținețe* — fluturi, 79, 114.
238. *țipele, păpuci domnești* — pantofi, 56.
239. *țipici* — ghetete cu șireturi, 114.
240. *țop* — panglică (în jud. Romanați), 140, 168.
241. *tistimel, testimel* — basma de lână, de bumbac sau de mătase, 137, 150, 165.
242. *topănci* — pantofi, 62.

243. *trăsură*, — strânsură la mâneci, mai sus de cot, 76, 80.
 244. *țuglui, țugui* — vârf, 47, 50.
 245. *țundră* — manta țărănească lungă până mai jos de genunchi, 34, 116.
 246. *tureac, tureci, tureți* — carâmb, carâmbi dela cisme, 54, 56, 58, 63, 64, 80, 141.
 247. *Umbreajă* — dantelă lată, albă, 112.
 248. *Vălitoare* — acoperământ pe cap, făcut ca o pălărie, din cinci coți de pânză albă, 111, 112, 113.
 249. *Vâlnuce* — fote groase de lână, făcute dintr'o bucată, 75, 123, 128, 129, 139, 149, 176.
 250. *Vârji, vergi, vrâste* — dungii, 84, 88, 103, 120, 142.
 251. *Voșorlită* — scrobită, 63.
 252. *Vrâstă, văstră* — evantai făcut din pene de păun, cu care se împodobeste capul miresei în jud. Târnava-Mare sau buchet de flori artificiale în jud. Făgăraș, 116.
 253. *Zadie, zaghie* — fotă, 61, 63, 79, 80, 96, 108.
 254. *Zambalic* — jachetă scurtă, 30.
 255. *Zăvelci*, 44, 123, 131, 174.
 256. *Zeichioi*, — mintean, 75.
 257. *Zgărdițe, sarade*, — șireturi negre împletite, 34.
 258. *Zobon* numit și *laibăr*, — vestă, 56.

INTREBUINȚAREA COLORILOR VEGETALE

Din flora mică și frumoasă, bogată și variată a României întregite, țărâna noastră și-a ales multe plante tinctoriale de cari se servește, spre a da țesăturilor sau cusăturilor un colorit armonios și durabil.

Cu flori de câmp (zise și burueni), cu rădăcini de plante, cu semințe, cu flori și frunze de pomi fructiferi, cu pae de ovăz, cu coji de nuci sau de arbori, cu apă, piatră acră și calaican țărâna română își boește toate țesăturile (lână, bumbac, in, cânepă și borangic), cari sunt necesare în gospodăria casnică rurală.

Din aceste burueni am notat numai pe acelea pe cari le-am

*) Citiți S. Fl. Marian: „Chromatica poporului român“ Discurs de receptiune. Analele Academiei Române seria II. Tomul IV (1881-1882). Secțiunea II. Discursuri, memorii și notițe. București 1884, pag. 107-159. și „Cromatica poporului român de Tudor Pamfile și Mihai Lupescu, cu 46 figuri în text, București 1914. Academia Română. Din viața poporului român Culegeri și studii XXIV (B. A. R. II38.967).

auzit direct dela sătencele române bătrâne din diferite județe din Transilvania, Banat, Oltenia și Muntenia, pe unde m'au dus împrejurările.

1. Cu *alior* (laptele cucului, plantă cu flori gălbui) se colorează borangicul, așa de cusut „flori” și ouă la Paști.

2. Cu *arin negru* se vopsește negru și cafeniu, diferite nuanțe.

3. Cu *arin și șofran* se obține galben deschis și cenușiu deschis.

4. Cu *băcan***, *cărămiziu*, soluție slabă, se „învăcsește” galben cafeniu.

5. Cu *băcan roșu* și cu *coaje de anin* se face negru.

6. Cu *băcan roșu*, soluție slabă, iese roșu deschis.

7. Cu *buruiana pucioasei (coriandru)* se dobândește galben deschis.

8. Din *Calaican* (un mineral) și *băcan cărămiziu* se obține negru.

9. Din *Căline* (arboraș de garduri cu flori albe și boabe roșii, zemoase și acrișoare) se face cafeniu diferite nuanțe și violet deschis și închis.

10. Din *Căline și boz* (un fel de soc mic cu cotorul erbaceu; fraged; floricelele-i albe se prefac în bobite negre) iese verde spălăcit și violet, felurite nuanțe.

11. Din *Căline și calaican* (sulfat de fier, vitriol verde) se obține verde și negru spălăcit.

12. Din *Căline și soc* se dobândește cenușiu și violet spălăcit.

13. Din *Ceapă și băcan cărămiziu* iese cafeniu închis.

14. Cu *cireșe coapte* se vopsește roșu deschis.

15. Cu *coaje de arin, coaje de stejar și floare de sovâru* sau cu *coaje de nucă, coaje de arin și floare de sovâru* se obține negru.

16. Cu *coaje de păr* se face violet deschis.

17. Cu *coaje de prun* se boește cafeniu.

**) Lemn dintr'un arbore ce crește în America centrală, în Columbia și în India occidentală, întrebuințat în medicină ca astringent împotriva diareiei, iar la noi, în popor, mă cu seamă pentru înroșitul ouălor de Paști. Băcanul conține principiul colorant numit:

„haematoxylină”. (Citiți *Dicționarul limbii române*, întocmit și publicat de Academia Română, după îndemnul și cheltuiala M. S. Regelui Carol I. Tomul I. Partea A.-B. București, 1913, pag. 407, coloana doua, jos).

18. Cu *drob* (bobițel : arbust galben din clasa leguminoaselor) și *drobiță* (floare galbenă de drob) se „învăcește” galben. Spre a ieși o nuanță frumoasă de galben, în loc de apă se pune borș.

19 *Coaja de pom pădureț* (măr sălbatec) se fierbe mult cu apă până se formează culoarea galben închis, iar când se pune obiectul, ce urmează a fi vopsit, se adaogă borș sau piatră acră, spre a nu se decolora.

20. Cu *coațe de soc* se obține verde gălbui.

21. Din *coji verzi de nucă* iese cafeniu deschis.

22. Din *coji verzi uscate de nucă* se dobândește cafeniu deschis, diferite nuanțe.

23. Cu *dude negre coapte* se fac diferite nuanțe de violet.

24. Cu *flori de trandafiri roșii* se vopsește roșu deschis.

25. Cu *floare de pojarniță*, (în Moldova) zisă floare de sunătoare (în Ardeal, Banat, Oltenia și Muntenia), se obține cafeniu deschis și închis.

25 bis. Cu *floare de romaniță* zisă și floare de mușețel se „învăcește” galben deschis, verde închis și cafeniu.

26. Cu *floare de sovârv, solovârc* (în Transilvania) și *coji verzi de nuci* se face cafeniu.

27. Cu *floarea laptele câinelui* (sau laptele lupului în Ardeal) se boiește galben *).

27 bis. Cu *foi de dud* se vopsește galben limoniu.

28. Din *foi de ceapă* iese galben închis și năuciu.

29. Cu *foi de ceapă uscată, rădăcini de ștevie și alior* (plantă galbenă cu suc otrăvitor, numită și laptele cucului) se obțin felurite nuanțe de galben portocaliu.

30. Cu *foi și funie de ceapă* se face galben închis.

31. Cu *foi, funie de ceapă și băcan roșu* se vopsește cărămiziu.

32. Din fructul *boziei și al socului* se dobândește pătlăginiu (vânăț).

33. Din *frunze îngălbenite de arțar* iese galben verzui.

*) Se umple un vas de 15-20 litri cu floarea laptele câinelui. Se pune apa și se lasă să fiarbă bine în clocot. După ce a fiert se scoate floarea și se pune în apă, 150-200 grame piatră acră. Se bagă în apă sculele de lână sau borangic, ce urmează a fi vopsite și se lasă să fiarbă iar bine odată în clocot. Apoi se scot și se pun la uscat.

Planta se culege numai când a înflorit bine.

Tot astfel se procedează și cu toate celelalte „ierburi”.

34. Cu frunze de lemn câinesc se boește verde, iar cu semințele, diferite nuanțe de violet

35. Cu frunze de mesteacăn se obține galben deschis.

36. Cu frunze de mesteacăn și băcan roșu se vopsește cărămiziu și roșu închis.

36 bis. Cu frunze de nalbă se obține culoarea verde de câmp, după ploaie (verde deschis).

37. Din frunze, coji și scoartă de nuci iese negru, cafeniu închis, verde închis sau spălăcit.

39. Cu frunze de nuc, cu frunze de pom străin, cu piatră acră (spre a nu se decolora) și cu caraboi (piatră verde gălbue, care face culoarea mai închisă) sau numai cu frunze de pom străin se obține negru.

40. Cu frunze, flori și coaje de prune se boește cafeniu deschis și închis.

41. Cu frunze și flori de măr pădureț se fac diferite nuanțe de galben verzui.

42. Cu frunze și flori de soc se dobândește cenușiu, negru roșcat și negru spălăcit.

43. Din frunze și flori de tei iese cafeniu deschis și închis, verde închis și negru spălăcit.

44. Cu funie de ceapă uscată se vopsește cafeniu verzui.

45. Cu funie de ceapă uscată, împletită cu mohor, se obține galben deschis, ca paiul.

46. Cu laptele câinelui (buruiană bună de leac contra frigurilor) și coaje de măr pădureț se „învăcește” galben.

47. Cu laptele cucului (alior) se face galben.

48. Cu lobodă iese cenușiu verzui sau verde închis.

49. Cu mintă (numele moldovenesc al izmei) zisă și „mentă piperită” se boește negru spălăcit.

50. Cu paie de ovăz se dobândește galben deschis.

51. Cu partea verde a cepii se obține verde gălbui, iar din cojile uscate ies diferite nuanțe de cafeniu.

52. Cu rădăcină de ștevie (zisă și dragavei sau măcrișul cailor), se fac felurite nuanțe de galben.

53. Cu scoartă de răchită și 0.40 grame piatră acră se dobândește cafeniu deschis.

54. Cu scoartă de stejar și ceai se vopsește cafeniu închis.

55. Din sfeclă iese roșu deschis și cărămiziu deschis.

56. Cu semințe de bozii se obține cenușiu, violet spălăcit, verde închis și cafeniu închis.

57. Cu *siminoc* (numele popular al imortalei) se face galben deschis.

58. Din *șofran* (plantă bulboasă din familia irideelor) iese galben verzui. Florile uscate ale șofranului dau o culoare galben deschis.

59. Cu *sovârv* (plantă din familia labiatelor) se face galben deschis și verzui.

60. Cu *sovârv*, *arin* și *ceai* se obține albastru deschis, cărămiziu deschis și închis.

61. Cu *ștevie* și *piatră albastră* se vopsește albastru deschis.

62. Din *urzică* zisă și *buberic*, se fac diferite nuanțe de verde.

63. Cu *urzică moartă* (care nu se mănâncă și nu înțeapă) iese cenușiu deschis.

64. Cu *usuc* zis și *suc de lână* (prima apă ce rămâne după prima spălare a lânei) și *piatră albastră* se obține felurite nuanțe de albastru.

65. Din *vâsc* se face galben deschis.

66. Din *vișine coapte* se dobândește roșu deschis.

67. Cu *zeamă de foi de ștevie* se vopsește cafeniu deschis.

68. Cu *zeamă de spanac* se obține verzui cafeniu.

69. Cu *zeamă de spanac și 0,40 gr. piatră acră și soluție slabă de băcan cărămiziu* se fac diferite nuanțe de cărămiziu.

Călepele zise și crămpițe de cânepă (sculuri de cânepă), cari se fac după ce s'au tors pe răschitor (unealtă de depănat tortul) se înălbesc cu pae de ovăz și leșie de cenușă.

Vopsitul cu plante este mai economic și mai durabil decât cel chimic.

Țăranca poate să-și procure fără bani toate plantele de care are nevoie pentru vopsit, pe când substanțele chimice trebuie cumpărate dela târg.

Toate țesăturile și cusăturile vopsite cu vegetale își mențin culoarea inițială și pot dura și peste 100 de ani, pe când cele colorate chimic, sub acțiunea luminii și a razelor de soare se decolorează și se „tae” mult mai repede, în raport cu sistemul boitului popular.

Azi coloritul cu vegetale se face mai mult în satele cari sunt departe de târg și de capitale de județ.

PORTUL POPULAR AL ROMÂNILOR DIN MACEDONIA*)

Cu elemente noi și cu o terminologie specifică locală și inedită, încerc să fac o descriere completă a acestui port.

În Macedonia, în comuna Samarina, care se află la o altitudine de circa 1500 m. și la intersecția granițelor dintre Albania, Epir și Macedonia, precum și în comunele Avdela și Perivole fetele și *mulierile* (femeile) poartă *fustană* (rochie), făcută din *maniță* (țesătură de bumbac) în dungi colorate.

Nevestele tinerele poartă *fustană* cu mâneci cu *capuc* (manșete), cari au broderie cu ibrișim negru.

Peste fustană pun *țipună* numită și *dulumă* de dimie, care în vechime era albă și, mai târziu, vânăță, garnisită cu ben-

*) Citiți și *Tache Papahagi*: „Images d'ethnographies roumaine” (Daco-Roumaine et Aroumaine) Tome premier, 318 photographies, avec text français et roumain. Publié sous les auspices de la Societatea cultural-națională Apostol Mărgărit. MCMXXVIII, pag. 115-130, 165-167 et Tome deuxième partie, 431 photographies originales, avec text français et roumain. București MCMXXX. Deuxième partie, pag. 175-191, 200-205. (Biblioteca Academiei Române—B. A. R.—C. 1783).

2. *Tache Papahagi*: „Aromânii”. Grai-Folklor-Etnografie. Cu o introducere istorică. Curs universitar litografiat. București 1932, pag. 37-51, 167-173. (B. A. R. II. 112130).

3. „Samarina” de *Tănase N. Diamandi-Samarina* în „Almanah Macedo-Român” 1902, ilustrat cu 41 figuri. (director-fondator: Dr. T. Șunda) București, Tip. lucrătorilor asociați, str. Colței, pag. 120-135. (Biblioteca Academiei Române Periodice I. 10.548).

4. *Pericle N. Papahagi*: „Megleno-Românii” Studiu etnografico-filologic. Partea I, pag. 35: „Portul”; pag. 36: „Portul femeesc” și pag. 37: „Portul bărbătesc”. Analele Academiei Române. Seria II. Tomul XXV (1902-1903) Memoriile secțiunii literare, București, 1903.

5. *Ecoul Macedoniei*, organ naționalist săptămânal. București, Anul I. Nr. 19 de Duminică 21 Decembrie 1903, pag. 2-a, coloana 3-a (B. A. R. P. IV. 1644).

6. T. N. D. (Tănase N. Diamandi): „Românii din Macedonia răsăriteană” III. în „Ecoul Macedoniei” Anul II. Nr. 44 de Duminică 31 Octombrie 1904, pag. 1, col. 3-a, mijloc; Nr. 45 de Duminică 7 Noembrie 1904, pag. 1, col. 3-a, jos și Nr. 48 de Duminică 28 Noembrie 1904, pag. 1, col. 2-a, jos. (B. A. R. P. IV, 1644).

tiță de cinci, șase cm. de mătase roșie cu nasturi de argint și încheiată cu agrafe tot de argint.

Peste dulumă pun *sarică* sau *săricuță* (ilic) de dimie cu „lucrături“ (cusături) din ibrișim roșu și fir galben.

Femeile până la 50 de ani, peste dulumă poartă sarică

Flăcău fărșerot (român macedonean) din comuna Pleasa, districtul Corișa (Albania).

de dimie cu sau fără *urechi* (ipoleți), cu loațe inferioare, iar pe margini și la spate are aplicațiuni de bentițe de mătase roșie și albastră și două funde colorate.

Fetele și femeile tinere la mijloc se încing cu o *zună* (cingătoare de lână, lată de trei, patru degete), care are *gube*

zise și ploci (paftale) de asime (argint) cu gubatzi (pietre colorate).

Din ploci atârnă, în dreapta sau în stânga, *alsidă* (un lanț)

Mire și mireasă din Samarina (orașel din Macedonia, locuit numai de avomâni (Macedo-Români), adică numele național al Românilor din Tesalia, Epir, Albania de mijloc și Macedonia.

de care este prinsă o cutiuță de argint pentru monede și o custură (briceag).

În față, peste dulumă, pun șorț zis și poală (fotă) din sirmă (borangic). Șorțul pe poale are cusături cu ibrișim colorat și fir galben.

La gât poartă *pârțițe* (o bandă de materie brodată), care are pe margini *cocăchi* (colțișori). Această podoabă ținea loc loc de guler și se purta lipită de gât,, iar capetele lăsate să atârne peste fustana.

Româncă din comuna Liumnița, ținutul Meglenia.

Pe cap fetele pun *mândilă* (basma) colorată și înflorată, legată la ceafă, iar femeile basma neagră sau tichie de postav, peste care așează o placă de argint, în jurul căreia atârnă monede mici de aur sau de argint.

Bătrânele poartă pe cap *balțul* : balteus (tulpan, testemel) alb, zis și *gremea* în Moldova.

Nevestele tinere peste fustană pun *sărăcuca* (laibăr, ilic, vestă) de postav negru, cu bogate și variate „lucrături“ de fireturi aurite.

Fetele și nevestele au în urechi *viare* (cercei) din monede mici de aur, susținute cu lăntișoare de argint de garnitura de pe cap. La gât *flurii*, salbă de monede de aur bizantine (con-

Fârșeroate, (aromânce) originare din Corița, (Albania).

stantinate sau *rubiele* și *mahmudele*); monede de aur din timpul domniei sultanului Mahmur I. (1730-1754).

Miresele pun pe cap și atârână pe spate *svon* (voal) de mătase și *telliu* (beteală galbenă sau albă), iar în picioare *cordelie* (pantofi) de *lustrine* (lac).

În Macedonia se obișnuște a se da de zestre fetei pe lângă alte necesare și 50-100 de perechi de *lăpudzi* ziși *prepozi* (ciorapi albi de lână), cari au frumoase și colorate *pafti* (dungi) orizontale sau înflorituri din împletitură.

Portul național în comuna Samarina este cel mai elegant

și artistic executat din toată Macedonia.

Feciorii (flăcăii) au cămașă cu *fustanelă* (poale încreșite), *cioareci* („ghetre” dela genunchi până la glesnă) legați cu *calțavete* (jăretiere, jartiere) de mătase cu țesătură specială. Pes-

*Aromâncă din comuna Avdela (Abella),
torcând din sumă (juior).*

te cămașă pun apoi *ileche* (ilic de mătase), *șipună zisă* și *dulumă* (manta de dimie albă. Duluma pe piept are aplicat postav roșu cu diferite ornamentații roșii și albastre. Mânele dulumei sunt „spintecate”, „crăpate” dela subțioară până la

manșete. Prin această deschizătură iese afară mâneca largă a cămășii și astfel dă hainei o înfățișare elegantă.

Români-Macedoneni din comuna Giuamaia de sus (Macedonia bulgărească).

Peste dulumă se încing cu brănu (brău) de lână colorată lat de 15-20 centimetri și lung de trei, patru metri, cu dungi roșii și galbene.

La mijloc, peste brâu, feciorii poartă *sileahe* (chimir) cu multe *frunze* (despărțituri) între cari păstrează cuțit, briceag, tabacheră și *cumbure* (pistol)

Când duluma nu are mâneci se poartă pe deasupra *cunduș* (vesta de dimie) cu mâneci

Peste *cunduș* mai pun *sarică*, făcută din dimie groasă, albă sau neagră, cu loațe pe dinăuntru și, dela mijloc în jos, are clini

În picioare obișnuiesc *lăpudzi* ziși și *prepozi* (ciorapi albi de lână), împlețiți cu colori și *țăruhi* (un fel de opinci fără noițe).

Pe cap *chilipoșe* (tichie împletită din ață albă).

Toate piesele de îmbrăcăminte ale unui mire sunt făcute din dimie albă și pe margini cu găitane de mătase albă.

Feciorii iarna mai poartă și *tâlăgan* (manta de lână) sau *tâmbare* (manta de păr de capră).

În vechime se purta *bruță* (manta de lână neagră fără mâneci, cu loațe în afară).

În comuna Aminciu dulumele și saricele sunt mai lungi decât acelea din Samarina și au fireturi (găitane) albastre sau roșii. În această comună familiile nobile au dulume cu câte trei, patru găitane, iar celelalte familii numai cu un firet sau două, după rangul lor

Acum 40 de ani feciorii purtau peste dulume *maiot* (manta) de dimie groasă cu multe clinuri la spate, cu mâneci despicate și cu găitane negre sau albastre și avea pe spate o *zărculă*, *zărhulă* (un fel de glugă) cum este chepeneagul, gheba sau i-pângeaua care se poartă în Oltenia.

Și astăzi în Macedonia și Epir sunt localități, cari, prin denumirea lor, arată că au sălășluit, acolo nu numai legiunile romane ale lui Caesar (castrul lui Caesar lângă comuna Aminciu), ale lui Pompei, Paul Emiliu, etc., dar că au fost așezări cu populație romanică foarte numeroasă și puternică, încă de pe timpul primilor împărați romani. Mai târziu, aceste așezări au constituit principate românești autonome, ținuturi privilegiate și însemnate centre de cultură (Moscopole, la nord de Samarina).

Aromânii, frații noștri dela Pind, ca toți Românii de pre-tutindeni, se caracterizează prin tenacitatea lor națională, pentru că rezistă și înlătură orice încercare de desnaționalizare a lor.

Macedonenii — c ramură a neamului românesc — sunt de două ori români : prin origină și prin suferințele îndurate

Coloniste Macedo-Române din noul centru „Regina Maria” de lângă Balciș, jud. Căliacra (Dobrogea).

pentru apărarea credinței strămoșești și puternica afirmare a naționalismului lor viguros, constant și intransigent.

Românismul trebuie să-și impună împărăția intelectuală în Sud-Estul european, fiindcă este reprezentantul spiritului luminat latin în această parte a Europei. Și în lupta dintre spiritul slav și latin, acesta din urmă trebuie să predomine și să triumfe totdeauna.

POST-SCRIPTUM

În scop de a face o intensă propagandă culturală, *Portul național românesc* a fost tratat, sub toate aspectele și în conferința, cu același titlu, pe care am ținut-o:

1. Miercuri 2 August 1933, ora 6 d. a., la *Universitatea populară „Nicolae Iorga” din Vălenii-de-Munte*, județul Prahova.

Citiți dările de seamă despre această conferință în ziarele:

Universul. Anul al 50-lea, Nr. 212 de Duminică 6 August 1933, pagina 9, coloana 3-a, mijloc.

Epoca. Nr. 1361 de Duminică 6 August 1933, pag. 2-a, coloanele 1-a și a 2-a, mijloc.

Neamul Românesc. Anul XXVIII. Nr. 171 de Marți 8 August 1933, pag. întâia, col. 6-a și a 7-a, mijloc.

Dimineața. Anul 29. No. 9560 de Joi August 1933, pag. 7-a, col. 6-a și a 7-a, sus.

Cuvântul. Anul al IX-lea. Nr. 2978 de Joi 10 August 1933, pag. 2-a col. 5-a și a 6-a, mijloc.

Viitorul. Anul al douăzecișicincilea. Nr. 7665 de Vineri 11 August 1933, pag. 3-a, col. 4-a și a 5-a, mijloc.

2. În zece Duminici din cursul anului 1933, (15, 22 și 29 Octombrie, 5, 12, 19 și 26 Noembrie și 3, 10 și 17 Decembrie), la ora 4 d. a., la *zece atenee populare din București*.

3. Duminică 22 Aprilie 1934, ora 9 seara, în sala de festivități a *Ateneului Român din București* (Calea Victoriei).

Citiți ziarele:

Universul. Anul al 51-lea. Nr. 116 de Miercuri 2 Mai 1934, ediția de capitală, pag. 11, col. 7-a și a 8-a, mijloc.

Viitorul. Anul XXVI. Nr. 7889 de Marți 8 Mai 1934, pag. 2-a, coloanele: a 6-a și a 7-a, sus.

Adevărul. Anul 48. Nr. 15426 de Miercuri 25 Aprilie 1934. pag. 2-a, col. 2-a, mijloc.

Epoca. Nr. 1577 de Joi 26 Aprilie 1934, pag. 2-a și a 3-a, mijloc.

Rampa. Anul 17. Nr. 4886 de Sâmbătă 28 Aprilie 1934, pag. 4-a, și a 5-a, mijloc.

Țîmpul nostru. Anul I. Nr. 11 de Duminică 28 Aprilie 1934, pag. 5-a, col. 4-a și a 5-a, sus.

La *Universitatea populară „Nicolae Iorga” din Vălenii-de-Munte* și la *Ateneul Român din București*, conferința *Portul național românesc* a fost însoțită de 85 proiecțiuni, după fotografiile luate în mediul rural original, în toate ținuturile României întregite și cinci din Macedonia.

CUPRINSUL

(TEXT)

	Pag.
PREFAȚĂ	3
Călătorii străini cari s'au ocupat de portul nostru național . . .	7
Portul popular românesc descris pe regiuni, dela Nord la Sud (afară de Dobrogea)	
BUCOVINA	
<i>a)</i> Portul popular al femeilor române din Bucovina . . .	27
<i>b)</i> Portul popular al sătenilor români din Bucovina . . .	31
<i>c)</i> Nume de izvoade (modele) caracteristice în Bucovina ce se cos pe cămăși, poale, bondițe, gremele, naframe și ștergare	38
MOLDOVA	
4 — patru — clișee.	
BASARABIA	
<i>a)</i> Descrierea generală a portului popular românesc din Basarabia	43
<i>b)</i> Obicei popular la jocurile noastre naționale în Basa- rabia	47
<i>c)</i> Portul popular al Românilor din județul Soroca	48
TRANSILVANIA	
<i>a)</i> Portul popular al Românilor din județul Alba	51
<i>b)</i> Portul popular al sătencelor și sătenilor români din județul Arad	54
<i>c)</i> Portul popular al sătenilor (femei și bărbați) români din județul Bihor	59
<i>d)</i> Costumul de sărbătoare al femeilor române din Bra- șov-Schei	65
<i>e)</i> Portul popular românesc al bărbaților din Brașov- Schei	69
<i>f)</i> Portul popular al Românilor din județul Cluj	75
Numiri de „cosele“ (cusături românești) ce se fac în co- muna Nadășu, plasa Huedin, Cluj	81
<i>g)</i> Portul popular românesc din județul Făgăraș	82
<i>h)</i> Portul național românesc din județul Hunedoara	85
Numiri de chindiseli (cusături naționale românești) ce se fac la portul popular al sătenilor din jud. Hunedoara	93
<i>i)</i> Portul sătencelor și sătenilor români din județul Năsăud	94
<i>j)</i> Portul popular românesc din județul Sibiu	101
<i>k)</i> Portul popular al sătencelor și sătenilor români din județul Someș	107
<i>l)</i> Portul național românesc din județul Târnava-Mare	109

B A N A T

Pag.

Portul popular al femeilor române din județul Severin

OLTENIA

a) Portretul popular al sătenilor (femei și bărbați) din județul Dolj	123
b) Portul popular românesc din județul Gorj	126
c) Portul popular al femeilor din județul Mehedinți	132
d) Portul popular al bărbaților din județul Mehedinți	137
e) Portul popular al sătencelor și al sătenilor din jud. Romanați	139
f) Portul popular al femeilor din județul Vâlcea	145

M U N T E N I A

a) Portul popular al sătencelor din județul Argeș	149
b) Portul popular al sătenilor (femei și bărbați) din județul Buzău	151
c) Portul nostru popular din județul Dâmbovița	153
d) Portul țărănesc din județul Ilfov	159
e) Portul popular al femeilor din județul Muscel	160
f) Portul popular al bărbaților din județul Muscel	167
g) Portul popular din județul Prahova	168
h) Portul popular din județul Teleorman	173
i) Portul popular al femeilor din județul Vlașca	178
<i>Caracterizarea portului național românesc . . . . .</i>	183
<i>Considerațiuni istorice, referitoare la portul popular românesc . . . . .</i>	189
<i>Portul național românesc în comparație cu al popoarelor vecine . . . . .</i>	207
<i>Elogiul țărăncei române . . . . .</i>	210
<i>Portul nostru național în economia rurală . . . . .</i>	212
<i>Ce ar trebui să facem pentru menținerea portului nostru național . . . . .</i>	214
<i>Războiul țărănesc de lemn (Țărănce române țesând la război) . . . . .</i>	215
<i>Numiri de cusături ce se fac la portul național românesc (cu indicația paginilor unde sunt arătate) . . . . .</i>	225
<i>Numiri de cusături naționale românești ce se fac la portul nostru popular (cu indicația localităților unde au fost auzite) . . . . .</i>	229
<i>Glosar de cuvinte dialectale, referitoare la portul național românesc din județele menționate în acest text (cu indicația paginilor unde sunt arătate) . . . . .</i>	232
<i>Intrebuițarea colorilor vegetale . . . . .</i>	240
<i>Portul popular al românilor din Macedonia . . . . .</i>	245
<i>Post-scriptum . . . . .</i>	254

M O L D O V A

30. Săteni români din comuna Comănești, jud. Bacău	38
31. Flăcăi din județul Iași	39
32. Flăcăi din județul Neamț	40
33. Flăcăi din județul Vaslui	41

B A S A R A B I A

34. Fete și flăcăi români din Basarabia	45
35. Flăcăi din județul Lăpușna	45
36. Sătean român din comuna Zgurița, jud. Soroca	48
37. Săteancă româncă din județul Tighina	49

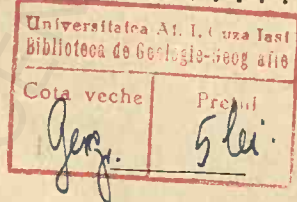
T R A N S I L V A N I A

38. Ficiori (flăcăi) români din comuna Sebeș, județul Alba	51
39. Mire și mireasă din comuna Șugag, plasa Sebeș, jud. Alba	52
40. Săteni români din comuna Zlatna, plasa Ighiu, jud. Alba	53
41. Săteni români din comuna Miniș, plasa Radna, jud. Arad	57
42. Fată și ficior, români, din com. Delani, plasa Beiuș, jud. Bihor	59
43. Fete românce din jud. Bihor (Foto reportaj „Universul“ București)	60
44. Mire și mireasă din comuna Delani, plasa Beiuș, jud. Bihor	61
45. Costumul de sărbătoare al femeilor române din Brașov-Schei (vezi și costumul A. S. R. Principesa Elisabeta din dreapta M. S. Regina Maria, pag. 25)	66
46. Mireasă româncă din Scheii-Brașovului	67
47. Portul „junilor naționali-albi“ numiți și „alghi“ sau albișori din Brașov-Schei, cu opinci când joacă „Bătuta“ sau „Călușeru“	69
48. Portul „junilor naționali alghi“ din Brașov-Schei, cu căciula sură (Foto Greiner-Brașov-Schei)	70
49. „Juni naționali alghi“ cu soțiile lor, în costume populare românești de sărbătoare	71
50. Români din Brașov-Schei	72
51. Costumul popular românesc al bărbaților din Brașov-Schei	73
52. Bătrâni din Satulung (Cernatu), lângă Brașov	74
53. Interiorul unei odăi țărănești din comuna Sărmașel, plasa Câmpia, județul Cluj (Foto I. Fischer-Sibiu)	76
54. Portul popular al fetelor românce din județul Cluj	77
55. Portul popular al femeilor române din județul Cluj	78
56. Portul popular de sărbătoare al fetelor și ficiorilor din județul Făgăraș	82
57. Portul popular al sătenilor din județul Făgăraș	83
58. Țărănce românce din comuna Orăștie, județul Hunedoara	86
59. Portul popular al fetelor românce din județul Hunedoara (Foto G. Vesa-București)	87
60. Fată și ficior stând de vorbă la fântână. Comuna Lupeni plasa Petroșeni, jud. Hunedoara. (Foto Adler-Oscar Brașov)	88
61. Fată româncă din jud. Hunedoara (Foto G. Vesa-București)	89
62. Ficior român din comuna Lupeni, jud. Hunedoara, (Foto Adler Oscar-Brașov)	90
63. Fată româncă din comuna Lupeni, județul Hunedoara (Foto Adler Oscar-Brașov)	91
64. Călușari din comuna Romos, plasa Orăștie, jud. Hunedoara	92
65. Săteni români din comuna Petrila, plasa Petroșani, jud. Hunedoara	93
66. Portul popular al femeilor române din județul Năsăud	95
67. Săteancă româncă din comuna Prundul-Bărgăului, județul Năsăud, ...	96
68. Portul popular al bărbaților din județul Năsăud	97

	<u>Pag.</u>
69. Interior de odaie țărănească din comuna Moiseni, plasa Oașiu, județul Satu-Mare. (Reportage Photo I. Berman-Bucurest)	98
70. Ficiori (flăcăi) români din „Țara Oașului“ (plasa Oașiu județul Satu-Mare) Foto Gh. Vesa-București	99
71. Fete și ficiori din „Țara Oașului“ (Reportage Photo I. Berman-Bucurest)	100
72. Țărancă româncă din comuna Săliște, județul Sibiu	101
73. Fete și ficiori din comuna Săliște, jud. Sibiu (Foto Dădărlat Săliște)	102
74. Fată româncă (pe cap cu „pahiol“), din comuna Săliște județul Sibiu	103
75. Insurăței români din județul Sibiu (Foto „Angelc“-Brașov)	104
76. Țărânce și țărani români din comuna Poiana Sibului (Foto Gh. Vesa-București)	105
77. Oieri numiți și „păcurari“ (ciobani) români din comuna Poiana Sibiului (Foto reportaj „Universul“ București)	106
78. Fete și ficiori din comuna Lelești, plasa Reteag, județul Someș (Foto reportaj „Universul“ București)	107
79. Mire și mireasă din comuna Cața, plasa Rupeni, județul Târnava Mare	110
80. Țărânce române din comuna Mateiași, plasa Rupeni, județul Târnava Mare (Pe cap ele au „vălitoare cu fofeze“)	111
81. Costume populare din județul Târnava Mare	113
82. Fată și ficior, români, din comunele ce sunt în jurul Blajului, județul Târnava Mică (Foto Gh. Vesa-București)	115
B A N A T	
83. Portul popular al românilor din Banat în anul 1860 . . .	118
84. Portul popular de sărbătoare al fetelor române din Banat (Foto Gh. Vesa București)	119
85. Portul național al femeilor române din Banat (Foto Soc. „Furnica“ București)	121
O L T E N I A	
86. Interior de casă țărănească din comuna Melinești, județul Dolj	124
87. Rădița Lotoroșanu din comuna Melinești, județul Dolj . .	125
88. Sătean român din comuna Căpreni, plasa Melinești, județul Dolj	125
89. Sătence românce din comuna Runcu, plasa Vulcan, județul Gorj (La clacă) (Foto Gh. Vesa București)	127
90. Fete românce în port popular din județul Gorj (Reportage Photo I. Berman Bucarest)	128
91. Costumul național românesc de sărbătoare din județul Gorj (Foto Gh. Vesa București)	129
92. Țărâncă româncă din județul Gorj	130
93. Flăcăi români din județul Gorj (Foto Gh. Vesa București)	131
94. Portul popular al femeilor din județul Mehedinți	133
95. Alt port popular de sărbătoare al sătencelor românce din județul Mehedinți (Foto „Julietta“ A. Klingsberg București)	135
96. Port popular din județul Romanati	139
97. Port și troiță din județul Romanati	141
98. Țărânci românce din comuna Măciuca, plasa Cernea, județul Vâlcea	145
99. Sătence întorcându-se dela culesul viei în județul Vâlcea	147

MUNTENIA	Pag.
100. Portul popular al femeilor din județul Argeș	150
101. Alt port popular al sătencelor române din județul Argeș	150
102. Portul național din comuna Bogăți, județul Dâmbovița	154
103. Costume naționale din comuna Pucioasa, jud. Dâmbovița	155
104. Alt port popular românesc din comuna Bogăți, județul Dâmbovița	156
105. Portul popular românesc al femeilor din județul Muscel (Foto „Angelo“ Brașov)	161
106. Portul țărănesc al femeilor din județul Muscel (Foto Presa Gh. Vesa București)	162
107. Alt port popular al sătencelor din județul Muscel	163
108. Alt costum național din județul Muscel	164
109. Portul național al bărbaților din județul Muscel (Foto Soc. „Furnica“ București)	166
110. Alte costume naționale din județul Muscel (Foto Ștela București)	167
111. Săteancă româncă din județul Prahova (Foto I. Fischer Sibiu)	169
112. Țărăncă la izvor, în județul Prahova	170
113. D-ra Smaranda Brăescu, cunoscuta noastră aviatoare . . . . . în portul popular din județul Prahova	171
114. Portul național românesc al femeilor din județul Vlașca	179
115. Maria Bibescu, născută Văcărescu	193
116. Elena C. Cornescu, fondatoarea soc. „Furnica“	195
117. Sofia colonel V. Ionescu, dir. soc. „Furnica“	196
118. Războiul țărănesc de lemn (Reportage Photo I. Berman București)	222
119. Flăcău fârșerot din comuna Pleasa, districtul Corița (Albania)	246
120. Mire și mireasă din Samarina (Macedonia) Foto I. Manakia	247
121. Româncă din comuna Liurnița, ținutul Meglenia	248
122. Fârșeroate, origine din Corița (Albania) Foto I. Manakia	249
123. Aromână din comuna Avdela, torcând din sumă (fuior) Foto I. Manakia	250
124. Români-Macedoneni din comuna Giumaia de sus (Macedonia bulgărească) (Reportage-Photo I. Berman București)	251
125. Coloniste Macedo-Române din noul centru „Regina Maria“ de lângă Balcic, județul Caliacra (Dobrogea) Reportage Photo I. Berman București	253

Comanda No. 6774

PREȚUL LEI 80.-